

**Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка
Факультет іноземної та слов'янської філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики
Кафедра практики англійської мови
Кафедра теорії та практики романо-германських мов
Міжуніверситетська науково-дослідна лабораторія сучасних
технологій навчання іноземних мов і культур
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра педагогіки, методики викладання іноземних мов й інформаційно-
комунікаційних технологій
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Кафедра англійської філології
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Кафедра англійської філології
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Кафедра англійської філології та методики навчання англійської мови
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Кафедра іноземної філології, перекладу та методики навчання**

ДІАЛОГ МОВ І КУЛЬТУР У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

*Матеріали V Всеукраїнської наукової інтернет-конференції
12 листопада 2021 року
Суми 2021*

Рекомендовано Вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка (протокол № 4 від 29 листопада 2021 р.)

Редакційна колегія:

Коваленко Андрій Миколайович – кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету іноземної та слов'янської філології Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Козлова Вікторія Вікторівна – кандидат філологічних наук, завідувач кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Алексенко Світлана Федорівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Багацька Олена Вікторівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Буренко Тетяна Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Дука Марія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Подосиннікова Ганна Ігорівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Докашенко Тетяна Вікторівна – лаборант кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

У збірнику подано тези доповідей студентів та магістрантів вищих навчальних закладів України на V Всеукраїнській науковій інтернет-конференції «Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі». Збірник присвячений актуальним питанням комунікативної лінгвістики, дискурсології, лінгвоконцептології, розвитку та функціонування мовних систем в полікультурному просторі, перекладу та методики навчання іноземних мов.

Відповідальність за достовірність наукових фактів, цитат, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	10
<i>Бялківська Александра</i> ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	10
<i>Гудзь Наталія</i> НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ПІСЕННОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	13
<i>Гурман Олена</i> ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ МОВЛЕННЄВИХ СИТУАЦІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	16
<i>Дронова Тетяна</i> DEVELOPMENT OF HIGH SCHOOL STUDENTS WRITING SKILLS BY MEANS OF SOCIAL NETWORKS TOOLS.....	18
<i>Заверюха Тетяна</i> ПОНЯТТЯ ІНОЗЕМНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.....	22
<i>Колеснік Анна</i> ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ ЗАСОБАМИ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ.....	24
<i>Коляда Анастасія</i> ENGLISH LANGUAGE LEARNING METHODOLOGY WITH SONGS IN THE PRIMARY SCHOOL.....	28
<i>Кривочкіна Валерія</i> ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ КОНТРОЛЮ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АУДІЮВАННІ УЧНІВ 10-ГО КЛАСУ ЗЗСО.....	30
<i>Крутась Катерина</i> МЕТОДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА CLIL ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ БАЗОВОЇ ШКОЛИ.....	33
<i>Кубик Єлизавета</i> MONOLOGUE AS A MEANS OF PERSUASION.....	36

<i>Логоша Аліна</i> ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	39
<i>Лубенська Анна</i> ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК З ВИКОРИСТАННЯМ «JAMBOARD» В УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ.....	41
<i>Махнуша Світлана</i> METHODOICAL POTENTIAL OF USING INFORMATIONAL-COMMUNICATIONAL TECHNOLOGIES AS MODERN MEANS OF ENGLISH LANGUAGE GRAMMAR COMPETENCE FORMATION OF 10-11 FORM STUDENTS IN A SECONDARY SCHOOL.....	46
<i>Мелешко Катерина</i> ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 9-ИХ КЛАСІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЇ QUIZLET.....	50
<i>Мерживінська Ганна</i> ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ В СТАРШИХ КЛАСАХ.....	52
<i>Онищенко Софія</i> TASK-BASED LEARNING ТЕХНОЛОГІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ТРАДИЦІЙНОМУ ПІДХОДУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	56
<i>Панченко Юлія</i> МОБІЛЬНИЙ ДОДАТОК KANOOT ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ УЧНІВ БАЗОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	58
<i>Потапова Анастасія</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ «JAMBOARD» У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 7-ГО КЛАСУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	61
<i>Приходько Олеся</i> МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВЕБ-КВЕСТУ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПИСЕМНОМУ МОВЛЕННІ ТА ГОВОРІННІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	63

Проніна Анастасія ТИПИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....67

Сивак Вікторія ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ПІДХОДУ TEST-TEACH-TEST НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....71

Філатова Юліана ФОРМУВАННЯ МІЖПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....74

Хоменко Альбіна РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....77

Шинкаренко Анастасія ГЕЙМІФІКАЦІЯ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ТЕХНІЦІ ПИСЬМА УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО СТУПЕНЯ НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....81

СЕКЦІЯ 2. ГУМАНІСТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....85

Коваль Софія КЕЙС ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....85

Лисенко Аліна ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ АНГЛІЙСЬКОГО УСНОГО МОНОЛОГІЧНОГО ПЕРСУАЗИВНОГО МОВЛЕННЯ.....87

Танана Світлана ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФІЛОЛОГА У ЗВО.....92

СЕКЦІЯ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ

ЛІНГВІСТИКИ ТА ДИСКУРСОЛОГІЇ.....	98
<i>Булигіна Оксана</i> ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК ВИД МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	98
<i>Гаманець Іван</i> МЕТОДИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	100
<i>Голодна Дарія</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ РАСОВОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ.....	102
<i>Камишова Ксенія</i> ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	106
<i>Кравчук Тетяна</i> ГЕНДЕРНІ МАРКЕРИ МОВНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	108
<i>Кривонос Дарина</i> СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ.....	111
<i>Крутась Катерина</i> МЕХАНІЗМИ СТВОРЕННЯ САТИРИЧНОГО ТА ПАРОДІЙНОГО ТЕКСТУ В АНГЛОМОВНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ.....	113
<i>Лисогуб Дар'я</i> ДОПИТАННЯ ПРО ДИСКУРС ВЛАДИ.....	116
<i>Любченко Юлія</i> ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОМОВ АНГЕЛИ МЕРКЕЛЬ.....	118
<i>Люзак Росіна</i> ЯВИЩЕ МАНІПУЛЯЦІЇ У СУЧАСНОМУ МУЛЬТИМОДАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ.....	122
<i>Півнєва Анастасія, Мосійчук Антоніна Вікторівна</i> ТИПИ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ ТА МОВНІ ЗАСОБИ ЇХ ВИРАЖЕННЯ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ТЕЛЕСЕРІАЛІ (на матеріалі телесеріалу “Suits”).....	125
<i>Онищенко Софія</i> СТРАТЕГІЇ ВТІЛЕННЯ ГЕНДЕРУ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ.....	129
<i>Пакуленко Вероніка</i> ДО ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ НА ОСНОВІ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ.....	132
<i>Посна Альона</i> ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ.....	135

<i>Проніна Анастасія</i> КОНСТИТУТИВНІ ОЗНАКИ ДИСКУРСУ СПОЖИВАННЯ У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ЗМІ.....	139
<i>Прядка Артем</i> СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТОВОЇ СИТУАЦІЇ «ЗАХОПЛЕННЯ КАПІТОЛІО США 6 СІЧНЯ 2021 РОКУ» НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ЗМІ.....	142
<i>Рабош Анастасія</i> СТАТУС АНГЛОМОВНОГО НАУКОВОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	146
<i>Сасіна Юлія</i> ЕМОТИВНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	149
<i>Светличенко Катерина, Мосійчук Антоніна Вікторівна</i> СТИЛІСТИЧНІ МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ НА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНІ.....	151
<i>Сенченко Валерія</i> ПОНЯТТЯ ПІСЕННОГО ДИСКУРСУ ТА СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЙОГО ВИВЧЕННЯ.....	155
<i>Тимошенко Ганна</i> EPITHETICAL ARTISTIC WORLD IN FAIRY TALES BY OSCAR WILDE.....	158
<i>Ткаченко Жанна</i> СТАТУС ПОНЯТТЯ «ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ТИПАЖ» У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	161
<i>Топиліна Валерія</i> ЕКОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС ЯК ПРЕДМЕТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	164
<i>Харитоненко Катерина</i> ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАРТИНИ ЧАРІВНОГО СВІТУ У ТВОРІ Р. ДАЛА «CHARLIE AND THE CHOCOLATE FACTORY»).....	168
<i>Хафізов Кіріл</i> КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ У ПРЕЗЕНТАЦІЯХ КОМПАНІЇ APPLE.....	172
<i>Чайка Вікторія</i> ПРОТОТИПОВІ ОЗНАКИ ОБРАЗУ ГЕРОЯ-ДЕТЕКТИВА.....	175
СЕКЦІЯ 4. МОВНІ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ.....	180

<i>Калініченко Артем, Сахно Ілля</i> АФЕКТОНИМИ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ: СПРОБА ТИПОЛОГІЗАЦІЇ.....	180
<i>Коржан Ганна</i> ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ.....	183
<i>Костик Дар'я</i> FEATURES OF TRANSLATION OF THE ENGLISH PAREMIOLOGICAL UNITS IN PROVERBS AND SAYINGS.....	186
<i>Роденкова Василина</i> ПОНЯТТЯ ЖАРГОНУ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ.....	188
<i>Семоненко Марина</i> ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ У ЛІНГВІСТИЦІ: НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ ТА ЙОГО СТРУКТУРИ.....	190
<i>Турчин Катерина</i> DIE FUNKTIONSWEISE VON INFINITIVKONSTRUKTIONEN IN DEUTSCHSPRACHIGEN ZEITSCHRIFTEN.....	193
<i>Шийка Наталія</i> ПОНЯТТЯ СЛЕНГУ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ВИВЧЕННЯ В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ.....	197
СЕКЦІЯ 5. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОКОГНІТОЛОГІЇ.....	200
<i>Баркова Юлія</i> ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНИХ ЛІНГВОКОГНІТИВНИХ СТУДІЯХ.....	200
<i>Вовчок Світлана</i> СТАТУС ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ У СУЧАСНИХ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	203
<i>Ганіченко Лілія</i> СПЕЦИФІКА ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «ЩАСТЯ» ФРАЗЕОЛОГІЧНИМИ ОДИНИЦЯМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	208
<i>Доценко Євгенія</i> ПОНЯТТЯ КОНЦЕПТУ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ВИВЧЕННЯ У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ.....	210
<i>Лубенська Анна</i> КАТЕГОРІЯ КОМІЧНОГО ЯК ОБ'ЄКТ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	214

<i>Мелешко Катерина</i> КОНЦЕПТ <i>PROBLEM CHILD</i> В СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ.....	217
<i>Пахомова Марія</i> ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ В ЧАСИ ПАНДЕМІЇ КОРОНА ВІРУСУ.....	220
<i>Потапова Анастасія</i> ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНФЛІКТІВ У АНГЛОМОВНОМУ ТЕЛЕДИСКУРСІ.....	223
<i>Рожко Катерина</i> ЛІНГВОКОГНІТВНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОГО НІМЕЦЬКОМОВНОГО ФЕНТЕЗИ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ КЕРСТІН ГІР «РУБІНОВА КНИГА»).....	225
<i>Сахненко Дар'я</i> АСИМІЛЯЦІЯ КОМП'ЮТЕРНИХ НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	228
СЕКЦІЯ 6. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	232
<i>Бондарчук Ольга</i> ЕКСПРЕСИВНІСТЬ АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ТЕКСТУ: ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ І ШЛЯХИ ПЕРЕКЛАДУ.....	232
<i>Дідух Дарина</i> ЖЕСТИ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ.....	235
<i>Древаль Альона</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ SHERLOCK. SEASON 1.....	237
<i>Жеребило Марія</i> ТРУДНОЦІ ВЕРБАЛЬНОГО І НЕВЕРБАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ НА МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕГОВОРАХ.....	241
<i>Каменський Денис</i> ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РЕКЛАМНОГО ТЕКСТУ.....	244
<i>Лоп'янецька Роксолана</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ПРАГМАТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АНГЛОМОВНИХ TED-ЛЕКЦІЙ НА ЕКОЛОГІЧНУ ТЕМАТИКУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	247
<i>Свергун Валерія</i> КОНЦЕПТ «ДИТИНСТВО» В ПЕРЕКЛАДАХ ТВОРІВ Ч. ДІККЕНСА.....	250

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Олександра Бялківська

Науковий керівник –Теклюк Г.П.

*(Вінницький державний педагогічний університет
імені М. Коцюбинського)*

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Підвищення якості іншомовної комунікативної підготовки студентів позиціонується як одне з найголовніших завдань методики навчання іноземних мов, що визначається потребами та тенденціями сучасного суспільства до активізації міжособистісних, міжетнічних та міжнародних відносин. Цією стратегією є комунікативний підхід, який зумовлює практичну межу навчання і вивчення іноземних мов, а саме: оволодіння іншомовним, між культурним спілкуванням, шляхом формування і розвитку вмінь навичок діалогічного спілкування.

Основу наукових знань про діалогічне мовлення та методику його навчання було досліджено в працях Г. А. Короненко, Ю. І. Пассова, Є. Я. Палихатої, Н. Л. Плешкової, С. Ю. Ніколаєвої та ін. Для характеристики явища вчені та дослідники використали такі терміни, як «діалогічна комунікація» [3, с. 28-32] та «діалог» [3, с. 28-32].

Існує багато тлумачень понять «діалогічне спілкування» та «діалогічне мовлення», проте більшість науковців погоджуються, що це процес мовленнєвої взаємодії, де відбувається прямий обмін повідомленнями між двома або більше людьми. Таким чином, Є. Я. Палихата використовує поняття «діалогічний спілкування» та «діалогічне мовлення» як синоніми, оскільки вони є комунікативним актом в якому відбувається зміна ролей слухача та оратора [3, с. 32].

Метою роботи є дослідження особливостей використання навчальних засобів, що сприяють формуванню умінь та навичок діалогічного мовлення школярів.

Розробка методики ґрунтується на припущенні, що формування успішних діалогічних комунікативних навичок іноземної мови в учнів буде ефективним завдяки залучення певних науково-методологічних підходів, які базуватимуться на особистісно-орієнтованій, комунікативно-пізнавальній, комунікативній основі діяльності та забезпечення таких умов:

- розвиток мотивації учня до вивчення діалогічного спілкування з використанням іноземної мови;
- інтеграція різних видів діяльності: навчальної та словесної, комунікативної та міждисциплінарної;
- моделювання реальних повсякденних ситуацій у навчальному процесі;
- розробка комунікативно-орієнтованої системи вправ та завдань для забезпечення комплексної роботи;
- діяльність із поєднанням традиційних та інноваційних методів навчання;
- організація сприятливого освітнього середовища для розвитку мовної особистості учня. [1, с. 2-6].

Спираючись на вищесказане, можна сказати, що процес викладання іноземної мов з використанням діалогічних засобів навчання у старших класах закладів загальної середньої освіти, спрямованих на формування мовленнєвої компетентності учнів, характеризується наступним:

- Мова розглядається як засіб спілкування.
- Комунікативні навички розвиваються через пряму діяльність учнів.
- Вони є головними автономними суб'єктами навчання, які відповідають за свої успіхи і невдачі.

- Заняття іноземної мови трактується як процес спілкування. Надається перевага діяльнісно й інтелектуально-орієнтованих завданням, які дають змогу вивчати іноземну мову інтерактивно у процесі спілкування.
- Навчання видів мовленнєвої діяльності відбувається інтегровано.
- Розвиток критичного мислення за допомогою розв'язання проблем, рольової гри, симуляції.
- Переважаючі засоби навчання іноземної мови є парна та групова робота.
- Вчитель – координатор у визначенні цілей та шляхів вивчення іноземної мови.
- Використання лише іноземної мови рід час заняття. Рідна мова використовується зрідка, де необхідно, коли це виправдано складною ситуацією [1, с. 53].

Таким чином, навчальний діалог розглядається як ефективний дидактичний засіб для отримання, формування та розвитку суб'єктивних комунікативних та вербальних навичок шляхом активізації та реалізації інтелектуального та творчого потенціалу учасників діалогічної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Короненко Г.А. Розвиток навичок діалогічного мовлення на уроках англійської мови. Науково-методичний журнал. 2009. №25. С. 2-6.
2. Палихата Е.Я. Методика навчання українського усного діалогічного мовлення учнів основної школи. Тернопіль: ТДПУ, 2002. С. 271.
3. Плешкова Н.В. Діалогічна взаємодія суб'єктів освітнього процесу у світлі сучасних демократичних освітніх практик. Вісник Черкаського університету. 2008. №136. С. 28-32.

Наталія Гудзь

Науковий керівник – ст. викладач Теклюк Г. П.

*(Вінницький державний педагогічний університет
імені М. Коцюбинського)*

НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЮ З ВИКОРИСТАННЯМ ПІСЕННОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Мова дійсно залишається найважливішим засобом спілкування, тому все більше уваги приділяється вивченню іноземних мов. Для формування позитивної мотивації в учнів доречним є використання нових та нестандартних методів навчання.

Незважаючи на прогрес та певні інновації, залишається проблема обмеженого спілкування з носіями мови та використання англійського поза школою. Саме тому головним завданням вчителя є створення потрібної іншомовної атмосфери на уроці, де також важливим є залучення учнів до розвитку їх слухових та розмовних навичок через вивчення культурних цінностей народу-носія мови.

Використання автентичних матеріалів стимулює та мотивує учнів до розуміння змісту усного тексту, оскільки практична користь від розуміння такого автентичного мовного матеріалу очевидна [3].

Музика і пісні це не “нова методика” в вивченні мов, але скоріше інструмент, з допомогою якого ми можемо оживити і прискорити процес навчання. Це залежить від вчителя і учнів, наскільки і як вони скористуються перевагами, які музика і пісні можуть запропонувати [2, с. 76].

За думкою багатьох учених, пісні є одним з найкращих засобів вивчення англійської мови. Сотні зарубіжних педагогів та методистів, що працюють з учнями різного віку та рівня знань, використовують пісенну творчість.

Питання методики навчання аудіювання описували такі автори як Е.А. Маслико, П. К. Бабінська, Н.В. Єлукіна, М. Андервуд С. Ріксон. Ефективність використання пісень доводять І. Ільчишин, О. Метьолкіна,

О. Михайлова, О. Некрутенко, Т. Мерфі, О. Стом, D. Eken, T. Dale. А також, багато дослідників, зокрема, С.Н. Сомова, М. Поспієжинська та Ф.Яганг, вважають, що пісенний жанр здатен точно і образно продемонструвати різні сторони соціального життя народу країни, мову якої вивчають.

Однією з великих проблем, з якою ми всі стикаємося, незалежно від того, викладаємо англійську мову дітям чи дорослим, є підтримка інтересу учнів протягом уроків. Отже, нам часто доводиться дуже творчо підходити до технік, які ми використовуємо. Що робить музику таким чудовим засобом навчання, так це її універсальна привабливість, що поєднує всі культури та мови. Це робить його одним із найкращих і найбільш мотивуючих ресурсів у класі, незалежно від віку чи походження учня [4].

Вчителі регулярно використовують пісні на уроках англійського для вивчення мови. Проте зазвичай це відбувається для простого читання і перекладу тексту, вивчення пісні і її відтворення. За останнє десятиліття підхід в роботі з пісенним матеріалом змінився і виявилось, що пісні можуть бути корисними і для формування слухових, фонетичних і лексичних навичок.

Процес вибору пісні є одним із найскладніших етапів використання музики на уроці. Важливим є визначення мети та цілей, які потрібно досягти за допомогою пісні. Після цього необхідно звернути увагу на рівень знань учнів, а також доречним буде підбір пісні за віком. Вчителю молодших школярів варто використовувати пісні, які повторюються і дуже легко зрозуміти. Для підлітків вдалим буде використання сучасних поп- і рок-пісень. У сучасному світі не менш важливим у виборі пісні для навчання є врахування культурних, соціальних та гендерних норм нейтральності.

Розуміння на слух є важливим навиком [3]. Існує кілька можливих видів діяльності для розвитку навичок аудіювання за допомогою пісень:

1. Заповнення пробілів, де учні слухають пісню і вписують пропущені слова.
2. Учні працюють з текстом пісень на папері, деякі слова подаються парами і треба вибрати одне правильне слово. Вчителем внесено декілька змін у

текст пісні, а учням потрібно їх замінити відповідно до оригіналу (антоніми, інші форми часу, частини мови).

3. Учитель розрізає текст пісень на смужки за рядками або віршами, а потім роздає учням у випадковому порядку. Учні повинні скласти і відтворити пісню. Діяльність має кілька варіацій і може бути виконана поодиноці, парами або групами.

4. Учні слухають пісню і пишуть короткий зміст, про що йдеться в ній або малюють комікс.

5. Піднімання руки, стук ручкою або слово «стоп», коли учні чують потрібне слово із пісні.

6. Учні записують речення із пісні, використовуючи свої знання орфографії, пунктуації та різних мовних структур. Слухач повинен розшифрувати те, що він чує, внаслідок чого покращуються його вміння слухати. Використання пісень – це також хороший спосіб відпрацювання ритму англійської мови та інтонації.

Пісні поєднують у собі навчання аудіюванню, культури, словникового запасу, граматики, роблять урок цікавішим та являються джерелом справжньої мови, адже інформація “отримується з природних форм мови, а не запозичується штучним шляхом” [1, с. 55].

Отже, у процесі навчання слід використовувати автентичні матеріали, а саме пісенні. Вони є неоціненним ресурсом для вивчення особливостей вимови, граматичних конструкцій та ефективним методом розвитку навичок аудіювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Науменко С.І. Розвиток музичного слуху, співочого голосу і музично - творчих здібностей учнів загальноосвітніх шкіл. Просвещение, 1982. С. 310.
2. Murphey T., Music and Song. Oxford University Press, 2002. P. 151.
3. Ross, J. ESL Listening Comprehension: Practical Guidelines for Teachers. The Internet TESL Journal. 2006.

4. Simpson, A. J. How to use songs in the English language classroom. British Council Voices Magazine. 2015.

Олена Гурман

Науковий керівник – ст. викладач Теклюк Г.П.

*(Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського)*

ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ МОВЛЕННЄВИХ СИТУАЦІЙ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Процес оволодіння учнями мови, зокрема англійської, базується на вивченні граматики, адже це не лише вміння користуватись правилами іноземної мови, а й уміння правильно сприймати інформацію та доносити власну думку в будь-якій формі.

Грамматична компетентність формується в процесі вивчення граматики. Слід зазначити, що необхідність формування граматичної компетентності в мовознавстві почала обговорюватись відносно нещодавно. На думку Ю. А. Сітнова: «Грамматична компетенція іноземних мов може вважатися достатньо сформованою, якщо учні вільно оперують такими інтелектуальними діями, як аналіз і систематизація мовних фактів, встановлення подібних та відмінних рис між різними граматичними явищами, детермінація причинно-наслідкових зв'язків між граматичними явищами мови, оцінка та вибір різних варіантів дій, усвідомлення відносності граматичних правил» [1, с. 8].

На думку Р. Поршневої та О. Спиридонової, граматична компетенція передбачає внутрішнє невербалізоване знання граматичної системи мови, знання морфологічної та синтаксичної системи мови (типології форм), а також набору правил [2, с. 73].

Як зазначає О. Вовк, граматична компетенція забезпечує системне знання лексичного, морфологічного, синтаксичного, фонетичного та орфографічного аспектів мови для побудови осмислених і зв'язних висловлювань; володіння

граматичними поняттями, а також засобами вираження граматичних категорій; навички і вміння правильно використовувати граматичні явища у мовленнєвій діяльності в різноманітних ситуаціях спілкування для розв'язання мовленнєво-розумових проблемних завдань [3, с. 20].

Основою граматичної компетентності є здатність учнів до мовної діяльності в контексті чужої мовної культури. У зв'язку з цим формування граматичної компетентності серед учнів старших класів закладів загальної середньої школи є актуальним завданням, яке стоїть перед вчителями англійської мови.

Під час планування навчального процесу на уроках англійської мови вчителю доцільно використовувати комунікативний підхід, який є дуже ефективним для формування та розвитку граматичної компетенції учнів, а також для забезпечення цікавого та продуктивного процесу навчання.

Впродовж викладання граматичного матеріалу велика увага приділяється граматичній формі, проте слід пам'ятати про важливість практичного застосування набутих знань. З цього виникає думка про те, що основною метою формування граматичної компетенції є вміння учнів вживати правильні граматичні конструкції. Тому вчителям варто створювати вправи таким чином, щоб вони мали комунікативний і практичний характер та могли бути застосованими в різних життєвих ситуаціях.

Серед різновидів комунікативних вправ ефективним є використання мовленнєвих ситуацій для розвитку граматичної компетенції. Мовленнєві ситуації спрямовані на те, щоб викликати в учнів потребу в іншомовній мовленнєвій діяльності та використовувати на практиці граматичні конструкції [4, с. 2].

Мовленнєва ситуація повинна імітувати ситуації з реального життя, аби викликати максимальну мотивацію учнів до говоріння та використання потрібних граматичних форм. Наприклад, при вивченні граматичної теми Future Simple вчитель може запропонувати учням обговорити у парах плани на канікули використовуючи конструкцію *he / she / it + will + verb*. Така мовленнєва

ситуація є досить ефективною, адже вона має зв'язок із життям, викликає інтерес, бажання брати участь у спілкуванні та при цьому скоригує увагу учнів на правильність використання граматичної форми.

Підсумовуючи все зазначене вище, можемо зробити висновок, що використання мовленнєвих ситуацій на уроках англійської мови у старших класах закладів загальної середньої освіти добре впливає на розвиток граматичної компетентності учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ситнов Ю. А. Комунікативно-пізнавальний підхід до розвитку граматичної компетентності студентів-лінгвістів на основі складних граматичних явищ : автореф. д-ра. наук : 13.01.2015. П'ятигірськ, 2014. 8 с.
2. Поршнева Е. Р., Спиридонова О. В. Граматичні концепції та способи їх побудови при вивченні іноземної мови. Іноземна мова в школі. 2008. № 6. С. 73-77.
3. Вовк О. Д. Управління процесом засвоєння знань. Москва, 2005. 20 с.
4. Багрянцева О. В. Ситуація у навчанні граматики англійської мови. English Language & Culture. 2001. № 34. С. 1-3.

Тетяна Дронова

Науковий керівник – ст. викладач Прудівлянна Л.М.

*(Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського)*

DEVELOPMENT OF HIGH SCHOOL STUDENTS WRITING SKILLS BY MEANS OF SOCIAL NETWORKS TOOLS

Rapid technological development and appearance of the Internet provided people with new opportunities for getting and sharing information, working, entertainment and, of course, communication. The popularity of online communication led to creation of various social networks, which make information exchange process easy, quick and comfortable.

Being very popular with people all around the world, nowadays, social networks are also frequently used for educational purposes. Such social networks as Facebook, Instagram, Twitter, TikTok and others provide a lot of materials and have significant potential for education [3, p. 55]. Given the popularity of social network sites, a lot of studies have been conducted to investigate the usage of social networks in education and foreign language teaching and learning in particular [6]. The research shows that despite the fact social network sites were not specifically designed to be used for studying, they appear to be a powerful tool to add educational context to online communication [2, p. 200]. Moreover, as modern students prefer modern ways of learning, usage of social networks provides teachers with such opportunity [4, p. 56]. Incorporating social networks in a language learning process might also prove useful because they provide authentic materials that enhance students' motivation and confidence. There are no time and space limitations, and simple usage of social media platforms may be turned into a good learning opportunity and an enjoyable and stressless activity [7].

Instagram is one of the most popular social networks with young learners [9], so many research studies investigate how English learners use Instagram and their attitudes towards it [4]. In particular, they analyze Instagram's potential for vocabulary acquisition and communicative skills development [4, p. 57]. However, very little attention has been paid to the development of writing skills with the help of this resource as it requires more detailed research.

According to Akhiar et al. (2017), doing writing activities on Instagram has some advantages:

- students are more careful and attentive while writing, they check the text a couple of times before submitting;
- students feel positive about sharing their writing works with peers and receiving constructive feedback from both their teacher and classmates;
- students feel more confident to post their essays on a social network, learners even admit that it beneficially affects their self-esteem [1, p. 58].

As Instagram is popular with young generation, students might not feel any challenges while using it in a course of study. Instagram post and commentary character limit is 2200 characters (it is approximately 300-400 words) [7]. Such character limit allows students to work in this social network on their writing skills development (in comparison high school students are required to write 100-150 words' essays – it is 100-130 words for 10th grade students and 130-150 words for 11th grade students [8, p. 41]).

There are several ways how Instagram can be implemented in the classroom to enhance students' motivation and improve their writing skills:

- Writing essays. The compositions might be different: narrative, pros and cons, persuasive, descriptive essays.
- Writing letters and emails. This particular skill is very important, because writing a letter to a friend is a part of an English External Independent Assessment (ЗНО (Зовнішнє Незалежне Оцінювання) in Ukrainian) which students have to take in order to get accepted to an institution of higher education.
- Writing reviews to films and books.
- Writing commentaries to some sayings or quotes. The teacher can post a short statement or a quote and students have to write their opinion about it in the commentary section.
- Writing captions to the photos. Sometimes it might be challenging for a student to formulate a very broad idea laconically, so such activity will help learners to express their thoughts shortly, but wisely.

So, Instagram can be used as an educational tool to develop high school students' writing skills. It is a modern way to do writing activities which will help English learners not only to improve writing skills, but also to enjoy English learning process and feel more attentive and confident while writing.

ЛІТЕРАТУРА

1. Akhiar A., Al-Amin A. M. & Shaidatul Akma A. K. Students' perceptions and attitudes towards the use of Instagram in English language writing. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*. 2017. № 14. P. 47-72.
2. Alsharidi N. K. M. The use of Twitter amongst female Saudi EFL learners. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*. 2018. Vol. 7 № 4. P. 198–205.
3. Derakhshan A., Hasanabbasi S. Social networks for language learning. *Theory and Practice in Language Studies*. 2015. Vol. 5. № 5. P. 1090.
4. Erarslan A. Instagram as an education platform for EFL learners. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*. 2019. Vol. 18. № 3. P. 54-69.
5. Gonulal T. The use of Instagram as a mobile-assisted language learning tool. *Contemporary Educational Technology*. 2019. Vol. 10. №3. P. 309-323.
6. Manca S., & Ranieri M. Facebook and the others. Potentials and obstacles of social media for teaching in higher education. *Computers and Education*. 2016. № 95. P. 216–230.
7. Instagram Character Limit in Post, Caption, & Comment. URL: <https://www.business2community.com/instagram/instagram-character-limit-in-post-caption-comment-02430199> (дата звернення: 28.10.2021)
8. Foreign Languages Curriculum. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf> (дата звернення: 28.10.2021)
9. The 15 biggest social media sites and apps [2021]. URL: <https://www.dreamgrow.com/top-15-most-popular-social-networking-sites/> (дата звернення: 28.10.2021)

Тетяна Заверюха

*Науковий керівник – ст. викладач Лебедєва Н.А.
(Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського)*

ПОНЯТТЯ ІНОЗЕМНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

В останні роки проблема інтеграції різних компетентностей в процес навчання привернуло увагу науковців та вчителів. Динамічний розвиток міжнародних відносин, збільшення контактів представниками різних країн та глобалізація світу потребує від вчителів формувати та розвивати різноманітні компетентності в учнів на уроках іноземної мови. Зокрема, серед них виділяють іноземну соціокультурну компетентність. Соціокультурна концепція навчання базується на тому, що людина має щоденний контакт з іноземними мовами та іншими культурами, які відображають повсякденне життя людей у всьому світі.

Аналіз літератури показав, що поняття «соціокультурна компетентність» є розлогим. В дослідженні А.Е. Рахімової соціокультурна компетентність висвітлюється, як знання національних та культурних особливостей країн мову яких ви вивчаєте, норми вербальної та невербальної поведінки та здатність регулювати свою поведінку відповідно до цих знань в реальному спілкуванні [1, с. 34].

П.В. Сисоєв зазначає, що соціокультурна компетентність складається з : соціокультурних знань, досвіду спілкування, особистого ставлення до культури, оволодіння способами використання мови [4, с. 83].

Соціокультурна компетентність згідно А. Надера та А. Давуда включає наступні компоненти: лінгвокультурний, тобто знання лексичних одиниць із соціокультурною семантикою (привітання та прощання в усній та письмовій формі), соціолінгвістичний - знання мовних особливостей соціальних класів, різних поколінь та соціальних груп, культурна складова містить в собі знання культурних особливостей країн, звички, традиції та норми поведінки; розуміння та використання їх належним чином у процесі спілкування будучи

представником іншої культури [2, с.140]. Підсумовуючи різні визначення можна зробити висновки, що «соціокультурна компетентність» передбачає вміння будувати та підтримувати зв'язки з людьми, здатність співпрацювати з представниками різних культур.

В своїй роботі Кошеляєва Е.Д. виділяє наступні соціокультурні вміння, які варто розвивати в учнів:

- вміння давати оцінку важливим культурним подіям в іншій країні;
- вміння знаходити спільне та відмінне в житті представників інших культур;
- вміння спостерігати зміни, що відбулися протягом деякого часу;
- вміння виділяти інформацію з текстів, що зображає соціальні та культурні аспекти життя;
- вміння правильно інтерпретувати особливості, притаманні тій чи іншій вивчає мій культурі [3, с. 17].

Умовою нової концепції соціальної та культурної освіти є доповнення змісту освіти. Заповнення змісту освіти мовного курсу соціокультурної мовленнєвої діяльності.

Отже, соціокультурний компонент змісту навчання іноземних мов ознайомлює учнів з аспектами життя закордоном, навчає історії та представляє сучасне життя інших культур та країн, що поглиблює розуміння школярів. Тому урок іноземної мови повинен заохочувати учнів до належного вільного спілкування іноземними мовами та вивчення інших культур та підготувати їх до міжкультурної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Alina E. RAKHIMOVA. Sociocultural competence as one of the core competencies of the individual. *Espacios*. 2017. Vol. 38. №45. P.34.
2. Nader Assadi Aidinlou and Davoud Ansari Kejal. Socio-cultural Factors and Teaching a Foreign Language. *International Journal of Social Sciences and Education*. 2012. Vol. 2. №2. P.139-143.

3. Кошеляева Е.Д. Методика развития социокультурных умений студентов посредством социального сервиса «Вики»: автореф. на соискание ученой степени кандидата педагогических наук: Москва, 2010. 22 с.

4. Сысоев П.В. Информационные и коммуникационные технологии в обучении иностранному языку: теория и практика: монография. Москва, 2012. 252 с.

Анна Колеснік

Науковий керівник – ст. викладач Теклюк Г. П.

*(Вінницький державний педагогічний університет
імені М. Коцюбинського)*

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ ЗАСОБАМИ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Підручники, за якими вивчається сьогодні іноземна мова у навчальних закладах, написані не носіями мови, а це означає відсутність у них автентичних матеріалів. Використання таких підручників вимагає від учителя творчого підходу у підготовці до уроку, а саме: пошуку матеріалів, які містять відомості до культури країни, мова якої вивчається, звичаї, традиції, спосіб життя та культуру спілкування. Використання автентичних матеріалів не лише мотивуватиме учнів до вивчення іноземної мови, але й сприятиме особистісному їх розвитку щодо культури іншого народу. Сьогодні основним завданням школи при вивченні іноземної мови – є формування іноземної комунікативної компетентності, адже нова українська школа ставить нові вимоги для оволодіння іноземною мовою.

Ця тематика досліджувалася такими вітчизняними і зарубіжними вченими-педагогами: А.Є. Бабайлова, Д.В. Малявін, Л.Г. Морська, А.Г. Неділько, А.С. Пелишенко, О.М. Шерстюк, проте, незважаючи на достатню кількість досліджень, багато аспектів з даної теми залишаються відкритими.

Перш за все застосування автентичних матеріалів сприяє підвищенню комунікативно-пізнавальної мотивації, забезпечує можливість одночасного звернення до мови і культури.

Хоча в сучасному світі та серед представників молодого покоління, читання втратило своє місце, загальновідомим залишається те, що воно не лише збагачує людину духовно, але й дозволяє їй досконаліше зрозуміти навколишній світ. Читання іноземною мовою не стало винятком, тому має практично те саме значення. Сучасні підручники подають такі тексти для читання, зміст яких виходить за межі інтересів учнів, що стає причиною втрати мотивації навчання, а також і втрати сенсу читання як виду мовленнєвої діяльності [2, с. 3]. Саме тому, обираючи тексти для читання, необхідно враховувати інтереси і потреби учнів, але не менш важливим є сам зміст тексту, його новизна та практичність наявної інформації – такі тексти викликатимуть зацікавленість у читачів.

Цю проблему можна вирішити за рахунок використання в освітньому процесі автентичних текстів. Саме автентичний текст суттєво відрізняється від інших своєю інформативністю, адже відповідно до тлумачного словника української мови, слово «автентичний» – той, який походить з першоджерела [3, с.10]. Тобто, автентичні тексти – це оригінальні тексти, які написані носіями мови для носіїв мови.

До них відносяться тексти, витягнуті з газет і журналів, різного роду оголошення, листи, кореспонденцію, програми радіо і телебачення, художні тексти [1, с. 11].

За характером їх зазвичай поділяють на прагматичні (оголошення, меню, розклад транспорту і т.п.), публіцистичні (газетні та журнальні статті), художні. Використання різних автентичних матеріалів під час вивчення іноземної мови залежить, насамперед, від рівня сформованості комунікативної компетенції учнів [2, с. 5].

Використання подібного матеріалу в навчанні робить його ефективним, забезпечує створення атмосфери реального володіння реальним мовою, моделюючи повсякденні ситуації.

Читаючи, студенти не лише долучаються до нового для них світу, а й починають орієнтуватися в ньому, навчаються визначати загальнолюдські цінності і отримують моральне задоволення від самого процесу читання [3, с. 63].

Відповідно до класифікації видів читання за комунікативними цілями (за С.К.Фоломкиною) [1, с.22], фахівцю будь – якої сфери варто опанувати наступні види читання:

- оглядовий – для отримання уявлення про текст;
- пошуковий – з метою пошуку потрібної інформації;
- вивчаючий – щоб розібратися у всіх деталях тексту.

Вид читання обирається в залежності від мети, яку учитель ставить на уроці. Наприклад, для розвитку умінь читати з повним розумінням змісту (вивчаюче читання) можна використовувати різного роду буклети: рекламу, театральні програми, а також уривки з художньої літератури, рецепти, листи. Проте, найбільшої уваги заслуговує читання художніх текстів іноземною мовою, адже саме тут зустрічаються діалоги з різними формами ввічливості, фонові лексика. Все це розширює лінгвістичні та країнознавчі знання учнів, дозволяє їм краще зрозуміти специфіку та своєрідність іншої мови і культури [5, с.26].

Використання автентичних текстів сприяє формуванню комунікативної компетенції, що є основною метою навчання іноземної мови. При цьому виявляються задіяними всі її складові:

- лінгвістична компетенція, так як при використанні різних тем є можливість значно розширити активний і пасивний лексичний запас;
- соціолінгвістична компетенція, тобто використання мовних форм в залежності від конкретної ситуації спілкування і контексту; читання в цьому випадку виконує роль засобу навчання, а автентичний текст максимально наближає до реальної ситуації, в якій учні можуть виявитися в повсякденному житті;
- дискурсивна компетенція, яка передбачає оволодіння вміннями організації мовлення, умінням побудувати її чітко, логічно, послідовно;

автентичний текст допомагає розвинути в учнів вміння сприймати, розуміти й інтерпретувати письмове джерело інформації;

- соціокультурна компетенція – використання різних автентичних текстів на різних етапах навчання дозволяє розширити уявлення учнів про культуру, традиції, стиль життя, налаштовує на діалог культур [5, с. 67].

Таким чином, використання автентичних текстів при вивченні різних видів читання сприяє не лише формуванню комунікативної компетенції, а й сприяє пробудженню пізнавальної мотивації, що стає основою для навчання опосередкованого спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Неділько А. Г. До питання застосування автентичних матеріалів для навчання іноземних мов. *Іноземні мови*. 2010. № 4. С. 11-12.
2. Борецька Г.Е. Методика формування іншомовної компетентності у читанні. *Іноземні мови*. 2012. № 1. С. 3-8.
3. Комарова І. І. Соціокультурний компонент в змісті навчання іноземній мові. Сучасні концепції викладання іноземних мов у середній та вищій школі. Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. Вінниця. 2000. С. 61-65.
4. Морська Л. Г. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей. *Іноземні мови*. 2002. № 2. С. 23.
5. Berardo S. The use of authentic materials in the teaching of reading. *The Reading Matrix*. 2006. 6 (2). P. 60-69.

Анастасія Коляда

Науковий керівник – доц. Чикалова М.М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

ENGLISH LANGUAGE LEARNING METHODOLOGY WITH SONGS IN THE PRIMARY SCHOOL

The learning of foreign languages, English in particular, is one of the leading issues of the educational system nowadays. To ensure the proper level of introducing comprehensive schools pupils with a foreign language, various methods have been created to improve pupils' perception of new training material and provide a new approach to the system of foreign languages learning. But what methodology can be the most efficient and easy for grasping? In our opinion, all the developments are quite efficient, but they are not always easy to be understood. To start with, i.e. for primary school at least one subject in English or any other language should be "a must" and an individual approach to presenting the training material should be developed. It goes without saying that in primary school children are best at memorizing the information they hear, see and perceive. By developing the ability to perceive and analyse effectively any information in a foreign language starting from an early age, we provide the basis for learning foreign languages by children.

We are absolutely convinced that one of the most effective ways of presenting information in a foreign language is to learn it through songs in the source language. In my case I started learning English through songs in the primary grades. This methodology is that an English teacher uses positive, interesting and not very difficult songs at the lessons in primary school. The schoolchildren first listen to the song itself and try to say what they have understood or imagined. Then they listen to the same song again. But this time they are accompanied by pictures to illustrate the content of the song. Then the teacher underlines the words they need to remember and the pupils write them down. Then they say the words themselves and present them again on the basis of the pictures they have seen earlier. The students can listen to the song again to

strengthen their skills in the form of the new words. At the next lesson the new words are repeated but without the song.

This method ensures that all four types of pupils' memory work. It is an auditory memory that means listening to a song in English. It is a visual memory, i.e. watching pictures to illustrate the words of the song. It is an imaginative memory which helps students imagine new information and remember new images of words or associations with something previously familiar. It is also a motor memory when students write down the words as well as read them. Thanks to the work of all four types of memory, as well as the interesting presentation of the training material, primary school pupils can learn a foreign language effectively. Of course, songs alone should not be limited to learning a foreign language, but this methodology is appropriate for use in the educational process.

An example of effective learning English through songs is the ABC Song or "The A.B.C.", which is used to teach the English alphabet in primary schools.

This song is also one of the most popular songs in English-speaking countries, especially in the USA. It is ideal for learning the foreign alphabet by very young pupils as it has very simple lyrics and a calm musical motive [1]. Thanks to the ABC song, the English alphabet is better remembered and the song immediately comes to mind when the student tries to recall the sequence of English letters. In the same way this method can work with other information that will also be accompanied by the presenting of images, i.e. a visualization of the information exists.

So, it is advisable to use the methodology of learning English or another language through songs in the primary grades nowadays. This methodology can then be improved, developed and applied in other grades as well as in higher education institutions. The teacher is the developer of this methodology and presents the information in a meaningful, effective and interesting way while monitoring the learners' absorption of the information. Pupils can also use this method on their own to learn English or another language but they should consult a skilled expert, i.e. a teacher or another person who speaks this foreign language fluently, because this method is very effective when it is used correctly.

LITERATURE

1. Learn English together. English alphabet for children. URL: <https://englandlearn.com/pesni/angliyskiy-alfavit>

Валерія Кривочкіна

Науковий керівник – доц. Подосиннікова Г.І.

*(Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка)*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДБОРУ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ КОНТРОЛЮ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ НІМЕЦЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АУДІЮВАННІ УЧНІВ 10-ГО КЛАСУ ЗЗСО

Як відомо, тест є стандартизованою процедурою. Однак, щоб відібрати та скласти тестові завдання, які у комплексі перевіряли би рівень сформованості німецькомовної компетентності учнів 10 класу в аудіюванні, необхідно провести ретельну підготовку, а саме: дослідити здібності й рівень знань учнів 10-го класу для того, щоб тест відповідав етапу навчання, рівню психофізіологічного розвитку учнів та іншим конкретним умовам.

Насамперед необхідно визначити рівень володіння учнями аудіюванням німецькою мовою. Відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти, учень 10-го класу ЗЗСО в аудіюванні, відповідно до рівня B1, може розуміти лінійну фактичну інформацію, що стосується загальних побутових або пов'язаних з роботою тем, розрізняючи як основний зміст, так і специфічні деталі, за умови чіткої артикуляції та вимови. Також, може розуміти головний зміст чіткого нормативного спілкування на знайомі теми, що регулярно зустрічаються на роботі, у школі, на дозвіллі і т.д., у тому числі короткі розповіді [1, с. 66].

На підготовчому етапі слід визначитися з основними завданнями та матеріалами для перевірки рівня сформованості німецькомовної компетентності в аудіюванні, які будуть включені в тест, а також завдання, за якими учні зможуть підготуватися до тесту. Важливо відбирати матеріал вправ відповідно

до тем, які учні вивчають на даний момент або вже вивчили. Згідно з Навчальними програмами МОН України з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів 10 – 11 класів учні 10-го класу ЗЗСО повинні мати в програмі вивчення німецької мови такі теми, як “Я, моя родина, мої друзі”, “Спорт і дозвілля”, “Харчування”, “Природа і погода”, “Живопис”, “Наука і технічний прогрес”, “Україна”, “Німеччина”, “Шкільне життя”, “Робота і професії” [2]. Таким чином, тестові завдання для контролю рівня сформованості німецькомовної компетентності в учнів 10-го класу в аудіюванні повинні повністю відповідати зазначеним МОН України темам.

Для перевірки рівня сформованості німецькомовної компетентності учнів 10-го класу в аудіюванні необхідно розробити комплекс тестових завдань, що перевіряють розуміння прослуханого тексту. При цьому, тексти для аудіювання повинні бути відібрані з урахуванням вже сформованих в учнів лексики та граматики. Однак, ці тексти можуть містити незнайомі слова і вирази, зміст яких цілком можливо буде зрозуміти з контексту. Тексти з незнайомим граматичним часом і конструкціями слід виключити, так як в цьому випадку тест перестане бути дійсним, а саме, він вже не буде спрямований на перевірку вивченого матеріалу.

На наступному етапі необхідно відібрати ілюстративні матеріали, які будуть використані в самому тесті з аудіювання, а також при підготовці до нього. Наочність на уроках німецької мови важлива так само, як і на будь-яких інших заняттях. Крім усних словесних пояснень нового матеріалу, теми, правила, необхідно використовувати ілюстративні матеріали, які могли б супроводжувати і пояснювати завдання і вимоги, які пред'являються учням. До ілюстративних матеріалів можна віднести схеми, діаграми, таблиці, картинки, моделі виконання завдання. Також необхідно чітко сформулювати інструкцію до завдань, описати завдання, поставлені перед учнями.

Останній етап є додатковим та здійснюється після проведення самого тесту (адже проведення тесту не входить в процес відбору тестових завдань). На даному етапі відбувається самооцінка викладача на основі результатів

тестування, а саме: чи правильно були відібрані завдання, наскільки наочними були інструкції до завдань, моделі і приклади, запропоновані учням і т.д. І вже на основі результатів викладач може визначити, чи вдалося за допомогою відбраного тесту визначити рівень сформованості німецькомовної компетентності в учнів 10-го класу в аудіюванні [3, с. 95].

Отже, розгляд особливостей та алгоритм відбору тестових завдань для контролю рівня сформованості німецькомовної компетентності в учнів 10 класу ЗЗСО в аудіюванні показує, що вчителю необхідно провести значну роботу з підбору і складання диференційованих завдань, щоб організація та результати тестування були успішними. Але за умов наукового підходу тестовий контроль може стати ефективним інструментом, що адекватно оцінює рівень сформованості німецькомовної компетентності учнів 10-го класу в аудіюванні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ніколаєва, С. Ю. (2003). Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Ленвіт.
2. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10–11 класи. (2017). Міністерство Освіти і Науки України. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>
3. Пальмова, Е. А. (2013). К вопросу о разработке тестовых заданий для контроля умений чтения и аудирования при обучении иностранному языку. Вестник ТИУиЭ, 1.

Катерина Крутась

Науковий керівник – доц. Подосиннікова Г.І.

**(Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка)**

МЕТОДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА CLIL ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ БАЗОВОЇ ШКОЛИ

В умовах активної інтеграції України в європейську економічну, освітню та інформаційну сферу зростає потреба суспільства у підготовці висококваліфікованих фахівців, які здатні використовувати іноземну мову для вирішення практичних професійних завдань і життєвих проблем. У цьому контексті особливої уваги потребує впровадження в процес інноваційних методів і за словами О. Коченкової технологія CLIL є чудовим варіантом, тому, що вона надає масу можливостей для мимовільного вивчення мови; вивчення, що відбувається тоді, коли увага студентів або учнів зосереджена на чомусь іншому, а не на тому, що вивчають. [1, с. 125]. Застосування технології CLIL у навчальному процесі дозволяє вчителям інтегрувати вивчення іноземної мови з іншими предметами, а цікавий зміст мотивує студентів до вивчення іноземних мов і забезпечує мовну базу, з якою вони можуть працювати самостійно, наприклад, у навчанні.

Предметно-мовне інтегроване навчання (англ. Content and language integrated learning) — це дидактична методика, що дозволяє сформувати в учнів іношомовну комунікативну компетентність у тому ж навчальному контексті, у якому в них відбувається формування загальних знань та умінь. Таким чином, використання методики передбачає вивчення немовних предметів іноземними мовами [4].

Термін був запропонований Девідом Маршем (Університет Ювяскюля, Фінляндія) в 1994 році. Він продовжив дослідження і в 2001 р. було сформульовано суть методики: CLIL розглядає вивчення іноземної мови як інструмент вивчення інших предметів, формує потребу учня у навчанні, що

дозволяє йому переосмислити та розвивати свої комунікативні навички, в тому числі його рідною мовою. [5, с. 204]. Тож вважаємо, що ця технологія може бути віднесена до технологій інтерактивного навчання іноземних мов, під яким, слідом за Г.І. Подосинніковою розуміємо, що це сукупність прийомів роботи вчителя, що відповідають особливостям інтерактивного навчання іноземних мов, за допомогою яких забезпечується досягнення на уроці поставлених цілей навчання з найбільшою ефективністю за мінімально можливий для їх досягнення період часу [2, с. 199].

Дослідник в області інтегрованого навчання, професор До Койл виділяє три наступні моделі CLIL [4, с. 543-562]:

Модель С1: Багатомовне навчання. В даному випадку, при викладанні різних предметів використовуються кілька іноземних мов в різні роки навчання. Така модель навчання дозволяє студенту після закінчення цілого курсу придбати професійні знання на декількох мовах. Крім того, дана модель покликана привернути найбільш цілеспрямованих і обдарованих студентів з різних країн.

Модель С2: Допоміжне / додаткове інтегроване навчання предмету і мови. Дана модель навчання передбачає паралельне викладання предметів. При цьому акцент робиться на розвиток знань і вмінь для використання мови з метою забезпечення розумових процесів вищого порядку. Викладання мови пов'язане зі спеціальними областями, таким чином, викладачі іноземної мови, що входять до структурних підрозділів з викладання спеціальностей, здійснюють зовнішню підтримку під час навчання фахівців. В процесі предметно-мовного інтегрованого навчання студенти набувають вміння використовувати іноземну мову для роботи з їх спеціальності.

Модель С3: Предметні курси з включенням мовної підтримки. Програми навчання спеціальності розробляються з точки зору не тільки розвитку професійних, а й мовних навичок. При такій моделі навчання проводиться як викладачами-предметниками, так і фахівцями в галузі навчання мовам. Навіть з поганим знанням мови студент може отримати підтримку протягом всього процесу навчання, що робить можливим оволодіння як предметом, так і мовою,

на якому викладається предмет. За цією моделлю можуть навчатися студенти з різним мовним рівнем. Можна підсумувати, що модель С1 реалізується тільки в вузах певної спеціалізації (наприклад, бізнес і управління), а моделі С2 і С3 є найбільш поширеними.

Отже, сучасна технологія інтерактивного навчання CLIL має очевидні переваги у процесі іншомовної комунікативної компетентності учнів базової школи. Вона мотивує навчання учнів, активує їх творчу і розумову діяльність, критичне мислення, спрямовує на вирішення життєвих проблем засобами іноземної мови, спонукає до осмисленого запам'ятовування нових лексичних одиниць, вивчення граматичних правил, спрямовує на вдосконалення іншомовної компетенції та розвиток знань і навичок окремих навчальних дисциплін з метою практичного їх застосування у майбутній професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боброва Н.Е. Инновационные методы преподавания иностранных языков. Интеграция образования. 2013. №4. С. 125.
2. Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць. 2012. Вип. 3. С. 196-208. URL:
https://www.academia.edu/39324721/%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%90_%D0%A5%D0%90%D0%A0%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%98%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%90_%D0%86%D0%9D%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%9E_%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A7%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_%D0%86%D0%9D%D0%9E%D0%97%D0%95%D0%9C%D0%9D%D0%98%D0%A5_%D0%9C%D0%9E%D0%92
3. Marsh D. The relevance and potential of content and language integrated learning (CLIL) for achieving MT+2 in Europe submitted to European Commission. URL: <http://userpage.fuberlin.de/elc/bulletin/9/en/marsh.html>

4. Coyle D. Content and Language Integrated Learning: towards a connected research agenda for CLIL pedagogies. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 2007. Vol. 10. №5. P. 543-562.

5. Marsh D. Content and Language Integrated Learning: The European Dimension - Actions, Trends and Foresight Potential. Oxford: Oxford Uni. Press, 2002. 204 p.

Єлизавета Кубик

Науковий керівник – доц. Глазунова Т.В.

*(Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського)*

MONOLOGUE AS A MEANS OF PERSUASION

Persuasion is a communicative act, in which the speaker transfers some significant information to the audience and makes them believe that it is true [6].

Persuasion – is a certain activity and the result of this activity. The means of achieving persuasion are practical justification, argumentation, as well as psychological and rhetorical techniques [3, p. 144].

Persuasive speech is a speech in which the audience is confronted with a new idea that is incompatible with sustainable perception, and inevitably criticizes it. To achieve the desired effect the speaker uses certain means. B.V. Buvaeva gives special attention to the use of arguments affecting feelings, emotions, experiences, because only in this case, persuasive speech achieves the desired outcomes [2, p. 33].

The theme of a persuasive utterance represents a certain problematic situation, a kind of contradiction in public consciousness, which is removed through a discussion of the content and interrelationships of spiritual, moral, ethical values that fix the norms of human behavior in society, affirm social ideals and protect human dignity. The initial judgments and substantiating arguments of such a statement are connected by a common thought, which reflects the essence of the problem being raised. The topic of the statement and the initial judgment are related to each other as general and particular. The ultimate goal of the function of persuasion is to transform the listeners' agreement

with the expressed point of view into a willingness to act in accordance with the new knowledge or proposed conclusions [4, p. 106].

Matveev A.S. claims that the audience is always affected by an efficient persuasive speech as a result of the speaker's influence; this acceptance is always conscious, unconstrained and reasonable [7, p. 251].

According to R. Perloff, persuasion is a special process in which the speaker tries to persuade other people of a particular issue. Persuasive speaking being quite common nowadays, this type of communication is becoming more subtle and complex. Notably, speakers need to understand the rules of persuasive utterance in order to achieve success and use special strategies that allow them to communicate effectively to the audience. Increasing audience motivation is the key to the persuasion process. Each speaker should be aware of the importance of motivating the audience, should make the significant message of the speech and show how it relates to their lives [5, p. 132-133].

The goal of persuasive communication is achieved if the listeners understand the speaker and believe him. Most often it is achieved with the help of the monologue of the speaker, when the audience takes in the transmitted information. Also, it is important, when the listeners have an opportunity to ask questions, criticize the speaker, and analyze their statements. Successful persuasion leads to the opponent's acceptance of the new information. Therefore, in some social practices, persuasion is considered to be a method of influencing the mode of thinking and behavior of people. The result of persuasive speaking can be presented as a stable, conscious necessity for an individual, prompting him to think and act in accordance with the new values [6].

Persuasive communication as a method of influence must meet a number of requirements:

1. The content and form of persuasive speech must correspond to the level of age-related development of the individual, and the information must be understandable and accessible to students;
2. Persuasive speaking should take into account the individual characteristics of learners;

3. Under all conditions, persuasion must be consistent, logical and maximally evidential;

4. In the process of persuasion, the speaker must deeply believe in what he represents [1, p. 2].

So, persuasive speaking makes a certain impact on the human mind, on his understanding of himself and the external world.

Persuasion is usually viewed as a system of the perceived beliefs, values and needs of people, prompting them to act in accordance with their worldview. This type of speaking serves as an important motive that stimulates the inner activity of the learners [1, p. 3].

ЛИТЕРАТУРА

1. Атамурадова Р. К. Убеждение – основной способ коммуникативного воздействия учителя на учащихся. Текст: непосредственный. Образование и воспитание. 2015. № 2 (2). С. 1-3.

2. Буваева Б. В. Место убеждающей речи в теории аргументации. Филологические науки. Вопросы теории и практики. Тамбов: Грамота, 2015. №8 (50): в 3-х ч. Ч. III. С. 32-35.

3. Ивлев Ю. В. Средства убеждения. Философия и общество. 2015. №3-4 (77). С. 144-146.

4. Кузнецов С. А., Оленников С. М. Экспертные исследования по делам о признании информационных материалов экстремистскими: теоретические основания и методическое руководство (научно-практическое издание). М.: Издательский Дом В. Ема, 2014. С. 312.

5. Лебедева И. С. Инструменты персуазивного воздействия. Вестник МГЛУ. Гуманитарные науки. 2020. Вып. 11 (840). С. 133-139.

6. Левин Г. Д., Рузавин Г. Д., Бергман А. С., Александров. А. В. Убеждение. Гуманитарный портал: Концепты [Электронный ресурс]. Центр гуманитарных технологий, 2002–2021 (последняя редакция: 17.10.2021). URL: <https://gtmarket.ru/concepts/7231>)

7. Матвеев А. С. Убеждающая коммуникация в современном обществе как предмет социально-философского анализа. Вестник Московского университета МВД России. М.: Московский университет МВД России 2013. №5. С. 250-254.

Аліна Логоша

Науковий керівник – ст. викладач Теклюк Г. П.

**(Вінницький державний педагогічний університет
імені М. Коцюбинського)**

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

На процес формування мовної особистості значний вплив мають індивідуальні знання лексики й уміння та досвід використання їх у мовленнєвій практиці. Тому важливим завданням шкільної англомовної освіти є вироблення в учнів лексичної компетентності, яка становить мовну основу їхнього мовленнєвого розвитку [2, с. 100]. Але крім мовленнєвої компетенції важливу роль грають сучасні методики навчання, а особливо застосування комп'ютера в навчальних цілях.

При введенні і відпрацьовуванні тематичної лексики, наприклад покупки, продукти харчування, одяг і т.д., можна використовувати комп'ютерні програми “Triple play plus in English”, “English on holidays”, “English Gold” і інші. Етапи роботи з комп'ютерними програмами наступні: демонстрація, закріплення, контроль.

На прикладі комп'ютерної програми „English on holidays” розглянемо ці етапи [1, с. 25].

На першому етапі – уведення лексики, наприклад, по темі „Weather”. Використовуючи демонстраційний комп'ютер, учитель вибирає автоматичний режим: на екрані з'являються картинки, що зображують природні явища: сніг-snow, злива-shower, гроза-thunderstorm, похмуро-humidity, паморозь-drizzle,

ясно-clear, сонячно-sunny, холодно-cold, хмарно-cloudy, град-hail і інші. Потім впливають фрази:

What a beautiful day! - Який прекрасний день!

What awful weather! - Яка жахлива погода!

Is it usually as hot as this? - Тут завжди так пекуче?

What's the forecast for tomorrow? - Який прогноз погоди на завтра?

It's windy! - Дує сильний вітер!

It's raining - йде дощ

Учні дивляться і слухають. Час роботи — приблизно 1 хвилина [1, с. 25].

На другому етапі йде робота з відпрацьовування вимови і закріплення лексики. Вчитель чи учень переключає програму з автоматичного режиму в звичайний, клацає мишкою вказуючи стрілкою на потрібне слово чи фразу. Учні повторюють за диктором хором. При наявності в класі декількох комп'ютерів, учні працюють індивідуально чи парами, використовуючи навушники і мікрофон. Час роботи — приблизно 5 - 10 хвилин, він залежить від кількості слів досліджуваної теми [1, с. 25].

На третьому етапі проводиться контроль вивченої лексики. Учні вибирають завдання, що містить різну кількість питань по темі: 10, 20, 30. По закінченні складання іспиту на екрані з'являється таблиця результатів у відсотках. Звичайно, кожен учень прагне домогтися кращих результатів [1, с. 26].

Якщо в класі тільки один комп'ютер, він використовується як демонстраційний при введенні і фронтальному закріпленні лексики. Контроль тематичної лексики можна здійснювати індивідуально використовуючи роздавальний матеріал — картки. Завдання на картках можуть бути аналогічні завданням комп'ютерної програми, наприклад:

Укажіть правильний варіант перекладу

сніг – tennis, shower, snow, umbrella, thunderstorm, boxing, basketball

Яке з написаних слів є зайвим за змістом winter, February, cool, december, November, January і т.п.

Комп'ютерна програма „English on holidays” охоплює лексичний матеріал по темі „Місто” і дозволяє контролювати лексику відразу по всіх розділах теми. У цьому випадку пропонується більша кількість питань: 60, 90, 120.

Отже, застосування комп'ютерів на уроках англійської мови значно підвищує інтенсивність навчального процесу. При комп'ютерному навчанні засвоюється набагато більша кількість матеріалу, чим це робилося за той самий час в умовах традиційного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Є. Г. Матеріали Інтернету на уроках англійської мови. Іноземні мови в школі. 2001. №1. 25-27 с.
2. Вільямс Р., Маклі К. Комп'ютер у школі. Київ: Вища школа, 2005. 267 с.

Анна Лубенська

Науковий керівник – доц. Подосиннікова Г.І.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ ЛЕКСИЧНИХ НАВИЧОК З ВИКОРИСТАННЯМ «JAMBOARD» В УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

Лексична компетентність є одним із головних складників англійської комунікативної компетентності учнів профільної школи. Питання методики навчання лексики іноземних мов розглядалися такими дослідниками, як В.А.Бухбіндером, Н.І.Гез, І.О.Зимньою, С.Ф.Шатіловим, В.Н.Шацьким, Г.О.Друзьом, Н.М.Жилко, Ю.В.Кузьменком, К.В.Александровою, А.А.Міролюбовою, С.Ю.Ніколаєвою, Л.С.Пановою, Г.В.Роговою, С.В.Смоліною, А.Н.Шамовим, та іншими вітчизняними і зарубіжними ученими [4, с. 41].

Лексична компетентність – це здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на

складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та лексичної усвідомленості [2, с. 215].

Розглянемо компоненти змісту англомовної лексичної компетентності (АЛК) учнів профільної школи.

Одиницею навчання лексичного матеріалу є лексична одиниця (ЛО), яка може бути не лише словом, але й сталим словосполученням і навіть так званім “готовим реченням” (тобто таким, що не змінюється у мовленні) [2, с. 216]. Згідно програми, у профільній формуванні АЛК відбувається на лексичному матеріалі тем: «Родина», «Друзі», «Одяг», «Харчування», «Відпочинок та дозвілля», «Подорож», «Свята та традиції», «Шкільне життя», «Спорт», «Погода», «Наука і технічний прогрес», «Живопис», «Робота і професії». [7]

На базі програмного лексичного матеріалу концентрично формують рецептивні й репродуктивні лексичні навички. **Рецептивна лексична навичка** – це автоматизоване сприймання й розуміння ЛО в усному та писемному мовленні, а саме: впізнавання, диференціація та ідентифікація усної і письмової форм ЛО; співвіднесення ЛО з відповідним об’єктом чи явищем; обґрунтована здогадка про значення ЛО. **Репродуктивна лексична навичка** – це автоматизоване вживання ЛО в усному та писемному мовленні, а саме: виклик ЛО із довготривалої пам’яті; відтворення ЛО у зовнішньому мовленні; миттєве сполучення ЛО з іншими словами, що утворюють синтагму і фразу за правилами лексичної сполучуваності; вибір відповідного стилю (офіційний/неофіційний) [2, с. 216].

Останнім компонентом АЛК є **лексична усвідомленість** – здатність учня: розмірковувати над процесами формування своєї АЛК та оволодівати іншомовною лексикою, створюючи систему власних лексичних знань; свідомо реєструвати, розпізнавати і вживати лексичні одиниці різних рівнів, їх особливості та закономірності утворення і функціонування; усвідомлювати переваги й недоліки свого типу “мовця” і “учня” відносно оволодіння АЛК; аналізувати лексичну сторону свого мовлення і робити відповідні висновки [2, с. 217].

В умовах сьогодення, коли навчання по всьому світі відбувається у дистанційному режимі, більшість допоміжних засобів формування АЛК (відео записи, додаткові надруковані матеріал, інтерактивні дошки та проектори, мультимедійні презентації) потребують паралельного залучення інформаційно-комунікаційних технологій, які можуть допомогти учителям для підвищення рівня візуалізації, якості та швидкості подачі матеріалу для учнів. Одним з таких інструментів є «Jamboard» від компанії Google [6].

«*Jamboard*» – це цифрова дошка для конференцій, на якій користувачі з усього світу можуть записувати свої ідеї та зберігати їх у хмарі для подальшого доступу з будь-якого пристрою та використовувати в режимі реального часу [5]. Дошка «Google Jamboard» спеціально розроблена таким чином, щоб її було максимально зручно використовувати в процесі роботи. До неї додаються зручна пластиковий “крейда” та “губка”, за допомогою яких її використання настільки інтуїтивно зрозуміло і зручно, що це не вимагає ніякого навчання. Крім того, дошка «Google Jamboard» містить в своєму інтерфейсі повний набір функцій малювання, включаючи управління різними кистями, розпізнавання рукописного введення тощо [3]. Для наповнення слайдів доступні такі інструменти: пензлик (чотири види – ручка, фломастер, пензель, маркер); гумка (очищає поверхню від зайвих елементів); курсор (дозволяє переміщати елементи); різнобарвний стікер (для розміщення текстових заміток); форми (додавання різних форм та заливка їх кольором); текст (доступні кілька типів тексту за розміром); вставка зображень; лазерна вказівка (дозволяє фіксувати увагу учнів на окремих елементах). У межах одного документу можна створювати до 20 сторінок. Для використання «Google Jamboard», викладачам та учням потрібно мати обліковий запис Google, комп’ютер або смартфон та підключення до мережі Інтернет. [6]

Говорячи про методичний потенціал використання технології «Google Jamboard» при формуванні АЛК, слід зазначити низку організаційно-методичних переваг цього засобу формування АЛК учнів профільної школи, які базуються на функціональних можливостях «Google Jamboard»: відсутня

необхідність сплачувати за використання; інтуїтивно зрозумілий інтерфейс; здатність працювати з технологією як в синхронному, так і в асинхронному режимі; можливість використовувати до 20 дошок в одному проєкті; відсутність потреби у спеціальних навичках роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями; інтеграція зображень в дошку з подальшою можливістю їх масштабування; можливість інтегрувати дошку в Google Classroom для подальшої роботи зі студентами; можливість збереження результатів роботи в форматі PDF [6], фіксувати ідеї вчителя та учнів класу за допомогою різнокольорових стікерів, використовувати геометричні фігури для виділення тексту, створювати записи та малювати за допомогою цілого набору функцій, у тому числі з допомогою розпізнання рукописного тексту і перетворення його у друкований, здійснювати опитування з використанням спеціальних шаблонів, завантажувати зображення та текст із Google Діску, приєднуватись як за допомогою комп'ютера, так і зі звичайного смартфона, завантаживши додатки Android чи iOS, привертати увагу учнів до окремих частин робочої поверхні за допомогою інструменту «лазерна вказівка», змінювати фон робочої поверхні, у тому числі завантажувати окремі шаблони для роботи [1].

За допомогою інтерактивної дошки можна пояснювати навчальний матеріал, демонструвати нові ЛО, виконувати індивідуальні чи групові завдання з метою автоматизації ЛО. «Google Jamboard» забезпечує можливість впровадити швидку перевірку знань і навичок шляхом змагання між командами; проведення рефлексії уроку.

З психологічної точки зору, забезпечення наочності та інтерактивності засобами технології «Google Jamboard» сприяє кращому запам'ятовуванню, активізує увагу школярів, підвищує мотивацію навчальної діяльності, розвиває мислення – дає можливість в режимі онлайн продемонструвати позитивні та негативні сторони певної ідеї (наприклад, розділити дошку та виокремити всі «плюси» та «мінуси» або використовуючи ЛО охарактеризувати об'єкт чи персонажа).

ЛІТЕРАТУРА

1. Google Jamboard: можливості для дистанційного навчання. Всеосвіта. URL: <https://vseosvita.ua/news/google-jamboard-mozhlyvosti-dlia-dystantsiinoho-navchannia-36229.html>
2. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика. Київ. Ленвіт. 2013. 590 с.
3. Віртуальна школа ІКТ. Інтерактивний сервіс від Google – онлайн дошка Jamboard. URL: <http://i-math.com.ua/vsikt/interaktivnij-servis-vid-google-onlajn-doshka-jamboard/>
4. Подосиннікова, Г. Формування англомовної лексичної компетентності на матеріалі ідіом в учнів 9 класу закладів загальної середньої освіти. Іноземні мови. 2020. №14. С. 41-42.
5. Створення й редагування фйлів Jamboard. URL: <https://chrome.google.com/webstore/detail/jamboard/ihacalceahhliihnhclmjghadnhh noc?hl=uk>
6. Тищенко М. Переваги використання Google Jamboard у практичній діяльності викладача. Wissenschaftliche Ergebnisse und Errungenschaften. 2020. №3. С. 54-55.
7. Навчальні програми з англійської мови для учнів 5-11 класів. Міністерство освіти і науки України. URL:: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>

Світлана Махнуша

Науковий керівник – ст. викладач Дука М.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

**METHODICAL POTENTIAL OF USING INFORMATIONAL-
COMMUNICATIONAL TECHNOLOGIES AS MODERN MEANS OF
ENGLISH LANGUAGE GRAMMAR COMPETENCE FORMATION OF 10-
11 FORM STUDENTS IN A SECONDARY SCHOOL**

The state of modern education requires that the teacher has to constantly introduce new ways of presenting information into the educational process. At the same time, as there is a tendency for the active development of informational-communicational technologies, and students perceive the material much better, accompanied by vivid clarity, there is an opportunity to involve such technologies in foreign language classrooms. The processes of globalization and integration into the European space determine the informatization of Ukrainian education, the usage of informational-communicational technologies in the educational process.

One of the priority tasks in a modern education is the formation of a foreign language communicative competence as the ability of the individual to carry out foreign language communication. The formation of grammar competence (GC) along with the other ones is actual in the study of a foreign language competence in the structure of the foreign language communicative competence. It allows those who use it to feel almost on a par with native speakers, which is a step towards adequate knowledge of a foreign language, i.e. the ability to speak the learned language in everyday situations at the closest possible level to native speakers. Thus, the research on the use of informational-communicational technologies for the formation of grammar competence of students is actual.

The issue of informational-communicational technologies and their using in educational process is given attention in the works of V. Kremin [8, p. 4-18], K.L. Krutiy [9, p. 67-70] and others [11] and in the legislative acts [4, 5, 6, 7, 13].

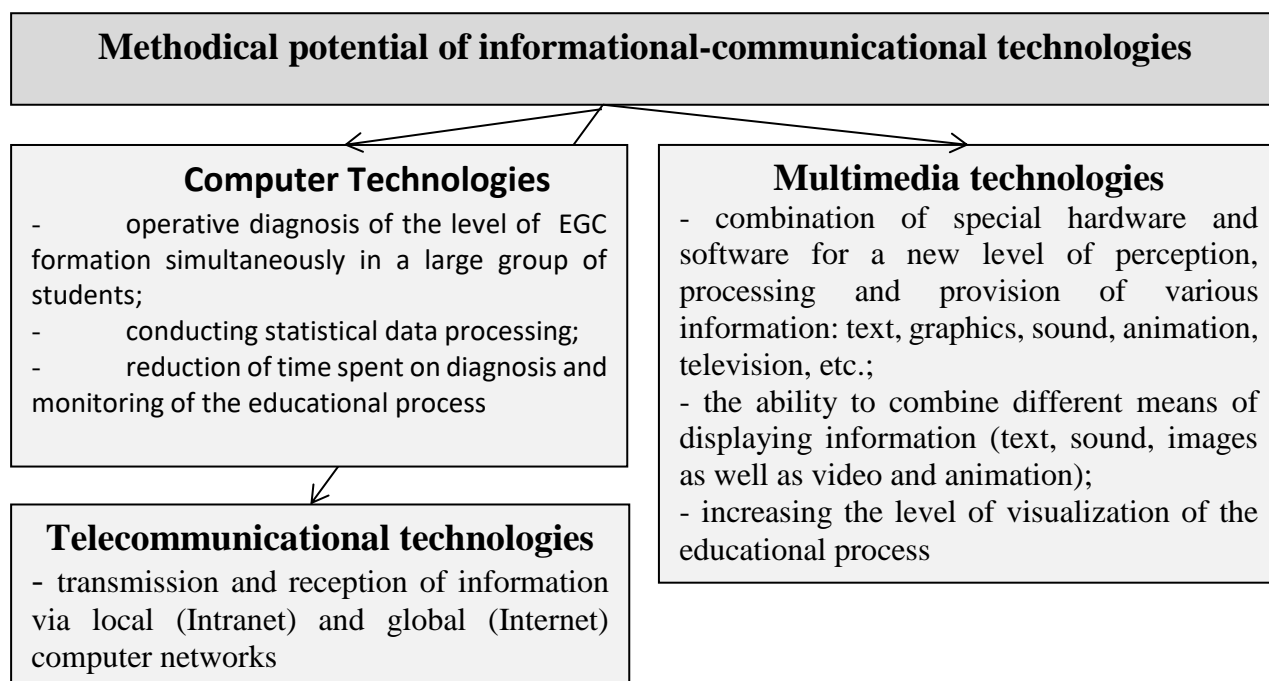
Many methodologists paid their attention to the problem of teaching English grammar competence to school students. Thus, T.V. Babenko [1, p.112-113], O.B. Bigich [3, p. 125] and V.G. Kulish [10, p. 27-29] illustrate the peculiarities of teaching English grammar competence at secondary school; M.Z. Biboletova [2, p. 21-42] considers the grammatical aspect of the speech of secondary school students; K.L. Krutiy [9, p. 67-70] investigates the activation of the use of official parts of speech in the speech of senior students. Although the issue of forming English grammar competence in mastering English is given considerable attention by methodists, the peculiarities of its formation of students of 10-11 form in a secondary school, taking into account using modern informational-communicational technologies need further study in conditions of globalization processes.

According to V. Kremin [8, p. 5-18] the means of informational-communicational technologies that are necessary for the education system, in particular for the formation of English grammar competence (EGC) among school students, include: technical means (computers, computer systems, multimedia projectors, touch boards, etc.); software (system, general purpose, application software); tools for connecting to the Internet and ensuring the possibility of full-fledged work in it (servers, communication lines, modems, programs for searching various data on the Internet, etc.); specially created for the education system information content (content) on the Internet; methodological support for the use of informational-communicational technologies in education [8, p. 5-18].

According to O. Kolominova [12, p. 2] grammar competence is the ability to construct phrases and sentences correctly, to use and coordinate tenses correctly, as well as the knowledge of parts of speech and the way of constructing sentences of different types. S.V. Logunova [12, p. 3] suggests that the characteristic features of acquired grammar competence are as follows: the ability to understand and express meanings, to produce and recognize correctly designed, in accordance with these principles, phrases and sentences; unconscious use of grammatical forms of native and foreign language, in accordance with the laws and norms of grammar (gender, number, cases, etc.); sense of grammatical form, the presence of corrective skills in the correct

use of grammatical forms: internal nonverbal knowledge of grammatical language, knowledge of morphological and syntactic system (typology of forms), as well as a set of rules.

The methodical potential of the use of informational-communicational technologies in the formation of English grammar competence of secondary school students is summarized in the following way (Fig. 1) [11, p. 2-3].

Figure 1 — Methodical potential of the use of informational-communicational technologies in the formation of English language grammar competence of 10-11 form students in a secondary school

Thus, we reviewed the essence of the informational-communicational technologies and the grammar competence, as well as substantiated the need to use the informational-communicational technologies and their methodical potential in the formation of EGC of 10-11 form students in a secondary school. Using these technologies, teachers can visually and creatively present information to students with colorful text, graphics, programs of audio-video information, and so on. The use of the informational-communicational technologies in education increases the effectiveness of teaching and education.

LITERATURE

1. Babenko T.V. Theoretical model of teaching academic foreign language writing. Youth and the market. 2016. № 3. P. 112-116.
2. Biboletova M.Z. Enjoy English with pleasure. Basic level. 10th grade. Textbook, 2020. 256 p.
3. Bigich O.B. Theory and practice of school teacher of a foreign language methodical competence formation: Textbook. K.: Lenvit, 2006. 325 p.
4. State standard of basic and complete general secondary education, approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. November 23, 2011. № 1392.
5. Law of Ukraine «On General Secondary Education». May 13, 1999. № 651-XIV (March 5, 2017 Edition).
6. Law of Ukraine «On the National Informatization Program». Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (BVR). 1998. № 27-28. P.181.
7. The concept of the State target program of introduction in educational process of general educational institutions of informational-communicational technologies «One hundred percent» for the period till 2022. The Order of KМУ from August 27, 2010. № 1722-r.
8. Kremin V. Informational-communicational technologies in education and the formation of the information society. Informatics and information technologies in educational institutions. 2019. № 6. P. 4-18.
9. Krutiy K.L. Problems of introduction of monitoring of school education and ways of their decision. Scientific bulletin of Mukachevo state university. Series: Pedagogy and psychology. 2015. Is. 2. P. 67-70.
10. Kulish V.G. Self-taught English. Modern methods of intensive training. Donetsk: LLC PKF «BAO», 2009. 224 p.
11. The use of informational-communicational technologies at foreign language lessons. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-vikoristannya-informaciyno-komunikaciynih-tehnologiy-na-urokah-inozemno-movi-176113.html>

12. General characteristics of English grammar competence of primary school students. URL: <http://boOk.net/index.php?p=achapter&bid=9949&chapter=1>

13. Okinawa Hartie of the Global Information Society (Okinawa, 22 July 2000). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_163

Катерина Мелешко

Науковий керівник – доц. Подосиннікова Г. І.

*(Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка)*

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 9-ИХ КЛАСІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЇ QUIZLET

В умовах дистанційного освітнього процесу більшість вчителів звертаються до нових форм і засобів навчання аби під час непрямого контакту вчителя із учнями робота на уроці була плідною та зацікавлювала школярів. Одним із засобів, що стимулюють та покращує формування англomовної лексичної компетентності (АЛК) учнів 9-их класів можна назвати технологію Quizlet. Це безкоштовна онлайн-програма для генерації карток з використанням візуальної, текстової та звукової опори, якою дуже зручно користуватися в умовах дистанційного навчання.

Одним із основних завдань, що постають перед учнями під час вивчення англійської мови є оволодіння та систематизація нових лексичних одиниць (ЛО), котрі потім знадобляться у майбутньому. Тому АЛК дуже важлива складова формування бодай елементарної комунікативної компетентності. Лексична компетентність – «це здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості» [2, с. 215]. До змісту АЛК входять лексичні навички (ЛН), лексичні знання і лексична усвідомленість, завдяки яким здійснюється функціонування умінь в усіх видах комунікативної діяльності [3, с. 42].

Формування АЛК у школярів відбувається шляхом проходження декількох етапів: 1) підготовчий, або орієнтовно-ознайомлювальний етап формування ЛН включає в себе ознайомлення з новими ЛО та їх пояснення; 2) етап автоматизації ЛН у стереотипних ситуаціях на рівні слова, словосполучення, фрази, під час якого варто проводити паралелі та різні асоціації зі словами, котрі вивчаються, наприклад за допомогою схем та інтелектуальних карт; 3) етап автоматизації ЛН на рівні понадфразової єдності у варіативних ситуаціях передбачає використання вивчених ЛО на практиці в різноманітних вправах на перевірку словникового запасу та під час дискусій [1, с. 13-14]

Технологія Quizlet є ефективною на всіх згаданих етапах. Вона дозволяє ефективно вивчати нові ЛО за допомогою шістьох режимів в будь який час та момент часу.

1. Режим «Cards» являє собою перегляд двосторонніх дидактичних карток, на яких в один клік можна прослухати вимову нового слова.
2. В режимі «Speller» учню потрібно лише надрукувати в зазначеному програмою місці, котре він почує.
3. Режим «Learn» вимагає вписати переклад слова.
4. Режим «Test» передбачає чотири різних типи запитання.
5. Режим «Race» це гра на час, за потрібно встигнути написати слово.
6. Гра «Scatter» під час якої важливо встигнути перетягнути слово відповідно до його значення.

Тобто, засобами технології Quizlet ми створюємо проблемну ситуації та відразу ж вирішуємо її завдяки виконанню запропонованих завдань. Перевага цією технології також є в тому, що вчитель може відразу виставити оцінки учням та побачити їх слабкі місця – на чому потрібно зупинитися більш детально, а що вже було легким та добре вивченим школярами. До недоліків цієї технології можна віднести необхідність безперервного використання інтернету, з яким іноді можуть бути перебої. Але загалом, можна сказати, беручи до уваги всі функції та можливості Quizlet, що це зручний та корисний

додаток, який є ефективним для формування АЛК і може покращити формування ЛН в учнів 9-их класів завдяки різноманітним цікавим функціям, які цей додаток вміщує в собі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гордєєва А. Й., Кулик С. Й. Формування англомовної лексичної компетентності молодших школярів із використанням карт пам'яті. Іноземні мови. 2013. №2. С. 13-18.

2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ, 2013. 590 с.

3. Подосиннікова Г. І., Ковтун Т. В. Формування англомовної лексичної компетентності на матеріалі ідіом в учнів 9 класу закладів загальної середньої освіти. Іноземні мови. 2020. №4. С. 41-47.

4. Quizlet. URL: <https://quizlet.com>

Ганна Мерживінська

Науковий керівник – доц. Глазунова Т.В.

(Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського)

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ В СТАРШИХ КЛАСАХ

У сучасному світі англійська мова є мовою міжнародного спілкування, а існуючий попит на якісні послуги з навчання цієї мови вимагає стрімкого розвитку методики викладання. Водночас, формування мовленнєвих навичок, зокрема граматичних, часто зводиться до простого вивчення правил та виконання вправ, що не забезпечує автоматичного вживання у мовленні граматичних структур. Це робить необхідним пошук інших засобів та шляхів, які

б зробили вивчення граматики більш інтерактивним та орієнтованим на мовлення [4, с. 102].

Розвиток граматичних навичок та вмій є досить складним завданням у процесі навчання іноземних мов у старших класах, особливо у випадку, коли грамика не була достатньо засвоєна на попередніх ступенях. Загальновідомо, що вивчення граматики не є самоціллю навчання іноземної мови: головним є вміння правильно застосовувати граматичні правила у процесі іншомовного спілкування [1, с. 590].

Як відомо, однією з труднощів процесу формування іншомовної граматичної компетенції, є неспроможність учнів застосувати теоретичні знання у процесі безпосереднього спілкування, тому важливо, щоб між знаннями та їх реальним застосуванням була невелика психологічна відстань.

Важливо зазначити, що у методиці навчання іноземних мов також розрізняють продуктивну та рецептивну граматику. Продуктивна грамика - це структури, які учні можуть вживати самостійно в усному та писемному мовленні; рецептивна грамика – це структури, які учні лише розпізнають та розуміють у процесі читання та на письмі, але не можуть відтворити [7, с. 57; 3, с. 58].

Сучасний вчитель не повинен зосереджувати свою увагу на одній технології або одному методі. Об'єднуючи, узгоджуючи й використовуючи ряд інноваційних теорій та технологій, вчитель повинен шукати найбільш вдале їх поєднання для вирішення поставленої дидактичної мети [2, с. 301].

Сьогодні стає зрозумілим, що ми почали навчати нове покоління, яке називають digital natives - цифрові аборигени - покоління, народжене в комп'ютерну добу (після 90-х рр. ХХ століття). Також це покоління називають „Generation N - Network-Generation“ - мережеве покоління. Його представники з дитинства ростуть в насиченому інформаційному середовищі, використання цифрових технологій є для них природним, а гаджети – необхідною складовою життя. Цифрове/мережеве покоління володіє вмінням використовувати гаджети та цифровий контент з віртуального середовища для розваг вже у ранньому віці,

саме тому сучасним педагогам необхідно розглядати можливості використання цифрових та мультимедійних ресурсів як засобів, що дозволяють підвищити ефективність та вмотивованість навчання, зокрема й для розвитку іншомовних граматичних навичок. Саме використання сучасних мультимедійних ресурсів сприятиме виходу на більш високий рівень інтеракції та комунікації у навчанні граматики [8, с. 46].

Цифрові та мультимедійні технології можна використовувати на всіх етапах формування іншомовної граматичної компетенції, а саме:

- при пред'явленні мовного зразка (через аналіз граматичного явища – його форми, функції та значення);
- у процесі автоматизації і вживання в мовленні;
- на етапі контролю рівня сформованості граматичної навички.

Важливо довести навички до автоматизму, тобто пропрацювати кожний сектор матеріалу багато разів. Електронні ресурси допомагають урізноманітнити цей процес та зробити його цікавим, а головне плідним [6, с. 32].

Розглянемо деякі електронні ресурси для вивчення англійської мови, зокрема її граматичного аспекту. Одним із таких ресурсів є лабораторія “MyEnglishLab”. Цей багатогранний курс, який спрямований на розвиток усіх мовленнєвих умінь та навичок дозволяє викладачеві контролювати роботу учнів і відслідковувати прогрес; надавати допомогу у вигляді записів, нотаток, конспектів; має автоматизовану систему оцінювання і надсилає результати викладачеві; дозволяє листуватися онлайн, прямо через платформу. Для учнів “MyEnglishLab” – це, насамперед, додаткова підтримка, підказки, відео та аудіо додатки. Сайт охоплює всі підручники видавництва “Pearson”, які включають в себе великий спектр вправ на засвоєння і опрацювання різного виду матеріалу. Всі спектри мають окремі сектори. Так, для вивчення граматики є окремий розділ “MyGrammarLab”, яких націлений на практикування саме граматичних навичок. Багато викладачів вже активно користуються сайтом та наполегливо рекомендують його іншим.

Є ще багато сайтів та платформ, подібних цьому (“Perfect English Grammar” та ін.), та особливо хотіла б виділити всесвітню викладацьку платформу “English Teachers Everywhere”, на якій можна почерпнути вправи та матеріали для своїх уроків на будь-яку тему. Дуже поширеним і дієвим є сайт “LearningApps”, який вміщає в собі широкий спектр інтерактивних вправ не лише з іноземної мови, а й з усіх предметів.

Онлайн ігри також відіграють неабияку роль у навчанні. Інтенсивне вивчення граматики сильно виснажує, навіть якщо процес максимально насичений інтерактивними вправами. Тому ігри допомагають розслабитись і зняти напругу, не ігноруючи англійську мову. Учні люблять такі ігри і в такий спосіб можуть розвивати свої навички навіть ті, хто, зазвичай, не виявляє такого бажання. Серед таких ігор можна назвати “Kahoot”, “Scattergories”, “Scramble”, ‘Trivia’ та багато інших.

Сучасний підхід до навчання граматичного матеріалу передбачає активне використання новітніх технологій та широкий спектр ігор, націлених на вивчення та засвоєння навчального матеріалу [5, с. 44]. Використання цифрових технологій забезпечує нас дієвими засобами навчання на всіх етапах формування навичок, урізноманітнює форми взаємодії учнів з навчальним матеріалом, допомагає краще пристосовуватись до змінних потреб сучасного покоління учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Оловникова Н. Г., Андарало М.А., Бирюков В.В. Коммуникативная грамматика английского языка: учебно-методическое пособие. Минск, 2010. 301 с.
3. Balstone, R. Grammar. Oxford: Oxford University Press, 1994. 58 p.

4. Cook, V. Second language teaching and learning. London: Hodder Education, 2008. 102 p.
5. Fotos S., Nassaj H. Teaching grammar in a second language: integrating form-focused instruction in communicative context. London: Routledge, 2011. 44 p.
6. Krashen S. Second language acquisition and second language learning. Oxford: Pergamon, 1981. 32 p.
7. Larsen-Freeman D. Grammar: The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 57 p.
8. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 1986. 46 p.

Софія Онищенко

Науковий керівник – доц. Подосиннікова Г.І.

*(Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка)*

TASK-BASED LEARNING ТЕХНОЛОГІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ТРАДИЦІЙНОМУ ПІДХОДУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В останні десятиліття у сфері методики викладання іноземних мов активно розробляється безліч нових підходів, покликаних зробити вивчення мови ефективнішим та цікавішим. Одним із таких підходів є технологія Task-Based Learning (TBL), або «навчання на основі завдань». Цей навчальний метод розвинувся на основі комунікативного методу вивчення іноземних мов та є «дзеркальним відображенням» традиційного підходу до навчання – Present Practice Produce (PPP) [1, с. 349].

Традиційний метод PPP передбачає, що вчитель подає учням вже обрані для вивчення мовні одиниці у контексті, далі учні виконують практичні вправи для відпрацювання нових мовних одиниць, і завершує вивчення лексики у цьому методі етап «production» або «вільна практика», коли учні виконують комунікативне завдання, використовуючи вивчену лексику [4]. Попри те, що цей

метод є провідним у навчанні іноземних мов, він має свої недоліки, усунути які й покликана технологія TBL.

Урок, побудований із застосуванням TBL підходу, будується навколо виконання основного комунікативного завдання, і результат його виконання й визначає лексику, яка буде вивчатися [3]. Таке заняття включає в себе наступні етапи: 1) Pre-task (презентація теми та інструктаж учнів); 2) Task (виконання комунікативного завдання у парах або групах, з використанням вже наявних знань); 3) Planning (підготовка короткої усної або письмової доповіді з результатами завдання); 4) Report (презентація доповіді); 5) Analysis (виділення різних аспектів виступів для аналізу – це може бути граматики або лексики. Учні та викладач разом обговорюють і аналізують ці аспекти); 6) Practice (учитель вибирає лексику і граматику, яку слід відпрацювати, ґрунтуючись на результатах виконання завдання. Студенти виконують різні практичні вправи, які допомагають їм більш впевнено освоїти новий матеріал) [2].

Відтак, TBL метод дійсно відтворює традиційну PPP схему навчання у зворотному порядку. Це надає низку переваг, порівняно з традиційним підходом. Зокрема, на відміну від PPP, учні можуть вільно обирати лексику, яку будуть використовувати. На всіх етапах навчання учні фокусуються на відпрацюванні всіх мовних ресурсів, а не тільки нових. У ході навчання за методом TBL, з мовного досвіду учнів утворюється природний контекст, який є особистим і релевантним для них, тоді як у методі PPP штучно створений контекст може звучати неприродно.

Відтак, учні отримують більш різноманітний мовний досвід при TBL підході, адже ситуації, які використовуються у такому навчанні, більш наближені до життєвих. Однак TBL технологія має і свої обмеження та недоліки. Зокрема, урок, побудований за такою схемою, має досить непередбачуваний перебіг. Окрім того, такий метод навчання рекомендований для використання у навчанні учнів, мовний рівень яких не нижчий за Pre-Intermediate, адже методика передбачає наявність в учнів певного запасу граматики і лексики, інакше вони не зможуть справитися з комунікативним завданням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вробель М. М. Ефективність технології Task-Based Learning в розвитку мовленнєвих навичок студентів при вивченні англійської мови. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2021. № 1. С. 349-356.
2. Task-Based Learning (TBL). Language Link. URL: https://jobs.languagelink.ru/tefl_clinic/teaching_knowledge/teaching_methodologies/tbl.php
3. TBL. Teaching knowledge database. British Council. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/tbl>
4. What is Task-Based Learning? Blog: Barefoot TEFL Teacher. URL: <https://www.barefooteflteacher.com/blog/what-is-task-based-learning>

Юлія Панченко

Науковий керівник – доц. Подосиннікова Г.І.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)*

МОБІЛЬНИЙ ДОДАТОК КАНОТ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ УЧНІВ БАЗОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Використання нових інформаційних технологій у процесі викладання іноземних мов є одним із найважливіших аспектів удосконалення навчального процесу. Учитель за допомогою інформаційних технологій може підвищити практичну спрямованість освітнього процесу, розвивати інтелектуальні, творчі здібності учнів, урізноманітнити уроки, створити сприятливу робочу атмосферу, яка прискорить процес навчання, збільшить інтерес учнів до предмету та як наслідок підвищить їхню мотивації в освітньому процесі.

Проблема збільшення мотивації учнів, зокрема до вивчення іноземних мов, завжди була актуальною, адже сучасних дітей зараз цікавлять тільки їхні гаджети, соціальні мережі та знімання відео для Тік Ток. Вони є

демотивованими, не бажають навчатися, пізнавати щось нове та цікаве, а також самовдосконалюватися.

Проблемою підвищення мотивації до вивчення іноземних мов за допомогою інформаційних технологій займалися такі вчені, як Л. І. Морська, Є. С. Полат, П. І. Сердюков, Д. В. Таушан, Н. В. Сорокіна та інші. Проте ця проблема залишається не до кінця дослідженою та потребує особливої уваги через поширення пандемії Covid-19, яка внесла разючі зміни в освітній процес. Усі учасники освітнього процесу вимушені були перейти на дистанційну форму навчання та засвоювати матеріал у домашній атмосфері, яка зовсім не налаштовує на плідну роботу. Отже, мотивація учнів до навчання, зокрема до вивчення іноземних мов, значно зменшилася. Це все стало поштовхом для учителів іноземних мов активно впроваджувати в освітній процес різні інформаційні технології, опановувати нові інтернет програми, додатки з метою зацікавити учнів та підвищити їхню мотивацію до вивчення іноземних мов.

Одним із прикладів використання інформаційних технологій, що допомагає збільшити мотивацію учнів до вивчення іноземних мов, є додаток Kahoot. Kahoot – це інтернет сервіс, за допомогою якого можна створювати онлайн вікторини, тести, опитування для діагностики знань учнів, повторення граматичного чи лексичного матеріалу, перевірки розуміння прочитаного чи прослуханого тексту в ігровій формі, а також цей додаток вмщує вже готові матеріали, якими може скористатися будь-який учитель іноземної мови. Розрізняють такі види Kahoot: Quiz (вікторина) – це змагання, в якому учням пропонуються запитання з варіантами відповідей, серед яких одне чи декілька є правильними; Jumble (переміщення) – змагання, в якому учні мають розставити частини відповідей у правильній послідовності; Discussion (обговорення) – різновид завдання, що дозволяє поставити необхідне запитання на обговорення; Survey (опитування) – надає можливість провести опитування аудиторії з метою подальшого опрацювання отриманих результатів [2]. Додаток Kahoot зручно використовувати в умовах дистанційного навчання, адже учні, знаходячись вдома, легко можуть виконувати створені вчителем завдання, використовуючи

будь-який пристрій, що має доступ до Інтернет мережі: планшет, ноутбук, комп'ютер, смартфон. Усе, що їм буде необхідне, так це пінкод до гри.

Використання додатка Kahoot на уроках іноземної мови впливає на розвиток внутрішньої мотивації учня, тобто на ту мотивацію, яка зумовлена його особистими бажаннями, переконаннями та настроєм займатися тією чи іншою діяльністю, а не через вплив зовнішніх факторів (батьків, вчителів, друзів) [1, с. 148]. Виконуючи завдання у цьому додатку, учнів зацікавлює сам процес, кожен з них хоче показати найкращий результат, щоб опинитися серед переможців, у процесі гри вони усвідомлюють, що вивчення іноземної мови може проходити весело, але в той же час ефективно. Усе це сприяє підвищенню внутрішньої мотивації, яка є особливо важливою, адже створює умови для легшого засвоєння матеріалу та штовхає учня до оволодіння додатковим матеріалом та до саморозвитку.

Отже, використання додатку Kahoot на уроках іноземної мови є не тільки ефективним засобом для підвищення мотивації учнів до вивчення іноземних мов, а ще й урізноманітнює, удосконалює та полегшує процес викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Е. Г., Щукин. А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва, 2009. 448 с.
2. What is Kahoot? URL: <https://kahoot.com/what-is-kahoot/> (дата звернення: 16.10.2021).

Анастасія Потапова

Науковий керівник – доц. Подосиннікова Г. І.

*(Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка)*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ «JAMBOARD» У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 7-ГО КЛАСУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Нині формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів є однією з ключових компетентностей учнів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), тож упровадження технологій у процес навчання є необхідним і може суттєво підвищити мотивацію учнів у досягненні освітніх, виховних та розвивальних цілей навчання.

Однією з сучасних технологій, що можуть бути продуктивно використаними у навчанні, є інтерактивна дошка «Google Jamboard». «Jamboard» – це онлайн програма, що створює віртуальну дошку за допомогою Google диску. «Jamboard» може бути корисним інструментом для онлайн, гібридних та звичайних уроків у класі. Особливо корисною для навчання функцією у «Jamboard» є те, що кожен, у кого є посилання на конкретну інтерактивну дошку, може користуватися інструментами та вносити зміни, що робить його комфортним для роботи в парі або в групі. Таким чином, «Google Jamboard» являє собою інструмент спільної роботи, завдяки якому пари та групи можуть працювати разом. Кожна пара або група може мати власний слайд, і поки вони виконують своє завдання, вчитель може гортати слайди для моніторингу активності та процесу виконання [4].

«Jamboard» є ефективним засобом формування англомовної граматичної компетентності (АГК) учнів 7-го класу ЗЗСО. Завдяки можливостям застосування інтерактивної дошки «Google Jamboard» для розвитку пам'яті, уваги та креативного мислення учнів, ця технологія є ефективною для систематизації, запам'ятовування, повторення граматичних та дієслівних форм, підготовки до вивчення нових граматичних тем та матеріалів, його використання

для вирішення завдань спілкування, всебічного аналізу проблеми та пошуку збалансованого вирішення. Вважаємо, що використовувати «Jamboard» задля формування АГК можна на всіх етапах формування мовленнєвих граматичних навичок: під час ознайомлення з новими граматичними формами; формування навичок використання нового граматичного матеріалу та контролю рівня сформованості англомовної граматичної компетентності.

Прикладом використання інтерактивної дошки «Jamboard» у формуванні АГК в учнів 7-их класів ЗЗСО є адаптоване завдання ігрової спрямованості «словесна гонка». Сутність даної гри полягає у написанні на дошці вчителем теми спілкування та розділення дошки на дві частини й учнів на дві команди; після оголошення завдання та початку виконання, до своїх дошок мають підбігати по одному учню з кожної команди та записувати відповідне темі дієслово у трьох його формах. «Jamboard» дозволяє використовувати це завдання: учитель зазначає посередині інтерактивної дошки тему та розподіляє між командами кольори стікерів (*team 1 – blue, team 2 – orange*), які вони можуть використовувати, що робить аналіз та перевірку роботи більш легкими. Після пояснення завдання та акцентування уваги на обмеженому часі роботи, учні, використовуючи надане вчителем у чаті посилання, отримують доступ до певного «Google Jamboard» і за дозволом вчителя починають роботу. Після виконання завдання вчителю варто одразу закреслити всі повторювані у двох командах дієслова та виправити орфографічні помилки, що передбачає закреслення неправильно записаних форм дієслова та не зарахування за них балу. Завдання допомагає перевірити розуміння нових форм дієслів, систематизувати їх та автоматизувати репродуктивні граматичні навички на рівні слова.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. Класичних,

педагогічних і лінгвістичних університетів / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.

2. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-ІХ. Дата оновлення: 07.09.2021. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>

3. Arfanakis M. Assisted Learning. VP, Canada: Language Learning & Technology, 2020. 281 p.

4. Mullaney T. Bring Collaboration to the Next Level with the Google Jamboard App, 2020. 117 p.

Олеся Приходько

Науковий керівник – доц. Подосиннікова Г.І.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

**МЕТОДИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВЕБ-КВЕСТУ ЯК ЗАСОБУ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
У ПИСЕМНОМУ МОВЛЕННІ ТА ГОВОРІННІ У МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

У сучасній методиці навчання іноземних мов і культур існує багато освітніх технологій, які є перспективними для формування професійно-орієнтованої компетентності (ПОК) у писемному мовленні (ПМ) та говорінні у майбутніх учителів англійської мови (АМ).

Терміном «професійно-орієнтована компетентність» визначають професійні знання, вміння та здатність виконувати свої посадові обов'язки [5, с.13]. Основою для формування ПОК у майбутніх вчителів АМ є іншомовна комунікативна компетентність, яка забезпечує спілкування в особистій і суспільній сферах, з елементами професійного ділового та академічного спілкування, що базується на інтегрованих знаннях фахової лексики (базової та вузько-спеціальної педагогічної і методичної термінології) та відповідних мовленнєвих навичках і вміннях. Таким чином, ПОК в говорінні майбутнього

вчителя АМ визначається його здатністю вирішувати професійні завдання в усному мовленні (спілкуванні), тобто вміння використовувати сукупність мовних та мовленнєвих знань системи мовних і мовленнєвих норм, умінь і навичок, що допомагають досягти цілей комунікації у процесі взаємодії з іншими учасниками спілкування та обрати поведінку, що є адекватною ситуації спілкування [5, с. 13]. У свою чергу, ПОК у ПМ – це здатність та готовність створювати писемні висловлювання іноземною мовою відповідно до рівня, який заданий програмою [3, с. 65].

Використання інноваційних освітніх технологій на базі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) дозволяє ефективно формувати ПОК майбутніх вчителів АМ, інтенсифікувати їх самостійну роботу, та значно підвищити ефективність та результативність навчання [3, с. 65]. Однією з інноваційних освітніх технологій з використанням ІКТ, яка дозволяє організувати навчальну діяльність майбутніх учителів АМ в умовах безперервного зростаючого об'єму інформації і виникнення доступних інтернет ресурсів є технологія веб-квесту. «Quest» в перекладі з англійської – це тривалий ціленаправлений пошук, який може бути зв'язаний з пригодами та грою. Тож освітня технологія «веб-квест» – це пошукова технологія, яка базується на конструктивному навчанні, де важливим є формування особистого уявлення про реальність, тому інтернет виступає як засіб навчання [2, с. 58].

У методиці навчання іноземних мов технологію веб-квест розуміють як проблемне завдання, дослідницький проект з елементами рольової гри, який допомагає розвивати інформаційно-аналітичні уміння та для виконання якого використовуються переважно інформаційні ресурси інтернету [1, с. 4].

Слідом за Г.І.Подосинніковою, відносимо технологію веб-квест до технологій інтерактивного навчання іноземних мов, де «інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації навчально пізнавальної діяльності на уроці іноземної мови, при якій учні в складі малої групи (4-8 учнів) вирішують спільне навчальне комунікативно та / або особистісно-орієнтоване завдання, перебуваючи в активній взаємодії і позитивній взаємозалежності та працюючи в

умовах взаємної підтримки» [4, с. 198]. Відповідно, важливими характеристиками технологій веб-квесту як технології інтерактивного навчання є наступні: взаємодія в малих групах, комунікативна спрямованість завдань, особистісно-орієнтований підхід [4, с. 199].

Характерною особливістю веб-квесту є те, що частина інформації для опрацювання знаходиться на спеціально відібраних веб-сайтах, але завдяки посиланням студенти здійснюють інформаційно-пошукову діяльність самостійно або в групах в єдиному інформаційному просторі для вирішення проблемного завдання [3, с. 65].

Веб-квест як професійно орієнтоване комплексне проектне завдання базується на результатах аналітичного дослідження певної проблеми у професійній сфері, має чітке логіко композиційне оформлення, виконується із використанням відібраних інформаційних ресурсів Інтернету та націлене на результат, що отримується в процесі ділової гри [5, с.13]. При виконанні веб-квесту студенти не отримують готових відповідей або рішень, вони самостійно вирішують поставлену задачу. По закінченню квесту студенти представляють індивідуальні або групові веб-сторінки з даного питання або інші творчі роботи.

Технологія веб-квест має великий мовленнєвий, освітній та розвиваючий потенціал при формуванні ПОК у говорінні та ПМ майбутніх вчителів АМ. Освітній веб-квест об'єднує інтерактивну онлайн-гру та процес навчання, таким чином пропонує поле для творчості майбутнього вчителя АМ, підвищує мотивацію та ефективність навчального процесу. Ця технологія є ефективним засобом комплексного удосконалення мовної та мовленнєвої компетентностей, соціокультурної компетентності, навчально-стратегічної компетентності: сприяє активному вирішенню задач навчання майбутніх вчителів АМ, ефективній комунікації в професійній сфері, розширює можливість переносу та застосування лінгвістичних знань та вмінь при вирішенні проблем реального спілкування, розвиває інформаційно-аналітичні уміння та критичне мислення, готує майбутніх вчителів АМ до навчання протягом життя [2, с. 57].

Таким чином, методичний потенціал веб-квесту при формуванні ПОК у говорінні та ПМ майбутніх учителів АМ є суттєвим, адже він дозволяє розвивати навички та вміння інформаційної діяльності, формувати позитивне емоційне ставлення до процесу пізнання, підвищити мотивацію та якість засвоєння знань, розвивати критичне мислення, навички роботи в групах та творчий потенціал. Сформовані в процесі виконання веб-квестів уміння студентів сприяють підвищенню ефективності підготовки кваліфікованого спеціаліста, здатного організувати пізнавальну діяльність в професійній сфері в умовах інформаційного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич, О. Б. Блог і подкаст технології формування міжкультурної компетентності на різних ступенях навчання іноземної мови. *Іноземні мови*. 2017. № 3. С. 3-9.
2. Волкова О.В. Подготовка будущего специалиста к межкультурной коммуникации с использованием технологии веб-квестов: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Орловский государственный университет. Белгород, 2010. 73 с.
3. Дьячкова, Я. О. Практичне використання короткострокового веб-квесту як засобу формування у майбутніх правознавців професійно спрямованої англомовної компетентності в говорінні. *Іноземні мови*. 2015. № 1. С. 63-67.
4. Подосиннікова Г. І. Методична характеристика інтерактивного навчання іноземних мов. *Педагогічний процес*. 2012. № 3. С. 196-208.
5. Черниш В. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх вчителів професійно-орієнтованої англомовної компетенції в говорінні: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2015. 13 с.

Анастасія Проніна

Науковий керівник – доц. Подосиннікова Г.І

(Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка)

ТИПИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Починаючи з кінця 2019 р. світ бореться з пандемією коронавірусної інфекції (COVID-19), що має свій вплив майже на всі сфери життя суспільства, у тому числі – на освіту. Спроби відновити навчальний процес у нових карантинних умовах спонукали звернутися до опосередкованих методів навчання, які можна реалізувати без фізичної присутності учнів у класній кімнаті чи студентській аудиторії. Одним із провідних способів організації такого навчання є дистанційне навчання (distance learning).

Дистанційне навчання – це спосіб реалізації процесу навчання, заснований на використанні сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій, що дозволяють здійснювати навчання на відстані без безпосереднього, особистого контакту між викладачем і учнями [4]. Дистанційне навчання тісно пов'язане з сучасним станом розвитку інформаційних і комп'ютерних технологій, який дозволяє на сьогодні використовувати широкий спектр допоміжних засобів, що компенсують фізичне розділення учнів та викладача.

Змішане навчання (англ. blended learning)-це поєднання онлайн та офлайн-навчання, традиційного й самостійного навчання. Це не тільки використання сучасних інтерактивних технологій на додаток до традиційних, а й щільно підібраний підхід до навчання, що змінює, а іноді й "перевертає" клас (англ. flipped classroom)

Дистанційне навчання у сучасному світі здійснюється за допомогою таких технологій, як Інтернет у голосовому й текстовому режимах, e-mail, телефонний зв'язок, різні Інтернет-платформи, відеоконференції й традиційне пересилання навчальних матеріалів звичайною поштою (друкованих, аудіо-, відео- та електронних навчальних матеріалів).

Залежно від технології, яка використовується при організації, виокремлюють кілька видів дистанційного навчання та його формату навчання. Зокрема, виділяють наступні підходи до організації дистанційного навчання:

1. Відеоконференційний зв'язок – стандартний спосіб прямого спілкування вчителів з учнями в реальному часі. Це можуть бути сесії один на один або класне навчання, коли кілька учнів спілкуються з учителем по відеозв'язку.

2. Синхронне навчання, коли всі учні навчаються разом (і часто навіть в одному приміщенні), а викладач знаходиться в іншому місці. У синхронному навчанні часто використовується відео- або телеконференц зв'язок, щоб учні та вчителі могли взаємодіяти у цифровому форматі.

3. Асинхронне навчання – формат, у якому рідше використовується зв'язок у реальному часі, але яке передбачає менше обмежень. Замість онлайн-навчання студентам дають завдання і позначають терміни їх виконання. Далі вони самостійно вивчають теми і виконують завдання.

4. Онлайн-курси з відкритим графіком. Це один із різновидів асинхронного навчання, який відрізняється тільки тим, що тут немає встановлених термінів. Такий формат підходить для учнів з особливими потребами, професіоналів та інших людей, які не можуть бути реалізувати очне навчання.

5. Онлайн-курси з фіксованим графіком – це різновид синхронних курсів, у ході яких користувачі повинні зв'язуватися по відео зв'язку з певною віртуальною локацією у встановлений час (наприклад, до такого формату належать вебінари). На відміну від більш негнучких синхронних уроків, такий формат дозволяє студентам з усього світу навчатися і взаємодіяти онлайн.

6. Комп'ютерне дистанційне навчання – синхронні уроки, які проводяться у фіксований час на комп'ютерах, як правило, у комп'ютерних класах. Такий формат найчастіше можна зустріти в університетах, де є доступ до всіх необхідних пристроїв.

7. Гібридне навчання – спеціальний тип змішаного навчання, коли учні вивчають один і той же урок у режимі реального часу (як і у випадку з синхронним дистанційним навчанням), але при цьому деякі учні фізично присутні на уроці, а інші навчаються дистанційно [1; 4].

Переваги дистанційного навчання полягають у можливості диференційованого та індивідуального навчання для всіх студентів (у тому числі з обмеженими можливостями здоров'я, територіальної доступності навчання у рейтингових університетах країни і т. д.); інтерактивності; якості тестів; наочності; виправданості застосування аудіо-, відеоматеріалів; можливості використання цього виду навчання для роботи з обдарованими студентами; дистанційній участі в олімпіадах, конкурсах, конференціях [2, с. 69].

Зворотною стороною свободи й мобільності, які забезпечує дистанційний формат навчання, є дисципліна, необхідна для отримання максимальної користі від уроків. Учні повинні мотивувати себе, щоб успішно справлятися із завданнями, що особливо важливо для систем, які не вимагають їх присутності в певному місці в певний час.

Більшість програм дистанційного навчання дозволяють учням вчитися на власному місці та у вільний час. Хоча це позитивна риса для студентів, які вже володіють більшим ресурсом щодо самодисципліни та самоврядування, однак від школярів така організація навчального процесу вимагає більше відповідальності. Брак навичок учнів працювати онлайн, у віддаленому режимі та відсутність негайного та наочного контролю зі сторони вчителя можуть ставати причинами порушень учнями дисципліни або зниження концентрації уваги тощо. Відтак, за умов дистанційного навчання учні повинні навчитися працювати самостійно і без постійного керівництва та моніторингу вчителя. Це робить дистанційне навчання справжнім викликом для тих учнів, які мають проблеми з мотивацією або дисципліною [3, с. 20].

Принципи ефективного дистанційного навчання іноземної мови залишаються тими ж, що і при звичайному вивченні предмета: першочерговим завданням є розвиток та удосконалення комунікативних та мовних

компетентностей. Важливо також вказати на необхідність додаткових компетенцій вчителя та учнів, які потребуються для реалізації інтерактивного онлайн навчання. Зокрема, учні мають бути достатньо самостійними та вчитися новим стратегіям навчання, щоб успішно працювати автономно у ході дистанційного навчання. Компетенція у використанні електронних ресурсів для більшості підлітків не становить проблеми, однак молодші школярі можуть потребувати допомоги батьків у встановленні, налаштуванні та використанні засобів онлайн-навчання на комп'ютері або планшеті [1, с. 55]. Вчитель, у свою чергу, має володіти достатньо високим рівнем знань та навичок, пов'язаних із використанням електронних засобів зв'язку та Інтернет-технологіями, вміти користуватися програмним забезпеченням на високому рівні, бути здатним ефективно планувати та розробляти уроки з урахуванням особливостей онлайн-навчання. Саме потреба додаткових компетентностей учнів та учителя для реалізації успішного навчального процесу онлайн є основною проблемою дистанційного навчання [2, с. 70].

Відтак, дистанційне навчання іноземної мови має свої переваги й недоліки, однак особливої ваги у сучасному світі воно набуває з огляду на практичну потребу реалізації освітнього процесу в умовах обмеження доступу учнів до очного навчання у стінах навчальних закладів. На сьогодні українська школа знаходиться у стані адаптації до необхідності активного впровадження онлайн та інших дистанційних технологій та методів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кухаренко В. М., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс: навч. пос. Харків: НТУ «ХПІ», «Торсінг», 2002. 320 с.
2. Adams J. E-learning offer myriad opportunities for rapid talent development. T+D. 2008. P. 69-73.
3. Kettunen J. Strategy Process in Higher Education. Journal of Institutional Research. Vol. 15. No 1. 2010. P. 16-27.

4. What is Distance Learning? The Benefits of Studying Remotely. University of the People. URL: <https://www.uopeople.edu/blog/what-is-distance-learning/>
5. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20orecomendazii/2020/metodichni%20orecomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>

Вікторія Сивак

Науковий керівник – ст. викладач Теклюк Г.П

*(Вінницький державний педагогічний
університет імені М. Коцюбинського)*

ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ПІДХОДУ TEST-TEACH-TEST НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сучасне суспільство висуває особливі вимоги до випускників закладів загальної середньої освіти, серед яких не останнє місце займає володіння іноземною мовою. Навчальний предмет “Англійська мова” повинна бути невід’ємним елементом у системі підготовки учнів, так як сучасний школяр має володіти цілим рядом компетенцій.

Тестування школярів на предмет володіння англійською мовою протягом останніх років показують тенденцію до зниження його рівня в цілому і знання лексики зокрема. Проблема полягає в тому, що, по-перше, заняття у школі покликані не тільки виконати шкільну програму старших класів, але і компенсувати недолік знань середніх класів, і, по-друге, відсутність лексичної компетенції учнів і недостатнє накопичення англомовного вокабуляра загального призначення негативно позначаються на інтенсивності засвоєння лексики.

Лексична компетенція – це знання словникового складу мови, що включають лексичні елементи і здатності їх використання в мовленні. До лексичним елементам відносять: слова, стійкі вирази, складні прийменники, фразеологічні одиниці [1, с. 114]. При освоєнні нової лексики учні стикаються з такими труднощами, як словотворчий процес (energy – energetic – energetically),

формами словотворення (синоніми, антоніми і т.д.), ситуації використання даних слів, фразові дієслова, багатозначні слова і ще ряд інших труднощів [4, с. 321].

Педагогіка вже давно відхилила теорію, згідно якої учень, зокрема, його/її свідомість, розглядаються як *tabula rasa* [3, с. 76]. Кожен учень при вивченні мови має за плечима багаж знань, життєвий досвід, враховуючи також знання іноземної мови, яку йому/їй доведеться вивчати. Відповідно до цього, постає питання яким чином ці знання, навички та вміння можуть стати відомими вчителю. Досвід викладання англійської мови показує, що учні не завжди достовірно оцінюють власні знання, так як лексичний склад англійської мови досить різноманітний та об'ємний.

Відомо, що успіх здачі іспиту залежить від професійної компетенції викладача і системою підготовки учнів до екзамену. У зв'язку з цим, актуальність даної роботи визначається необхідністю вирішення ефективних прикладних задач у підготовці учнів до успішної здачі підсумкової державної атестації з англійської мови, зокрема формування навичок лексичної компетенції як однієї із складових ЗНО.

Дослідженням формування лексичної компетентності займалися такі науковці як Н.Ф. Бориско, В.Г. Редько, О.Б. Бігич, С.Ю. Ніколаєва, та ін. Порівняльний аналіз методичних підходів до навчання лексики здійснила П.К. Бабинська, а С.П. Шатілов досліджував використання нових лексичних одиниць у мові та виокремив етапи їх автоматизації.

Отримання глибоких знань при вивченні англійської мови є необхідним компонентом при навчанні. Поняття “лексична компетенція” – це вміння учня визначати значення слова в контексті, активація комунікативних умінь [4, с. 89].

В основі лексичної компетенції лежить лексичний навик. Лексичний навик, в свою чергу, включає в себе знання про слово (його форми, значення вживання і т.д.), взаємопов'язані якості особистості по відношенню до іноземної мови.

Як зазначалось вище, для оцінки лінгвістичної компетенції учнів у тому чи іншому аспекті лексики необхідний ефективний спосіб оцінювання, одним із яких є метод Test Teach Test.

Метод Test-Teach-Test – це один із способів перевірити поточний рівень знань учнів, виявити проблеми та вжити відповідних заходів, що сприяють кращому освоєнню матеріалу. Цей метод навчання передбачає, що учні, перш ніж детально вивчити новий мовний матеріал, спочатку виконують завдання без будь-якої підтримки з боку викладача і проходять так зване попереднє тестування. Учитель проводить попередній тест на конкретну тему і вже після цього, ґрунтуючись на результатах тесту, планує заняття із введенням нового мовного матеріалу [5, с. 202]. Такий спосіб дозволяє раціонально використовувати час занять, сконцентруватися на найбільш значущих аспектах і, при необхідності, використовувати індивідуальний підхід при подачі матеріалу. Особливо це актуально в групах різного рівня мовної підготовки, в яких навчаються учні, які вже мають непогану базу, отриману в рамках середньої школи. Таким чином, після попереднього тестування студенти беруть участь в процесі, спрямованому на освоєння нових знань, а на завершення викладач ще раз перевіряє успішність учнів, а ті, в свою чергу, виконують ще одну задачу для відпрацювання нового мовного матеріалу.

Отже, тестові технології стають найбільш перспективною формою контролю знань на уроках англійської мови у старших класах закладів загальної середньої освіти. Застосування методу Test-Teach-Test допомагає раціонально вибудувати програму навчання і домогтися більш високих результатів при навчанні учнів старших класів та формування у них лексичної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балыхина Т.М. Структура и содержание профессиональной компетенции филолога: Методологические проблемы обучения русскому языку: дис. доктора пед. наук. М., 2000. 476 с.

2. Дигтяр О.Ю. Организация лексического материала и его усвоения как фактор, соопределяющий эффективность обучения иноязычной лексике: английский язык, средняя степень школьного обучения: диссертация ... канд. пед. наук: 13.00.02. Владимир, 2009. 191 с.

3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. К.: „К. І.С”, 2004. 112 с.

4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підруч. для студ. клас., пед. і лінгвіст. ун-в. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.

5. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: [навч.-метод. посіб. для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня “магістр”]. / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2011. 344 с.

6. Редько В. Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика: монографія. К.: Генеза, 2012. 224 с.

Юліана Філатова

Науковий керівник – доц. Глазунова Т.В.

(Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського)

ФОРМУВАННЯ МІЖПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Міжпредметна компетентність проявляється у багатьох формах. Наприклад, професійний терапевт може працювати з соціальним працівником для задоволення потреб пацієнта; вчитель може співпрацювати з соціальним працівником для навчання дитини з особливими потребами; або ділова особа та тренер можуть разом провести семінар. В освіті міжпредметна співпраця відбувається між колегами у галузі досліджень та викладання. Робота з викладачами інших предметів на різних рівнях, як правило, є складним, захоплюючим та корисним для вчителів англійської мови досвідом. Така

співпраця допомагає бути ефективнішими у плануванні, проведенні та оцінюванні уроків. Незважаючи на те, що кожний викладач має свою область знань, мова (в даному випадку це –англійська) є спільним елементом і темою для всіх предметів. Розуміння чи усвідомлення того, що студенти вивчають, їхніх потреб та предметного дискурсу, безумовно, допомагає вчителю англійської мови розробити навчальну програму та матеріали. Це найкраще досягається, якщо вчитель англійської мови бере на себе ініціативу щодо збору інформації від інших викладачів і обидві сторони залучаються до більш безпосередньої роботи на пізнішому етапі. Використання контенту інших предметів є корисним для створення власних розробок, матеріалів, методів викладання, оцінювання та навіть розуміння культури навчання англійської мови [2, с. 129].

Сучасний підхід до шкільної освіти передбачає залучення процесу інтеграції, що в свою чергу не просто поєднує аспекти з різних предметів, а означає їх органічне взаємопроникнення, взаємозалежність, взаємозв'язок на основі вивчення та дослідження різноманітних процесів та явищ.

Саме застосування міжпредметних зв'язків у навчальному процесі є основою інтеграції [1, с. 15].

Інтеграція використовується як широкий всеохоплюючий термін для форм навчальної діяльності та методів навчання, де навчання зосереджено на формуванні учнями умінь та навичок, які виходять за межі навчальних дисциплін.

Під інтегрованим навчанням іноземної мови у сучасній школі ми розуміємо, у широкому розумінні, викладання окремих шкільних дисциплін на іноземній мові. Однак більш реалістичним вважаємо вивчення у рамках дисципліни «іноземна мова» окремих спеціальних тем, передбачених іншими шкільними предметами. Інтергування теми «Глобальне потепління», наприклад, яка може паралельно вивчатись на уроках фізичної географії, в уроки англійської мови, може сприяти реалізації наскрізних змістових ліній –«Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», передбачених програмою [5].

Міжпредметні зв'язки використовуються як взаємозамінні з інтеграцією у предметній області [4, с. 9].

Завдяки цьому учні отримують більш повне уявлення про оточення, зміни у світі, про суспільне життя, можуть більш аналітично підходити до вирішення різних завдань та застосовувати отримані знання з інших предметів.

Відповідно, в учнів формується здатність до самостійної пізнавальної діяльності, поглиблюються знання, набувається досвід, особистість розвивається всебічно.

Поєднання викладання англійської мови з іншими предметами робить вивчення мови не ізольованим, наближає її до реального життя, оскільки кожний предмет має свою лексику та спосіб використання мови.

Міжпредметне навчання покращує володіння іноземною мовою. У такий спосіб учні зустрічатися з мовою в контексті та можуть використовувати її як для автентичного спілкування, так і для пізнавальних цілей: для здобуття знань, навичок та інформації [3, с. 14].

ЛІТЕРАТУРА

1. Глобін О.І. Міжпредметні зв'язки в умовах профільного навчання математики: метод. посіб. для вчителів: Педагогічна думка, 2012. 88 с.
2. Cynthia L., Reflections on English Language Teaching, 2008 Vol. 7. №. 2. P. 129-138.
3. Harris J. Padraig O. Duibhir. Effective Language Teaching: A Synthesis of Research. Dublin. 2011. Report № 13. P.160.
4. Nollmeyer E.G. The Integration of English Language Arts, Science and Other Subjects: Learning from Elementary Educators Knowledge and Practice: thesis. Montana State University. Bozeman, Montana. 2013. P.194.
5. Навчальна програма з іноземних мов (рівень стандарту, профільний рівень) для 10-11 класів загальноосвітніх шкіл: затверджена Наказом Міністерства освіти і науки № 1407 від 23.10.2017 р.

Альбіна Хоменко

Науковий керівник – доц. Глазунова Т. В.

*(Вінницький державний педагогічний університет
імені М. М. Коцюбинського)*

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Громадянська відповідальність завжди вважалася важливою рисою свідомого члена суспільства, але помітний розвиток громадянської освіти і орієнтація на формування громадянської відповідальності в Україні відбулись у 2018 р. у зв'язку з запровадженням Міністерством освіти і науки України нових навчальних програм для учнів 5-11 класів загальноосвітніх і спеціалізованих навчальних закладів. Оновлені навчальні програми передбачають організацію навчального процесу довкола чотирьох інтегрованих змістових ліній. Змістова лінія – це соціально важлива тема, що має надпредметну спрямованість та передбачає формування в учнів цілісного уявлення про суспільство і готовності застосовувати засвоєні уміння в реальному житті [2, с. 7].

Серед чотирьох змістових ліній чільне місце посідає змістова лінія «Громадянська відповідальність». Дана змістова лінія спрямована на формування відповідального члена колективу та суспільства, котрий усвідомлює основні правила та шляхи їх успішного функціонування [2, с. 8].

Важливо визначити ключові складники, що формують поняття «громадянська відповідальність». Не існує єдиної думки про складові цього поняття. Так, К. Діаз у своїй статті виділяє толерантне, усвідомлене та дружнє ставлення до інших людей та націй складовою громадянської відповідальності [4, с. 156]. У настановах для вчителів щодо формування глобальної громадянської відповідальності у класі визначають значно ширше коло складових цього поняття: здатність поважати людей та їх права, цінувати відмінності між ними, критично аналізувати суспільні ситуації, працювати в команді, співчувати та турбота про навколишнє середовище [6, с. 5]. У навчально-методичному посібнику для учителів загальноосвітніх навчальних

закладів під редакцією Л. В. Калініної та Н. О. Гончарук виділяються додаткові компоненти громадянської відповідальності: вміння працювати автономно, ініціативність та відповідальність за свої вчинки, усвідомлення ознак демократичного суспільства та свою роль в його функціонуванні, висловлення своїх поглядів щодо світових проблем і проблем у країні та намагання знайти шляхи їх вирішення [3, с. 47].

Всі наведені погляди на складові поняття «громадянська відповідальність» доповнюють один одного. Водночас, орієнтуючись на уміння, які передбачені змістовою лінією «Громадянська відповідальність» у початковій програмі, можна визначити більш конкретний перелік компонентів даного поняття: усвідомлення і обговорення системи цінностей сучасної родини та суспільства, розуміння прав людини та здатність толерантно ставитися до відмінних поглядів та позицій, усвідомлення важливості та шляхів самовдосконалення, критична оцінка ролі засобів масової інформації в житті суспільства, висловлення почуттів, поглядів та переконань, аналіз стосунків з однолітками, обговорення та пошуки шляхів боротьби з шкільною агресією та здатність визначати цілі і конкретний план з метою досягнення життєвих задумів [2, с. 9-12]. Перелічені складники громадянської відповідальності свідчать про те, що коло умінь, які входять до цієї змістової лінії, не обмежуються лише формуванням в учнів громадянської позиції, політичних поглядів чи відповідальності, а виходять за межі політики і мають на меті розвивати ті загальнолюдські вміння, які необхідні людині в повсякденному житті.

Шляхи розвитку в учнів громадянської відповідальності теж різняться у різних дослідників цього поняття. К. Діаз вважає уроки англійської мови ідеальним середовищем для розвитку в учнів громадянської відповідальності через їх міжкультурний характер. К. Діаз підкреслює роль читання як початковий етап у розвитку громадянської відповідальності, оскільки вдало підібрані тексти можуть спонукати учнів цікавитися глобальними питаннями [4, с. 27]. Крім того, метод читання підходить для учнів усіх класів. Цю думку підтримує Софія Лаура Ферейра, яка розглядає роль книги з ілюстраціями як важливий засіб на уроках

англійської мови для розвитку громадянської відповідальності. Завдяки цій книзі, учні залучаються до обговорення складних понять, які їм було б важко зрозуміти без ілюстрацій, що розвиває їх критичне мислення [5, с. 6-7]. Схожі думки висловлює і вітчизняна дослідниця Надія Іваненко, яка пропонує долучати до уроків матеріали, які підкреслюють культурні особливості та створювати атмосферу вільного обміну думками [1, с. 96]. Про важливість використання методу оповідання для розвитку ключових умінь громадянської відповідальності йдеться у книзі «Глобальне громадянство в класі» [6].

Найбільш цінною вітчизняною роботою, яка орієнтована на розвиток умінь учнів згідно зі змістовими лініями є навчально-методичний посібник для учителів загальноосвітніх навчальних закладів «Інтегровані змістові лінії та шляхи їх реалізації на уроках англійської мови», розроблений І. В. Самойлюкевич, Л. О. Забелло, І. А. Глібко, С. В. Деньгаєвою, О. А. Зимовець, О. П. Мазко, С. М. Прохоровою [3]. У посібнику послідовно викладені завдання для реалізації змістової лінії «Громадянська відповідальність» разом з іншими змістовими лініями у опорі на актуальні принципи підготовки та подальшого професійного вдосконалення вчителів англійської мови в межах спільного проекту Британської Ради в Україні та Міністерства освіти і науки в Україні «Шкільний вчитель нового покоління» [3, с. 6]. Тут висвітлені уміння, які можна розвивати в учнів при вивченні конкретних тем з англійської мови, враховуючи ієрархію процесів мислення та рівнів когнітивних умінь за таксономією Б. Блума [3, с. 47]. Крім цього, наводяться приклади медіаосвітніх технологій, таких як: «хмара зі слів», «брендинг», «фото з підписом», «дубляж» та інші, які можуть сприяти розвитку необхідних умінь змістової лінії [3, с. 53-64].

Аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду розвитку громадянської відповідальності на уроках англійської мови свідчить про важливість створення цілісного комплексу вправ «наскрізного характеру», які будуть виконуватися учнями на уроках англійської мови впродовж вивчення усіх тем, передбачених навчальною програмою. Необхідно побудувати вправи таким чином, щоб вони співвідносилися з таксономією Б. Блума і передбачали поступовий перехід від

навичок мислення низького рівня до навичок мислення високого рівня. Розроблені справи будуть спрямовані не лише на розвиток умінь змістової лінії, а й на удосконалення «soft skill» XXI століття, таких як здатність мислити критично, працювати в команді і креативність. Залучення медіаосвітніх технологій до процесу розвитку умінь змістової лінії «Громадянська відповідальність» забезпечить більшу ефективність та продуктивність досягнення поставлених завдань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іваненко Н. Citizenship education in the English language classroom. Наукові записки: Філологічні науки. Кропивницький. 2009. № 154. С. 92-96.
2. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов, 10 – 11 класи: затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 01.09.2018. С. 4-26.
3. Самойлюкевич І. В., Забелло Л. О., Глібко І. А., Деньгаєва С. В., Зимовець О. А., Мазко О. П., Прохорова С. М.. Методичний експрес: Інтегровані змістові лінії та шляхи їх реалізації на уроках англійської мови : навчально-методичний посібник для студентів загальноосвітніх навчальних закладів. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2017. С. 6, 47-64.
4. Diaz C. Citizenship Education and the EFL Standards: A Critical Reflection. Profile. Colombia. 2017. Vol. 19, No 1. P. 155-168.
5. Faria S. L. English as a vehicle for citizenship education: a research paper. Julho, 2020. P. 6-7.
6. Global citizenship in the classroom: a guide for teachers: a booklet. England: Oxfam, 2015. 24 p.

Анастасія Шинкаренко

Науковий керівник – доц. Подосиннікова Г. І.

*(Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка)*

ГЕЙМІФІКАЦІЯ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ТЕХНІЦІ ПИСЬМА УЧНІВ СЕРЕДНЬОГО СТУПЕНЯ НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У сучасному світі, щоб зацікавити учнів та підвищити їх особистісну, комунікативну, мовленнєву активність у навчальному процесі, багато вчителів намагаються впроваджувати методи та технології інтерактивного навчання, під якими, слідом за Г.І.Подосинніковою, розуміємо **інтерактивне навчання іноземних мов** як спеціальну форму організації навчально-пізнавальної діяльності на уроці іноземної мови, при якій учні в складі малої групи (4-8 учнів) вирішують спільне навчальне комунікативно та / або особистісно орієнтоване завдання, перебуваючи в активній взаємодії і позитивній взаємозалежності та працюючи в умовах взаємної підтримки [4, с. 199]. Організація інтерактивного навчання іноземних мов передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та стимулювання в кожного учня відчуття успішності та інтелектуальної спроможності [4, с. 198].

Однією з технологій інтерактивного навчання іноземних мов є **гейміфікація** – використання ігрової механіки, естетики та ігрового мислення, щоб залучати людей до дії, сприяти навчанню та вмінню вирішувати проблеми [7, с. 11]. Вивченням використання гри у навчанні займалися багато науковців різних галузей: психології, методики, педагогіки, лінгвістики. Серед них Виготський Л., Ельконін Д., Рубінштейн С., а також Близнюк О., Габермас Ю., Єлагіна Н., Запорожець О., Кабанова М., Карпова В., Короткова Н., Олійник Т., Пассов Є., Роман С., Тарнопольський О., Ткаченко О., Щербакова К., Herger M., Kapp K., Werbach K. тощо.

Гейміфікація має певні параметри, такі як: відсутність спонтанності (тобто завжди проводиться з наміром, за планом, а не виникає імпульсивно), наявність правил, чітко визначеної та усвідомленої мети, налагодженої структури, певного очікуваного результату і системність проведення [6, с. 15].

У сучасній методиці навчання іноземних мов використання гейміфікації визнано важливим і перспективним, адже розвинута типологія ігор дає змогу використовувати цей метод на будь-якому ступені навчання та при формуванні будь-якої компетентності, зокрема, формування англomовної компетентності в техніці письма учнів середнього ступеня навчання закладів загальної середньої освіти. **Англomовна компетентність у техніці письма (АКТП)** – це здатність людини до коректного каліграфічно та орфографічного оформлення писемного висловлювання, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та мовної усвідомленості [1, с.258]. АКТП включає графічні та орфографічні навички; знання того, як накреслюються букви у виучуваній ІМ та основні закономірності правильного написання слів (правила орфографії), а також усвідомленість особливостей техніки письма (ТП) іноземною мовою [1, с. 258]. До завдань формування АКТП учнів середнього ступеня навчання закладів загальної середньої освіти відносять набуття знань орфографічних правил (узагальнюючі приписи про написання слів і їх значущих частин, вживання малих і великих літер, перенос слів з одного рядка на інший тощо) [1, с. 258], формування та удосконалення орфографічних навичок використання цих правил та розвиток усвідомленості особливостей ТП – здатності учня розмірковувати над процесами формування своєї ТП та оволодівати письмом, конструюючи систему власних знань про письмо; свідомо накреслювати літери і писати слова; аналізувати власне письмо і робити відповідні висновки, наприклад приймати рішення щодо наявності порушень каліграфії / орфографії, аналізувати їх причини, застосовувати за допомогою вчителя ефективні шляхи подолання [1, с. 259].

Вважаємо, що для вирішення визначених завдань формування АКТП особливо ефективними будуть такі типи ігор, як рольові та буквені.

М.Ф. Стронін пропонує свою класифікацію рольових ігор відповідно до видів мовних і мовленнєвих навичок та виділяє такі типи: фонетичні, орфографічні, лексичні, граматичні, аудитивні, загалом мовні [5, с. 60-61]

У свою чергу, буквені ігри також об'єднуються в групи. Спираючись на класифікацію В. М. Карпової, можна виділити три групи ігор: 1) буквені задачі, їх зміст становлять буквені комбінації, а форму складають відоме, невідоме та умови вирішення (анаграми, метаграми та паліндроми); 2) головоломки, що характеризуються введенням додаткового елемента складності – розуміння слів, які необхідно відгадати (кросворди, чайнворди, арифмогрифи, ребуси); 3) шаради – ігри, в яких загадане слово поділене на частини, що являють собою окремі слова, які можна відгадати за вказаними значеннями, а також загадка, що подається в образних сценах [2, с.7].

Враховуючи наведені особливості технології гейміфікації та завдання формування АКТП, можна сказати, що ігрова діяльність є перспективним інструментом формування АКТП, а проведення теоретичних і практичних досліджень процесу організації формування АКТП з використанням гейміфікації є актуальним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич, О.Б., Бориско, Н.Ф., Борецька, Г.Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика, за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013.
2. Карпова В. М. Формування комунікативно-навчальних умінь проведення буквених ігор на позакласному занятті з іноземної мови. Автореферат дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук. К.: Київський державний лінгвістичний університет, 2013. 25 с.
3. Методика навчання англійської мови студентів-психологів : монографія / [О. Б. Тарнопольський, С. П. Кожушко, Ю. В. Дегтярьова та ін.]; за заг. та наук. ред. О. Б. Тарнопольського. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля, 2011. 264 с.

4. Подосиннікова Г. І. Методична характеристика інтерактивного навчання іноземних мов. К.: ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2012. С. 196-208.
5. Стронін М.Ф. Обучающие игры на уроке английского языка. Пособие для учителя. Изд. 2-е - М.: Просвещение, 1984. 112 с
6. Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П., Кабанова М. Р. Гейміфікація в навчанні іноземних мов у вищій школі. Іноземні мови. 2018. № 3. С. 15-22.
7. Kapp, K. M. The gamification of learning and instruction: game-based methods and strategies for training and education. San Francisco, CA: Pfeiffer, 2012.
8. Tarnopolsky O. Constructivist blended learning approach to teaching English for specific purposes. London : Versita, 2012. 254 p.

СЕКЦІЯ 2. ГУМАНІСТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ І КУЛЬТУР У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Софія Коваль

Науковий керівник – проф. Бігич О. Б.

(Київський національний лінгвістичний університет)

КЕЙС ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

На сьогодні кейс часто застосовується в освітньому процесі в закладах вищої освіти, студенти яких набувають юридичних та економічних спеціальностей. Це зумовлено тим, що кейс вперше був заснований в Гарвардській школі бізнесу в 1924 році, як розв'язання проблеми багатоаспектності та різноманітності життєвих ситуацій в бізнесі та юриспруденції, котрі не можливо передбачити та розробити наперед продуманий алгоритм дій. Викладачі Гарвардської школи бізнесу швидко зрозуміли, що неможливо створити підручник дійсно ефективний в бізнес-сфері та сфері юриспруденції, через непередбачуваність та стрімкий процес змін реальних життєвих ситуаціях.

Основою спілкування є діалог, тому дуже важливим є формування англійського діалогічного мовлення. Володіти англійським діалогічним мовленням означає вміти вести бесіду відповідно до реальної чи навчальної ситуації, а також до змісту почутого чи прочитаного. Кінцевими вимогами до рівня сформованості компетентності в діалогічному мовленні є вміння брати участь у бесіді, дискусії, вільно користуватись різними функціональними типами діалогу. Студент має вміти: експресивно розмовляти; аналізувати й підсумовувати почуте; перевіряти, чи його правильно зрозуміли; чітко ставити запитання та надавати інструкції; організовувати бесіду/розмову; підтримувати/утримувати увагу групи тощо [1]. Діалог як двосторонній обмін інформацією є дуже непрогнозованим та багатоаспектним, до того ж він повинен

бути логічним, граматично правильним та наповненим корисною для співрозмовника інформацією, саме побудові таких діалогів вчитель англійської мови повинен навчити учня. Виходячи з цього можна зробити висновок, що діалог є більш непрогнозованим та більш багатоаспектним ніж бізнес-ситуація чи юридичний спір, тож кейс є дуже потрібним в процесі формування компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх вчителів англійської мови.

Суть кейсу полягає у використанні набору навчальних матеріалів, укладених в кейс, для спільного аналізу або розв'язання певної проблеми. Ця техніка використовує опис реальних ситуацій в процесі розв'язання яких формуються навички розбиратися в суті проблеми, аналізувати, передбачати наслідки наперед та знаходити рішення із будь-яких ситуацій.

Метою кейсу є забезпечення активізації самостійної пізнавальної діяльності та підвищення мотивації до освітнього процесу, а також розвиток критичного мислення. Робота з кейсом охоплює три етапи: підготовчий етап, основний етап та етап презентації. Підготовчий етап містить: вибір теми та цілей кейсового завдання; визначення проблемної ситуації; розробка кейсового завдання (це чітко сформульована мета, зміст та проблема). Основний етап ґрунтується на підготовці до етапу презентації, збору інформації та розв'язання поставленої проблеми. Значна увага надається етапу презентації, який забезпечує визначення рівня підготовленості слухачів до навчальної діяльності в тому числі і рівня сформованих знань і умінь з відповідної теми, розвиток їхнього творчого мислення, уміння здійснювати рекламу свого інтелектуального продукту, доводити його позитивні сторони та можливості застосування у відповідній сфері. Класичний засіб кейсу передбачає, що підготовчим етапом займаються в основному вчителі або викладачі, а основним та презентаційним займаються студенти або учні [1].

Засіб кейсу має значний вплив на формування компетентності в діалогічному мовленні у майбутніх вчителів англійської мови. Кейс для студентів педагогічних спеціальностей включає технологічну карту проведення практичних занять з педагогічних дисциплін та методику вирішення складних

психолого-педагогічних ситуацій. Кейси можуть бути на основі педагогічних ситуацій, літературних або наукових творів, в основі яких лежить фрагмент педагогічної дійсності або відкриті та неструктуровані кейси з описом певної ситуації, але які не містять формування проблеми. Використання кейсу дає можливість збагатити майбутніх вчителів досвідом розв'язання педагогічних ситуацій, а також сформувати компетентність в діалогічному мовленні на основі реалістичних, життєвих ситуацій, що будуть траплятися в майбутньому професійному житті [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Михнюк М.І. Методичні основи запровадження кейсової технології у навчальний процес. Видавництво Бердянського державного педагогічного університету, 2010.
2. Шама І.П. Кейсові практики у процесі формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів. Освіта та педагогічна наука. 2018. № 2 (169).

Аліна Лисенко

Науковий керівник – доц. Танана С.М.

(Університет Григорія Сковороди в Переяславі)

ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ АНГЛІЙСЬКОГО УСНОГО МОНОЛОГІЧНОГО ПЕРСУАЗИВНОГО МОВЛЕННЯ

З огляду на ситуацію з глобальною пандемією COVID-19, яка охопила весь світ, включаючи нашу країну, у цей непростий соціально-економічний період, як ніколи актуальною проблемою є сприяння використанню інноваційних технологій навчання, шляхом дистанційного навчання у закладах вищої освіти. Сьогодні ми не можемо уявити своє особисте та професійне життя без використання комп'ютерів, планшетів, смарт-девайсів, різних освітніх

платформ, оскільки вони відіграють важливу роль у всіх сферах сучасного життя.

На сучасному етапі, заклади вищої освіти України, які готують майбутніх філологів у ЗВО, не можуть залишитись осторонь прискороного, випереджувального, інноваційного розвитку освіти і науки. Вища освіта покликана давати системні знання про професійну сферу діяльності, її специфіку, має формувати особистісні якості сучасного професіонала. З цією метою необхідно задіяти весь комплекс інноваційних технологій, які безпосередньо мають сприяти розв'язанню даної проблеми.

Нині успішний сучасний філолог розглядається як активна, відповідальна особистість, яка повинна навчитися здійснювати комунікативну діяльність, впливаючи на поведінку, переконання, погляди, емоції, оцінку, ставлення співрозмовника до об'єкту комунікації. Втілення процесу мовленнєвого впливу розглядається через призму персуазивної (переконувальної) стратегії, яка реалізується в комплексі тактик – аргументативних (логічно пояснити суть того, що відбувається, спонукати до роздумів і прийняття необхідної думки), оцінних (переконати адресата шляхом надання оцінки тому, що повідомляється, апелювання до його цінностей), емотивних (задати потрібний настрій, вплинути на емоції адресата) [1].

У стратегічних документах освітньої галузі України, зокрема в Законах України «Про освіту», у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, «Про вищу освіту», постановах Кабінету Міністрів України та наказах МОН України щодо реформування освітньої системи у контексті Болонського процесу, акцентується потреба стратегічних завдань та вимог до рівня сучасної підготовки майбутніх філологів.

Метою статті є обґрунтування технології навчання майбутніх філологів англійського усного монологічного персуазивного мовлення внаслідок проведеного дослідження.

Зміст навчання персуазивного мовлення охоплює декларативні знання предмету повідомлення, функціональних підтипів персуазивного мовлення,

тактик персуазивного мовлення (аргументування, спростування, полеміка), мовних засобів для реалізації цих тактик, композиційних особливостей аналітичного коментаря та публічного виступу, лінгвосоціокультурних характеристик англійського персуазивного мовлення. Для одержання цих знань рекомендуємо використовувати аналітичні вправи на читання / аудіювання з наступним аналізом автентичних текстів, які є виступами відомих політиків, дипломатів (публічні виступи), кореспондентів, політтехнологів (аналітичні коментарі) та демонструють різні персуазивні тактики, вербальні, невербальні та паравербальні засоби їх реалізації [2, с. 221].

Обсяг навичок та вмінь, якими мають оволодіти студенти четвертого року навчання, необхідно регламентувати компетентнісним, комунікативно-діяльнісним та соціокультурним підходами, а також принципами свідомості, наочності, комунікативності, автентичності, співвживчення іноземної мови та іноземної культури, риторизації, – відповідно до яких студенти мають опанувати лексичними, граматичними, фонетичними, стилістичними навичками культурно маркованого мовлення: вживання лексичних одиниць, граматичних конструкцій, інтоном, логічних наголосів, риторичних вигуків та питань, звернень, стилістичних троп і фігур, притаманних англійському персуазивному мовленню в жанрах публічного виступу та аналітичного коментаря. Під час навчання персуазивного мовлення варто зупинитися лише

на формуванні тих навичок, які необхідні для продукування означеного типу мовлення. Студенти мають усвідомлювати й розуміти прагматичний переконувальний ефект використовуваних вербальних, невербальних та паравербальних засобів, а не механічно запам'ятовувати і вживати їх у мовленні [1].

Під час навчання студенти повинні оволодіти вісьмома групами вмінь, а саме: інтерпретаційними, організаційно-прогностичними, лінгвостилістичними, стратегічно-прагматичними, жанрово-композиційними, соціокультурними, тактичними та текстово-продуктивними. Вважаємо, що така комбінація дозволить забезпечити готовність до самостійного опанування

персуазивним мовленням в інших жанрах писемного та усного мовлення різних стилів мовлення [4].

Основними методами навчання визначено метод вправління та метод проектів, які реалізуються та впроваджуються у вигляді підсистеми вправ та завдань з використанням двох основних організаційних форм навчання – практичного заняття та самостійної роботи.

Навчання проводиться відповідно до чотирьох етапів: рецептивно-аналітичного, тактико-умовно-комунікативного, репродуктивного та стратегічно-комунікативного. Кожен етап має свої цілі, відповідно до яких були розроблені вправи та завдання [3].

З урахуванням компетентнісного, комунікативно-діяльнісного та соціокультурного підходів переважна більшість вправ та завдань має умовно-комунікативний та комунікативний характер і моделює за вербальними, невербальними та паравербальними характеристиками переконувальне мовлення носіїв мови.

Отже, для оцінювання персуазивного мовлення рекомендуємо використовувати два критерії, які дають можливість виміряти якість висловлення в цілому (критерій інформативності повідомлення, критерій цілісності повідомлення), оскільки без характеристик, експлікованих цими двома критеріями, неможливо говорити про якість аналітичного коментаря та публічного виступу в принципі; а також використовувати чотири критерії для перевірки власне персуазивних характеристик монологу (критерій відповідності мовленнєвих тактик домінантній персуазивній стратегії, критерій кількості та розмаїття використання мовленнєвих тактик, критерій відповідності вербальних, невербальних та паравербальних засобів реалізації мовленнєвих тактик, критерій дотримання норм персуазивної комунікації, регламентованої англійською культурою або субкультурою певних груп). Така сукупність критеріїв дозволяє виміряти готовність студента до продукування монологів з домінантною персуазивною стратегією релевантно носіям мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус С. В. Методичні рекомендації щодо навчання майбутніх філологів англійського усного монологічного персуазивного мовлення. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогіка. Хмельницький. 2017. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2017_2_7
2. Білоус С. В. Навчання майбутніх філологів англійського монологічного персуазивного мовлення: підходи, методи та засоби. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Педагогіка. Мелітополь. 2017. № 18. С. 220-226.
3. Tanana S.M. Psychological peculiarities the development of professional competence in future teachers of higher school in process of professional preparation. Психолінгвістика: зб. наук. праць ДВНЗ „Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”. Переяслав-Хмельницький: ПП ФОП Домбровська Я.М. 2017. Вип. № 20 (1). С. 190-197.
4. Tanana S.M. Implementation of innovation teaching means of foreign language as a guarantee of effective of professional training of future teachers-philologists. Інноваційна педагогіка. Вип.32. Том. 2. Вид. дім «Гельветика». 2021. С. 199-203.
5. Tanana S.M., Khmelnytska O.S., Bahno Y.M., Serhiychuk O.M., Tkachenko L.V. Features of Pedagogical Practice in the Process of Professional Training of a Future Teacher. Geintec. Gestao, Inovacao e Tecnologias. P. 2049-2065.
6. Tanana S.M. Formation of Linguistic Competence of a Foreign Teacher (On The Example of Language) In The System of Lifelong Learning By: Khomenko O; Buhiniska T; Terleska L; Hladkoskol L;. Laplage Em Revista, v.7 n. Extra-C (2021): May/Aug. Conhecimento científico: certezas e incertezas. P. 518-527.

*Світлана Танана,
канд.пед.наук, доцент
кафедри іноземної філології,перекладу,
методики навчання*

(Університет Григорія Сковороди в Переяславі)

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ФАКТОР УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФІЛОЛОГА У ЗВО

Більшість ЗВО внаслідок глобальної пандемії COVID-19, тимчасово припинили аудиторне навчання в рамках пакету заходів, спрямованих на боротьбу зі швидким поширенням коронавірусу. Зміна формату навчання в закладах вищої освіти стала найбільш непередбачуваною подією в освіті. Тому заклади вищої освіти змушені були шукати альтернативні дистанційні інноваційні засоби та методи навчання під час різних локдаунів, які б доцільно та ефективно замінили очний процес навчання. Звідси велика увага в університеті Григорія Сковороди в Переяславі приділяється використанню інноваційних складників технологій навчання/викладання іноземних мов у різних формах тестового контролю, застосуванню мультимедійних засобів у процесі викладання іноземних мов, on-line лекціях, віртуальних шкіл, спрямованих на подолання часових і просторових факторів освітнього процесу.

За умов викликів сьогодення, серед пріоритетних напрямів університету Григорія Сковороди в Переяславі слугувала низка інноваційних засобів і методів освітнього процесу ЗВО:

- автоматизація управління навчальним процесом у ЗВО за допомогою спеціальних інформаційно-комунікаційних технологій;
- створення інноваційного освітнього середовища.

Інформаційна структура університету Григорія Сковороди в Переяславі базується на локальних комп'ютерних та телекомунікаційних мережах, навчальній телевізійній студії «Універс-TV», бібліотечно-інформаційному центрі, центрі тестових технологій, бібліотечно-інформаційному центрі,

Інтернет-сайти тощо. Завдяки інформаційним технологіям університет створив комп'ютерне навчальне середовище на базі «Moodle» [7, с. 259].

Інноваційне освітнє середовище Moodle пропонує широкий спектр можливостей для повноцінної підтримки процесу навчання, різноманітні способи подання навчального матеріалу, перевірки знань і контролю успішності фахівців філологічних спеціальностей. Користувачі системи Moodle мають доступ до електронних ресурсів: робочих навчальних програм, текстів лекцій, методичних вказівок для виконання семінарських, практичних та лабораторних робіт, посібників, рекомендованої літератури, запитань до тестового контролю, перелік тем рефератів, самостійної роботи над темами.

Для роботи з будь-яким ресурсом, кожному студенту достатньо зайти в систему Moodle під своїм логіном і паролем, знайти відповідний навчальний курс, відкрити (завантажити) необхідний ресурс. Зареєстрованими користувачами системи можуть бути лише студенти університету Григорія Сковороди в Переяславі. Під час реєстрації користувачів проводиться ідентифікація студента за допомогою бази даних електронної інформаційної системи університету. Організація самостійної роботи студентів також здійснюється через Moodle. Система навчально-методичних засобів, методичні матеріали, рекомендована література, завдання та вказівки викладачів для виконання студентами самостійної роботи, розміщеної в системі Moodle і є доступними для завантаження та ознайомлення. У закладі вищої освіти здійснено перехід на електронну тестову форму моніторингу якості навчального процесу, що дозволяє системно та постійно контролювати навчальну діяльність кожного студента, суб'єктивно оцінювати їх знання [3, с. 49].

Широкого поширення набув новий напрям у сфері дистанційного навчання – Інтернет-платформи, «хмарні технології», які допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід до навчання, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням можливостей майбутнього фахівця філологічних спеціальностей, їх рівня володіння мовою, можливостей та уподобань, спонукають до пошуку нових форм освітньої

діяльності. Інтернет-ресурси містять велику кількість фактичних і ілюстративних матеріалів, які зазвичай подаються у більш цікавій формі, ніж на паперових носіях, що дозволяють збільшити кількість практичних та творчих робіт пошукового характеру [2, с. 45].

Сучасна якісна мовна підготовка майбутніх учителів іноземних мов передбачає поєднання професійно-орієнтованого навчання іноземної мови, проектної методики в навчанні, застосуванні інформаційних та телекомунікаційних технологій, роботи з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов, створення презентацій у програмі Power Point, використання інтернет-ресурсів. Суттєвий прогрес у розвитку персональних комп'ютерів та комп'ютерних технологій приводить до змін у процесі викладання іноземних мов. Зміст навчальної інформації в Інтернет виступає помічником у навчанні, надаючи матеріали та реалізуючи методичні та дидактичні прийоми. Використовуючи навчальні сайти, можна навчати усному та письмовому мовленню. Викладач може запропонувати декілька електронних адрес і запропонувати їх опрацювати або навчити їх користуватися інструментами пошуку (search engines). Для самостійного опрацювання можна запропонувати програми-енциклопедії, дати їх адреси [5; 6; 7]. Викладання з використанням Інтернету дозволяє здійснити обґрунтувати вибір найкращого варіанта навчання з точки зору раціонального витрати часу. Результатом використання Інтернету є також створення творчої атмосфери спілкування, досягнення автоматизму в процесі навчання, що приводить до активізації та інтенсифікації навчання.

При навчанні іноземної мови комп'ютерні програми знаходять все більше застосування в організації навчального процесу у вищих навчальних закладах. Завдяки всесвітній Мережі стають можливими нові цікаві форми індивідуальної, групової роботи та занять з іноземної мови в парах.. Найчастіше в навчальному процесі використовують такі елементи інформаційно-комунікаційних технологій: електронні підручники та посібники, які презентуються за допомогою комп'ютера, мультимедійного проектора, інтерактивні дошки, електронні енциклопедії та довідники, словники, програми тестування, відео- та аудіотехніка. Всі ці засоби навчання мають певні переваги. Перш за все, постійне оновлення інформаційного матеріалу.

Електронні словники поєднують в собі функції пошуку потрібної інформації, демонстрації мовних закономірностей і дають можливість засвоїти навчальний матеріал за допомогою спеціальної системи вправ. Усі сучасні електронні словники використовують звукові засоби мультимедійних персональних комп'ютерів для відтворення вимови [6].

Однією з сучасних технологій навчання є «Case-Study», яку успішно можна використовувати під час викладання іноземної мови. Цей метод базується на описі будь-якої проблеми чи ситуації, яка пов'язана з майбутньою професією студентів. Учасники обговорень мусять приймати рішення та давати рекомендації стосовно вирішення певного завдання. Текст, який лежить в основі, представляє реальну ситуацію, певну проблему і стимулює студентів розвивати проблемно-пошукову діяльність, оскільки вони аналізують ситуацію і пропонують відповідні дії. У процесі обговорення студенти закріплюють необхідну термінологію через комплекс завдань. Цей метод допомагає наблизити навчальний процес до реальних умов, сприяє розвитку говоріння, стимулює до читання та засвоєння додаткового автентичного матеріалу з теми [3, с. 15].

«Мозковий штурм» (brainstorming) – один з видів діяльності, який широко застосовується при роботі в групах. Він генерує більшу кількість ідей, ніж звичайне групове вирішення проблем. Цей метод стимулює студентів мислити та висловлювати свої думки іноземною мовою і прислухатися до думок інших [5].

Рольові ігри базуються на ситуаціях з реального життя. Учасникам надається опис ролі, яку вони повинні зіграти, і студенти вже виступають від імені своїх героїв.

Суть креативної технології полягає в творчому підході до вирішення проблеми педагогічного процесу, під час якого інтереси та цінність особистості є домінуючою складовою організації та сенсу навчальної діяльності. Основним елементом навчального процесу стають не знання, а інформація. Підвищенню ефективності на практичних і семінарських заняттях при застосуванні інноваційних

складників технологій навчання іноземних мов сприяють «різноманітні форми з технологіями творчого мислення студентів» [1, с. 80].

Особливо значущу роль при підготовці студентів до вивчення іноземних мов відіграють он-лайн конференції, які дають можливість всім учасникам навчального процесу обмінюватися повідомленнями, що представляють собою значну дидактичну цінність.

Висновки. Отже, використання інноваційних складників інформаційно-комунікаційних технологій навчання/викладання іноземних мов у різних формах комплексу інноваційних методів, форм і засобів з урахуванням їх доцільного поєднання та відповідності дидактичним завданням сприяє підвищенню ефективності навчального процесу в закладах вищої освіти і при постійному оновленні інформаційного матеріалу відповідає запитам сучасного суспільства та уможливорює надання студентам ефективно розвивати фахову мовну компетенцію, необхідну для активної участі в процесі навчання та їх самореалізації у професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дубасенюк О. А. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2019. 444 с.
2. Гунько Н.А. Сучасне інформаційно-освітнє середовище як фактор удосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача. Наукові записки ТНПУ. Серія: Педагогіка. 2017. № 3. С. 43-48.
3. Зарічанська Н.В. Використання інноваційних технологій у навчально-виховному процесі: методичні рекомендації. Вінниця. ВДПУ, 2017. 85 с.
4. Камінська А.В. Формування готовності майбутніх викладачів до інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN13/11kavvnz.pdf>

5. Tanana S.M. Implementation of innovation teaching means of foreign language as a guarantee of effective of professional training of future teachers-philologists. Інноваційна педагогіка. Вип.32. Том. 2. Вид. дім «Гельветика», 2021. С. 199-203.

6. Tanana S.M., Khmelnytska O.S., Bahno Y.M., Serhiychuk O.M., Tkachenko L.V. Features of Pedagogical Practice in the Process of Professional Training of a Future Teacher. Geintec. Gestao, Inovacao e Tecnologias. P. 2049-2065.

7. Tanana S.M. Formation of Linguistic Competence of a Foreign Teacher (On The Example of Language) In The System of Lifelong Learning By: Khomenko O; Buhiniska T; Terleska L; Hladkoskol L;. Laplage Em Revista, v.7 n. Extra-C (2021): May/Aug. Conhecimento científico: certezas e incertezas. P. 518-527.

СЕКЦІЯ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА ДИСКУРСОЛОГІЇ

Оксана Булигіна

Науковий керівник – доц. Буренко Т.М

(Сумський державний педагогічний

університет імені А.С.Макаренка)

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК ВИД МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З кожним роком значення політичної комунікації зростає, адже в умовах демократичного соціального устрою питання влади відкрито обговорюється, і вирішення багатьох політичних проблем залежить від того, наскільки адекватно вони будуть інтерпретовані. В умовах сьогодення окремі аспекти політичного дискурсу стають об'єктами широкого обговорення серед різних верств населення.

Політичний дискурс – це складне й багатогранне поняття, в якому визначають як мовну практику, так і соціальну реальність. Розуміючи, наскільки символічну функцію виконує мова, політичний дискурс досліджують: лінгвісти (Р. Водак, О.В. Русакова, Р. Фаулер, Б. Ходж), філософи (П. Рікер, П. Бурдьє, Г. Клаус, М.М. Бахтін), культурологи (Т.А. ван Дейк, Ю.М. Лотман, А. Маколкін), історики (А. Грамші, М. Фуко, М. Шапіро), семіотики (Г. Крес, В. Луїєн, Л. Чоуліораки), політологи (Е. Лаклау, В.Ф. Петренко, Ш. Муфф). Політичний дискурс є об'єктом міждисциплінарного дослідження та визначається як сукупність усіх мовленнєвих актів у політичних дискусіях [2, с. 3].

Досліджувати політичний дискурс науковці почали у другій половині ХХ ст. Набуттю політичним дискурсом статусу об'єкта наукових досліджень передувало вивчення мови, риторики, стилістики, що здійснювалося в межах філософії, лінгвістики, логіки, семіотики та інших наук.

Більшість лінгвістів вважають переконуючу функцію основною в політичному дискурсі, яка полягає в тому, щоб впевнити аудиторію своїм логічно збудованим та структурним зверненням, яке спрямоване на розумові та

емоційні сфери адресата. Для того щоб переконати будуються певні доводи, використовуються логічні схеми, запозичуються опори на «наукові» думки, котрі підтверджують позицію адресата та зміцнюють враження. Виступ може викликати купу емоцій, якщо вдало його сформувавши, з'являться різні спогади, почуття, асоціації, думки. Дехто особливо зосереджує увагу аудиторії саме на емоційній сфері, можна сказати, що відбувається активний вплив на підсвідомість. Особлива ефективність гарантована, якщо відбудеться тісний взаємозв'язок із почуттями, що актуалізуються й асоціюються з певними особами [3].

Успішний політик та справжній лідер має дотримуватися вимог політичного дискурсу. Досить важливим постає питання стосовно політичної коректності або мовленнєвого такту, недотримання яких може нанести шкоду почуттям і гідності особистості або порушити її права стосовно раси, статі, віку, стану здоров'я, зовнішнього вигляду або соціального статусу. Слід пам'ятати про менталітет та культурну спадщину свого народу під час формування агітаційної програми і конкретної промови. Досить часто увагу зосереджують саме на промові, в якій має відобразитись ідіостиль промовця. Усі політики різні і кожен прагне відобразити власний характер у своєму виступі, створити мовний портрет, котрий є половиною успіху, якщо його вдало сформувавши. Як і вся діяльність політиків, дотримання свого стилю є необхідним, адже яскрава промова відрізняє їх від опонентів та робить особливими для народу [1].

Завдяки появі та реалізації демократичних ідеалів функцію слова розуміють не лише як спосіб маніпуляції чи підкорення, котрим правителі користуються задля задоволення власних потреб, але і як важливу частину організації людей в цілому.

З давніх часів мова використовувалася для власних цілей. Підтвердженням цьому є настанова своєму синові від правителя Давнього Єгипту Хеті III, який наголошував на необхідності застосування способів впливати та переконувати людей задля мудрого панування.

Отже, політичний дискурс відображає світ політики і є об'єктом міждисциплінарного дослідження та визначається як сукупність усіх мовленнєвих актів у політичних дискусіях. Дискурсом вважають суттєву складову соціокультурної взаємодії, для якої притаманними є інтереси, цілі, стилі і формування суспільної думки, яка потрібна автору дискурсу. Головною функцією політичного дискурсу є переконання і поширення політичної ідеї у межах суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурлака А.О. Лінгвокультурні особливості політичного дискурсу. URL: <https://core.ac.uk/reader/14057105>
2. Кривенко С.О. Семантична парадоксальність політичного дискурсу (Теоретико-методологічний аналіз. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/dis_kryvenko.pdf
3. Єгорова-Гаатман Є.В. Політична реклама. URL: <http://rua.pp.ua/ubejdayuschaya-funktsiya-politicheskoy-36864.html>

Іван Гаманець

Науковий керівник – доц. Буренко Т.М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

МЕТОДИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У сучасній лінгвістиці існує достатньо багато підходів до інтерпретації у наукових дослідженнях. У них провідну роль грає методологія, як наука, яка вивчає наукові принципи, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір засобів, прийомів і методів пізнання.

На початку ХХІ ст. у лінгвістичних працях значно посилюється лінгвофілософський компонент. Це, у свою чергу, спричинило нагальну потребу виокремлення особливої галузі мовознавства – лінгвометодології – учення про способи пізнання й осмислення дійсності й формування внутрішнього

рефлексивного досвіду людини, а також про дослідницькі принципи та процедури аналізу об'єктів різних наук [2].

У рамках описового методу і метод компонентного аналізу досліджень. У рамках описового методу інтерпретація розуміється як класифікація зв'язків лінгвістичних одиниць з розкриттям категорій значень. Слід також зазначити, що описовий метод призначений для вивчення особливостей будови мов та їх функціонування на певному етапі розвитку. В. А. Маслова розглядає описовий метод, як метод виявлення та знаходження всіх одиниць мови, їх особливостей та функцій [4, с. 256]. На думку Р. О. Шор, описовий метод є системою досліджень мовних явищ, і їх характеристикою та інтерпретацією мовних одиниць [1].

У. Гуденаф увів поняття "компонентний аналіз" [6, с. 195]; він описує дослідницьку техніку, що розвинулася в рамках лінгвістики, і яка, на його думку, повинна бути застосована і до інших аспектів культури. Використовуючи цю систему формального семантичного аналізу, дослідник відкриває власні когнітивні процеси інформанта. Б. О. Серебренников визначає метод компонентного аналізу, як певний підхід до досліджуваного явища, комплекс наукових прийомів, застосування яких дає можливість вивчити певне явище [5]. Мовознавці прийшли до висновку, що співвідношення значення складових одиниць мови зумовлене процесом поділу мовних одиниць на складові частини.

У світовій лінгвістиці накопичено чималий досвід в теорії та практиці компонентного аналізу. Як зазначає А. М. Кузнецов, основні принципи, термінологія та процедури виділення компонентів значень створюють загальну систему функціонування даного методу і його значення серед інших [3].

Таким чином, описовий метод і метод компонентного аналізу використовуються у лінгвістиці для інтерпретації мовних одиниць у лінгвістичних дослідженнях. Вони характеризують будову значень, принципи функціонування та систему аналізу когнітивних процесів і формують сучасний дослідницький досвід у науковців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дорошенко А. В. Побудительные речевые акты и их интерпретация в тексте. М., 1985. С. 12-39.
2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ, 2002. С. 7-35.
3. Кузнецов А.М. Синхронно-сопоставительный анализ языков разных систем, М., 1971. С. 32-126.
4. Маслова В. Когнитивная лингвистика. Минск, 2004. 256 с.
5. Серебренников Б. А. Проблема взаимоотношения общей методологии, лингвистической науки и частных методов лингвистического исследования. Общее языкознание: методы лингвистических исследований. М.: Наука, 1973. С. 257-313.
6. Goodenough W.H. Componential analysis and the study of meaning. 1956. P. 195-216.

Дарія Голодна

Науковий керівник – доц. Коваленко А.М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ РАСОВОЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

З кожним днем наше суспільство стрімко розвивається і питання дискримінації людини у світі все більше і більше оголошуються у ЗМІ і активно обговорюються, особливо серед сучасного покоління. Глобальна мережа Інтернет, медіа ресурси, газети, статті, журнали надають простір для обміну думками щодо різноманітних аспектів расової дискримінації, що відкриває можливості для утворення нових номінацій, зокрема негативних найменувань, що пов'язані з даним явищем та його проявами.

Расова дискримінація може бути представлена дискримінативними номінативними одиницями, що стали результатом процесу відторгнення людей різних культур та етнічних груп і прояву нетерпимості. Дискримінативна лексика або дискримінативи – це маркери експлікації явища дискримінації, що містять у своїй семантиці упереджене ставлення [1, с. 30]. Прикладом дискримінативної лексики у межах расової нетерпимості може слугувати слово *ape* («мавпа») на позначення людини афроамериканського походження. Дискримінативи мають неймовірний культурний, соціальний вплив на думки, переконання, поведінку людей, а тому ці елементи можуть зустрічатися у журналах, газетах задля більшої зацікавленості у тій чи іншій публікації. Дуже часто подібні некоректні висловлювання з'являються у ЗМІ, що впливає на створення середовища для транслювання «мови ворожнечі» (англ. «hate speech»). Термін «hate speech» позначає вирази, що принижують особу або осіб на основі (імовірної) приналежності до соціальної групи, визначеної за такими ознаками, як раса, етнічна приналежність тощо [2].

Аналізуючи медійний дискурс, можна відзначити, що певна лексика та своєрідні висловлення підлягають цензурі, а тому у медіа середовищі практикують використання евфемізмів (англ. euphemism) – номінативних елементів нейтрального семантичного характеру, які слугують заміною зневажливих висловлювань, ненормативної лексики, табу. Проте, деякі журналісти, кореспонденти, репортери можуть застосовувати протилежні евфемізмам елементи - дисфемізми (англ. dysphemism). Цей термін позначає слова, що замінюють емоційно та стилістично нейтральні вирази найменуваннями, які є значно грубішими та непристойними. Застосування дисфемізмів у медійному просторі вперш за все обумовлюється бажанням привернути увагу більшої кількості людей до опублікованого матеріалу, хоча такий прийом може викликати широку критику, як сталося з телевізійним каналом BBC News. 26 липня 2020 року Points West та BBC News Channel транслювали новинний репортаж, що містив расистські номінації. Понад 18 600

людей поскаржилися після того, як *N-word* було використано у звіті про напад на расовій основі в Брістолі [3].

Дисфемізми - це елементи, через які виражається і формується расистська мова. Так, на позначення темношкірого населення можуть використовуватися презирливі, образливі слова на кшталт *ape, boy, buck, dark meat, dark*. Для людей з білою шкірою існують такі номінації як *gray, hardhead, honkey, hunky*, для азіатів *dink, pigtail, gook, jap* тощо [4, 360]. У сучасному світі тема толерантності посідає значуще місце, тому застосування дисфемізмів та дискримінативної лексики в ЗМІ на даний момент є нетактовним і контролюється, адже в медійному дискурсі моральність є ключовим моментом задля створення позитивного образу джерела масової інформації та ліберального ставлення аудиторії. Наразі, термін «*person of colour*» (POC) широко вживається у медійних текстах і є нейтральним. Багато хто вважає, що найменування *person of colour* має більше можливостей, ніж терміни «*non-white*» і «*minority*», оскільки воно не пов'язане з білим кольором шкіри і може використовуватися для позначення афроамериканців, південноазіатів, латиноамериканців тощо [5].

ЗМІ – одне з середовищ, в якому існують і розвиваються сучасні номінативні елементи на позначення расової дискримінації, підбурюється поява дискримінативної лексики. Розвиток науки та культури впливає на розвиток англійської лексики, що відображається у медіапросторі, в якому також утворюються нові номінації через реалізацію інтенцій та вживання в мові засобів евфемії чи дисфемії. Проте, важливим фактором є те, що дисфемізми та дискримінативи таврують нетерпимість та принизливі слова, що можуть розпалити ворожнечу, а застосування подібних засобів у медіа буде свідчити про насміх щодо описаних явищ та людей. Хоча такі ситуації також слугують поштовхом до розвитку англійської лексики, зокрема расистської, а також змін у назвах етнічних груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мосейчук О.М., Журавська В. І. Дискримінація за ознакою зовнішності: системно-функціональний аспект (на матеріалі сучасної англійської мови). Вісник Житомирського державного університету. «Філологічні науки». Вип. 3 (81). 2015. С. 29-34.
2. William M. Curtis. Hate Speech. Encyclopædia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/hate-speech> (дата звернення: 30.10.2021).
3. NBC News. BBC apologises over racial slur used in news report. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-53715814> (дата звернення: 30.10.2021)
4. Мосієвич Л. Дисфемизми и языковая картина мира. Наукові записки. – Серія: Філологічні науки. 2009. 81 (3). С. 358-362.
5. THE ANTI-RACIST EDUCATOR. 2019. URL: <https://www.theantiracisteducator.com/person-of-colour> (дата звернення: 30.10.2021).

Ксенія Камишова

Науковий керівник – доц. Буренко Т.М.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка)*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЕКОЛОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Нині проблема екології є дуже актуальною, тому люди почали замислюватися і про екологічність у процесі спілкування. Для того, щоб комунікація було максимально ефективною, приємною та не порушувала кордонів особистості, необхідно визначити поняття екологічного спілкування та його основні принципи.

Спілкування – це процес встановлення і розвитку контактів між людьми, який породжується потребами спільної діяльності і містить обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття та розуміння іншої людини. Спілкування як соціальне явище охоплює всі сфери суспільного буття та діяльності людей і може бути охарактеризоване за різними параметрами, мати

різні види і форми залежно від контингенту учасників, тривалості стосунків, ступеня опосередкування, завершеності, бажаності [2, с. 7-8].

Для здійснення процесу спілкування необхідна наявність адресанта, адресата, самого повідомлення, каналу комунікації, комунікативного (інформаційного) шуму, фільтрів, зворотного зв'язку, контексту, ситуації [3, с. 19-20]. У процесі спілкування, як і в системі мови, діють певні закони, пов'язані із закономірностями процесу комунікації, психологічними особливостями учасників комунікації, їх соціальними ролями [1, с. 42].

Зважаючи на створені технікою руйнівні умови сучасної цивілізації, актуальною та нагальною є потреба застосування екологічного підходу не тільки для охорони живих організмів, але й для збереження основних комунікативних законів.

Поняття «екологія мови» («еколінгвістика»), уперше введене англійським дослідником Е. Хаугеном, є сьогодні актуальним. Цариною дослідження еколінгвістики є взаємодія мови та її оточення. Під оточенням науковець розуміє суспільство, яке використовує мову як одну зі своїх знакових систем. Оскільки мова існує лише у свідомості її користувачів, то її функція полягає у встановленні відносин між користувачами та їхнім соціальним та природним оточенням. Екологія мови визначається передусім людьми, які цю мову вивчають, використовують та передають іншим як основний засіб комунікації [5, с. 325].

Екологія мови залежить від тих, хто її використовує як основний засіб комунікації, та полягає у дотриманні комунікативних етичних та емотивних норм користування мовою, а саме:

Етикетні висловлення формують етикетну рамку спілкування, виконуючи комунікативну й апелятивну функції – встановлення, продовження чи завершення контакту між учасниками спілкування.

Мовленнєві висловлення є екологічними або неекологічними; екологічні спрямовані на успішність комунікації та досягнення певної кооперації у спілкуванні, а неекологічні – орієнтовані на конфлікт та деструкцію [4, с. 6-7].

Отже, швидкий процес глобалізації сучасного світу впливає на всі сфери життя людей і на процес спілкування. З'являються лінгвістичні дослідження взаємодії мови із середовищем, які стають підґрунтям для формування нового напрямку наукового пошуку – еколінгвістики. Її теоретичні та практичні завдання мають на меті формування свідомого ставлення носіїв мови до своєї комунікативної діяльності та досягнення комунікативної мети в процесі спілкування. Гармонізація спілкування нерозривно пов'язана з мовленнєвим етикетом. Учасникам комунікації слід ретельніше ставитися до вибору екологічних або неекологічних висловлень, оскільки це безпосередньо впливає на якість та ефективність спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: ВЦ «Академія», 2012. 375 с.
2. Кайдалова Л.Г., Поляка Л.В. Психологія спілкування: навчальний посібник. НФаУ, 2011. 132 с.
3. Карпенко С. Д. Основи теорії мовної комунікації: методичні вказівки за кредитно-модульною системою навчання для студентів напряму підготовки «Філологія». Біла Церква, 2014. 121 с.
4. Киселюк Н.П. Вплив емоційності на екологію комунікації (на матеріалі сучасного англомовного дискурсу). Молодий вчений № 3.2 (55.2). Луцький національний технічний університет. 2018. С. 5-8.
5. Haugen E. The Ecology of Language. Stanford: Stanford University Press, 1972. 366 p.

Тетяна Кравчук

Науковий керівник – доц. Коваленко А.М.

(Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка)

ГЕНДЕРНІ МАРКЕРИ МОВНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Гендерна лінгвістика – вивчає особливості мови жінок та чоловіків, відмінні риси жіночого та чоловічого мовленнєвого стилю.

У найзагальнішому вигляді гендерна лінгвістика вивчає дві групи питань:
– відображення гендеру в мові (як чоловік та жінка зображені в мові);
– мовленнєва та в цілому комунікативна поведінка жінок і чоловіків (чи є відмінності у мовленні чоловіків та жінок).

Гендер вважають поняттям міждисциплінарним. Цей термін виник у Великобританії, і в перекладі з англійської мови *gender* дослівно означає граматичний рід – чоловічий, жіночий, середній. Із часом це поняття почало означати характеристики статі з її особливостями способу життя, вчинків, бажань тощо [1, с. 50].

Гендер – соціальна стать людини на відміну від біологічної статі: соціально-ролевий статус, який визначає соціальні можливості кожної статі в освіті, професійній діяльності, доступ до влади, сімейній ролі та репродуктивній поведінці і є одним із базових вимірів соціальної структури суспільства [2, с. 136-137].

Як правило, вживання слова «гендер» як синоніму слова «стать» є некоректним: гендер – це соціальна роль, зумовлена статтю людини.

Н. Пушкарьова зазначає, що гендер – це системна характеристика соціального порядку, від якої неможливо відмовитися або позбутися [3, с. 170]. Гендер означає по суті й соціально-культурний процес, під час якого відбувається конструювання суспільством відмінностей у чоловічих і жіночих ролях, поведінці, психічних, інтелектуальних, ідеологічних, релігійних,

естетичних та емоційних характеристиках, і сам результат – «соціальний конструкт гендеру» [3, с. 170].

Гендер виявляє поведінкові норми мовлення чоловіків та жінок у різних текстах та життєвих ситуаціях, стильові особливості, які можуть бути класифіковані як ті, що притаманні мовленню чоловіків або жінок, а також осмислення мужності та жіночності у різних мовах та культурах [4, с.13].

На думку деяких вчених чоловічий і жіночий дискурс – це дві системи, які відрізняються одна від одної. Емоційно-експресивна лексика характерна як для чоловічого, так і жіночого мовлення. Проте, засоби її актуалізації відрізняються. Експресія повідомлення у жіночій прямій мові – чітко виражена і емоційно насичена, тоді як у чоловічій – менш динамічна, що свідчить про жіночу емоційність та чоловічу стриманість. Ще одним виявом жіночої емоційності на лексичному рівні є вигуки. Жіноче мовлення характеризується високою емоційністю, сентиментальністю, глибокою психологізацією [5, с.25].

Гендерні маркери, притаманні мовленню жінок :

- велика кількість вставних слів, означень, обставин та додатків (наприклад, додатки – *mothers, wives, sisters, daughters, learners, workers, citizens and leaders*; означення – *access, health care, jobs, credit*, вставні слова – *however*;
- використання престижних, елітних та стилістично підвищених форм, кліше, книжкової лексики;
- використання конотативно нейтральних слів та фраз, евфемізмів;
- велика образність мовлення під час описування почуттів;
- часто використовується конструкція прислівник+прислівник (наприклад, *too often, too long etc.*), складні та прості речення, синтаксичні обороти з подвійним запереченням;
- також мова жінок набагато більш емоційна в цілому, аніж мова чоловіків.

Гендерні маркери, притаманні мовленню чоловіків:

- чоловіки більш обізнані у таких сферах, як спорт, полювання, професійна та воєнна сфери;
- використання чисельних абстрактних іменників також характеризує мовлення чоловіків (наприклад, *fear, dependence, greed, irresponsibility, failure, choice, age etc.*);
- під час передачі емоцій або при наданні оцінки предмету, чоловіки, на відміну від жінок, використовують слова з меншим емоційним забарвленням, а також використовують одноманітні стилістичні засоби (наприклад, епітети *new, current, badly etc.*);
- у мові чоловіків також відзначають термінологічність, прагнення до точності номінації, більший, порівняно з жіночим, фактор впливу професії (наприклад, *economy, health care, globalization, private equity etc.*) [6, с.25].

Отже, комунікативній поведінці жінок характерна висока емоційна «напруга» і експресія, чуттєвість, невпевненість, близькість до сім'ї, швидка адаптація, вміння допомогти. Натомість чоловічій комунікації характерні емоційно-забарвлені слова з нейтральним значенням, зниження лексичних засобів, впевненість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс. Лингвистический энциклопедический словарь. М. :Сов. Энциклопедия, 1990. С. 136-137.
2. Бессонова О.Л. Порівняльний опис гендерних концептів у структурі ціннісної картини світу в англійській та українській мовах. Вісник Сумського державного університету. 2002. № 4.
3. Блинова І. А. Взаємодія мовленнєвих форм у художньому прозовому дискурсі, 2011. 20 с.
4. Гендерна лінгвістика : навч. посіб. Дніпро : Ліра, 2019. 84 с.
5. Пушкарева Н. Гендерные исследования и исторические. Гендерные исследования. 1999. № 3. С.170.

6. Tannen D. You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation. N.Y. : William Morrow, 1990. 330 p.

Дарина Кривонос

Науковий керівник – доц. Буренко Т.М

(Сумський державний педагогічний

університет імені А.С.Макаренка)

СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ

Наразі наше життя неможливо уявити без реклами. Вона знаходить застосування буквально в усіх сферах життєдіяльності. Реклама є надзвичайно відомим та складним явищем, яке постійно привертає увагу науковців різних галузей: лінгвістів, психологів, культурологів, соціологів, філософів, маркетологів та ін.

М.М. Кохтев визначає рекламу як вид масової комунікації, в якому з'являються й розповсюджуються інформативно-образні, експресивно-сугестивні типові тексти, адресовані групам людей з метою спонукання їх до певного вибору чи вчинку [5]. Рекламна діяльність несе в собі колосальний культурний потенціал, спроможний за певних обставин мати вплив як на окрему людину, так і на суспільство в цілому, формуючи поведінку людини, її цінності. З точки зору філології, реклама – це унікальна сфера практичної діяльності людини, продуктом якої є вербальний твір – рекламний текст, який і зацікавлює лінгвістів [6] і робить дослідження рекламного дискурсу одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної лінгвістики.

Багато вітчизняних та зарубіжних лінгвістів досліджують особливості рекламного дискурсу. Аналіз рекламного дискурсу здійснюється на матеріалі різних мов у різноманітних аспектах (К.Л. Бове, Н.О Бонк, Дж. Даер, М. М. Кохтев, Дж. Кук, О. В. Медведєва, А. І. Раду, В. В. Самаріна, О.Є. Ткачук-Мірошниченко І.О. Велика, А.О. Малишенко). Не до кінця вирішеною залишається проблема дослідження лінгвальних і паралінгвальних параметрів, які найліпше характеризують англомовний рекламний дискурс.

Т.М. Лівшиц визначає рекламний дискурс як комунікативну подію в галузі реклами та її тлумачення з урахуванням невербального та вербального контекстів [2]. На думку І.С. Шевченко, рекламний дискурс – це певна структура у комунікативному просторі реклами, стратегії функціонування якої визначаються взаємодією ідей автора, адресата, предмета та мети рекламного дискурсу [4]. Такий вид дискурсу має великий комунікативний потенціал, який дозволяє використовувати різноманітні не тільки вербальні, а й екстравербальні засоби для достеменного зображення когнітивних, антропоцентричних, соціальних, культурологічних та комунікативно-функціональних факторів пізнання, що формують жанровий контекст рекламного дискурсу з метою відображення авторської прагматики та досягнення комунікаційної мети [2].

Стиль рекламного дискурсу має свої особливості, він поєднує у собі риси наукового, науково-популярного, ділового, частково розмовного і публіцистичного стилів. Таке поєднання стилів впливає з його основної функції – повідомлення інформації та впливу на споживача [3]. У рекламному дискурсі за допомогою використання питальних речень, еліптичних конструкцій та фразеологізмів створюється дружня, довірча атмосфера та певна ілюзія діалогу з адресатом. Таким чином, стилістичні засоби рекламного дискурсу - прагматичні. Зміст рекламних текстів залежить від мети і характеру впливу на споживача, оскільки реклама – це не тільки інформація, але й інструмент «зомбування» суспільства [1].

Отже, рекламний дискурс варто сприймати як комплексний соціокультурний феномен, який визначається як завершене повідомлення, що має чітку прагматичну установку та поєднує властивості усного мовлення та письмового тексту за допомогою семіотичних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мокшанцев Р. И. Психология рекламы. М.: Инфра_М, 2009. 230 с
2. Лившиц Т. Н. Реклама в прагматическом аспекте. Таганрог: Изд-во Таганрогского гос. пед. ин-та, 1999. 214 с.

3. Безугла Т.А. Лінгвопрагматичні й стилістичні властивості рекламного дискурсу. Вісник Харків. нац. ун-ту імені В.Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов». 2013. № 1052. С. 31-36.

4. Шевченко І. С. Проблеми типології дискурсу. Дискурс як когнітивнокомунікативний феномен / [під загальн. ред. Шевченко І. С. : монографія]. Харків : Константа, 2005. 356 с.

5. Кохтев Н. Н. Стилистика рекламы: [учеб.-метод. пособ. для студентов фак. и отд-ний журналистики гос. ун-тов]. М.: Изд-во МГУ, 1991. 91 с.

6. Bovee C. L. Contemporary Advertising [3th ed.]. Homewood, Illinois : Irwin, 1989. – XXV, 662 p.

Катерина Крутась

Науковий керівник – доц. Алексенко С. Ф.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка)

МЕХАНІЗМИ СТВОРЕННЯ САТИРИЧНОГО ТА ПАРОДІЙНОГО ТЕКСТУ В АНГЛОМОВНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ

Сучасний етап розвитку цивілізації відрізняється небувалим зростанням відтворюваної і споживаної інформації. Результатом цього є той факт, що різноманітні види інформації набувають все більшого значення в житті суспільства, що, в свою чергу, пояснює стійкий лінгвістичний інтерес до мови сучасної публіцистики, першочерговою метою якої є інформування читацької аудиторії [5, с. 105]. Для того, щоб якомога ефективно донести інформацію, багато авторів звертаються до художніх засобів. Найбільш поширеними є сатира та пародія.

Сатира – специфічна форма художнього відображення дійсності, в якій викриваються і висміюються негативні сторони життя. Вона є нещадною, нищівною критикою зображуваного, яка розкриває нікчемність життя, недостатність, неадекватність своїй природі [2, с. 509-511].

Основна мета сатири – розкрити дурість і слабкість суспільства. Хоча гумор і сміх можуть бути частиною сатири, кінцевим результатом завжди є усвідомлення слабкостей, нечесності та вад суспільства. Сатира виступає засобом непрямого вираження соціальної та політичної критики негативних явищ, вад і недоліків у різних сферах індивідуального, суспільного та політичного життя [6, с. 233].

Для створення сатиричних текстів використовують методи наочно-образного узагальнення, що спирається на прийоми асоціації, творчої фантазії, метафоризації, метонімії, оксюморона (внутрішнього протиставлення), літоти (зменшення), гіперболізації (перебільшення), генералізації (підміни приватного виведення загальним), індивідуалізації (підміни конкретного загальним) і т. д. [4, с. 48].

Пародія – це комічне або сатиричне наслідування іншого художнього твору. Вона в перебільшеному вигляді відтворює характерні особливості оригіналу. Зазвичай пародія навмисне будується на несподіваності стилістичного і тематичного планів тексту: наприклад, "низький" предмет описується "високим" стилем "бурлеск", а "високий" - низьким стилем "травестія". Основний намір пародії полягає в тому, щоб забезпечити розвагу і змусити слухачів сміятися [3, с. 186-187].

Н. Віннікова зазначає, що важливим механізмом створення пародії називають імітацію, що полягає у варіюванні пародистом стилю, образних засобів автора, які, потрапляючи в інший контекст, набувають нового змісту [1, с. 10-11]. Не менш важливою складовою пародій вважають гіперболу. Автор гіперболізує, коли замінює поетичну лексику прозовою чи навпаки, коли переносить прийоми пародійованого автора на інший, контрастний матеріал. Крім гіперболізації використовують іронію, комічне змалювання подій, що може досягатися контрастуванням змісту, шаржуванням, гумористичною чи сатиричною характеристикою персонажів, видаванням абсурду, алогізму за розумну річ [1, с. 10] Одним із найпоширеніших прийомів пародіювання є також метафора, адже написання пародій супроводжується перенесенням змісту слова

на об'єкт, з яким це слово не співвідноситься. Фрази і слова, вихоплені із властивого для них контексту, починають функціонувати в нових ситуаціях [1, с. 11]. У своїх публікаціях до цих художніх засобів зверталось багато видань, зокрема видання The Onion.

The Onion – американське провідне новинне сатиричне видання, що пропонує високо оцінені і шановані в усьому світі коментарі найважливіших національних, міжнародних та місцевих новинних подій. Почавши свою скромну діяльність в якості друкованої газети в 1976 році, The Onion тепер щодня читають 4,3 трильйона читачів. Статті The Onion коментують поточні події, як реальні, так і вигадані. Вони пародіюють такі газетні традиції, як статті від редактора, вуличні інтерв'ю, біржові новини на традиційному макеті з редакційним стилем агентства «Associated Press». Велика частина гумору тримається на представленні звичайних подій у вигляді важливих новин і гри слів з фразами, як наприклад у в заголовках «MeUndies wishes its new 'Harry Potter' line would magically disappear», «Corona says consumers aren't confusing its brand with the Coronavirus», «Is 'Friends' becoming the new 'Star Wars'?», «The founders of Saturday Morning look forward to when it no longer needs to exist», «Steak-umm emerges as a surprising voice of reason during COVID-19» [7].

Таким чином, основою сатиричних та пародійних текстів здебільшого виступає політичне життя, в якому щодня відбувається безмежна кількість змін та різноманітних подій, а також соціальна складова, тобто життя та проблеми людей у суспільстві. Основними механізмами створення сатиричного та пародійного тексту є асоціації, імітація, гіперболізація, метафоризація, метонімія, оксюморон, літоти, гіперболізації, іронія, шаржування та метафора.

ЛІТЕРАТУРА

1. Віннікова Н. М. Українська літературна пародія: генеза, проблематика, поетика: автореф. ... д-ра філол. наук: 10.01.01. Київ, 2015. 36 с.
2. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / за ред. А. Волкова, О. Бойченка та інш. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 634 с.

3. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / за ред. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ "Академія", 2007. Т. 2: М-Я. С. 186-187.
4. Симкин Я. Р. Сатирическая публицистика. Ростов: Ростов. ун-т, 1976. 174 с.
5. Фёдоров, В.В. История возникновения англо-американской публицистики и основные этапы её развития. Вестник НГЛУ. Язык и культура. 2003. №10. С.105-115.
6. Юрчишин В. М. Засоби реалізації структурних елементів сатири за методологією П. Сімпсона (на матеріалі Британського медіадискурсу). Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2021. Том 32 (71) №1. Ч 2. С. 233-239.
7. The Onion (June, 2020). URL: <https://www.theonion.com/>

Дар'я Лисогуб

Науковий керівник – доц. Буренко Т.М.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)*

ДО ПИТАННЯ ПРО ДИСКУРС ВЛАДИ

Центральним у лінгвістиці, а саме теоретичним і комунікативним явищем, є поняття дискурсу. Термін «дискурс» зазнав певної еволюції і вживається у таких значеннях: як письмовий мовленнєвий акт, який має вербальну та невербальну складові; як письмовий чи мовленнєвий вербальний продукт комунікативної дії; як конкретна розмова, пов'язана з конкретною ситуацією та контекстом; як уявлення про певний історичний період, культуру, спільноту; як жанровість дискурсу – науковий дискурс, політичний дискурс, юридичний дискурс [5, с. 147].

Науковці визначають дискурс у широкому сенсі як складну єдність мовної практики й надмовних факторів (виразна поведінка, що виявляється в загальнодоступних почуттєвому сприйняттю формах), необхідних для розуміння

тексту, єдність, що дає уявлення про учасників спілкування, їхні установки та цілі, умови продукування й сприйняття повідомлення [1; 2; 3; 4].

Із двох типів дискурсу розглянемо саме емотивний, який як різновид публічного мовлення є мотивованою, заздалегідь спланованою експресивною мовленнєвою діяльністю, ретельно продуманою у плані вибору мовних засобів та мовленнєвих стратегій і тактик, що розраховані на емоційний вплив на адресата. Підготовленість дискурсу проявляється в чіткому формулюванні думок, їх логічному поєднанні, доступності сприйняття та в експресивній репрезентації завдяки використанню стилістично-маркованих мовних засобів. Метою такої комунікації є інформування й спонукання до дії. [2, с. 8].

Дискурс влади (ДВ) є важливою складовою як суспільного, так і культурного життя, комунікативною функцією якого є передача і зберігання інформації з одного боку, і вплив на одержувача інформації – з іншого, тому ДВ має певну цілеспрямованість і прагматичну установку. Відтак комунікацію характеризуємо як пізнавальну (передає необхідну інформацію); переконуючу (формує ціннісні орієнтації та установки); експресивну (спонукає до необхідної дії); сугестивну (впливає на зміну мотивації, установок, поведінки та відносин); ритуальну (закріплює і підтримує конвенціональні відносини) [3, с. 153].

Мова влади характеризується такими ознаками: 1) використання графічних засобів для логічного виокремлення компонентів тексту на письмі; 2) значна кількість складнопідрядних речень з двома та більше підрядними; 3) майже повна відсутність знаків пунктуації (окрім крапки); 4) використання запозичень з латинської мови [4, с. 165].

Отже, до специфічних характеристик дискурсу влади відносять інформативність, адресність, діалогічність, стандартизованість, структурність, наявність індексів соціального статусу, що представляють адресата тексту, який належить до певної професії, займає певне ієрархічне положення, має певний соціальний і професійний статус. Метою ДВ є вплив на свідомість людини задля спонукання її до виконання потрібної тієї чи іншої дії, а завданням – переконання адресата в правдивості та істинності почутого або побаченого повідомлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болкарьова О. В. Аналіз політичного дискурсу у сучасному українському та англomовному просторі мас-медіа. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Вип. 70. С. 20-24.
2. Гнезділова Я. В. Емоційність та емотивність сучасного англomовного дискурсу: структурний, семантичний і прагматичний аспекти: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. Київ, 2007. 23 с.
3. Судус Ю. В. Мовленнєві акти в структурі сучасного англomовного дипломатичного дискурсу (на матеріалі промов С. Пауер, В. Нуланд, Дж. Пайєта). Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Вип. 81, Березень 2016. С. 153-162.
4. Ходаковська О. О. Специфіка англomовного юридичного дискурсу та особливості його перекладу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія “Філологія”: зб. наук. пр. Одеса, 2014. Вип. 10, т. 2. С. 164–167.
5. Dijk T. A. van. Ideology : A Multidisciplinary Approach. London : Sage, 1998. 390 p.

Юлія Любченко

Науковий керівник – проф. Школяренко В.І.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка)*

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОМОВ АНГЕЛИ МЕРКЕЛЬ

У сучасних умовах демократичного устрою значимість політичної комунікації в суспільстві зростає, так як політичні питання відкрито обговорюються, і рішення низки проблем залежить від того, яким чином їх буде висвітлювати політик. Проблеми політичного дискурсу активно обговорюються як у науковій, так і публіцистичній літературі [1; 2]. Політичний дискурс має

маніпулятивну специфіку, яка виражається в наданні мовленнєвого впливу на адресата з метою внести когнітивні зміни в його картину світу.

У представленому дослідженні вивчаються особливості політичного дискурсу одного з ключових європейських лідерів – канцлера ФРН Ангели Меркель. При цьому особлива увага приділяється як екстралінгвальним, так і лінгвальним чинникам її дискурсу. У світлі недавнього переобрання пані Меркель на посаду канцлера Німеччини успіх її політичної комунікації є незаперечним і вимагає ретельного вивчення.

Якщо проаналізувати виступи німецького радника Ангели Меркель, то перше, що можна помітити, це те, що її спосіб висловлювання є формальним і відповідає традиційному політичному мовленню. Її мова структурована і відповідає традиційним правилам розвитку політичного дискурсу. А. Меркель починає свої виступи з того, що формально звертається до слухачів. «Пані та панове, останні кілька днів ми дуже інтенсивно працювали над сьогоднішньою зустріччю <...>» [3]. Такий вступ до офіційної промови вважається нормальною практикою, яку використовує більшість політиків і показує, що А. Меркель позиціонує себе як традиційного політика, який дотримується всіх встановлених протокольних правил.

Її політичний дискурс більше спрямований на німецьку націю та країну. А. Меркель вважає Німеччину важливим міжнародним гравцем, який відіграє життєво важливу роль у загальному добробуті всього світового співтовариства. Витяг із виступу, поданий нижче, показує, що Німеччина вважає себе країною в Європі та країною Європейського Союзу. Консультант презентує отримані досягнення: «Переважна більшість країн Європейського Союзу взяли на себе зобов'язання щодо кліматичної нейтральності. Голова комісії був тут учора і представив вам Зелену угоду» [3].

Таким чином, зрозуміло, що радник Німеччини визначає Німеччину як істотну частину міжнародного співтовариства та Європейського Союзу, успіх країни залежить від ефективного функціонування всієї міжнародної системи, оскільки Німеччина є її невід'ємною частиною. Таку позицію можна помітити і

при аналізі доповіді А. Меркель про коронавірус. Позиція радника дуже чітка: європейські країни повинні працювати разом щоб вирішити проблемну ситуацію: «Тому єдиною відповіддю може бути: більше Європи, сильна Європа і плавно функціонуюча Європа – у всіх країнах-членах» [3].

Таким чином, очевидно, що радник Німеччини позиціонує себе та свою країну як лідерів Європи та міжнародного співтовариства. Таке ставлення дуже зрозуміле, оскільки радник заявляє про необхідність участі Німеччини в дослідженні пошуку вакцини від COVID-19. Це показує, що радник чітко розглядає це як глобальну проблему, з якою потрібно боротися в усьому світі об'єднаними силами з усіх країн, і що Німеччина є частиною міжнародної спільноти. «І можу сказати, що ми робимо все у цій сфері, особливо з боку Федеральний уряд надає дуже щедру фінансову підтримку, щоб Німеччина, як країна-дослідницька, також могла зробити свій внесок у боротьбу з цією пандемією» [3].

Щоб зробити дискурс більш ефектним, А. Меркель використовує різні слова, наприклад, однією з алегорій є дієслово «заколисувати»: «Ми не повинні дозволяти себе заколисувати у помилкове відчуття безпеки» [3]. Використовуючи це дієслово, радник намагається донести до німців, що вони повинні залишатися при свідомості та дотримуватися інструкцій з громадської безпеки, щоб вирішити проблеми та залишитися в безпеці. Можна відзначити, що використання цих алегорій виправдовується для того, щоб люди зрозуміли всю серйозність ситуації і, що вони повинні нести спільну відповідальність за рішення, які приймаються.

Використовуючи займенник «ми», А. Меркель не зосереджується на собі як лідері нації, а намагається підкреслити важливість спільних зусиль, отриманих від усієї нації, для подолання перешкод. А. Меркель вважає своєю головною метою заохочення нації. Це також видно, якщо проаналізувати, які слова найчастіше йдуть після займенника «ми». А. Меркель дуже часто використовує такі вирази, як «ми всі», «ми можемо», «ми повинні», «ми будемо»,

щоб створити відчуття спільноти та заохочувати людей не здаватися і продовжувати працювати над вирішенням та виживанням в критичній ситуації.

Якщо глибше проаналізувати вживання займенників у промові А. Меркель, то можна побачити, що її політичний дискурс дуже чітко спрямований на заохочення людей і створення відчуття спільності, співпраці, заохочення людей залишатися сильними, щоб подолати пандемію: «Ми – демократія» [3], «Ми – спільнота» [3], «Ми не засуджені» [3], «Ми діємо доброзичливо й розумно» [3]. Такі фрази чітко вказують на те, що демократія, громада, співпраця є основними цінностями сучасної німецької нації. Віра в ці цінності – єдиний спосіб пережити цей важкий момент і подолати перешкоди. А. Меркель намагається заохотити людей залишатися сильними і вірити в ці цінності.

Також, висловлюючись цими фразами, А. Меркель позиціонує себе не як автократичного лідера країни, який бере на себе всю заслугу у розв'язанні проблеми, а як лідера, який вірить в націю і намагається підбадьорити людей залишатися сильним.

Нарешті, ще одним інструментом, яким політики користуються досить часто і який необхідно проаналізувати, є інтертекстуальність, яка формує зміст тексту, або в даному випадку, значення мови за допомогою іншого тексту/мовлення. Це допомагає зробити мову політика більш переконливою та зрозумілою для слухача. Один з інструментів, якими користується А. Меркель, є власний особистий приклад того, що вона відчуває.

Цей приклад показує, що А. Меркель ділиться власним досвідом, щоб слухачі зрозуміли, що вони не самотні в цій боротьбі і що проходити різні етапи, хвилюючись, — це нормально. Крім того, використання таких лексичних засобів натякає на те, що політик — це одна з націй, один із людей, які стикаються з тими ж проблемами і, що політики розуміють почуття людей. А. Меркель використовує досить формальну манеру виступу, поширену серед більшості політиків. Вона не позиціонує себе як лідера нації, а більше намагається позиціонувати себе як політика, який подібний до решти людей і який розуміє їхні почуття та боротьбу. Її мова аргументована та заснована на фактах. Нарешті,

її дискурс менш націоналістичний, і часто підкреслюється роль Німеччини як міжнародного гравця в глобальному суспільстві. Усі ці аргументи дозволяють зробити висновок, що А. Меркель застосовує більш традиційний і поширений серед політиків спосіб висловлювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нагорна Л. П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. Київ : Світогляд, 2015. 380 с.
2. Павлуцька В. О. Політичний дискурс: особливості та функції. Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки. 2008. Вип. 39. С. 218-221.
3. Lengoo, Merkel, A. 2020 “Angela Merkel: CoViD-19 Measures in Germany Extended until May 03rd”. URL: <https://www.lengoo.de/blog/merkel-covid-19-measures-until-may/> Accessed 02 May 2020.

Росіна Люзак

Науковий керівник – Камінська М. О.

(Вінницький державний педагогічний університет

імені М. Коцюбинського)

ЯВИЩЕ МАНІПУЛЯЦІЇ У СУЧАСНОМУ МУЛЬТИМОДАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Світ невпинно розвивається, а комунікація залишається найголовнішим аспектом людського життя. У часи ХХІ століття, коли все більше з'являється інноваційних новинок, людська взаємодія та інтеракція також зазнає змін. Простір комунікації включає в себе всі засоби, які роблять спілкування, обмін інформацією можливими. Зазначимо, що під поняттям «комунікативний простір» розуміємо *«широке коло каналів і засобів зв'язку, вживаних з метою здійснення інформаційного обміну між продуцентами та реципієнтами задля задоволення комунікативних потреб і реалізації намірів, яке не обмежується масмедіа»* [5, с. 63]. Якщо раніше таким простором вважали тільки радіо, газети,

чи журнали, чи телебачення, то зараз до цього списку додалися соціальні мережі, платформи для онлайн спілкування, потокові мультимедіа.

Згідно з Бліновою О. О., *«мультимодальним є простір, який вимагає від реципієнта задіяти як мінімум вербальний і зоровий канали, а також в якому обидва компонента (вербальний і візуальний) містять ключові елементи інформації для декодування сенсу»* [4, с. 83].

Мультимодальний простір набуває свого поширення у всіх сферах людського життя: професійній, розважальній, навчальній та повсякденній. Маніпулювання його користувачами є одним із основних та не менш небезпечних аспектів, так як дане явище відбувається постійно, не тільки у мультимодальному дискурсі, але і в повсякденному житті. Відповідно до визначення, *«маніпуляцією вважається поведінка, яка впливає на когось або контролює щось розумним чи нечесним способом, переважно приховано»* [3].

Відеохостинг YouTube є прикладом мультимодального дискурсу, основною метою якого є спілкування, передача інформації для користувачів даної платформи, які є сповненими маніпуляцій у різних її проявах. Такі маніпуляції можна спостерігати у різній тематиці відео блогів: політичній, розважальній, економічній, бізнес, навчальній. Найголовніше те, що не завжди глядачі можуть розпізнати прояви маніпуляції, тому що вона може бути прихованою саме з боку суб'єктів YouTube платформи – блогерів – людей, які завантажують відеоролики різної тематики.

Доктор філологічних наук Акопова А. у своїй науковій роботі висловила думку, що *«Маніпуляція у широкому розумінні - це будь -яка словесна взаємодія, розцінена з точки зору її мотивації та реалізована суб'єктом (доповідач) і об'єктом (слухач/глядач) спілкування. Суб'єкт спілкування регулює поведінку свого співрозмовника за допомогою мови, стимулюючи його розпочинати, змінювати або здійснювати дії, коли виникає така потреба. Доповідач може або стимулювати належну словесну або невербальну дію, або здійснювати непрямий вплив, щоб формувати певні емоції та сприйняття, необхідні оратору»* [1, с. 2]. Важливим є те, що подача інформації стає маніпулятивною не

тільки за допомогою граматичних та лексичних одиниць, вербальних та невербальних засобів, а також через особливий характер висловлювання та безпосередньо умови та контексту спілкування.

Маніпуляція у мультимодальному дискурсі може бути *невербальною* та *вербальною*. Як стверджує Т. В. Дейк «Маніпулювання відбувається через дискурс у широкому сенсі, тобто включаючи невербальні характеристики, такі як жести, міміка, макет тексту, зображення, звуки, музика тощо» [2, с. 372]. Невербальна маніпуляція є прихованою, тому глядачі можуть навіть не помітити, як відео блогери діють на їхнє сприйняття інформації, налаштовуючи їх на потрібну для ораторів реакцію.

Вербальна маніпуляція передбачає використання різних лінгвальних інструментів та принципів, які використовуються ораторами та редакторами для прихованого впливу на своїх глядачів чи читачів. Н. М. Шарманова зазначає, що до них можна віднести також «мовні кліше; ... імперативне мовлення, яке покликане впливати на переконання чи поведінку читача, його оцінку певних факторів; ... використовувати стереотипні вирази; ... використання лексики з позитивною семантикою; ... метафори; ... і, звичайно, риторичні питання, інтонацію, наголоси, модальні слова, стилістичні мовні засоби» [6, с. 210]. Отже, лінгвістичні засоби маніпуляції є досить різноманітними.

Підсумовуючи зазначимо, що мультимодальний дискурс напряду пов'язаний із людською комунікацією, передачею інформації. Він функціонує у всіх сферах людського життя: розважальній, науковій, навчальній, пізнавальній. Відеохостинг YouTube є прикладом такого дискурсу, а відео блогери є суб'єктами мультимодального спілкування, які використовують вербальні та невербальні засоби прихованого маніпулятивного впливу на своїх глядачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аكوpova Asya. Linguistic manipulation. Definition and types. IJCRSEE International Journal of Cognitive Research in science, engineering and education. 2013. Vol. 1, No.2.

2. Dijk V., Teun A., Discourse and Manipulation. SAGE Publications (London, Thousand Oaks, CA and New Delhi), Vol 17(2). P 359–383.
3. MacMillan Dictionary. Macmillan Education Limited 2009–2021. URL: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/manipulation>
4. Блинова О. А. Мультиmodalность в сетевом политическом дискурсе: интернет-мемы о независимости Шотландии. Научный диалог. 2019. № 10. С. 79-93.
5. Макарук Л. Л. Мультиmodalність сучасного англомовного масмедійного комунікативного простору. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. 2019. С. 63-64.
6. Шарманова Н. М. Мовні кліше в мас-медійній комунікації: особливості маніпулятивного впливу. Філологічні студії. Вип.12. С. 210-226.

Анастасія Півнева, Антоніна Вікторівна Мосійчук

Науковий керівник – доц. Мосійчук А.В.

(Вінницький державний педагогічний університет

імені М.Коцюбинського)

**ТИПИ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ ТА МОВНІ ЗАСОБИ ЇХ
ВИРАЖЕННЯ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ТЕЛЕСЕРІАЛІ
(на матеріалі телесеріалу “Suits”)**

На сучасному етапі розвитку лінгвістики проблема мовної взаємодії учасників комунікації займає одну з провідних позицій в дослідженнях. Вплив мовленнєвої інтеракції на поведінку комунікантів у певних ситуаціях є предметом вивчення вітчизняних (Ф.С. Бацевич [9]), та закордонних науковців, як-от Н.Д. Арутюнова [8], J. L. Austin [1], W. Downes [7] та ін. Дослідження конфліктної мовної взаємодії приваблювало багатьох науковців, що й стало результатом численних праць, в яких застосовується соціолінгвістичний аналіз [2, 3, 4, 5, 6]. Концепція ситуації конфлікту як комунікативного, культурного і соціального явища, обумовленого низкою лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів та спирається на загальні положення психолінгвістики,

соціолінгвістики та теорії мовленнєвої комунікації. У цій статті ми розглянемо одну з проаналізованих комунікативних ситуацій конфлікту у сучасному англomовному телесеріалі “Suits”.

Комунікативна ситуація конфлікту – це зіткнення комунікативних цілей, що виявляється в мовній протидії комунікантів один одному. Можна відзначити, що основним змістом процесу конфлікту є конфліктна взаємодія, тобто дії комунікантів, які визначають їх конфліктну поведінку, а також сукупність аспектів та індивідуальні особливості учасників взаємодії. У будь-якому конфлікті поведінка учасників конфлікту мотивується їх цілями – тобто, уявленнями про кінцевий результат конфліктної взаємодії. Цілі бувають стратегічними (оволодіння об’єктом конфлікту) і тактичними (тимчасовими, компромісними) [10, с.41].

Мовленнєвий конфлікт зазвичай супроводжується міжособистісною напругою, спричиненою емоційно-негативним ставленням комунікантів один до одного, до ситуації та чинників, які її породжують. Планується, що адресант повідомить адресатові дещо, що підвищить у того емоційний імпульс та приведе його до певного емоційного стану [12]. Як зазначає Н.Г. Комльов, конфлікт відсутній у двох випадках: у разі ідеально злагодженої інтеракції на підставі повної взаємної відповідності стратегічних і тактичних інтересів комунікантів і за відсутності будь-якого контакту між ними [11, с. 90].

На матеріалі відомого американського англomовного телесеріалу “Suits” (“Форс-мажори”) ми дослідили комунікативні ситуації конфлікту та проаналізували висловлення учасників конфліктів в їх межах. Аналізуючи комунікативні ситуації, ми розподіляли їх на типи згідно з фінальними точками у веденні конфліктів. Саме вони, на нашу думку, є показниками успішності комунікації, адже завершення акту спілкування визначає його успішність або, навпаки, провал у прагненні досягнути цілей, бажань, задля яких і відбувається комунікація. Загалом у 134 епізодах телесеріалу нам вдалось виокремити 273 конфліктних ситуації, поділивши їх на кілька типів:

- 1) Конфлікт, що завершився бійкою;

- 2) Конфлікт із пристосуванням;
- 3) В'ялий конфлікт;
- 4) Конфлікт зі звинуваченням;
- 5) Конфлікт із вибаченням.

Аналізуючи комунікативні ситуації конфлікту у телесеріалі “Suits” (“Форс-мажори”), ми виокремили 23 комунікативні ситуації, що завершилися бійкою та прослідкували хід розвитку конфліктів між персонажами. Так, одна з таких конфліктних ситуацій трапилась між Майком та його колишнім кращим другом Тревором. Даний конфлікт переважно реалізувався тактиками звинувачення (*I know you lied to Jenny about us talking*), про що свідчить використання стверджувального висловлення “*I know...*”, модального дієслова з перфектним інфінітивом (*You never should have told her*), порівняльної конструкції *as ...as* (*You're as naive as Jenny*) та виправдання (*I think she deserves to know the truth*), де мовець висловлюється стверджувальною фразою “*I think*”.

Один з учасників конфлікту, а саме Тревор, переважно дотримувався конфронтаційної стратегії розв'язання конфлікту, яка полягає в агресивній відповіді, небажанні взаємодіяти та розбіжності поглядів та намірів між учасниками конфлікту, використовуючи такі мовні засоби, як модальне дієслово з перфектним інфінітивом та порівняльна конструкція “*as ...as*”, квесетиви (питання), зокрема розділові питання. А ось опонент Тревора Майк, навпаки, намагався залагодити конфлікт, дотримуючись переважно кооперативної стратегії вирішення конфлікту мирним шляхом, вживаючи конструкції “*should have had to do*”, сполучник підрядності “*if*”, модальне дієслово “*could*” та лексичну одиницю “*Okay*”. Висловлення-виправдання *Maybe that's because I am* нарешті показує високу самооцінку Майка, він не заперечує і не намагається переконати Тревора в протилежному. Ця фраза стала фінальною в їхньому діалозі-конфлікті, після чого між молодими чоловіками зав'язалась бійка.

Отже, даний конфлікт переважно реалізувався тактиками звинувачення та виправдання, які слідували одна за одною. Один з учасників конфлікту, а саме Тревор, переважно дотримувався конфронтаційної стратегії розв'язання

конфлікту, яка полягає в агресивній відповіді, небажанні взаємодіяти та розбіжності поглядів та намірів між учасниками конфлікту. А ось опонент Тревора Майк, навпаки, намагався залагодити конфлікт, дотримуючись переважно кооперативної стратегії, щоб вирішити конфлікт мирним шляхом. У своїх висловленнях комуніканти використовували порівняльну конструкцію *as ...as*, квесетиви (*What? How?*), модальне дієслово з перфектним інфінітивом “*should have had to do*”, “*never should have told*”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Austin J. L. How to do things with words. Oxford, 1962. 163 p.
2. Grimshaw A. Language as Social Resource. Stanford, 1981. 373 p.
3. Kallmeyer W., Keim I. Divergent Perspectives and Social in Conflict Talk. Theory & Research in Social Education. Volume 42, 2014. P.271-298.
4. Kochman T. Black and White Styles in Conflict. Chicago, 1981. 189 p.
5. Tannen D. That's Not What I Meant! New York, 1992. 214 p.
6. Tannen D. You Just Don't Understand. New York, 2007. 224 p.
7. William Downes. Language and society. Cambridge University Press, 2012. 503 p.
8. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. Москва, 1999. 895 с.
9. Бацевич Ф. С. Між дев'ятією і комунікативним конфліктом Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки. 2011, № 13. С. 20-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpupu_2011_13_7
10. Берлач А.І., Кондрюкова В.В., Криволапчук В.О., Поліщук О.Г. Конфліктологія: навч. посіб. вид. 2-ге, доповн. Одеса, 2010. 162 с.
11. Комлев Н.Г. Лингво-семантические мотивы возникновения и разрешения межперсонального конфликта. Тез. VI всесоюз. симп. по психолінгвістике и теории коммуникации. Москва, 1978. С. 87-99.
12. Юрьева О. В. Эффективность речевого общения: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук. Москва, 1999. 18 с.

Софія Онищенко

Науковий керівник – доц. Буренко Т. М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка)

СТРАТЕГІЇ ВТІЛЕННЯ ГЕНДЕРУ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

XXI ст. позначилося бурхливим розвитком рухів за толерантність щодо найрізноманітніших груп населення, у тому числі новим витком розвитку феміністичного руху. Питання гендеру та гендерних досліджень у найрізноманітніших сферах (психології, соціології, політології, юриспруденції тощо) сьогодні постійно на слуху. Цим пояснюється і активний інтерес вчених до гендерних досліджень в області лінгвістики.

Поняття «гендер» було введене у науковий обіг американським психоаналітиком Р. Столлером наприкінці 60-х рр. XX ст. На думку самого Р. Столлера «гендер» позначає соціальний та культурний аспект статі [1, с. 55]. Загалом до наукового обігу поняття «гендер» було уведене для того, щоб провести межу між поняттями біологічної статі (*sexus*) та соціальних і культурних імплікацій, які містять у собі концепт «чоловіче – жіноче»: розподіл ролей, культурні традиції, відношення влади у зв'язку із статтю людини тощо [2, с. 24]. Таким чином, якщо поняття «стать» відображає біологічний аспект, «гендер» означає так звану «соціальну стать» людини як продукт виховання та впливу культури.

Гендер проявляється у комунікативній діяльності людини у різних сферах, накладаючи свій відбиток на мовлення та комунікативну поведінку учасників комунікації. У тому числі своє відображення гендер знаходить і в політичній комунікації. Е. Шовалтер вказує, що в західній політичній культурі переважає чоловіко-центристське категорювання [5, с. 520]. Здебільшого саме такий тип категорювання притаманний для політичної сфери загалом. Натомість О. Л. Бессонова зазначає, що кардинальної відмінності у мовленнєвій поведінці чоловіків і жінок взагалі не існує, однак деякі аспекти цих відмінностей простежуються на всіх рівнях мови [2, с. 7].

Традиційно відмінності у використанні мови жінками та чоловіками пов'язують із більшим прагненням чоловіків до влади, більшої агресивності їх мовлення, прагненням чоловіка займати лідерську позицію. Жіноче мовлення при цьому переважною мірою розглядається із засад прагнення уникнення вербальної агресії, застосування стратегій уникнення конфлікту, більшої кількості евфемізмів тощо [6].

Загалом у рамках політичного дискурсу дослідники виокремлюють три форми відтворення гендеру: 1) маніпулятивна апологетика й критика; 2) нормативне конструювання; 3) креативне конструювання [4, с. 225].

Маніпулятивна форма відтворення гендеру передбачає активну експлуатацію гендерних стереотипів з метою створення необхідного впливу на населення. Так, політичні діячі часто залучають у якості елемента свого іміджу традиційні риси фемінності чи маскулінності. Жінки здебільшого апелюють до емоційної складової свідомості виборців, говорячи про свої емоції та чуйно ставлячись до емоційного стану інших людей. Чоловіки-політики, навпаки, використовують прямо протилежну поведінкову рису, яку традиційно приписують чоловікам як типово маскулінну – це агресивність, прагнення до боротьби, рішучість. Експлуатуючи існуючі в уявленні соціуму гендерні стереотипи, політики йдуть до поставленої комунікативної мети, маніпулюючи уявленнями населення про обидва гендери.

Нормативне конструювання гендеру є більш нейтральною формою у порівнянні з маніпулятивною, оскільки передбачає усвідомлену або автоматичну відповідність гендерним нормам, тобто характерним для даної культури поданням про доречність або недоречність тих або інших форм і моделей поведінки для жінок і чоловіків. Дана форма відтворення гендеру спостерігається у створенні іміджу політика у рамках його політичної діяльності [4, с. 226]. Прагнення відповідати гендерним нормам та очікуванням соціуму є важливим аспектом поведінки політика, у тому числі й мовної. Традиційні цінності, шанобливе ставлення та прагнення до примноження яких є одною із

основоположних вимог до політика, передбачають відповідність і традиційним гендерним моделям.

На відміну від нормативної форми відтворення гендеру, креативне конструювання гендеру – це ситуативно-специфічне конструювання гендерної ідентичності з використанням нестандартних мовних маркерів чоловічності та жіночності. До таких маркерів здебільшого відносяться ті мовні особливості, які стереотипно та традиційно не співвідносяться з гендером, однак можуть набувати гендерного змісту у рамках певного контексту [4, с. 226].

Таким чином, у сучасному політичному дискурсі спостерігається декілька напрямків реалізації гендерного аспекту. Загалом же гендерна складова відіграє вагомую роль у питанні здійснення політиком впливу на аудиторію та часто може слугувати основою для ряду стратегій мовленнєвого впливу у рамках ведення політичної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеева В., Близнюк В., Головащенко І. Основи теорії гендеру: навчальний посібник. Київ: К.І.С., 2004. 536 с.
2. Бессонова О. Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивний і гендерний аспекти: автореф. дис. ... доктора філол. наук. Київ, 2003. 39 с.
3. Кирилина А. В., Томская М. В. Лингвистические гендерные исследования. Отечественные записки. 2005. № 2 (22). С. 22-43.
4. Маслова Ю. П. Мовна реперзентація гендеру. Наукові записки. Серія: Філологічна. 2009. Вип. 12. С. 224–233.
5. Шовалтер Е. Феміністична критика у пущі. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. Львів: Літопис, 1996. С. 510–530.
6. Tannen D. Teacher's Classroom Strategies Should Recognize that Men and Women Use Language Differently. The Chronicle of Higher Education. URL: <https://www9.georgetown.edu/faculty/tannend/chronicle061991.htm>

Вероніка Пакуленко

Науковий керівник – доц. Козлова В.В.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

ДО ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ НА ОСНОВІ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що інтенсивний розвиток сучасних технологій вимагає від суспільства розуміння й використання всіх видів предметно-практичного мовлення. Реклама є одним із засобів масової комунікації, яка є важливим елементом сьогоденної економіки. За останні роки інтерес лінгвістів до реклами стрімко зріс, адже вона може впливати на мову завдяки своїй креативності та смисловій наповненості.

Реклама чинить істотний вплив на людину та на формування масової культури. Рекламні тексти є особливими продуктами в мас-медійному просторі, тому вони потребують самостійного виокремлення в системі функціональних стилів англійської мови. Зараз реклама – це основний засіб інформування людей задля продажу продукту. Л. Білоконенко стверджує, що лише за умови об'єднання інформації з асоціативним сприйняттям та стійким поєднанням усіх груп товарів певної марки в уяві покупця рекламний вплив може бути визнано позитивним [1, с. 25]. Інформаційний стиль мови функціонує виключно у сфері масової комунікації. Він має на меті інформування масової аудиторії про актуальні та суспільно важливі події, реалізує інформаційну функції мови, функцію узагальнення, оцінювання та переконання [2, с. 127]. Стиль самої інформації є обмеженим та однотипним. Виокремлюють дві форми існування інформаційного стилю: інформаційний та коментарний підстиль. До інформаційного підстилю належать звіт, замітка, хроніка, кореспонденція; а до коментарного - аналітична інформація, репортаж, коментар, інтерв'ю, огляд [3, с. 38]. Виявлення статусу реклами ускладнюється тим, що в рекламних цілях можуть використовуватися жанри майже всіх функціональних стилів: інформаційне оголошення, нарис, стаття, замітка, репортаж, коротка розповідь і

навіть вірш. Іноді мова реклами позиціонується як самостійний, але багатогранний стиль, який складається з різних елементів функціональних стилів. Традиційно рекламу відносять до публіцистичного стилю, але питання про стильовий статус реклами все одно залишається дискусійним. Проте рекламні тексти змістовно відрізняються від публіцистичних темою та функцією, бо в публіцистиці розглядаються суспільно важливі події, а в рекламі – товари або послуги. Рекламні тексти мають чітку синтаксичну структуру, що дозволяє швидко сприймати інформацію. Рекламний текст містить декілька складових частин: лінгвістичну, графічну, звукову та багато інших.

Досить часто реклама містить стереотипні уявлення про жінок та чоловіків. Так рекламні тексти презентують нереалістичні жіночі та чоловічі ролі, транслюють негативні гендерні стереотипи, які порушують морально-етичні норми.

Гендерні стереотипи – це сформовані та поширені уявлення, що стосуються особливостей поведінки, зовнішності, самопредставлення і прагнень в залежності від статі [4]. Дослідники виділяють кілька груп гендерних стереотипів, серед них найбільш поширеною та загальноприйнятою вважається класифікація І. С. Клециніної, яка поділяє їх на три основні групи. Перша група – стереотипи маскулінності або фемінності тобто стереотипи мужності або жіночності. У другій групі проявляються особливості пов'язані з формуванням певних соціальних ролей в сімейної сфери а також професійної та інших сферах. А третя група – зображує різницю між професійною зайнятістю чоловіків та жінок [5].

Проблему використання чоловічих та жіночих образів у рекламі почали активно розробляти у другій половині ХХ столітті. Л. Андрушко зазначила, що жінку в рекламі показують в образливому для неї ракурсі. Часто її роль – підпорядковуватися чоловіку. Чоловік дає пораду, а жінка її виконує. Реклами не віддзеркалюють дійсності, адже багато жінок зараз працює на керівних посадах [6, с. 401]. Стереотипізаю жінок у мас-медіа спостерігаємо на прикладах реклам, де вони виконують хатні справи, готують їжу чи доглядають за дитиною. Інший

жіночий образ виявляється в рекламах засобів догляду за собою. Жінка позиціонується ідеальною красунею, з чистою шкірою та довгим, шовковистим волоссям. При цьому вона втрачає свою ідентичність та індивідуальність [6, с. 400]. Часто товар рекламують шляхом використання сексуального підтексту, і в таких випадках саме жіноче тіло є «приманкою». Купуючи щось під впливом такої реклами, споживач підсвідомо «купує» і те жіноче тіло, яке він побачив на екрані. У рекламно-гендерному полі чоловіки, на відміну від жінок, ідентифікуються не так глобально та гостро [7, с. 39]. Чоловічий персонаж у рекламі, в більшості випадків, намальований успішним, спортивним, може бути мандрівником; але дуже рідко ми зустрінемо цей образ у родинному рекламному ролику.

Отже, рекламні тексти, що побудовані на основі гендерних стереотипів, сприяють виникненню та нав'язуванню нових, недоречних уявлень про ролі жінок та чоловіків, що втрачають свою індивідуальність за рахунок ідеологізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоконенко Л. А. Мовний аналіз телевізійного рекламного слогану. Мандрівець. 2002. №6. С. 25–29.
2. Арешенков Ю. О. Місце інформаційного мовлення в системі функціональних стилів. Східнослов'янські мови в їх історичному розвитку : зб. наук. праць, присвячених пам'яті проф. С. П. Самійленка. Ч. II. Запоріжжя: ЗДУ. 1996. С. 125–128.
3. Арешенков Ю. О. Стилїстика української мови: [навч. посіб. для студ. фак. укр. філол.]. Кривий Ріг: КрДПУ, 2002. 20 с.
4. Гендерні стереотипи та ролі – їх вплив на поведінку, приклади. URL: <https://wlife.pp.ua/genderni-stereotipi-ta-rol-i-ix-vpliv-na-povedinku.html>
5. Гендерні стереотипи у сучасному масовому суспільстві тексту. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2014/henderni-stereotypy-u-suchasnomu-masovomu-suspilstvi/>

6. Андрушко Л. Гендерні стереотипи в українській рекламі. ВІСНИК Львівської національної академії мистецтв. № 23. С. 400.

7. Бучинська О. Гендерні образи сучасної реклами. Маркетинг в Україні. С. 39.

Альона Посна

Науковий керівник – доц. Козлова В.В.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Поняття «політичного дискурсу» (ПД), як і саме поняття «дискурс» є багатограним і неоднозначним. Існує традиція лінгвістичних досліджень політичного дискурсу, що стає об'єктом численних наукових розвідок [1; 2; 3; 4; 5].

Як стверджує Е. І. Шейгал, специфіка політики, на відміну від ряду інших сфер людської діяльності, полягає переважно в дискурсивності її характеру: більшість політичних дій за своєю природою є мовними діями [4, с. 27]. При цьому політичне мислення та мовна форма знаходяться у тісній єдності. Існують різні тлумачення поняття «політичний дискурс». Так К. Серажим трактує *політичний дискурс* як «текст, зумовлений ситуацією політичного спілкування» [2, с. 240]. О. І. Шейгал, визначає політичний дискурс як «знакову систему, що має два виміри: реальне і віртуальне, при цьому в реальному вимірі він розуміється як текст в конкретній ситуації політичного спілкування, а його віртуальний вимір включає вербальні і невербальні знаки, орієнтовані на обслуговування сфери політичної комунікації, тезаурус прецедентних висловлювань, а також моделі типових мовних дій і уявлення про типові жанри спілкування в даній сфері» [4, с. 9]. За визначенням А.М. Баранова, політичний дискурс – це «сукупність дискурсивних практик, що ідентифікують учасників політичного дискурсу як таких або формують конкретну тематику політичної

комунікації» [1, с. 246]. Тобто функціонування політичний дискурсу передбачає використання мови в соціально-політичній та в публічній сферах спілкування.

Більш вузьке визначення надає Т. ван Дейк, де політичний дискурс – це текст та розмови професійних політиків чи політичних інституцій, таких як президенти та прем'єр - міністри та інші члени уряду, парламенту чи політичних партій, як на місцевому, національному та міжнародному рівнях. Тобто політичний дискурс є формою інституціонального дискурсу. Це означає, що дискурсами політиків є ті дискурси, які виробляються в такому інституціональному середовищі, як засідання правління, сесія парламенту, засідання політичної партії. Таким чином, дискурс є політичним, коли він запроваджує політичний акт у політичній обстановці [5, с.12-13].

О. І. Шейгал наголошує на взаємодії політичного дискурсу з масмедійним дискурсом, де опосередкованість засобами ЗМІ розглядається як характерна риса політичного дискурсу, оскільки медіа є медіаторами в комунікації політиків з виборцями, і цим самим впливають на формування політичних уявлень широких мас виборців [4, с. 80]. На сучасному етапі функціонування політичного дискурсу відбувається його опосередкованість засобами масової комунікації. Прагнучи впливати на виборців політики використовують різні соцмережі. Яскравим прикладом є провокативні твіти экс-президента США Д. Трампа.

Базуючись на зазначених критеріях А. П. Чудінов пропонує наступну типологію політичного дискурсу (ПД): 1) за характером суб'єкта (автора): власне ПД (автор - політик); медійний ПД (автор - журналіст); непрофесійний ПД (автор людина іншої професії, «виборець», «представник народу»); 2) за формою: усні та писемні, при зіставленні усного та писемного мовлення виділяють жанри усного ПД (виступ на мітингу, доповідь, бесіда, дебати, інтерв'ю та ін.); жанри письмового ПД (програма, листівка, газетна стаття, лист політичному лідерові), тут можна виокремити ПД за типом комунікативної взаємодії: агональний (дебати) та гармонізуючий (привітання президента); 3) при зіставленні монологічного та діалогічного мовлення виділяють: монологічні жанри ПД (радіозвернення, стаття в газеті); діалогічні жанри

(дискусія, переговори); 4) за функціями розрізняють: ритуальні жанри (інавгураційне звернення, вітальне слово та ін.); орієнтаційні жанри (доповіді, укази, договори, угоди); інформативні жанри (газетна інформація, звернення громадян до політиків або в ЗМІ); 5) за обсягом інформації серед жанрів розрізняють: малі жанри (гасло, слоган, речівки); середні жанри (виступ на мітингу або в парламенті, листівка, газетна стаття); великі жанри (партійна програма, політична доповідь, книга політичної публіцистики); 6) за метою висловлювання розрізняють: інформативні (новини, повідомлення), оціночні, імперативні жанри, спонукальні (агітаційні листівки, прокламації), іміджеві (буклети, телевізійні рекламні ролики), мотиваційні (тексти чорного PR), експресивні (фото, пісні, анекдоти); 7) за чинником мовця: адресантно-прямі й опосередковані; 8) за чинником адресата: особисто адресовані (пряме поштове листування) та масово адресовані (телевізійні повідомлення); 9) за сферою функціонування: телевізійний ПД, газетно-журнальний, радіо-ПД, рекламний або PR [3, с. 53]. Враховуючи стрімку діджиталізацію, вважаємо доречним додати інтернет ПД, тобто той, що функціонує у Всесвітній мережі.

О. І. Шейгал розглядаючи типологію жанрів ПД виокремлює інституційні жанри як первинні, тобто ті, що походять від політиків та реалізують політичний дискурс у «чистому» вигляді, та не інституційні жанри, які є певною інтерпретацією їхнього дискурсу. До первинних жанрів належать: дебати, публічна промова політика, гасла. А периферійні жанри представлені інтерв'ю, мемуарами політиків, аналітичними статтями, а також жанрами політичної карикатури, пародії, анекдоту [4, с. 396].

Серед функцій політичного дискурсу базовою є функція боротьби за владу, актуальні також регулятивна та референтна функції. Системоутворюючі ознаки політичного дискурсу – це, переважання масового адресата, специфічна інформативність, смислова невизначеність, фантомність, тобто використання маніпулятивних стратегій, найважливішими з яких є евфемізація, навмисна ухильність, натяк і посилення на чутки, особлива роль фактора мас-медіа, дистанційованість і авторитарність, театральність, динамічність [4, с. 12].

Отже, англomовний політичний дискурс – це актуальне використання мови в соціально-політичній та публічній сферах спілкування. На основі різних чинників виділяють таку типологію політичного дискурсу: власне ПД, медійний ПД, непрофесійний ПД, усний та писемний ПД, агональний та гармонізуючий ПД. Виокремлюють інституційні (первинні) жанри ПД та не інституційні (периферійні) жанри ПД; монологічні та діалогічні жанри ПД; ритуальні, орієнтаційні та інформативні жанри. Існують також малі, середні та великі жанри ПД; інформативні, оціночні, імперативні жанри; спонукальні, іміджеві, мотиваційні, експресивні жанри ПД; адресантно-прямий й опосередкований, особисто адресований та масово адресований ПД. Виокремлюють також телевізійний, газетно-журнальний, рекламний ПД.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику: уч. пособ. Москва: Эдиториал УРСС, 2001. 360 с.
2. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність: монографія. Київ : КНУ, 2002. 392 с.
3. Чудинов А. П. Дискурсивные характеристика политической коммуникации. Политическая лингвистика. 2012. № 2 (40). С. 53-59.
4. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса: дис. ... д-ра филол. наук. Волгоград, 2000. 440 с.
5. Van Dijk, T.A. What is political discourse analysis? Belgian Journal of Linguistics. 1997. Vol. 11. № 1. P. 1152. DOI: <https://doi.org/10.1075/bjl.11.03dij>

Анастасія Проніна

Науковий керівник – доц. Коваленко А. М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка)

КОНСТИТУТИВНІ ОЗНАКИ ДИСКУРСУ СПОЖИВАННЯ У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ЗМІ

Сучасне суспільство часто називають «суспільством споживання» (англ. «consumer society»), оскільки ще ніколи за всю історію цивілізації людина не споживала настільки багато товарів та послуг щодня. Цьому сприяють потужний технічний та економічний прогрес, капіталістична економічна система, покращення умов життя людей у розвинених країнах.

Розвиток культури споживання є характерною соціально-економічною рисою більшості англомовних країн світу і на мовному рівні знаходить своє відображення у комерційних рекламних, медійних текстах, які умовно можна об'єднати у поняття «дискурсу споживання».

Дискурсивні дослідження є одним із перспективних напрямків сучасної лінгвістики. Вчені Н. В. Коваліско та О. І. Герус, вивчаючи явище споживання у контексті соціологічного дискурсу, вказують, що дискурс – це складний соціолінгвістичний феномен певного комунікативного середовища (наприклад, політики, релігії, реклами тощо) [2, с. 46]. Як комунікативна подія дискурс складається із вербальних структур, представлених у різних формах (візуальній, аудіальній, письмовій чи усній тощо), смислових формацій, що складаються із змісту, смислів та понять, що вкладаються у текст, та формується і функціонує в межах певного середовища, обмежується рамками характерних для суспільства соціальних, політичних, культурних та інших норм.

Дискурс споживання сучасної англійської мови містить як комерційну рекламу, так і тексти ЗМІ (публіцистику, телебачення, Інтернет). Комерційна реклама за своїми комунікативно-прагматичними особливостями спрямована на те, щоб підвищити споживання продукції або послуг з використанням брендингу, що передбачає формування стійких асоціацій у свідомості

споживачів між назвою продукту або його спільною ідеєю з певними відмінними характеристиками [1, с. 10]. Окрім рекламних текстів структуру дискурсу споживання також становлять медійні тексти або тексти ЗМІ, які можуть як включати у себе елементи реклами певних товарів, брендів чи послуг, так і здійснювати функцію конструювання культури споживання через трансляцію певних ціннісних установок, стереотипів, трендів тощо.

Сучасний англомовний дискурс споживання часто включає не тільки прагнення продати товар чи послугу, але й реалізує певні споживацькі тренди, популярні в англомовних країнах та у всьому світі. Аналіз комунікативно-прагматичних особливостей дискурсу споживання у текстах сучасних англомовних ЗМІ показав, що такими трендами є екологічна свідомість (наприклад, тренди «eco-aware», «eco-friendly» продукції), про-феміністична реклама (явище так званого «femvertising»), бодіпозитив (англ. «bodypositive») та ін.

Такі тренди поєднують культуру комерції та споживання із соціальними запитами суспільства, надаючи акту споживання більшої осмисленості та роблячи його культурно-значущою практикою. Наприклад, для того, щоб завоювати споживачів, безліч сучасних компаній прагнуть підтримувати правозахисні та екологічні тенденції: «*As a woman-of-color led company, Soluna Collective prioritizes these values: Ethically made, women- and BIPOC-led, better materials, handmade, and eco-dyes*» [3]. У цій презентації компанії, яка виробляє одяг, простежується мовна представленість таких маркерів культури сучасного споживання, як видимість у суспільстві жінок різних рас та національностей (*a woman-of-color led company; women- and BIPOC-led* (акронім BIPOC розшифровується як «Black, Indigenous, People of Color»), екологічно свідоме споживання (*ethically made; better materials; handmade; eco-dyes*)).

Безліч компаній долучаються до тренду бодіпозитиву, орієнтуючись у своїх рекламних кампаніях на представленість різних типів людей та відмовляючись від застарілих стереотипів про «ідеальну зовнішність». Наприклад, у статті про рекламну кампанію бренду косметики «Dove»

вказується, що їх товари призначені для жінок різного віку, розміру одягу та кольору шкіри: «*It showed off women of all ages, sizes and skin colours, and is perhaps one of the most important adverts of the 21st century in terms of breaking the beauty rules*» [4].

Одним із мовних аспектів дискурсу споживання сучасної англійської мови та, зокрема, функціонування цього дискурсу у англомовних ЗМІ, є явище тематичних гештегів. Це мовне явище активно використовується у соціальних мережах та Інтернет ЗМІ, а також проникає й у інші тексти, що входять до англомовного дискурсу споживання. Гештеги маркують основні тренди та модні явища у сфері споживання. Наприклад, на хвилі підйому феміністичного руху та його впливу на культуру споживання у розвинених країнах світу з'явилися такі гештеги, як *#empowerment*, *#GirlsCan*, *#ShineStrong*, *#LikeAGirl*, *#Unstoppable*, *#HeForShe*, *#ThisGirlCan* та ін. [5]. Гештег як потужний прагматичний засіб впливу на аудиторію не тільки дозволяє компаніям завоювати прихильність споживачів, долучаючись до модних трендів, але й транслює соціально-значимі цінності, конструюючи культурний вимір дискурсу споживання.

Відтак, дискурс споживання у сучасних англомовних ЗМІ характеризується активним використанням інформаційного впливу на аудиторію, який реалізується через різноманітні мовні маркери. Одними із новітніх віянь, які спостерігаються у дискурсі споживання англомовних країн, є долучення рекламодавців, продавців різноманітних товарів, а також ЗМІ, які висвітлюють та частково конструюють культуру споживання, до популярних та соціально-значимих трендів, які панують у суспільстві. Відтак, перспективами подальшого вивчення комунікативно-прагматичних особливостей дискурсу споживання у сучасних англомовних ЗМІ є аналіз мовних засобів репрезентації споживацьких стратегій та культури споживання в англомовних країнах світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герус О. І. Конструювання дискурсивних практик споживання у полі комерційної реклами: автореф. дис. ... канд. соціолог. наук. Київ, 2015. 20 с.

2. Коваліско Н. В., Герус О. І. Комерційна реклама і споживання: соціологічний дискурс: монографія. Львів: ТзОВ «Ліга-Прес», 2017. 200 с.
3. 12 Eco-Friendly Clothing Brands That Care Deeply About Our Planet. The Good Look, 2017. URL: <https://www.thegoodtrade.com/features/eco-friendly-clothing-brands>
4. Beach Body: Meet the brands leading the way for body positivity. Holmes Place, 2021. URL: <https://www.holmesplace.com/en/en/blog/lifestyle/brands-leading-body-positivity>
5. Iqbal N. Femvertising: how brands are selling #empowerment to women. The Guardian, 2015. URL: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2015/oct/12/femvertising-branded-feminism>

Артем Прядка

Науковий керівник – доц. Коваленко А.М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка)

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТОВОЇ СИТУАЦІЇ «ЗАХОПЛЕННЯ КАПІТОЛІЮ США 6 СІЧНЯ 2021 РОКУ» НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ЗМІ

Подія, яка сколихнула Сполучені Штати Америки та весь світ загалом 6 січня 2021 року – Штурм прихильниками кандидата в президенти Дональда Трампа Капітолію, на знак незгоди з результатами президентських виборів США, на яких переміг Джо Байден. Ця подія стала часто з'являтися в заголовках ЗМІ. Її **актуальність** полягає в тому, що вона поставила під сумнів демократію США. Аналіз досліджуваної події будемо проводити на матеріалі англомовного медійного дискурсу.

У дослідженні будемо використовувати поняття «ситуація». **Ситуація** – це збіг умов та обставин, і співвідношення сил, що впливають на взаємовідносини

та поведінку об'єктів [3, с. 400]. Виділяють три види ситуацій: реальну (референтну), концептуальну та текстову ситуації [1, с. 7].

Текстова ситуація – це текст, що репрезентує певну концептуальну ситуацію за допомогою використання комплексу мовних засобів, які зображені композиційно та структурно цілісному фрагменті тексту або розкидані у текстовій тканині [2, с. 18-19].

Отже, **об'єктом** нашого дослідження є текстова ситуація «Захоплення Капітолію США 6 січня 2021 року». А **предметом** – структурні особливості текстової ситуації «Захоплення Капітолію США 6 січня 2021 року».

Мета полягає у дослідженні структурних особливостей текстової ситуації «Захоплення Капітолію США 6 січня 2021 року» на матеріалі англomовних ЗМІ.

Матеріалом для аналізу текстової ситуації «Захоплення Капітолію США 6 січня 2021 року» послуговувала стаття “*Capitol riots timeline: The evidence presented against Trump*” з британського новинного інтернет-ресурсу “BBC”.

В цілому текстову ситуацію «Захоплення Капітолію США 6 січня 2021 року» можна поділити на чотири структурні компоненти: 1) *Реакція на результати виборів президента США* (Reaction on the US Presidential Elections Result); 2) *Власне штурм Капітолію США* (Siege of the Capitol of the USA); 3) *Реакція на штурм Капітолію США* (Reaction on the Siege of the Capitol of the USA); 3) *Наслідки штурму Капітолію США* (Consequences of the Siege of the Capitol of the USA).

1) Структурний компонент «**Реакція на результати виборів президента США**» характеризується такими мовними засобами:

Лексико-фразеологічні:

- суспільно-політична лексика: *president, allegations, fraud, vote, rally, corrupt, legislative etc.*
- лозунги та заклики: “*And we win!*”, “*We fight. We fight like hell and if you don't fight like hell, you're not going to have a country anymore. So let's walk down Pennsylvania Avenue.*”
- неологізми: *tweet.*

Синтаксичні:

- окличні речення: “*Do it Mike, this is the time for extreme courage!*”.

Тропи:

- гіпербола: *extreme, like in hell*.

2) Структурний компонент «**Власне штурм Капітолію США**» характеризується такими мовними засобами:

Лексико-фразеологічні:

- суспільно-політична лексика: *Members of the Proud Boy movement, a right-wing militia, supporters, the Capitol, to converge, patriotically, protesters, a riot, the mob, the House of Representatives, Confederate flags, barricade, rioters.*

- професійна журналістська лексика: *correspondent, communicate, get/send messages.*

- лозунги та заклики: “*We're taking our country back!*”, “*Fight for Trump!*”.

3) Структурний компонент «**Реакція на штурм Капітолію США**» характеризується такими мовними засобами:

Лексико-фразеологічні:

- суспільно-політична лексика: *the police, certification process, law-enforcement injuries, an evacuation warning, Vice President, preside, the session, the House of Representatives, Secrete Service, the Senate, Senator, a capitol hallway, the chamber, conference room, the staff, Constitution, certify, debate, the trial lawyers, the House lobby, encounter.*

- емоційно-забарвлена лексика: *scumbags.*

- професійна журналістська лексика: *respond.*

- лозунги та заклики: “*USA demands the truth!*”.

- неологізми: *tweeter.*

Синтаксичні:

- прості поширені речення: “*They're throwing metal poles at us.*”, “*They're pounding on doors trying to find her.*”, “*Folks have entered the rotunda and are coming this way.*”.

окличні речення: "Remain peaceful", "Go home with love & in peace!".

Тропи:

- евфемізми: *didn't have courage*.
- епітети: *sprawling, great*.

4) Структурний компонент «Наслідки штурму Капітолію США» характеризується такими мовними засобами:

Лексико-фразеологічні:

- суспільно-політична лексика: *prosecution, the defence, incite, argue, the trial, impeachment, unconstitutional, a majority, Republicans*.
- лозунги та заклики: "Remember this day forever!".

Синтаксичні:

- окличні речення: "Remember this day forever!".

Тропи:

- епітети: *deadly*.

Таким чином, ми проаналізували мовні засоби, які структурують текстову ситуацію «Захоплення Капітолію США 6 січня 2021 року». На лексико-фразеологічному рівні переважає суспільно-політична лексика, що характерно для публіцистичного стилю. Також наявні професійна журналістська лексика, різні лозунги й заклики та неологізми. Синтаксично ситуація представлена простими поширеними та окличними реченнями. Крім того, стилістично ситуація виражена гіперболою, епітетами та евфемізмами. Також можна спостерігати використання емоційно-зabarвленої лексики, що не є характерною рисою цього стилю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барба Л.І. Лінгвокогнітивні особливості текстової ситуації «злочин-відповідальність» у різних функціональних стилях сучасної англійської мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.04 : захист 30.09.1999 / наук. кер. О.П. Воробйова. Одеса. 20 с.

2. Воробьева О.П. Лингвистические аспекты адресованности художественного текста (одноязычная и межязыковая коммуникация) : дис. на получение науч. степени доктора филол. наук : 10.02.19 : защита 25.09.1993 / науч. рук. Комиссаров В.Н. Москва. 322 с.

3. Ковалів Ю.І. Літературознавча енциклопедія. Київ: Видавничий центр «Академія», 2007. Т. 2. 625 с.

4. Capitol riots timeline: The evidence presented against Trump. BBC News: [Website]. 2021. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-56004916> (viewed on: 30.10.2021).

Анастасія Рабош

Науковий керівник – доц. Козлова В.В.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка

СТАТУС АНГЛОМОВНОГО НАУКОВОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Англомовний науковий дискурс посідає значне місце у сучасному науковому житті та стає одним із найпопулярніших об'єктів наукових розвідок в межах гуманітарних наук. З огляду на той факт, що англійська мова є інтернаціональною і займає лідируючу позицію за кількістю написаних на ній наукових робіт неможливим стає ігнорування існування цього типу дискурсу. Поняття «дискурс» та питання його аналізу привертають увагу великої кількості науковців, зокрема О. В. Александрова, В. І. Карасик, Н. Д. Арутюнова, О. М. Ільченко, О.М. Гніздечко, О. О. Селіванова, У. Чейф, З. Харріс, Дж. Граймс, Е. Бенвеніст. Класичними стали такі підходи до трактування цього терміну:

1) Е. Бенвеніст надав дискурсу термінологічне значення і визначив його, як «мовлення, що належить мовцю» [6, с. 4].

2) М. Фуко розглядав дискурс як певну інформацію, центром якої є висловлювання [5, с. 45].

3) О. М. Ільченко та Н. Д. Арутюновою дають визначення дискурсу, як такому, який являє собою власне текст у поєднанні з екстралінгвістичними чинниками. У їх розумінні текст постає як «цілеспрямована соціальна дія, компонент взаємодії людей та механізмів їхньої свідомості, мова у житті» [1, с. 6; 2, с. 14].

4) Т. ван Дейк має схожу думку з О. М. Ільченко та Н. Д. Арутюновою та зазначає що дискурс є проявом соціальної взаємодії, її структури та самого процесу взаємодії [8, с. 29].

Ознайомлення з питанням дискурсу обов'язково включає в себе розгляд його типології.

У своїй роботі послуговуємося класифікацією дискурса Карасика В. І. за яким дискурс поділяється на персональний та інституційний. У першому типі комунікація є більш персонально-орієнтованою і відбувається зазвичай на неформальному рівні, де адресат і адресант впливають один на одного передаючи не лише інформаційне повідомлення але і його соціально-психологічне підґрунтя. Другий тип дискурсу в свою чергу відображає взаємодію між комунікантами в межах суспільних інститутів та виконання певного кола ролей, обмежених статусно-рольовим правилами поведінки та моделями суспільних та фахових знань [3, с. 6]. Науковий дискурс належить до інституційного типу дискурсу, адже спілкування в його межах зумовлене соціальними функціями співрозмовників та є регламентованим як за змістом, так і за формою та відбувається у межах наукового функціонального стилю [4, с. 40].

Питанням наукового дискурсу та його аналізом займалося чимало зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема М. М. Глушко, І. М. Колегаєва, М. М. Кожина, В. І. Карабан, Л. В. Славгородська, О. М. Ільченко, В. І. Карасик, D. Swales, E. Ventola, W. Roth, C. Bazerman, K. Huland, A. Mauranen.

W. Roth вважає, що традиційно термін «науковий дискурс» використовувався для позначення спеціальної мови, яку використовують вчені в своїх лабораторіях або, можливо, точніше, у своїх офіційних статтях, журналах, підручниках [7, с. 2].

Наука залежить від наявності та використання наукового дискурсу, і саме через дискурс професійна наукова діяльність у лабораторії обговорюється, розуміється, поширюється, оскаржується та науково оцінюється. Професійна наука прагне використовувати дискурс у спільному середовищі вчених із певною областю та парадигмою, щоб знайти найбільш правдоподібне пояснення явищ у світі.

Науковий дискурс розглядають як певний тип взаємодії, в ядрі якої - і стратегії і тактики реалізації комунікативного наміру адресанта, що відбивають як типологічні, так і етноспецифічні аспекти соціуму, до якого належать комуніканти. Стратегії, тактики та мовні засоби їх вираження мають особливий характер і реалізуються за допомогою цілої системи мовних одиниць, зокрема засобів текстуального та інтерперсонального метадискурсу [2, с. 7].

Сучасний науковий дискурс є динамічним та прогресивним явищем. У науковому дискурсі все частіше помітні не характерні для нього структури на різних рівнях мови - повторення, риторичні запитання, питально-відповідальні комплекси на синтаксичному рівні, метафори на лексичному [1, с. 5; 6, с. 5].

Сучасний англomовний науковий дискурс має певний ряд характерних ознак. О. М. Ільченко визначає його повністю регламентованим. Йому притаманні вживання значної кількості пасивних та спрощених конструкцій, широкого термінологічного та номенклатурного апарату та стандартизованої загальнонаукової метамови [2, с. 7].

Отже, у сучасних лінгвістичних дослідженнях дискурс постає, як єдність мовлення та ситуації в якій воно відбувається, включаючи в себе спектр екстралінгвістичних чинників. Англomовний науковий дискурс, в свою чергу розглядається, як регламентований тип комунікації зумовлений соціальними функціями співрозмовників і на даному етапі є сучасним та динамічним явищем, яке відбувається в межах наукового функціонального стилю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс: Лингвистический энциклопедический словарь. Москва, 1990. 680 с.
2. Ільченко О. М. Етикетизація англо-американського наукового дискурсу: автореф. дис. д-ра філол. наук. Київ, 2002. 37 с.
3. Карасик В. И. Языковая личность: институциональный и персональный дискурс. Волгоград, 2000. 228 с.
4. Маслова Т. Б. Типологія дискурсу в сучасній науковій парадигмі. Англїстика та американїстика. 2013. № 10. С. 39-42.
5. Скрипак И. А. Языковое выражение экспрессивности как способа речевого воздействия в современном научном дискурсе: дис. кан. наук. Ставрополь, 2008. 199 с.
6. Benveniste E. Problems in general linguistics (translated by Mary Elizabeth Meek) 1971. 317 p.
7. Roth W. The Politics and Rhetoric of Conversation and Discourse Analysis: A Reflexive, Phenomenological Hermeneutic Analysis. URL: <https://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/933/2043>
8. Teun A. van Dijk News as Discourse. 1988. 263 p.

Юлія Сасіна

Науковий керівник – доц. Козлова В.В.

(Сумського державного педагогічного університету

імені А. С. Макаренка)

ЕМОТИВНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ

ДОСЛІДЖЕНЬ

Емотивні значення мають ряд характерних рис: по-перше, вони дискретні, адекватно ідентифікуються мовцем, по-друге, два слова можуть мати однакове логіко-предметне значення, але відрізнитися за наявністю емотивного компонента. Крім того, такі слова можуть мати однакове денотативного

значення, але відрізнятися по відображаються емоціям, по різному ефекту впливу, його інтенсивності, вживатися в різних ситуаціях [3, с. 5].

Емотивне значення може бути відокремлене від логіко-предметного всередині лексичного значення слова: наприклад, англійське *impr* в значенні «дитина» в шекспірівські часи вживалося також як пестливе звертання до дорослих людей з виразом емоції схвалення. При цьому в російській мові таке вживання слова «дитина» по відношенню до дорослих висловлює зневажливе зміст. Таким чином, емотивна лексика відбирається говорить на процесі мовної діяльності в рамках існуючого коду [1, с. 57].

Передбачається, що саме мова є ключем до розуміння емоцій людини, так як він номінує, висловлює, описує їх, коментує, структурує, імітує, симулює, категоризує, класифікує. Мова організовує емоційну картину світу будь-якої лінгвокультури [1, с. 25].

В даний час співіснують безліч різноманітних концепцій вивчення емоцій у мові, при цьому жодна з них не є домінуючою і вичерпною, вони лише доповнюють один одного. Йдеться про дослідження суб'єктивних значень одиниць мови, емотивної мовної особистості, етнічної специфіки вираження емоцій, емоційного забарвлення тексту, імітації та симуляції емоцій, емотивної валентності мовних одиниць, емотивного семантичного простору мови, про вивчення емоцій в гендерному аспекті, механізмів емоційних збільшень в мовній семантиці та інше [2].

Підсумовуючи, можна з упевненістю констатувати: проблема «емоцій в мові» стоїть в авангарді сучасної лінгвістики. З огляду на той факт, що емоції мають в цілому універсальні засоби вираження, форма вираження і лексикалізація можуть в значній мірі варіюватися в залежності від лінгвокультурного коду і важливість даного компонента не тільки комунікації, але частини мислення людини і будь-якого когнітивного процесу неможливо недооцінювати. Для ефективного міжкультурного спілкування, крім усього іншого, необхідно оволодіння емоційної компетенцією. Утім, можна зазначити, що при міжкультурної комунікації втрати емотивних смислів неминучі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шаховский В. И. Лінгвістична теорія емоцій. М., 2008.
2. Нашхоева М. Р. Лінгвістична концепція емоцій і емотивності тексту // Вісник ЮУрГУ. Сер. «Лінгвістика». 2011. № 1. С. 92-105.
3. Ионова С. В. Лингвистика эмоций: основные проблемы, результаты и перспективы / Под ред. С. В. Ионовой, Ю. К. Волошина, В. В. Леонтьева. Волгоград: ЦОП «Центр», 2004. С. 4–23.

Катерина Светличенко, Мосійчук А.В

Науковий керівник – доц. Мосійчук А.В.

*(Вінницький державний педагогічний університет
імені М. Коцюбинського)*

СТИЛІСТИЧНІ МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ НА СИНТАКСИЧНОМУ РІВНІ

Основною одиницею синтаксичного рівня мови є речення та словосполучення, яке визначається по-різному в різних напрямках лінгвістики. За професором О. М. Мороховським речення – це предикативний ланцюг слів, який складається із підмета, присудка і допоміжних членів речення, які знаходяться між собою у певних смислових і формальних відношеннях [1, с. 137]. Стилiстично немаркованою моделлю речення вважається модель простого поширеного речення «Підмет-Присудок-Додаток-Означення», яка не несе додаткової інформації. У таких типах речення додаткова інформація утворюється тільки за рахунок стилістичного значення слів, які входять до нього. Усі інші моделі речень англійської мови розглядаються як трансформації вихідної [1, с. 137].

Трансформація вихідної структури речення в запитаннях та запереченнях спричиняє зміну синтаксичного значення, але, як правило, не веде до стилістичного перетворення. Як виняток, можна віднести **риторичні запитання**, тобто запитання, які не потребують відповіді, оскільки відповідь або подана після запитання, або досить очевидна. У книгах науково-популярного

психологічного дискурсу такі запитання інколи вимагають відповіді, але лише для себе, для запитань, - тобто автори апелюють до потаємного, особистого життя читачів. Синтаксис англomовного науково-психологічного дискурсу багатий на риторичні питання, які активізують увагу читачів. Такий прийом діалогізації мовлення дозволяє посилити контакт з аудиторією, звернути і підтримати її увагу та інтерес до матеріалу. Прикладами риторичних запитань можуть бути наступні речення:

1. *How will your life be once it's finished?* [4, с. 81]
2. *You Only Live... Twice?* [2, с. 18]
3. *Why is it that when a baby is born, we often refer to them as "the miracle of life," but then go on to accept mediocrity for our own lives?* [2, с. 26]
4. *Where along the way did we lose sight of the miracle that we are living?* [2, с. 26]
5. *Are you settling for less than you're capable of, and then justifying that it's okay?* [2, с. 26]
6. *Could things have been worse?* [2, с. 35]

Трансформація вихідної моделі в інші моделі розповідних речень призводить до того, що вони стають стилістично маркованими. Такі речення містять додаткову логічну чи експресивну інформацію, яка сприяє підвищенню прагматичної ефективності висловлювання і мови в цілому.

Одним з типів трансформації вихідної моделі речення є виражальні засоби, які ґрунтуються на редукції вихідної моделі. До засобів цієї групи, які вживаються найчастіше у сучасному науково-популярному психологічному дискурсі, належать:

- **еліптичні речення** – опущення одного чи обох головних членів речення, значення яких можна легко зрозуміти із контексту [1, с. 139]. Уживання таких речень створює невимушену бесіду між автором та читачем, наприклад:

1. *Many years ago a man walked into my study with a gun – clean fear put me into freeze mode which ensured my survival.* [4, с. 35]

В даному реченні опускається сполучник підрядності, що спричиняє раптовість ефекту.

2. *Dirty fear turns you into a victim – you're powerless to do much in the face of an imagined fear.* [4, с. 35]

В даному реченні опускається сполучник підрядності. Цим підкреслюється порівняння людини з жертвою.

3. *Pessimism— that is, expecting that you will fail— undermines everyone's motivation . . . whether you are prevention focused or promotion focused.* [3, с. 40]

- **замовчування** – різкий обрив висловлювання, викликаний напливом почуттів, нерішучістю або небажанням продовжувати розмову. Зустрічається в основному в усному мовленні через емоційний стан мовця, або його небажання щось розповісти [1, с.140]. Інколи замовчування може слугувати прихованим натяком, погрозою або обіцянкою, у такому випадку замовчування стає стилістично значущим.

У синтаксисі науково-популярного психологічного дискурсу замовчування використовується в першу чергу для натяку, а також для того, щоб надати читачу можливості обдумати висловлювання, прийти до певних висновків або здогадатись про суть. Ми знайшли чимало випадків замовчування, наведемо деякі з них:

1. *If you wanted to not lose your money, you wouldn't be playing roulette... you would just keep your money in the bank or under your mattress.* [3, с. 26]

2. *All it needs is the decision to change, and the action to follow....* [4, с. 73]

3. *Our experiment suggests . . . that one cannot assume that introducing or raising incentives always improves performance.*[5, с. 39]

4. *Is your mother a pillar of prevention motivation, always organized and in control and constantly warning you about the dangers lurking . . . well, basically everywhere?* [3, с. 161]

Прокоментуємо останній приклад. В даному випадку замовчування використовується як натяк, що даних характеристик матері багато і автор

перелічив декілька з них, мотивуючи читача продовжити ряд однорідних членів речення.

Ще одним поширеним засобом досягнення стилістичного ефекту на синтаксичному рівні є вживання займенника *you*. Автори книг науково-популярного психологічного дискурсу зазвичай користуються цим для того, щоб звернутись до читача як до близького друга на «ти», зблизитись із ним, виступити для нього в якості поради, якому можна довіряти. Наведемо наступні приклади:

1. *You have arrived at this moment to learn what you must learn, so you can become the person you need to be to create the life you truly want.* [2, с. 24]

2. *You know how sometimes you hear something over and over again without actually implementing it, but then one day it finally clicks for you?* [2, с. 37]

3. *The fact that you're reading this book tells me that you're ready for the next level in your life—that you're not okay with settling for less than you can have, be, and do anymore, just because nearly everyone else does.* [2, с. 50]

4. *Always remember that where you are is a result of who you were, but where you go depends entirely on who you choose to be, from this moment on.* [2, с. 56]

Розглянувши стилістичні особливості англійського науково-популярного психологічного дискурсу на синтаксичному рівні, відзначимо, що головними прийомами на даному рівні виступають риторичні запитання, які підвищують інтерес читача до викладеної інформації; еліптичні речення, що роблять мову лаконічнішою та виділяють тільки головну, важливу інформацію; замовчування, які надають змісту прихованого натяку та шанс читачу самому про все здогадатись. І нарешті, займенники вкотре наголосили на спробі давати поради своїм читачам, яким вони мають слідувати, а звертання до них на «ти» робить це нав'язування не таким помітним і надзвичайно дружнім.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка. К.: Вища школа, 1984. 241 с.

2. Elrod H. The Miracle Morning: The Not-So-Obvious Secret Guaranteed to Transform. Kindle Edition. 187 p.
3. Halvorson H.G., Higgins E.T. Focus: Use Different Ways of Seeing the World for Success and Influence. Hudson Street Press, 2013, 272 p.
4. Long K. Magic Motivation - From Stuck to Success in Days. eBookIt.com, 2013. 90 p.
5. Pink D. Drive: The Surprising Truth About What Motivates Us. Riverhead Books, 2011. 256 p.

Валерія Сенченко

Науковий керівник – доц. Багацька О.В.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

ПОНЯТТЯ ПІСЕННОГО ДИСКУРСУ ТА СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЙОГО ВИВЧЕННЯ

Одним із найчастіше обговорюваних та найбільш досліджуваних понять мовознавства є термін «дискурс». Це одне з центральних і фундаментальних понять лінгвістики, що досліджується в різноманітних аспектах. У науці не існує єдиного загальноживаного та загальноприйнятого визначення терміну «дискурс», цілісного підходу до цього явища, адже різні дослідники пропонують власні його трактування.

Дискурс (франц. discours – мовлення) – тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом «форм життя», залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів [1, с. 138].

Пісенний дискурс, як об'єкт лінгвістичного аналізу, в останні десятиліття привертає увагу зарубіжних та вітчизняних учених.

Лінгвіст Ю. Плотницький розглядає англomовний **пісенний дискурс** як «корпус текстів пісенної лірики англійських і американських авторів, різноманітність яких обумовлена прагматичними, соціокультурними та психологічними особливостями як авторів, так і ситуації представлення пісенного тексту адресату» [2, с. 9-10].

У розумінні Л. Дуняшевої, **пісенний дискурс** – це текст пісень в сукупності з контекстом їх створення та інтерпретації [2, с. 10].

О. Шевченко та Т. Астафурова характеризують поняття «**пісенний дискурс**» як синтез вербальних та музичних компонентів. Науковиці зауважують, що у пісенному дискурсі роль вербального коду відіграє текст пісні, натомість невербальна частина представлена мелодійним компонентом, який надає пісні узагальненого характеру і дозволяє адресату емоційно зрозуміти та глибше відчувати зміст вербального повідомлення [2, с. 10].

Мета англomовного пісенного дискурсу полягає в донесенні наміру автора до слухача, здійсненні на нього емоційного впливу для формування соціальної позиції і ціннісної орієнтації слухача, що відображається в підборі лінгвосеміотичних одиниць дискурсу [3, с. 98].

Цілі пісенного дискурсу відображаються у його функціях, опис яких був здійснений Л. Дуняшевою [4, с. 192-194].

Функціональна характеристика пісенного дискурсу за Л. Дуняшевою

Функція	Призначення
Емотивна	апелювати до здатності співпереживати, співчувати; виразити відношення адресанта до теми повідомлення і комунікативної ситуації
Конотативна	вплинути на адресата, привернути увагу, спонукати до чого-небудь
Референтна	передати змістовно-фактуальну інформацію

Поетична	виконувати естетичну роль, надавати дискурсу образності та унікальності
Фатична	встановити та підтримувати контакт між адресантом і адресатом
Етноконсолідаційна	об'єднати народ чи етнос
(Само)ідентифікаційна	позиціонувати індивіда як члена певної соціальної групи

Отже, дискурс є досить неоднозначним поняттям сучасної лінгвістики. Пісенний дискурс є одним із його різновидів. Пісенний дискурс розглядається як багатокомпонентне явище. За допомогою ряду функцій (емотивна, конотативна, референтна, поетична, фатична, етноконсолідаційна, (само)ідентифікаційна) досягається головна мета пісенного дискурсу – донести основні ідеї автора, емоційно вплинути на слухача та сформувати його соціальну позицію та ціннісні орієнтири. На даний момент музична культура набуває масового характеру, тому дана тема є надзвичайно цікавою, актуальною і важливою для подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 344 с.
2. Кутовой В. В. Локальні значення у сучасному пісенному дискурсі: критичний аналіз. URL: <https://science.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/6/2021/04/vksd.pdf> (Дата звернення: 29.10.2021)
3. Астафурова Т. Н., Шевченко О. В. Англоязычный песенный дискурс. Дискурс-Пи. 2016. № 23. С. 98-101.
4. Дуняшева Л. Г. Песенный дискурс как объект изучения лингвокультурологии. URL: <https://dspace.kpfu.ru/xmlui/viewer?file=34486;actpr2015-190-197.pdf&sequence=1&isAllowed=y> (Дата обращения: 29.10.2021)

Ганна Тимошенко

Науковий керівник – Кришталюк Г. А.

(Кам'янець-Подільський національний університет

імені Івана Огієнка)

EPITHETICAL ARTISTIC WORLD IN FAIRY TALES

BY OSCAR WILDE

The epithet is one of the stylistic devices, which helps the text to acquire expressiveness and certain features depending on its purpose. This tool takes an important place among the tropes and is one of the most commonly used devices in stylistics.

The epithet plays an important role in any language, including English. In order to better understand the intention of the author expressed in his/her work, you need to understand the nature and features of various stylistic devices, specifics and different variants of their meaning, depending on the use in the text.

The epithet is an ancient figurative tool of language. The term itself comes from the Greek word “epitheton” [3, p. 12]. Its purpose has always been to characterize an object or phenomenon, to highlight certain qualities.

M.I. Pentyluk calls epithet an artistic attribute expressing the author's perception of the world [2, p. 76].

In the broad sense, epithet is any attribute used to distinguish the object of thought, to name a characteristic. The second, narrower understanding of epithet covers only artistic, emotionally imaginative definitions, which are marked by originality, infrequent usage, individual content [4, p. 145].

Epithet is a stylistic device based on the interaction of object-logical and contextual meanings in an attribute that can be expressed by a word, phrase or even a sentence.

Therefore, epithet is one of the important means of representation that is widely used in the author's discourse.

The structural types of epithets are diverse. They can be expressed by nouns, adjectives, object, word combinations in a syntactic function etc. [1, p. 104-109].

Of great interest is the metaphorical epithet, which is a bright means of creating the imagery of a fiction text and the realization of conceptual meaning.

There exist different approaches to classifying epithets. They show us the variety of specific characteristics and sides of epithet, its grammatical and semantic structure, different kinds of epithets depending on the approach to their differentiation.

Each kind of epithet and the metaphorical epithet in particular is important, as it is the most commonly used in creation of this or that artistic image. The metaphorical epithet is irreplaceable in fiction, it helps the author to express his/hers thoughts in the brightest and unusual way and create their own style.

Among others, the genre of fairy tale is also known for using epithets. It is especially true about literary tales, written by one author. One of the greatest examples showing the power of epithets, may be observed in fairy-tales by Oscar Wilde.

Of great interest are the epithets used by the author in the tale *“The Nightingale and the Rose”*: *“sweetest song”*, *“flame-coloured are his wings and coloured like flame is his body”*, *“marvellous rose”* etc. All the epithets create an artistically bright and poetically rich fiction world.

“Flame-coloured are his wings, and coloured like flame is his body. His lips are sweet as honey, and his breath is like frankincense” [5, p. 329].

Almost all the epithets used by Oscar Wilde are speech epithets. We can state that inversion is a distinctive instrument of constructing artistic epithets, e.g. *“flame-coloured are his wings and coloured like flame is his body”*. The Nightingale in this tale is represented as an artist, creator being part of his/her creation. The analyzed fairy tale is conceptualized metonymically WHOLE – PART: ARTIST is PART of CREATION making WHOLE. It proves that the artist is subordinate to its creation in Oscar Wilde fairy tales.

One more example of constructing an artistic world in Oscar Wilde’s fairy tales is his work titled *“The Happy Prince”*.

“Swallow, Swallow, little Swallow, ” said the Prince, “far away across the city I see a young man in a garret. He is leaning over a desk covered with papers, and in a tumbler by his side there is a bunch of withered violets” [5, p. 320].

“He flew into dark lanes, and saw the white faces of starving children looking out listlessly at the black streets” [5, p. 322].

The following epithets *“withered violets”*, *“dark lanes”*, *“starving children”*, *“black streets”* show how poor and unhappy are many people living in that grey town.

The author uses them to compare the objects and phenomena, to emphasize on this or that characteristic of the town, family, social and economic situation in this or that society, to underline the relationships between the characters etc.

We may conclude that epithet is an extremely important stylistic device that gives the author an opportunity to express not only the specific feature of a constructed object described but also create an artistic world with his subjective-evaluative emotional attitude toward it.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: учебник для вузов. 4-е издание, исправленное и дополненное. М. : Флинта: Наука, 2002. 384 с.
2. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Москва: Изд-во ЭТС, 2010. 424 с.
3. Оноприенко Т. Н. К вопросу о функции эпитета в системе тропики. Функциональный аспект семантики языковых единиц: материалы VIII Международной научной конференции по актуальным проблемам семантических исследований. Харьков, 1997. 43 с.
4. Пелевина Н. Ф. Стилистический анализ художественного текста. М: Просвещение, 1980. 272 с.
5. Wilde, Oscar. Collected Works of Oscar Wilde: the Plays, the Poems, the Stories and the Essays Including The Profundis. Wordsworth, 1997.

Жанна Ткаченко

Науковий керівник – доц. Козлова В.В.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

СТАТУС ПОНЯТТЯ «ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ ТИПАЖ» У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Наприкінці ХХ ст. лінгвісти зацікавилися новою галуззю лінгвістики, яка виникла на лінії зіткнення мовознавства і культурології. Увагу мовознавців привернула лінгвокультурологія. На початку ХХІ ст. були сформовані лінгвокультурологічні школи. В. В. Воробйов, В. І. Карасик, В. В. Колесов, В. Г. Костомаров, В. В. Красних, Ю. С. Степанов, В. Н. Телія розглядали у своїх наукових працях загальнотеоретичні питання зв'язку мови та культури, відносин свідомості, спілкування, цінностей, мови. На сьогодні лінгвокультурологія – один із провідних напрямів лінгвістичних досліджень.

Поняття лінгвокультурного типажу стало одним з найважливіших понять лінгвокультурології. На думку В.І. Карасика та О.О. Дмитрієвої, лінгвокультурний типаж є особливим типом лінгвокультурного концепту, найважливіші характеристики якого належать певній типізованій особистості, що є значущою для певної лінгвокультури. [2, с. 26]. Поняття «лінгвокультурний типаж» є найбільш влучним для вивчення та опису концептів такого виду. Адже саме в ньому мовознавці звертають нашу увагу, «по-перше, на культурно-діагностичній значущості типізованої особистості для розуміння відповідної культури і, по-друге, на вивченні цієї особистості з позицій лінгвістики (з урахуванням позначення, вираження та опису відповідного концепту, втіленого в мові)» [3, с. 22]. Лінгвокультурний типаж є типовим представником певного окремого народу, який існує в колективній свідомості, розпізнається культурою цього народу і може належати до певної соціальної групи [4]. Він відображає культурні цінності, які закріплені в суспільстві, і стає основою для формування нових пріоритетів.

Лінгвокультурний типаж представляє особливе значення для аксіологічного напрямку в лінгвістиці, оскільки відображає в собі цінності, що закріпилися в соціумі, з одного боку, і є основою для формування нових ціннісних орієнтацій у суспільстві, з іншої.

Про глибоке вивчення мовознавцями поняття «лінгвокультурний типаж» свідчить неабиякий досвід опису і моделювання конкретних лінгвокультурних типажів на матеріалі американської мовної свідомості. Серед них можна назвати такі: «американський адвокат» (Є.В. Гуляєва), «американський гангстер» (Ю.В. Какічева). Є.В. Бакумова розглянула образ американського політика в мові; В.М. Радван змодельовала типаж «американський супермен»; М.В. Міщенко — «американський ковбой». Описані типажі відбивають американські мовні стереотипи [3, с. 24].

У лінгвістичних розвідках детально розглядаються відмінності лінгвокультурного типажу від інших суміжних понять. Наприклад, у статті В. Резнік детально проаналізовано специфіку лінгвокультурних типажів щодо таких термінопозначень, як «роль», «імідж», «амплуа», «ритуал», «ідентифікація» та ін. [6]. Їхня суміжність зумовлена насамперед спільною антропоцентричною приналежністю. Тісно стикаючись із іншими базовими поняттями лінгвоперсонології, лінгвокультурний типаж являє собою новий і особливий лінгвістичний феномен, оскільки, на відміну від перерахованих понять, характеризується багатоплановістю, об'єктивністю й концептуальністю. Саме людина є головним фігурантом, за яким закріплюється певна соціальна роль, конкретний імідж, типаж тощо. Тож, ЛКТ – це концепт, базовою характеристикою якого є антропоморфність. При вивченні лінгвокультурного типажу пріоритет надається встановленню культурно-діагностичної значимості типизованої особистості для розуміння відповідної культури, а також впливу цієї особистості на мовну картину світу у свідомості носіїв мови й на саму мову.

Існують базові критерії для виділення лінгвокультурних типажів. Їхніми ознаками є: соціальний клас, територіальна приналежність, ознака подій, етнокультурна унікальність, трансформованість. Деталізація типажів відображає

загальну закономірність неоднорідного семантичного ряду концептів з урахуванням позиції домінуючої групи суспільства. Мовна особистість, розглянена в аспекті типізованої лінгвокультурної своєрідності комунікативної поведінки, стає лінгвокультурним типажом [2; 5].

Таким чином, лінгвокультурний типаж є різновидом лінгвокультурного концепту, основу якого складає узагальнений образ особистості, чия поведінка та ціннісні орієнтації суттєво впливають на лінгвокультуру вцілому, а також є показником етнічної та соціальної своєрідності суспільства. Семантичний обсяг поняття «лінгвокультурний типаж» уточнюється завдяки його порівнянню із суміжними позначеннями на зразок «мовна особистість», «стереотип» та ін. Серед великого різноманіття типажів найбільший інтерес викликають такі типажі, які мають виразну лінгвокультурну специфіку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитриева О.А. Лингвокультурные типажы России и Франции XIX в. Волгоград, 2007. 307 с.
2. Дмитриева О.А. Лингвокультурные типажы России и Франции XIX века: автореф. дис. на соискание учен. степени док. филол. наук: «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» О.А. Дмитриева. Волгоград, 2007. 48 с.
3. Карасик В.І. Лінгвокультурний типаж: до визначення поняття. В.І. Карасік, О.О. Дмитрієва. Аксіологічна лінгвістика: лінгвокультурні типажі. Волгоград, 2005. С. 5-25.
4. Карасик В.И. Языковые ключи. Москва, 2009. 406 с.
5. Красных В.В. Этнопсихолінгвістика и лінгвокультуро́логия: курс лекцій /В.В. Красных. М.: ИТДГК «Гнозис», 2002. 284 с.
6. Резник В. Лінгвокультурний типаж в системі суміжних понять. Вісті Самарського наукового центру РАН. 2013. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/lingvokulturnyy-tipazh-v-sisteme-smezhnyh-ponyatiy>.

Валерія Топиліна

Науковий керівник – доц. Коваленко А.М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

ЕКОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС ЯК ПРЕДМЕТ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Кожен виток еволюції суспільства піднімає нові питання, що стосуються різних аспектів існування людини і найповніше висвітлюють її потреби та прагнення. Лінгвістика, як і будь-яка інша наука, відображає складний шлях пізнання дійсності, проходячи у своєму розвитку ряд етапів, обумовлених комплексом мовознавчих проблем, що набувають першочергового значення на кожному з них. Переорієнтація лінгвістики на антропоцентричні орієнтири зміщує фокус уваги дослідників на дослідження мови у тісному зв'язку з людиною, її мисленням, духовно-практичною діяльністю, що надає можливість наблизитись до розуміння природи комунікативної діяльності. Вирішальну роль для створення теоретичних засад вивчення людського чинника у мові відіграло введення терміну «дискурс» у лінгвістичний обіг.

Останніми роками з'явилися роботи, в яких досліджуються аргументативний (А. Д. Белова), конфліктний (О. В. Фадєєва), оцінний (Н. Н. Миронова), політичний (Т. А. ван Дейк, Р. Водак, О. С. Фоменко), рекламний (Дж. Кук, Дж. Ліч, О. С. Іванова), юридичний (Т. А. Скуратовська), педагогічний (О. В. Коротеєва) та низка інших дискурсів. Однак, сучасне суспільство характеризується не лише стрімким технологічним розвитком та підвищеною увагою науковців до проблем комунікації, але й нагнітанням глобальної екологічної кризи, проблем взаємодії людини з природою та охорони навколишнього середовища. У світі склалася соціальна система, що є причиною виникнення та загострення соціально-економічних та екологічних проблем, різних за масштабом та характером. Екологічна ситуація в цілому продовжує погіршуватися. У процесі осмислення взаємозв'язку суспільства і природи відбувається трансформація предмета екології і диференціація екологічних знань

та його характеристика з точки зору різних аспектів – філософського, соціологічного, психологічного тощо. Результатом чого є виникнення низки нових наук, серед яких чільне місце займає еколінгвістика, що поєднує екологію і лінгвістику. Це свідчить про те, що екологічна тематика і проблематика привертає увагу і науковців-лінгвістів. Так, досліджуються лінгвокогнітивні особливості екологічного дискурсу (І. О. Розмаріца), вивчається екологічна термінологія (С. В. Овсейчик, К. Ю. Симонова), аналізується екологічна публіцистика (Т. О. Бондаренко, Г. М. Гопко), описуються концептуальні метафори в екологічному дискурсі (Н. О. Красильникова, О. В. Іванова), проводиться лінгвістичний аналіз дискурсивних структур екологічної тематики (О. Г. Хітарова) [2, с. 202].

Звертаючись до витоків екологічного дискурсу, необхідно зазначити, що людина вже з перших днів свого існування пов'язана з природою, чим і зумовлене виникнення і розвиток екологічного дискурсу на зорі людської цивілізації. Він формується в рамках міфо-релігійного світосприйняття. В 90-х рр. ХХ ст. в зв'язку з необхідністю розв'язання глобальних екологічних проблем, що стали результатом екстенсивного використання природних ресурсів та впевненості в тому, що людина може контролювати природу, екологічний дискурс стає об'єктом еколінгвістичних досліджень, що об'єднують екологію та лінгвістику. Метою таких досліджень є вивчення ролі мови в описі актуальних проблем довкілля, відображення в мові проблем взаємодії людини і навколишнього середовища тощо. На сьогодні серед науковців немає єдиного підходу до трактування екологічного дискурсу. Так, М. Стецяк вважає, що екологічний дискурс можна розуміти у вузькому і широкому сенсі. На її думку, екологічний дискурс у вузькому розумінні – це тип дискурсу, що має специфічні риси, що відрізняють його від інших форм комунікативної поведінки та має обмежену сферу вживання – мовлення людей, які цікавляться екологією та описують світ засобами власної системи пізнання та інтерпретації. В широкому розумінні екологічний дискурс – сукупність текстів (подільних, структурованих послідовностей усних чи письмових висловлювань), в яких відкрито, тобто через

засоби масової інформації, окреслюються відносини між людиною і навколишнім середовищем; або вплив людської діяльності на довкілля та наслідки цього впливу на саму людину [6, с. 3-4]. І. Н. Рогожнікова визначає його як текст, занурений в ситуацію використання з метою розкриття суті деяких екологічних проблем та впливу на адресата [4, с. 141]. Під текстом з екології З. І. Ломініна розуміє таку одиницю, яка має в своєму семантичному наповненні проблеми взаємовідносин людини і довкілля, що маркуються соціальною спрямованістю та різним ступенем оцінки; при цьому центральне місце належить конкретному факту таких взаємовідносин [3, с. 4]. І. О. Розмаріца трактує екологічний дискурс як сукупність вербальних та невербальних актів, що використовуються для вербалізації знань про довкілля з метою впливу на суспільну думку [5, с. 6]. Незважаючи на різноманітність підходів до трактування екологічного дискурсу, у всіх наведених визначеннях ключовими є слова «довкілля», «людина», «взаємовідносини», «вплив», «інформування».

Підставами для виділення екологічного дискурсу в окремий тип дискурсу, на думку І. О. Розмаріци, стали актуальність екологічної тематики; зростання уваги, що приділяється проблемам довкілля на усіх рівнях суспільства; формування природоохоронної сфери як середовища людської діяльності; постійне поповнення екологічного глосарію; виникнення особливих екологічних аксіологічних одиниць; наявність окремих моделей адресантно-адресатної конфігурації, що зумовлюють використання певних комунікативних стратегій в конкретних комунікативних ситуаціях; політична та екологічна коректність, які виступають організуючими принципами екологічного дискурсу [5, с. 6].

Екологічний дискурс реалізується в усній та писемній формах. До усної форми належать публічні виступи під час конференцій, семінарів, промови політиків, їхні виступи на радіо, по телебаченню, інтерв'ю, прес-конференції, парламентські дебати, дискусії під час громадських слухань, круглих столів, телета радіоновини, що торкаються вище зазначеної тематики, екологічні теле- та радіопередачі, ролики екологічної реклами. До писемної форми екологічного дискурсу можна віднести різноманітні публікації, статті в журналах та газетах,

доповіді, огляди, аналітичні матеріали, екологічні плакати та брошури. Поряд з цим екологічний дискурс вирізняється широким використанням невербальних компонентів спілкування, параграфеміки, кольорового символізму – ця риса наближає комунікацію в сфері екології до рекламного дискурсу. З політичним дискурсом екологічну комунікацію поєднує чітко виражена апеляція до системи цінностей, що склалася у певному суспільстві [5, с. 6].

Як зазначає О. В. Іванова, дослідження сучасного екологічного дискурсу можливо в декількох аспектах, які різняться в залежності від ракурсу, під яким вивчається основна екологічна проблема: а) з культурно-історичної позиції розглядаються умови безперервності та зміни історичної інтерпретації екологічних зв'язків; б) з природничої точки зору постає питання про закономірності у відносинах між живими істотами і навколишнім середовищем; в) з філософської позиції досліджуються особливості екологічного мислення; г) з естетичної позиції вивчається сприйняття екологічних відносин; д) з соціополітичної позиції постає питання про умови розвитку нової соціальної поведінки на основі екологічних знань; е) з етичної точки зору в практичних дискурсах вивчається нормативність індивідуального і колективного спілкування з оточуючими людиною екосистемами [1, с. 136].

Таким чином, вивчення того, як мова впливає на екологічну поведінку та свідомість суспільства є надзвичайно актуальним питанням в умовах глобальної екологічної кризи. Зважаючи на популярність мережі Інтернет як засобу масової комунікації та його зростаючу роль в інформуванні населення про стан довкілля, стають актуальними наукові розвідки, що спрямовані на дослідження екологічного дискурсу, його жанрової специфіки та лінгвопрагматичного потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванова Е. В. К проблеме исследования экологического дискурса. Политическая лингвистика. Вып. 3(23). 2007. С. 134-138.

2. Гудзь Н. О. Екологічний дискурс в лінгвістичних описах. Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Вип. 118. С. 202-206.
3. Ломинаина З. И. Прагматика в экологии: коннотации в немецкой и русской экологической лексике. URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/uk/philosophy-andphilology/linguistics-and-foreign-languages-in-the-world-today/3570-lominina-zi>
4. Рогожникова И. Н. Экологический дискурс: к проблеме определения лингвокультурологических параметров и типов текстов. Текст и дискурс: традиционный и когнитивно-функциональный аспекты исследования. 2002. С. 140-144.
5. Розмаріца І. О. Лінгвокогнітивні особливості комунікації у сфері екології: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук: «Германські мови». 2004. С. 15
6. Steciag M. Environmental Discourse in Public Debate in Poland: Relativization, Exclusion and Acceptance. Language and Ecology. 2010. V.3. №2. С. 1-16.

Катерина Харитоненко

Науковий керівник – доц. Борисова Н.В.

(Університет Григорія Сковороди в Переяславі)

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАРТИНИ ЧАРІВНОГО СВІТУ У ТВОРІ Р. ДАЛА «CHARLIE AND THE CHOCOLATE FACTORY»)

Картина світу є цілісним образом дійсності, який формується у свідомості людини в результаті пізнання та осмислення її образів. Поява концептуальної та мовної картин світу, які перебувають у тісному взаємозв'язку, зумовлено співвідношенням образу реального світу, зафіксованого у свідомості людини, та образу, закріпленого в мові. Відображаючи об'єктивну картину світу крізь призму авторського індивідуального світосприйняття, індивідуально-авторська картина світу зумовлює утворення вторинної дійсності, створеної в художньому

тексті, тобто художньої картини світу, яка проявляється у привнесенні автором своїх індивідуальних знань та уявлень про світ.

Неперевершеним майстром літературних казок вважають Р. Дала, автора романів, новел та казок, призначених як для дорослої, так і для дитячої аудиторії. В той час як за кордоном цікавляться переважно біографічними даними письменника, вітчизняні дослідники зосереджують свою увагу на окремих аспектах його творчості.

Органічне поєднання казкового світу з буденністю утворює каркас вигаданої письменником художньої реальності, де фантастичні події стають нормою казкового світу, створюючи відчуття переконливості та правдивості зображуваних подій. Важливими елементами організації художнього простору казки, виступають багатогранний топофон, особливий хронотоп жанру, система персонажів, провідні мотиви, постановка та вирішення недитячих проблем. Реалізація зазначених елементів відбувається за рахунок специфічних мовностилістичних засобів, що сукупно утворюють ідіостиль автора.

Дослідження способів та стратегій зображення лінгвостилістичних особливостей дитячого твору Р. Дала «Charlie and the Chocolate Factory» починається з аналізу фонографічної особливості, яка представлена алітерацією та графоном. Вважаємо за доречне навести приклади алітерації: *miserable little gumboil; twisting and twiddling; pushing and shoving; boasting and bullying*. Найпродуктивнішими приголосними звуками, що використовуються для створення алітерації в оригінальних творах, є [s], [l], [r], [t], [b], хоча варто зазначити, що авторський арсенал засобів створення алітерації ними далеко не обмежується.

Специфіка у вживанні відповідної лексики є найчисленнішою за своїм наповненням, включаючи вигуки, інвективну лексику, димінутиви, а також квазіреалії, оказіоналізми, промовисті імена, які вжито для образності твору.

Особливістю вигуківих одиниць далівських творів є використання не лише найпоширеніших вигуків, таких як *ah, ah-ha, good gracious me, good*

heavens (above) тощо, а й створення оказіональних одиниць, таких як *ugggggggggh, ughbwelch, ieeeeech, eeeeeowtch, eeeow, yippeeeeeeee, ooooooooooooooh*.

Також часто автор послуговується інвективами: «*Augustus Gloop! Augustus Gloop! The great big greedy nincompoop! How long could we allow this beast to gorge and guzzle, feed and feast. On everything he wanted to?*» [2].

З-поміж усіх можливих засобів репрезентації категорії димінутивності в англійській мові Р. Дал у переважній більшості використовує прикметниково-іменникові словосполучення, де маркерами зменшеності та / або пестливості виступають прикметники *tiny, little та small*. Наприклад: «*The whole of this family – the six grown-ups (count them) and little Charlie Bucket – live together in a small wooden house on the edge of a great town*» [2].

Квазіреалія на позначення назви шоколадного батончика складається із декількох лексем: прізвища виробника у присвійному відмінку *Wonka's*, узуальної лексеми *delight – «great pleasure»* [3] та оказіоналізмів – *whipple-scrumptious* і *fudgemallow*. Оказіональна лексема *whipple-scrumptious* також складається з двох елементів, з яких *sciwnptious* означає «*extrejnely tasty delicious*», [87], а семантика слова *whipple* менш однозначна.

Інколи задля адекватного відтворення квазіреалій доводиться застосовувати різного роду трансформації: *chewing-gum meal* / жувальна гумка, що замінює харчі (смісловий розвиток): *the rock-candy mine* / шахта з видобування драже «морські камінчики» (додавання); *toffee-apple trees for planting out in your garden* / ірискові яблуні для вашого саду (вилучення); *cavity-filling caramels* / карамелькові пломби (заміна частин мови), *cokernut-ice skating rink* / льодяникова ковзанка (контекстуальна заміна), *luminous lollies for eating in bed at night* / чупа-чупси, що світяться, – для споживання вночі в ліжку (заміна частин мови).

Р. Дал широко послуговується у своєму творі промовистими іменами, якими наділено майже усіх дитячих персонажів роману «*Charlie and the Chocolate Factory*», що так чи інакше підпадають під характеристику свого імені та / або прізвища: *Augustus Gloop* (*gloop – «any messy sticky fluid or substance, informal»*)

[2]); *Veruca Salt* (*verruca* – «*a small infectious lump which grows on the bottom of your foot*» [2]); *Mike Teavee* (прізвище *Teavee* співзвучне з аббревіатурою *TV*); *Violet Beauregarde* («*violet* – «*of a bluish-purple colour*» [3]). Усі вищезазначені власні назви, що вказують або на згубні звички дітей, або на негативні риси їх характеру, або приховують у собі події, які слідуватимуть упродовж історії, в українському перекладі транслітеровано і лише ледь вловима випадкова співзвучність з узуальними лексемами цільової мови стає своєрідною підказкою на шляху до розгадування таємниці їхніх імен.

Найпродуктивнішою конструкцією, якій притаманний потенційний експресивний заряд в англійській мові загалом та у досліджуваних творах зокрема, є речення із займенниками *what* та *how*, що використовуються не для вираження запитання, а для збільшення комунікативного динамізму висловлення. Вважаємо за доречне навести приклади експресивних конструкцій з питальними словами *what* та *how*: «*Oh, what a man he is, this Mr Willy Wonka!*» [2]. «*Good gracious me!*» said Mr Salt, as he watched his fat wife go tumbling down the hole, *what a lot of rubbish there's going to be today!* [2].

Для дитячих творів Р. Дала характерні повтори лексем та синтаксичних конструкцій, головне завдання яких полягає не в нагромадженні змістових елементів, а в їх художній організації.

У досліджуваному творі вжитий полісиндетон із залученням усіх членів речення. У більшості, полісиндетон утворено за допомогою багаторазового вживання сполучника *and*, проте є й той, у якому зберігається багатосполучниковий зв'язок. Наприклад, «*And of course now when Mr Wonka invents some new and wonderful sweet, neither Mr Fickelgruber nor Mr Prodnose nor Mr Slugworth nor anybody else is able to copy it*» [2].

Серед провідних функцій є гра слів, яку виокремлюють у художньому творі. Надзвичайно вишукано звучить гра слів з уст Віллі Вонки («*Charlie and the Chocolate Factory*»), демонструючи його кмітливість та вміння залишати останнє слово за собою: «*Whips!*» cried Veruca Salt. «*What on earth do you use whips for?*»

«For **whipping** cream, of course», said Mr Wonka. «How can you **whip** cream without **whips**? **Whipped** cream isn't **whipped** cream at all unless it's been **whipped** with **whips**» [2].

Отже, вдале поєднання казкового світу з буденністю утворює каркас вигаданої Р. Далом художньої реальності, де фантастичні події стають нормою казкового світу, створюючи відчуття переконливості та правдивості описуваних подій, а реалізація зазначених елементів відбувається за рахунок специфічних мовностилістичних засобів, що сукупно утворюють індивідуальний стиль або ідіостиль автора.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дал Р. Чарлі і шоколадна фабрика. URL: <http://ae-hb.org.ua-texts/dahl charlie and the chocolate factory.ua.htm> (дата звернення 21.09.2021).
2. Dahl R. Charle and the chocolate factory. URL: <http://www.readanybook.com/online/127> (дата звернення 22.09.2021).
3. Oxford Dictionary. URL: <https://eii.oxforddictioniaries.com> (дата звернення 6.10.2021).

Кіріл Хафізов

Науковий керівник – доц. Коваленко А.М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка)

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ У ПРЕЗЕНТАЦІЯХ КОМПАНІЇ APPLE

Американська корпорація Apple є одним із піонерів у сфері виготовлення персональних та планшетних комп'ютерів, аудіоплеєрів, смартфонів та програмного забезпечення [2, с. 101]. На зараз компанія є одним із лідерів у своїй галузі. Продажі персональних комп'ютерів та смартфонів Apple є настільки високими, що під кінець кожного торговельного кварталу компанія посідає 2–3 місце серед усіх технологічних компаній світу [5; 6].

Рекламний дискурс – мовленнєва поведінка учасників реклами комунікативно-прагматичного зразка, що реалізується через рекламні повідомлення у поєднанні з паралінгвальними та лінгвальними елементами [3, с. 9].

Комунікативна стратегія – сукупність запланованих мовцем (у нашому випадку – ведучим презентації) заздалегідь і реалізованих під час комунікативного акту теоретичних ходів, вкладених у досягнення комунікативної мети. Ціль рекламного дискурсу – це спонукання споживача до певної діяльності [1, с. 18].

Корпорація Apple застосовує всі найбільш популярні стратегії рекламного дискурсу.

По-перше, широко використовується **стратегія позиціонування**. Вона базується на інформуванні адресата про об'єкт, що рекламується, виділенні його серед інших та формуванні потрібного уявлення про цей самий об'єкт [4, с. 167].

На своїх презентаціях Apple дуже часто порівнює свої нові продукти з аналогічними продуктами конкурентів, або навіть зі своїми старими продуктами. Наприклад, під час презентації першої моделі iPhone, Apple постійно порівнювала його з іншими телефонами-комунікаторами, роблячи акцент, що продукти конкурентів не зручні у використанні та мають перенасичений інтерфейс. А під час презентації Apple October Event 2018, Тім Кук перед тим, як презентувати новий MacBook Air 2018, звернувся до історії продукту, розповів про нові технології, що були втілені в його першій версії. Під час цієї презентації також було наголошено, що ноутбуки від Apple – не просто девайси, а гаджети які використовують для будь-яких задач. Apple завжди високо позиціонують свої продукти, називаючи їх універсальними, безкомпромісними та еталонними пристроями.

По-друге, невід'ємною складовою презентацій Apple є **аргументативна стратегія**. Її основою є логічний виклад та доведення відповідностей між якістю продукту та потребами адресата [4, с. 167].

Під час проведення презентацій, часто можна побачити різноманітні факти про новий продукт, його зображення та демонстрація нових можливостей, покликання на інші ресурси. Глядачів постійно запевняють аргументами, фактами, статистикою та іншими тактиками аргументативної стратегії. Окрему увагу в компанії Apple приділяють ілюстраціям. Наразі під час презентацій можна побачити величезну кількість яскравих зображень, які лише підкреслюють переваги продукту, що презентується. Наприклад, під час презентації Apple Watch Series 4, всім глядачам було показано яскраве демонстраційне відео продукту та розказано про новий центральний процесор, котрий у 2 разі потужніший за попередній, та розказано про велику кількість нових функцій, як от, функція виклику швидкої допомоги при падінні, функція попередження миготливої аритмії, функція електрокардіограми тощо.

По-третє, Apple широко використовує **ціннісно-орієнтовану стратегію**. Вона націлена на формування ціннісних орієнтацій та способу життя, вигідного для компанії, яка рекламує свій товар. Дуже часто вона відображається в пов'язанні рекламованого об'єкта із важливими для цільової аудиторії цінностями [4, с. 167].

Apple надихає людей до активного шляху життя. Під час Apple September Event 2019, компанією було зазначено, що Apple Watch можуть відстежувати багато видів спорту, пульс, показувати пройдену дистанцію, мають компас, таймер, секундомір та багато іншого. Під час презентації, чимала увага приділяється фото: компанія запевняє, що камери у iPhone такі неймовірні, дають знімки студійної якості. Для тих, хто любить музику є Apple Music, для шанувальників відеоігор — Apple Arcade. Якщо людина любить кіно й серіали, то на неї вже чекає сервіс Apple TV+, який можна подивитися на Mac, MacBook, iPhone чи iPad. Майже на кожен образ життя в компанії є сервіс чи гаджет.

Отже, основні стратегії рекламного дискурсу, що використовує Apple під час презентацій є аргументативна стратегія, ціннісно-орієнтована стратегія та стратегія позиціонування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ключев Е. В. Речевая коммуникация: Учебное пособие для университетов и институтов. Москва, 2002. 320 с.
2. Курочкин В. М. Знакомьтесь: компьютер. Москва, 1989. 240 с.
3. Македонцева А.М. Лингвопрагматические характеристики англоязычных креолизованных рекламных текстов малого формата. Москва, 2010. 27 с.
4. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації: навчальний посібник. Київ, 2010. 312 с.
5. Gartner Says Worldwide PC Shipments Grew 10.7 % in Fourth Quarter of 2020 and 4.8 % for the Year. URL: <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2021-01-11-gartner-says-worldwide-pc-shipments-grew-10-point-7-percent-in-the-fourth-quarter-of-2020-and-4-point-8-percent-for-the-year>
6. Global Smartphone Market Share: By Quarter. URL: <https://www.counterpointresearch.com/global-smartphone-share/>

Вікторія Чайка

Науковий керівник – доц. Алексенко С. Ф.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка)*

ПРОТОТИПОВІ ОЗНАКИ ОБРАЗУ ГЕРОЯ-ДЕТЕКТИВА

У світовому літературному процесі детективний жанр вважається повноправним і повноцінним. Він займає окреме місце, яке не здатен зайняти жоден інший напрям у літературі. Цей жанр виник сотню років тому, стрімко розвивається, удосконалюється, закріплюється у світі літератури та збирає навколо себе різну читацьку аудиторію. Ознаки детективного жанру та образу героя-детектива досліджувались такими науковцями, як Вольський Н. Н., Осьмухіна О. Ю., Пелевіна Н. Г., Калюжна А. Б., Моїсєєв П. А., Потєбня О. О., Багіров Е. І. та інші.

Детектив – жанр, характерний для масової літератури й кінематографа ХХ століття. Основоположниками детективу вважаються Едгар По й Уілкі Коллінз, але справжнє народження цього жанру займало місце в оповіданнях Конан-Дойля про Шерлока Холмса. Очевидно, що провідний елемент детективу як жанру полягає в наявності в ньому головного героя – слідчого, детектива, що розслідує злочин. Основна суть детективу – пошук істини [1, с. 205].

За словами Вольського Н. Н., головною ознакою детективу, що відрізняє його від інших прозових жанрів, є обов'язкова наявність у ньому загадки. Ті твори, сюжет яких не пов'язаний із загадкою і її розгадкою, і ті, в яких така загадка відіграє другорядну роль в побудові сюжету, не можна відносити до жанру детектива [2, с. 3]. Більше того, особливістю класичного детективу є повнота фактів. Розгадка таємниці не може будуватися на відомостях, які не були надані читачеві в ході опису розслідування. До моменту, коли розслідування завершується, читач повинен мати достатньо інформації для того, щоб на її підставі самостійно знайти рішення. Можуть приховуватися лише окремі незначні подробиці, що не впливають на можливість розкриття загадки. Наприкінці розслідування всі загадки повинні бути розгадані, на всі питання повинні бути знайдені відповіді [1, с. 206].

Система персонажів у детективному жанрі характеризується стереотипністю поведінки героїв. Психологія, емоції та поведінкові моделі персонажів стандартні та передбачувані, їх індивідуальність не акцентується, персонажі здебільшого позбавлені індивідуальності – вони не стільки є особистостями, скільки здійснюють соціальні ролі. Мотиви злочину є знеособленими, тому переважним його мотивом є гроші, які потрібні всім та є еквівалентом будь-якої людської потреби [2, с. 4].

Кількість дійових осіб у класичному детективі, зазвичай, доволі обмежена. У цьому вузькому колі і з'являється великий сищик, який за допомогою своїх неабияких інтелектуальних здібностей приречений на блискучий успіх [3, с. 69]. Тож чим відрізняється герой-детектив та його дії від героїв інших жанрів? Першим, хто об'єднав риси характеру героїв, які раніше окремо зустрічалися в

художній прозі, а тепер стали характерними для детективного жанру, був Едгар Аллан По в своєму оповіданні «Золотий жук». В ньому сюжет побудований навколо злочину, який викликає захоплююче розслідування, що часто ведеться некваліфікованим сищиком. Сищику притаманна надзвичайна спостережливість і нестандартність мислення, його цікавлять найменші дрібниці, він здатний розплутати найскладнішу «справу».

Згодом практично у всіх творах детективного жанру почав конструюватися особливий тип героя, не обтяжений родинними або міцними дружніми зв'язками, з поведінковими дивацтвами і досить нетиповим мисленням. Герой, який розкриває екстраординарні злочини, повинен бути здатним до особливого бачення того, що відбувається [5, с. 389]. Саме герой-детектив, його неоднозначні вчинки та реакція на події навколо є домінуючими характеристиками сучасного детективного жанру [5, с. 392].

Базовими концептами детективної розповіді є злочин, таємниця, слідство, покарання. Порушується конфлікт соціального протиріччя, що відтворюється такими головними дійовими особами, як жертва, злочинець, детектив. Основою конфлікту є боротьба справедливості з беззаконням [6, с. 44].

Майже всі герої-детективи заперечують традиційні цінності, нав'язані суспільством, не створюють сім'ю, не прагнуть зробити кар'єру, досягти престижного соціального статусу або матеріального достатку. Всім їм притаманне прагнення відокремитися від суспільства, звести до мінімуму можливі контакти та взаємодію з навколишнім світом, ігнорувати суспільні норми і соціальні табу, а інколи й порушувати їх. Героїзм сищика йому дещо незручний, і він його ретельно маскує за асоціальністю [5, с. 392].

Психологізм може прямо шкодити детективній розповіді тому, що розколює твір надвоє; автор завжди змушений робити вибір: розповідати про внутрішній світ героя чи пропонувати читачеві загадку. Однак саме психологізм є тим основним засобом, що надає автору можливість подолати літературну неповноцінність детектива, його ненатуральність і схематичність. Психологічна

прописаність персонажів вважається одним з найважливіших переваг «хорошого детектива» [4, с. 8].

До переважаючих психологічних характеристик героя-детектива відносяться ексцентричність, скритність, таємничість, блискучий розум, віртуозність, епатажність, непередбачуваність і нехтування правилами [5, с. 392]. Вивчення образів відомих героїв-детективів, таких як Шерлок Холмс, Ераст Фандорін та Лісбет Саландер, засвідчують наявність в них антигромадських і психопатичних рис особистості, таких як егоцентризм, прагнення до домінування, вербальна агресія, завищена самооцінка, та симптомів надзвичайно низьких показників негативних афективних переживань – страхів, психологічних травм, депресій, які є ознаками соціопатії [5, с. 392].

Отже, сучасні герої-детективи – герої з яскраво вираженою індивідуальністю. Головний герой – детектив, покликаний вирішити загадку, зокрема, виробити ідеальний метод, за допомогою якого можна установити істину. Зазвичай сищик є висококваліфікований, ініціативний, працьовитий, невтомний та відданий своїй справі герой. Його справжня жага полягає у логічному аналізі подій, за допомогою якого він досяг неабиякого успіху у розслідуванні злочинів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бессараб О. В. Детективний роман як головний прояв масової літератури кінця ХХ початку ХХІ століття. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Харків. 2012. № 1014, вип. 65. С. 204-207.
2. Вольский Н. Н. Загадочная логика: Детектив как модель диалектического мышления. Новосибирск, 1996. С. 2-7.
3. Калюжна А. Б. Лінгвокогнітивні характеристики ключових концептів англomовного детективного дискурсу : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2017. 264 с.

4. Моисеев П. Поэтика детектива. Москва: Высшая Школа Экономики, 2016. 240 с.
5. Осьмухина О. Ю. Образ героя-детектива: Специфика интерпретации литературой и современным кинематографом. Филологические науки. Вопросы теории и практики. Саранск. 2019. Т. 12. С. 389-393.
6. Цапенко Л. В. Англомова детективна розповідь: прагмастилістичний та лінгвосинергетичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2019. 266 с.

СЕКЦІЯ 4. МОВНІ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Артем Калініченко,

Ілля Сахно

Науковий керівник – ст. викл. Божко І.С.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка)

АФЕКТОНИМИ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ: СПРОБА ТИПОЛОГІЗАЦІЇ

Афектоніми (*фр. noms d'affection, noms affectueux*) є невід'ємною частиною повсякденного мовлення. За визначенням О. Мокляк афектоніми – це апелятиви з іманентним позитивно-оцінним забарвленням [1, с. 4]. Тоді як афектоніми на українському, польському та і загалом слов'янському матеріалі досліджували Н. Баландіна, С. Григораш, Л. Дашко, О. Мокляк, Z. Kobos, J. Staroń, A. Wojciechowska та багато інших, ґрунтовних досліджень французьких афектонімів здійснено не було. Метою нашого дослідження є виявити закономірності утворення афектонімів французької мови (шляхом метафоризації, словотвору тощо) та запропонувати типологію цих назв.

За основу типології вважаємо за потрібне покласти класифікацію французьких афектонімів, яку уклали J. Perlin і M. Milewska [2, с. 168-169]. Класифікацію укладено скоріше за семантико-тематичним принципом, однак деякі групи слів викликають сумнів, оскільки не об'єднуються за певною тематикою. Саме тому, укладаючи типологію афектонімів, ми звертаємо увагу і на словотвірний аспект та походження слів.

Дотримуючись тематичного принципу, виділяємо такі групи афектонімів:

а) лексеми зі значенням 'кохання', 'пристрасть' та інші на позначення емоцій: *mon amour* 'моє кохання', *bien aimé(e)*, *mon adoré(e)* 'кохана, коханий';

б) назви тварин: *ourson* 'ведмедик', *lapin rose* 'рожевий кролик', *crevette* 'креветка; креветочка', *bichon* 'болонка', *petit pingouin* 'малий пінгвін', *mon*

chaton ‘мій котик’, *petite fleur* ‘квіточка’, *petit tigre* ‘тигрик’, *mon petit chat* ‘мій котик’, *ma biche* ‘моя кізочка’;

в) назви капусти: *chouchou*, *ma petite chou fleur* ‘моя маленька цвітна капуста’, *mon cherichou* ‘моя дорога капусточка’;

г) назви чогось, що вважається цінним: *bijou* ‘коштовність’, *ma perle rare* ‘моя рідкісна перлина’, *mon trésor* ‘мій скарб’;

г) назва яйця в дитячому мовленні: *coco jolie* ‘гарне курчатко / яєчко’, *mon coco* ‘моє яєчко’;

д) слова на позначення краси: *belle* ‘красуня’, *jolie* ‘гарна’;

е) назви їжі: *petit pain* ‘булочка’, *mon petit sushi* ‘моє маленьке суші’, *mon sucre d’orge* ‘мій льодяник, мій ячмінний цукор’;

є) прикметники зі значенням ‘ніжний’, ‘милий’ тощо: *mon doux* ‘мій м’який’, *mon tendre* ‘мій ніжний’, *mignon* ‘милий’;

ж) назви міфічних створінь або вигаданих персонажів: *schtroumpfette* ‘Смурфета’, *mon ange* ‘мій ангел’;

з) назви частин тіла: *mon cœur* ‘моє серце’;

и) назви, що характеризують зріст, зовнішність, вік: *bébé* ‘дитинка’, *grand* ‘великий’;

і) назви предметів: *mon bouchon* ‘моя кришечка’;

й) назви ‘тато’, ‘мама’ та їхні варіанти у спілкуванні членів подружжя: *papounet* ‘татусик’, *matoune* ‘мамця’, а також інші назви родичів, вжиті не в буквальному значенні: *tonton* ‘дядя’;

к) запозичення, найчастіше англіцизми, на зразок ‘*darling*’, ‘*sweetie*’, ‘*honey*’, а також арабські (‘*habibi*’), іспанські (‘*mi vida*’) та італійські (‘*dolce metà*’) запозичення;

л) обценізми з суттєвим зміщенням значення: *ma petite crotte* ‘моє гівенце’, *ma couille* ‘моє яйце’;

м) власні назви: *mon Brute* ‘мій Брут’, *mon Hercule* ‘мій Геркулес’;

н) оказіональні неологізми з неясним значенням: *minoune*, *titounete*, *tumi*, *riri*, утворені зазвичай шляхом редуплікації.

Цю типологію складно вважати вичерпною та досконалою, адже деякі теми мають точки дотику. Крім цього, варто розмежовувати домінуючі демінутивні утворення (що вживаються у звертаннях до осіб обох статей та дітей) та менш поширені аугментативи, словосполучення зі значенням згрубілості (переважно до чоловіків). Афектоніми-демінутиви зазвичай утворюються шляхом додавання суфікса *-ette*, який первинно є маркером жіночого роду: *mignonette*, *repette*, *poussinette*, *zezette*, *poupette*, *minette*. Суфікс *-ou* асоціюється передусім з чоловічим родом (напр., *lapinou* – ‘кролик’), однак афектоніми з цим суфіксом можуть вживатися як звертання до обох статей, наприклад, *chourinou*. Запозичене з антильської *doudou* ‘кохана’ добре інтегрувалося у систему французьких афектонімів імовірно саме завдяки такому суфіксу.

Як бачимо, семантично та словотвірно афектоніми репрезентують широкий клас слів. При цьому спостерігаємо численні оказіональні афектоніми, які не набули широкого вживання. Саме тому не вважаємо наше дослідження вичерпаним. Подальші дослідження передбачають опрацювання ширшого матеріалу через анкетування та математичне опрацювання результатів опитування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мокляк, О. І. Лінгвопрагматичні характеристики українських афектонімів [Дис. канд. філол. наук, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка]. Репозитарій ін-ту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. 2015. URL: http://inmo.org.ua/assets/files/disser/Mokliak_dys.pdf
2. Perlin, J. & Milewska, M. (2000) Afektonimy w polskim, francuskim, hiszpańskim i niderlandzkim. Analiza morfologiczna i semantyczna. Język a kultura. 2000. №14. С. 165–173.

Коржан Ганна

Науковий керівник – доц. Коваленко А.М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Фразеологія (грец. *phrasis* – «вираз», *logos* – «навчання») – це наука про фразеологічні одиниці (фразеологізми), тобто про стійкі поєднаннях слів з ускладненою семантикою, не утворюються по породжуючим структурно-семантичним моделям змінних поєднань [2, с. 37].

Як самостійна лінгвістична дисципліна фразеологія виникла порівняно недавно. «Предмет і завдання, обсяг і методи вивчення її ще недостатньо чітко визначені, не отримали повного висвітлення» [2, с. 38] . Менше за інших розроблені питання про основні особливості фразеологізмів у порівнянні з вільними словосполученнями, про класифікацію фразеологічних одиниць та співвідношення їх з частинами мови і т. д. У мовознавців не склалося єдиної думки про те, що таке фразеологізм, немає, отже, і єдності поглядів на складу цих одиниць у мові.

Предметом вивчення фразеології є стійкі словосполучення двох і більше слів, що створюють семантичну цілість і відтворюються у процесі мовлення як готові словесні формули. Фразеологія має свої специфічні завдання:

- ✓ вивчення особливостей фразеологічних одиниць і механізму витворення семантичної цілісності у сполучених слів, визначення причин фразеологізації їх;

- ✓ дослідження взаємовідношень фразеологічних зворотів з іншими лінгвістичними одиницями – словом, словосполученням, реченням;

- ✓ вивчення законів розвитку фразеологічного складу;

- ✓ вироблення наукової системи опрацювання різнотипних структур у загальномовних та в спеціальних фразеологічних словниках тощо [3; с. 334].

До завдань фразеології як лінгвістичної дисципліни входить всебічне вивчення фразеологічного фонду того чи іншої мови. Важливими аспектами дослідження цієї науки є: стійкість фразеологічних одиниць, системність фразеології і семантична структура фразеологічних одиниць, їх походження та основні функції.

Фразеологічної одиницею називається існуюча в мові на даному етапі його історичного розвитку постійна комбінація словесних знаків:

- ✓ гранична і цілісна;
- ✓ відтворювана в мовленні її носіїв;
- ✓ заснована на внутрішній залежності членів;
- ✓ складається мінімум з двох суворо певних одиниць лексичного рівня, що знаходяться у відомій послідовності;
- ✓ граматично організована за існуючими або існували моделями словосполучень чи речень;
- ✓ володіє єдиним значенням, різною мірою комбінаторним у ставленні до значень поєднувалися елементів, але стабільним, щодо означуваного для виражається.

Фразеологічна одиниця – стійке за складом та структурою, лексично неподільне і цілісне за значенням словосполучення, яке виконує функцію окремої лексеми (словникової одиниці).

Фразеологізм вживається як деяке ціле, яке не підлягає подальшому розкладанню і звичайно не допускає всередині себе перестановки своїх частин. Семантична злитість фразеологізмів може варіювати в досить широких межах: від невитравне значення фразеологізму з складових його слів у фразеологічних сращеннях (ідіомах) до фразеологічних сполучень зі змістом, що впливають зі значень складових поєднання.

Під стійкістю фразеологічної одиниці розуміється міра, ступінь семантичної злитості, нерозложимости компонентів. На думку В.П. Жукова, стійкість, принаймні в семантичному плані, органічно пов'язана з ідіоматичністю, тобто зі смисловою нерозкладеністю фразеологізму. Стійкість –

це ступінь, міра семантичної нерозкладності компонентів всередині того чи іншого фразеологізму. Вона є формою прояву ідиоматичності стосовно конкретно даного фразеологізму. Іншими словами, стійкість – це міра ідиоматичності [1].

Над проблемою фразеологічних одиниць працювали багато наукових діячів. Родоначальником теорії фразеології вважається швейцарський лінгвіст Шарль Баллі, вперше визначив фразеологію як самостійний розділ лексикології. Був запропонований цілий ряд класифікацій фразеологічних одиниць. В залежності від того, наскільки стираються номінативні значення компонентів фразеологізму, наскільки сильно в них переносне значення, В.В.Виноградов ділить їх на три типи: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення. В.В. Кунин виділяє ідіоматизми, фразеоматизми і ідіофразеоматизми. Н.М. Амосова ділить всі фразеологічні одиниці на фраземи та ідіоми.

Отже, фразеологічні одиниці заповнюють лакуни в лексичній системі мови, яка не може повністю забезпечити найменування пізнаних людиною сторін дійсності, і в багатьох випадках є єдиними позначеннями предметів, властивостей, процесів, станів, ситуацій і т.д.

Фразеологія - надзвичайно складне явище, вивчення якого потребує свого методу дослідження.

Думки лінгвістів по ряду проблем фразеології розходяться, і це цілком природно. Тим не менш, важливим завданням лінгвістів, що працюють в області фразеології, є поєднання зусиль та знаходження точок дотику в інтересах, як самої теорії фразеології, так і практики викладання іноземних мов.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дубровин М.И. Английські і російські прислів'я і приказки. Москва: Освіта, 1993.
2. Модестов В.С. Английские пословицы и поговорки и их русские соответствия. М.: Русский язык, 2004. 469 с.

3. Сучасна українська мова. Лексика і фразеологія / За заг. ред. І.К.Білодіда. К.: Наукова думка, 1973. 439 с.

Дар'я Костик

Науковий керівник – доц. Костик Є.В.

(Університет Григорія Сковороди в Переяславі)

FEATURES OF TRANSLATION OF THE ENGLISH PAREMIOLOGICAL UNITS IN PROVERBS AND SAYINGS

Considering the specific paroemiological unites, it should be noted that the features of the language expressed in proverbs and sayings which are part of the culture of the people, his invaluable treasure, which he has for a long time and enriches the new generation.

The analyses of the modern publications show us that proverbs and sayings are defined in different ways. Some describe them as «short felicitous expressions which figuratively and succinctly share knowledge of the world of many generations» [3]; others as «stable aphoristic expressions that concise and accurate expressing opinion about certain phenomena of life, human qualities and actions» [4].

Proverbs and sayings differ in their grammatical and stylistic structure. Proverb expresses a complete thought. The saying is a short figure of speech that hasn't a complete thought. Therefore, in the study of the English paroemiological units, special importance is ambiguity of them in phonetics (assonance, rhyme, alliteration), vocabulary and grammar (synonyms, antonyms, archaisms, comparison, narrative two-syllable sentences, passive voice, modal verbs) style (metaphor, metonymy, epithets, repetitions, comparisons, paraphrases). Such ambiguity affects on the features of the English translation of proverbs and sayings.

Today there are many ways of paroemias translation from English into Ukrainian and vice versa. In the research we are distinguish five possible types of translation by V. Vynohradov [1]: equivalent (*My house is my castle / Мій дім – моя фортеця*), tracing (*As hungry as a wolf / Голодний як вовк*), pseudo-word for word translation (*Nature draws more than ten oxen / Як вовка не годуй, а він все в ліс дивиться*),

partial translation (*Like water off the duck's back / Як з гуски вода*), descriptive translation (*Familiarity breeds contempt / Чим більше знаєш людину, тим краще бачиш її недоліки*).

The main difficulty translating proverbs and sayings by Matsak [2] can be: absence of a proverb in language translation; differences in emotional coloration and imagery of the Ukrainian and English proverbs; ethno-specific proverbs and their differences in national coloration.

The analyses of translation of the paroemiological units should take into consideration the basic principles of lexical translation means, namely: to focus on the context; to follow stylistic direction; take into account the individual style of the author; to correspond author's intensity; to orient on the basis stock of words; to use of idiomatic expressions; to select of words which the most correspond to the original.

According to the aim of the research we tried to analyse ways of translation of the paroemiological units (proverbs and sayings) and point out the difficulties of their translation. And also, the basic principles of translation of the lexical means in proverbs and sayings are defined in the abstract.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). М. : Изд. института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
2. Мацак Ж.Г. Паремія як перекладацька проблема. URL : http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Philologia
3. Усна народна творчість : прислів'я та приказки. URL : <http://traditions.org.ua/usna-narodna-tvorchist/pryslivia-ta-prykazky>
4. Художня природа, жанрові різновиди та класифікація народних паремій. URL: www.ukrlit.vn.ua/info/verbal/proverb.html

Василина Роденкова

Науковий керівник – доц. Буренко Т.М.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ПОНЯТТЯ ЖАРГОНУ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Пізнання світу людиною не може відбуватися без мови. Вона є формотворчим засобом відображення реальності через слова, вирази, висловлювання. На цій підставі з'являється мовна концепція світу, яка є суб'єктивним образом об'єктивної реальності. Саме цей глобальний образ мовної картини світу реалізується в різноманітних формах людського спілкування. Жаргон належить до однієї з таких форм комунікації.

Дослідженню жаргону як мовного явища присвячено роботи як вітчизняних, так і зарубіжних учених (К. Бергман, Е. Борнеман, Й. Голер, Б. Давід, Х. Данкерт, Ф. Крольман, Х. Кюпер, К. Лінднер, Д. Мон, П. Шнайдер, В. Боржковський, О.Т. Горбач, П.М. Грабовий, Й.О. Дзендзелівський, І.Г. Матвіяс, Ю.Л. Мосенкіс, Л.О. Ставицька, К.Й. Студинський, та ін.). Німецький мовознавець М.Р. Фасмер вважає, що французьке слово «*jargon*» є похідним від гало-романського «*gargone*», що перекладається як «балаканина», проте серед дослідників існують і інші версії про походження цього терміна [6, с. 35]. Так, за російським мовознавцем та енциклопедистом А.Д. Міхельсоном, слово «жаргон» походить від французького *jars* («гусак») [4, с. 174]. У лексикографічних джерелах знаходимо наступні визначення поняття «жаргон» (фр. *jargon*, від галло-романського *gargone* – базікання) – «соціальний діалект, яким користуються мовці, об'єднані спільними інтересами, захопленнями, професією, віком, ситуацією» [2, с. 26], жаргон – мова якоїсь соціальної чи професійної групи, що відрізняється від загальнонародної наявністю специфічних слів і виразів, властивих цій групі [1].

Жаргон відрізняється від літературної мови специфічною лексикою і вимовою та існує не окремо, а на основі певної мови. Психологічним підґрунтям виникнення жаргонізмів у певних групах носіїв мови є їхнє бажання бути

дотепними, прагнення вразити співрозмовників свіжістю та яскравістю висловлювання. Вирізняють такі види жаргону як професійний (*loser* – компанія, що програє, *marketer* – продавець, закупник; *hawker* – вуличний торговець, *moneybags* – багаті люди), військовий (*at ease* – вільно, *hit the dirt* – залягати, *sad apple* – нервова людина, *watch your step* – будь обережним, *brassed off* – ситий по горло), спортивний (*to fail some opportunity* – передати неточний пас, *big dance* – важлива спортивна подія), молодіжний (*ace* – братан; *heat* – поліцейський; *actually* – в натурі; *all shook up* – метушня; *hush-hush* – по-тихому; *idiot box* – телевізор, ящик), ІТ (*home-box* – домашній комп'ютер; *bit-bucket* – корзина; *three-finger salute* – команда перезавантаження; *green machine* – комп'ютер для військових цілей; *scrog* – стерти інформацію) та ін.

Жаргон (сленг) притаманний майже всім мовам світу, англійська не є винятком. Сленг – неофіційна, нестандартна лексика, збагачена яскраво вираженим фамільярним забарвленням переважної більшості слів і словосполучень. Ця властивість сленгу обмежує стилістичні межі його використання [7]. Маковський М.М. зазначає, що сленгова лексика «визнається антиподом літературної мови і ототожнюється частково з жаргоном, а частково з професіоналізмами і з розмовною мовою» та вирізняє наступні наступні різновиди жаргону в англійській мові: 1) зворотний: *yob* замість *boy*, *apple – elppa*, *half – flatch*, *fish – shif*; 2) центральний: *milk – ilkem*, *catch – utchker*; 3) римований: *house = cat and mouse*, *apples and pears = stairs* [3, с. 80].

Отже, жаргон – це засіб відображення, сприйняття та осмислення навколишньої мовної картини світу та вираження її експресивної оцінки в мові. Жаргон як мовне явище використовується майже в усіх сферах життя суспільства та вирізняється за видами. Жаргон надає висловлюванням виразності, привертає увагу співрозмовників, допомагає цілісно і повноцінно передати інформацію, що відбувається у певному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/s/zharghon>
2. Баркасі В.В., Каленюк С.О., Коваленко О.В. Словник лінгвістичних термінів для студентів філологічних факультетів. Словник лінгвістичних термінів. URL: <http://dspace.mdu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/328/1>
3. Маковский М.М. Современный английский сленг. Онтология, структура, етимология. ЛКІ. 2013. 170 с.
4. Михельсон А.Д. Объяснительный словарь иностранных слов, вошедших в употребление в русский язык, с объяснением их корней. М., 1883. 764 с.
5. Руденко М. Ю. Исследование аргю, жаргона и сленга: вопросы терминологии. URL: http://scjournal.ru/articles/issn_1997-2911_2016_5-3_35.pdf
6. Фасмер М. Р. Этимологический словарь русского языка. Москва: Прогресс, 1986. 627 с.
7. Longman Dictionary of Contemporary English. New Edition/Pearson Education. URL: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/slang>

Марина Семоненко

Науковий керівник – доц. Алексенко С.Ф.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка)

ВИВЧЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ У ЛІНГВІСТИЦІ: НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ ТА ЙОГО СТРУКТУРИ

На сьогоднішній день науковці приділяють значну увагу вивченню лексичного складу мови. Зміст мовних одиниць усвідомлюється у різних аспектах їх функціонування, взаємодії та на різних макрорівнях. Необхідність таких досліджень визначається змістовно-потужним складом лексики мови, що вказує на її специфіку, особливості та функції.

Лексико-семантичне поле – це польова структура, що має ядро і периферію: в міру віддалення від ядра зв'язок між ядерним компонентом і семантикою одиниць поля слабшає [1, с. 106]. Лексико-семантичні поля не є окремим угрупованням. Вони поєднані між собою. Прикладом існування міжпольових зв'язків є багатозначні слова, які, маючи декілька значень, можуть належати до різних полів.

На думку Л. М. Васильєва, поняття «поле» перебуває з поняттям «лексико-семантична група» в родо-видових відношеннях і співвідноситься як загальне та конкретне [1, с. 106]. Лексико-семантичну групу розуміють як комплекс слів, що належать до однієї частини мови і можуть бути об'єднані: 1) на основі одного слова за спільною семою в інших словах із цим словом; 2) на основі загального, вираженого всіма словами лексико-семантичного поняття; 3) на основі ознаки, що лежить в основі назви [2, с. 537-538]. Лексико-семантичною групою можуть також вважатися лексичні об'єднання з однорідними або спорідненими значеннями, що відбивають специфічне явище мови, зумовлене поступом історичного розвитку [2, с. 537-538].

Слід вважати, що елементом поля є слово, якщо воно однозначне, або лексико-семантичний варіант багатозначного слова, оскільки всередині семантичної структури слова інтегральна ознака може не бути наявна у всіх варіантах. Отже, можна виокремити два види полів у лексико-семантичній системі: 1) лексичні (денотативні, тематичні, ономасіологічні, предметно-понятійні); 2) лексико-семантичні (парадигматичні) [3, с.192].

У кожному семантичному ряді певної лексико-семантичної системи є семантичне поле – це пов'язані між собою лексичні одиниці, кожна з яких визначається спільним поняттям; лексичне поле, яке об'єднує слова на предметно-понятійній основі, інваріантом якого є позамовне явище (денотат або коло денотатів, сигніфікат або множинність сигніфікатів) і дані якого організуються за принципом центра та периферії [4, с. 4], лексичне семантичне поле, що має конкретний характер й об'єднує безпосередньо слова, які мають парадигматичні та синтагматичні характеристики.

Структурою лексико-семантичного поля є ядро та розташовані навколо нього семантичні й стилістичні шари. Кожне слово посідає своє місце у лексико-семантичній системі, при чому окрема лексема має безпосереднє експліцитне або імпліцитне відношення до іншої лексичної одиниці. На семному рівні таких зв'язків ще більше. Під семою зазвичай розуміють мінімальні змістові елементи, що становлять значення кожної лексеми. Це найменші, граничні частинки змісту, які неможливо поділити далі [5, с. 23]. Семантичні компоненти (семи) як неповторні комбінації універсальних за своєю природою семантичних рис зумовлюють неповторність змістових структур у різних мовах, кожна з яких відображає уявлення про певні явища дійсності. Задля виокремлення таких мінімальних частинок значення найефективнішим є компонентний аналіз, що дозволяє втілити це завдання і представити значення як систему найменших неподільних елементів змісту. Для аналізу та побудови лексико-семантичного поля користуємося здобутками лексикографії. Тлумачні частини словникових статей дозволяють розчленувати змістову сторону мовної одиниці на компоненти і представити її значення як набір сем, не оминаючи жодного з компонентів дефініції. Лексикографічна процедура передбачає прийом, коли кожне слово словникового тлумачення дорівнюється до семантичного компонента [6, с. 79].

Отже, лексико-семантичне поле – це складне органічне ціле, здатне до відносного саморозвитку; це елемент мовної картини світу (ієрархічна структурна єдність взаємопов'язаних і взаємозалежних лексичних елементів, наділених загальною семантичною ознакою, яка відображає понятійну, предметну чи функціональну схожість визначених явищ); це динамічна система, яка розвивається й пов'язана із семантичними полями конкретної мови. Незаперечним є той факт, що лексико-семантичне поле виступає структурною одиницею лексичного рівня та є одним із проявів парадигматичних відношень у лексиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильев Л.М. Теория семантических полей. Вопросы языкознания. М.: Наука. 1971. № 5. С.105-113.
2. Соссюр Ф. Курс общей лингвистики. Труды по языкознанию. М.: Прогресс, 1977. 695 с.
3. Канонік Н., Шкаровецька А. Наукові підходи до вивчення лексико-семантичних полів у лексико-семантичній системі сучасної англійської мови. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство. Луцьк. 2015. № 4. С. 187-193. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/7842/1/38.pdf>
4. Арнольд И. В. Стилистика. Семантика. М.: Наука, 1984. 300 с.
5. Соколовская Ж. П. Система в лексической семантике. К.: Вища школа, 1979. 189 с.
6. Снігур Н. Лексико-семантичне поле гумор в українській та чеській мовах. Мовознавчі студії. Київ. 2011. Вип 43.С.78-82. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15973/Snigur_Lexical_semantic_field_humor_in_Ukrainian_and_Czech.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Катерина Турчин

Науковий керівник – проф. Школяренко В.І.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

DIE FUNKTIONSWEISE VON INFINITIVKONSTRUKTIONEN IN DEUTSCHSPRACHIGEN ZEITSCHRIFTEN

Unter den Hauptproblemen der modernen deutschen Linguistik sind die Fragen im Zusammenhang mit der Funktionsweise von Infinitivkonstruktionen in deutschsprachigen Zeitschriften von großer Bedeutung. Linguisten interessieren sich für die Mehrdeutigkeit ihrer Interpretation, da Infinitivkonstruktionen die verborgenen Absichten des Autors des Textes vermitteln und eine besondere Wirkung auf den Rezipienten haben.

M.A. Mamedov schreibt: "Der Begriff 'Infinitivkonstruktion' hat im Deutschen aus folgenden Gründen eine tiefe Bedeutung: Einerseits stellt er die untergeordneten Systembeziehungen zwischen den Konstituenten dar, andererseits ist er nach B.A. Abramov praktisch, weil". ermöglicht die Berücksichtigung heterogener Konstruktionen in einem Absatz" [2, s. 8].

Der Infinitiv übt in der deutschen Sprache viele syntaktische Funktionen aus. Das Ziel der Arbeit ist, diese Funktionen zu bearbeiten und zu beweisen, dass der Infinitiv ein vielfältiges Element in der Sprache ist. Er ist die Basisform des Verbs und kommt mit oder ohne die Partikel 'zu' vor. In den Konstruktionen mit dem Partizip II kann er ihn ersetzen.

Infinitivkonstruktionen vermitteln die implizite Bedeutung der Botschaft und lösen eine Reihe von pragmatischen Aufgaben der Beeinflussung des Lesers. Die in deutschen Sätzen verzeichneten Infinitivkonstruktionen sind "Phänomene formalstruktureller Art und gehören zu den besonderen sprachlichen Techniken, die für einzelne Sprachen charakteristisch sind" [1, s. 78].

Der Infinitiv kann im Satz verschiedene Stellung haben; er fungiert als Vordersatz, Zwischensatz und Nachsatz. Der Infinitiv lässt sich in zwei Gruppen unterscheiden: syntaktisch abhängige und syntaktisch nicht abhängige Infinitiv. Der syntaktisch abhängige Infinitiv tritt beim Verb oder beim Substantiv auf. Der Infinitiv beim Verb kann notwendig oder frei sein. Im ersten Fall verbindet sich der Infinitiv mit den temporalen Hilfsverben ('sein', 'haben', 'werden'), Modalverben ('dürfen', 'können', 'mögen', 'müssen', 'sollen', 'wollen'), modalverbähnlichen Verben, Phasenverben und passivparaphrasierenden Verben.

Syntaktisch gesehen ist der Infinitiv ein untergeordnetes Prädikat, das in einer bestimmten Reihe von Konstruktionen verwendet wird. Der Infinitiv ist die ursprüngliche Form des Verbs, die im Wörterbuch als eine der drei Grundformen des Verbs angegeben ist. Er steht in der Regel an letzter Stelle eines Satzes und kann sein:

- a) Teil des Prädikats: *Ich **will** ein Einzelunternehmen **gründen**.*
- b) eine Ergänzung: *Den Unterricht **zu besuchen** ist unsere Pflicht.*
- c) Objekt: *Ich empfehle dir, das Geld in Euro **zu umzutauschen**.*

d) Adverb: *Er geht in die Bank das Geld überweisen.*

Die folgenden Infinitivkonstruktionen werden im Deutschen üblicherweise unterschieden:

- **Haben+zu+Infinitiv**

Haben+zu+Infinitiv drückt eine Pflicht aus und hat eine aktive Bedeutung, d. h. das Subjekt in Verbindung mit dieser Konstruktion ist der Ausführende der Handlung. Diese Konstruktion kann in verschiedenen Zeitformen verwendet werden, die häufigsten sind Präsens, Präteritum und Futur I.

Beispiel: *Damit habe seine neue Firma in Zossen nichts zu tun* [3, s. 21].

- **sein+zu+Infinitiv**

Die Konstruktion *sein+zu+Infinitiv* drückt eine Pflicht oder eine Gelegenheit aus und hat eine passive Bedeutung (d. h. das Subjekt ist das Objekt der Handlung). Diese Konstruktion kann auch in verschiedenen Zeitformen verwendet werden.

Beispiel: *Solange Verbraucher das nicht sehen können, ist ihnen nicht zu verübeln, dass sie sich für das billigste Angebot entscheiden* [3, s. 62].

Diese Konstruktion hat in der Regel die Bedeutung von Möglichkeit in Gegenwart von *Tafen* (*nicht, kein, nie*) oder Adverbien *kaum, leicht, schwer*.

Beispiel: *Hauptmann selbst war für Fragen nicht zu erreichen, sein Verteidiger wollte sich nicht äußern* [3, s. 21].

- **lassen + Infinitiv**

Diese Infinitivkonstruktion ist polysem und kann die folgenden Bedeutungen haben:

- a) Zu erlauben, zu ermöglichen
- b) eine Handlung veranlassen (befehlen, zwingen, anweisen)
- c) die Bedeutung der passiven Möglichkeit
- d) Anreizbedeutung

Beispiel: *Die Angehörigen lassen sich inzwischen von Medienanwälten beraten.*

Die Senioren müssen keine Masken tragen, sie können sich besuchen lassen.

Dennoch lässt sich aus vertraulichen Unterlagen der Ermittler das vermutliche Geschehen rekonstruieren.

*In einem Land, das eines der gleichberechtigtesten Länder der Welt sein will, lässt sich das 2021 nicht **verteidigen*** [3, s. 108].

Die Infinitivkonstruktionen "**um...zu**", "**ohne...zu**", "**statt...zu**" können als funktionale Synonyme von Vertragssätzen fungieren, unterscheiden sich aber in ihrer grammatikalischen Bedeutung und ihrem lexikalischen Umfang, obwohl sie maximale Überschneidungen im lexikalischen Inhalt haben.

Beispiel: *Condor könne alternativ eigene Zubringerflüge anbieten oder die Bahn nutzen, **um** seine Kunden nach Frankfurt **zu transportieren**.*

*Konzernchef Carsten Spohr und seine Vorstandskollegen hatten am 12. Februar Zinsen in Höhe von rund 25 Millionen Euro an die Gläubiger einer langfristigen Hybridanleihe ausgezahlt, **ohne** Brüssel zuvor darüber **zu informieren**.*

*Das sah so aus, als nähme ein Wettläufer im Stadion die Abkürzung über den Rasen, **statt** auf der Rennbahn **zu bleiben*** [3, s. 57].

Auf der Grundlage der Analyse deutscher Zeitschriften, aus denen die Sätze mit Infinitivkonstruktionen stichprobenartig ausgewählt wurden, können wir also feststellen, dass Infinitivkonstruktionen ein recht beliebtes sprachliches Mittel der Textbildung im heutigen Deutsch sind. Sie spielen im textuellen Raum eine wichtige Rolle, da sie dem Autor des Textes helfen, verschiedene modale Bedeutungen zu vermitteln und eine bestimmte pragmatische Wirkung auf den Rezipienten zu erzielen.

LITERATUR

1. Gubatenko E. I. Merkmale der Verwendung von Infinitivkonstruktionen in den Texten der militärischen Orientierung (am Beispiel der deutschen Sprache). Philologie, Kunstkritik und Kulturologie: wissenschaftliches Forum: Sammlung von Artikeln zu den Materialien der XVI. internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz № 5(16). M. ICNO. 2018. S. 78-86.

2. Mamedov A.N. Infinitivkonstruktionen in der deutschen Sprache und ihre lexiko-grammatischen Entsprechungen in der Übersetzung von Werbetexten ins Russische. Kurzfassung des Autors. Diss. Kandidaten der philologischen Wissenschaften: 10.02.20. M., 2006. 27 s.

3. Der Spiegel. Zeitschrift. 2021. № 13. S. 20-108. URL:
<https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-2021-13.html>

Наталія Шийка

Науковий керівник – доц. Багацька О.В.

**(Сумський державний педагогічний університет
 імені А.С.Макаренка)**

ПОНЯТТЯ СЛЕНГУ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ВИВЧЕННЯ В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ

Сленг – це особлива лексична система, яка має свої специфічні особливості. «The Oxford English Dictionary» пропонує таке визначення поняття «сленг»: *«language of a highly colloquial type, considered as below the level of educated standard speech, and consisting either of new words or of currant words employed in some special sense»* [1]. Британська енциклопедія визначає сленг як *«non-traditional words or phrases that express either something new or something old in a new way»* [2]. Згідно із запропонованими визначеннями, сленг має такі характеристики:

- 1) належність до неформального (нелітературного) шару лексики;
- 2) більш активне вживання усно, ніж письмово;
- 3) обмежене використання за контекстом або соціальними рамками.

Під терміном сленг В.А. Хом'яков у своїй праці «Три лекції про сленг» розуміє «особливий периферійний пласт нелітературної лексики і фразеології» [3, с. 8]. Сленг – це лексична група, що відноситься до сфери нестандартних елементів мови, оскільки його складові завжди стилістично марковані, тому що мають яскраво виражену експресивну забарвленість, а також соціально детерміновані, оскільки здебільшого характерні для деяких соціально-демографічних груп носіїв мови [4, с. 28].

Проблема класифікації сленгу є предметом багатьох наукових пошуків. Так, деякі лінгвісти [3, с. 50**Ошибка! Источник ссылки не найден.**] виділяють

два основних види сленгу – загальний сленг та спеціальний сленг. Розглянемо їх головну відмінність.

Загальний сленг – це сленг, що знаходиться за межами літературної мови, при цьому залишаючись загальнозрозумілим і широко поширеним у розмовній мові. Спеціальний же сленг має більш спеціалізоване призначення, до нього відносять слова професійного жаргону. На думку В. А. Хом'якова, «загальний сленг – це відносно стійкий для певного періоду, широко розповсюджений і загальнозрозумілий шар не літературної лексики і фразеології в середовищі живої розмовної мови (інколи з фонетичними, морфологічними і синтаксичними особливостями), достатньо неоднорідний за своїм генетичним складом і ступенем наближення до літературної мови, який має яскраво виражений емоційно-експресивний оціночний характер, що часто є протестом-насмійкою проти соціальних, етичних, естетичних, мовних та інших умовностей та авторитетів» [3, с. 8]. Спеціальний сленг, за визначенням В.А. Хом'якова, – це специфічна лексика і фразеологія соціальних жаргонів і арго кримінального світу.

Окрім поділу сленгу на загальний та спеціальний, існує класифікація за його територіальним поділом. Зокрема, в англійській мові виокремлюють британський, американський, австралійський, новозеландський та деякі інші територіальні варіанти мови, кожен із яких має свій сленг. Фокусом нашого наукового інтересу є американський молодіжний сленг.

Американська англійська істотно відрізняється від британського варіанту англійської мови. Американський варіант англійської мови часто називають спрощеним. Це досить точна його характеристика. Простим, часто малоосвіченим або неписьменним людям із різних країн, які прибули у Новий Світ у пошуках щастя, потрібен був простий і доступний спосіб спілкування. Мова англійської аристократії не підходила для цих цілей. Та й мало хто з переселенців володів нею. Тому, американський варіант англійської мови формувався на основі розмовної англійської мови [5, с. 165].

Основний словниковий склад мови в США суттєво не відрізняється від мови населення Британських островів. Так, американці використовують *sidewalk* замість *pavement*, *elevator* замість *lift*, *icing* замість *frosting*. Ряд слів і виразів є чистими американізмами: *highway*, *mail*, *movie*, *truck*, *gas* і багато інших. Багато повних американізмів – це назви рослин і тварин, невідомих у Великобританії: *corn* – кукурудза, *eggplant* – баклажан, *moose* – американський лось, *catbird* – дрозд американський.

Американська англійська мова більш відкрита до змін і легка для сприйняття. Це є однією з причин, чому вона отримала таке велике поширення у світі. Це мова нового покоління без певної національності та місця проживання, вихованого на масовій культурі.

Американський сленг є невід'ємним компонентом народності та невід'ємною частиною її культури. Якщо мова йде про живу мову будь-якого народу, то використання у ньому тільки чистої, літературної мови може сприйматися учасниками мовленнєвої діяльності як порушення комунікативного акту. Це стає більш зрозумілим, якщо вслухатися у живу розмовну мову носіїв мови, особливо молоді, в усному мовленні якої наявні загальні та спеціальні сленгізми американського варіанту розмовної мови.

Таким чином, під поняттям сленгу ми розуміємо лексичну групу, яка відноситься до сфери нестандартних елементів мови та здебільшого характерна для певних соціально-демографічних груп носіїв мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Oxford English Dictionary. URL: <http://stylistics.diary.ru/p195044646.html>
2. Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/slang>
3. Хом'яков В. А. Нестандартна лексика в структурі англійської мови національного періоду: дис. ... докт, лінгв, наук. Київ, 1985. 123 с.
4. Глушук Н. В. Лінгвопрагматика сучасного англомовного сленгу: витоки, класифікаційні та семантичні ознаки. Вісник Львівського університету. Серія: Іноземні мови. 2013. Вип. 21. С. 22-36.

5. Паращук В. Ю. Зміни в кодифікованих вимовних нормах сучасної англійської мови. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка. 2000. № 26. С. 165-175.

СЕКЦІЯ 5. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОКОГНІТОЛОГІЇ

Юлія Баркова

Науковий керівник – доц. Багацька О.В.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка)

ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУЧАСНИХ ЛІНГВО-КОГНІТИВНИХ СТУДІЯХ

Не зважаючи на те, що поняття гендеру виникло ще у 60-ті роки ХХ століття, і, насамперед, протиставлялося поняттю біологічної статі, у лінгвістиці воно набуло широкого загалу лише двадцятьма роками пізніше. Звернення до власне гендерних досліджень мовного матеріалу було зумовлене змінами традиційного розподілу чоловічих та жіночих ролей у суспільстві, а також стрімким зростанням інтересу до соціальних факторів, що розглядали мову у її зв'язку з суспільством та місцем людини в ньому [2, с. 46]. У результаті утворилися нові мовознавчі напрямки – соціолінгвістика, прагматика, теорія дискурсу та комунікації. Досвід вивчення диференційних ознак чоловічої та жіночої мови, накопичений на базі примітивних мов, почав екстраполюватися на більш розвинені європейські мови. Ці здобутки згодом широко використовувалися на теренах феміністичної лінгвістики, мета якої полягала у викритті панування гендерної асиметрії в системі мови, що обмежує мовленнєві можливості жінок. У цьому напрямку революційною стала робота Робін Лакофф «Language and Woman's Place» в якій вона протиставляє мовлення жінок мовленню чоловіків, та розглядає його як нижче по відношенню до останнього. Вона наголошує, що мова є андроцентричною, адже фіксує мовні

явища з чоловічої точки зору. Водночас Робін Лакофф наполягає на існуванні особливої «жіночої мови», специфіка якої проявляється у виборі лексичних засобів, синтаксичних конструкцій, а також на надсегментному рівні [2].

Дослідники виокремлюють дві групи проблем у сучасних гендерних лінгвістичних дослідженнях (А. Кириліна, О. Горошко, М. Магамедова та ін.):

1) мова і відображення в ній статі. Мета такого підходу полягає в описі та поясненні того, як маніфестується в мові наявність людей різної статі (досліджують насамперед номінативну систему, лексику, синтаксис, категорію роду і т. п.), які оцінки приписують чоловікам і жінкам і в яких семантичних сферах вони більш помітно виражені;

2) мовна і загалом комунікативна поведінка чоловіків і жінок, де виділяють типові стратегії і тактики, гендерно специфічний вибір одиниць лексикону, способи досягнення успіху в комунікації, переваги у виборі лексики, синтаксичних конструкцій і т. д. – тобто специфіка чоловічого та жіночого мовлення.

На нашу думку, доцільно виокремити ще один аспект гендерних досліджень у лінгвістиці – відображення в мові особливостей гендерної ідентичності представників обох статей, тобто як саме особистість сприймає себе та визначає свою роль у соціумі, а не лише як суспільство сприймає її. Загалом гендерна ідентифікація – це усвідомлення індивідом власної статевої належності, переживання своєї маскулінності/фемінності та готовність виконувати визначену статеву роль. Як зазначають Ю. Галустьян та В. Новицька, «ідентифікувати (усвідомити) себе чоловіком або жінкою – означає прийняти ті психологічні якості й моделі поведінки, які суспільство приписує людям залежно від їх біологічної статі» [1]. Гендерна ідентичність передбачає існування певних оцінних компонентів щодо відповідності виконуваної ролі очікуванням суспільства.

Сьогодні можна говорити про розвиток наступних напрямів у гендерній лінгвістиці:

- вивчення лексичної та граматичної системи мови з метою встановлення відмінностей у мовній поведінці статей;
- проведення зіставних досліджень на матеріалі як споріднених, так і неспоріднених мов для виявлення гендерних асоціацій у різних мовах;
- аналіз письмової та усної форм мовленнєвої поведінки чоловіків і жінок з позиції мети висловлювання, стратегій і тактик.

Чоловіки і жінки по-особливому лінгвалізують світ та одні одних, унаслідок чого спостерігаються певні відмінності в їх мовленні. На сьогодні існують усі підстави стверджувати: є почуття, що їх переживають тільки жінки або тільки чоловіки, а отже, відповідно цим настановам, відбувається вибір мовних засобів, природний для одних і неактуальний, необов'язковий для інших.

Зважаючи на те, що сучасна лінгвістика характеризується антропоцентричним підходом до опису мовних явищ, стає нагальним вивчення мови в її тісному зв'язку з людиною, що послуговується нею як засобом комунікації. Окрема увага приділяється специфіці існування особистості в художньому тексті, де гендерна ідентичність, як одна з базових характеристик особистості, детермінує характер створених нею текстів. У художньому творі гендерний фактор проявляється у мовних засобах, якими послуговується автор змальовуючи художню картину світу та віддзеркалює його уявлення про реальну комунікативну взаємодію людей у мовленні персонажів.

Перспективність подальших наукових розвідок полягає у дослідженні лінгвістичних засобів маніфестації різногендерної мовної особистості персонажів у сучасному художньому дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галусян Ю. М., Новицька В. П. Деякі аспекти гендерної ідентифікації та соціалізації особистості. Український соціум. 2004. № 1 (3). С. 7-13.
2. Кирилина А.В. Гендерные исследования в лингвистике и теории коммуникации. М., 2004. 252 с.

3. Lakoff R. Language and Woman's Place. New York. 1975.

Світлана Вовчок

Науковий керівник – доц. Багацька О.В.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

СТАТУС ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ У СУЧАСНИХ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Професійні картини світу є ментальними конструктами, які об'єктивуються мовою, адже професійне знання, як і будь-яке інше, формується й акумулюється тільки у процесі мисленнево-мовленневої пізнавальної діяльності людини, а відтак мовним корелятом професійної картини світу є професійна мовна картина світу [1, с. 41].

Спираючись на дефініцію наукової картини світу, Л. А. Чернишова дає визначення професійної картини світу, згідно з яким вона виконує роль змістовного відображення наукової думки в конкретній сфері спеціальної життєдіяльності індивідуума [2, с. 15]. Окрім того, дослідниця акцентує фундаментальність поняття «картина світу» стосовно вивчення людини і її взаємодії зі світом, а також наголошує на принциповому розмежуванні понять «картина світу» і «мовна картина світу», «професійна картина світу» і «професійна мовна картина світу» [3, с. 98].

Цю ідею підтримує й Л. А. Кисельова, яка розуміє під поняттям «професійна картина світу» своєрідну «інформаційну комору» наукових знань у тій чи іншій спеціальній сфері, результат пізнавальної діяльності людини у певній галузі знання [4, с. 31-32].

Оскільки зміст професійної діяльності впливає на інформаційні структури відображення знань і досвіду людини у вигляді ментальних одиниць, то такі структури можна моделювати. Люди однієї професії бачать світ по-своєму, а

професійне бачення світу відображається у професійній мові. Відтак, професійна мова є втіленням професійної моделі через систему спеціальних номінацій / термінів окремої галузі. Л. А. Кисельова, вслід за Л. А. Чернишовою, розуміє професійно-мовною картиною світу як «національну форму вираження єдиного змістового інваріанта професійного знання» [4, с. 33; 3, с. 100].

Н. М. Гончарова вказує, що у представників різних професій картини світу можуть відрізнятися не тільки залежно від епохи, віку, соціальної приналежності, галузей наукового знання. За способом мовної репрезентації мовної картини світу можна виділити такі, що відповідають компонентам загальнонаціональної мови: літературна мовна картина світу і територіально, соціально, професійно обмежені [5, с. 403].

Вслід за Е. Сепіром, дослідниця Л. А. Кисельова стверджує, що професійно-мовна картина світу – це мовна картина світу, обмежена професійною сферою [4, с. 31]. Із цього визначення слідує, що професійна картина світу виражається за допомогою ресурсів національної мови. Окрім того, дослідниця вказує, що професійно-мовна картина світу формується певними вимогами, які професія висуває до людини. Зокрема, фахівець повинен знати що, кому, яким чином і з якою метою говорити.

Професійна свідомість (мовна і немовна) протиставляється буденній свідомості і може включати як елементи наукової, так і наївної картини світу фахівців. Витоки появи професійної картини світу виявляються після появи поділ праці, неминучого при прогресивному розвитку будь-якого суспільства, яке робить спеціалізацію професіоналів обов'язковою і більш вигідною для функціонування складної та диференційованої соціальної системи. Спеціалізація досягає свого піку в індустріальному суспільстві, яке вимагало величезної кількості професіоналів, що володіють знаннями у досить вузькій сфері діяльності та вирішують технічні питання виробництва [1, с. 42].

Біологічною основою професійної диференціації є вузька спеціалізація нейронів кори головного мозку і морфологічні зміни її будови у залежності від особистого досвіду індивіда та професійних компетенцій, придбаних ним

протягом усього життя. Люди, навчені різних речей, будуть відрізнятися один від одного, у тому числі, і на рівні морфології, і формування нового вдалого акту у процесі навчання може бути розглянуто як збільшення ступеня диференційованості співвідношення індивіда із середовищем [6, с. 36]. Крайнім вираженням подібної диференціації є професійна деформація особистості.

Професіоналізація ж мовної особистості є наслідком змін у нейронній структурі головного мозку – матеріального субстрату мовної свідомості, – і обумовлюється утворенням, професійним досвідом, а також психологічною установкою майбутнього фахівця [7, с. 232]. При складанні психологічних профілів різних професій, можна відзначити, що ті чи інші спеціальності заохочують такі якості, що складаються у бінарній опозиції: терплячість або швидкість реакції, підозрілість або довірливість, схильність до теоретизування або концентрацію на чомусь конкретному, прагнення до консенсусу або незалежність, оптимізм або песимізм, заклопотаність фінансами або абстрагування від монетизації результатів своєї праці, віра у людство або розчарованість у ньому і т. д.

Професійна мовна особистість відрізняється діяльністю у спеціальній сфері – полі для соціалізації такої особистості, соціальної поліфункціональністю (тобто актуалізацією кількох соціальних ролей) і наявністю наукової картини світу у рамках профілюючих дисциплін [1, с. 42].

Оформлена професійна мовна картина світу при цьому є одним із найбільш важливих показників сформованості професійної мовної свідомості. Вона полягає у наявності, актуалізації та постійному поповненні професійного тезаурусу, який складається із професійної лексики (термінів, професіоналізмів, професійних жаргонізмів та сленгу), а також системних зв'язків між його елементами. У сукупності зі стереотипами сприйняття, мислення і діяльності, професійна картина світу забезпечує успішне ведення професійного дискурсу [6, с. 36].

Зважаючи на функціонування галузевої термінології (як результату діяльності професійного мислення) у межах мовної картини світу окремої нації

та її відповідність цьому мисленню, професійно-мовна картина світу вважається тим її складником, що визначається як національний спосіб експлікації загальної змістовної закономірності професійного мислення [4, с. 32]. Це означає, що професійно-мовна картина світу організується навколо одиниць мови, стрижнем системного об'єднання яких є термінологія конкретної наукової галузі.

Успішність реалізації професійного дискурсу у рамках професійної картини світу визначається тим, що, при наявності загальних цілей і спільності професійної культури, представники однієї і тієї ж професії досягають єдності професійних свідомостей [6, с. 36]. Провідну роль у подібній синергії відіграє загальний мовний код, певною мірою непрозорий для представників інших професійних спільнот, завдяки вищезгаданим мовним (переважно лексичним) засобам репрезентації професійної картини світу.

Крім того, найважливішим елементом структури професійної свідомості є образ професії, що складається із: цілей професійної діяльності; засобів для реалізації професіоналами своїх функцій; професійна предметна область [7, с. 232].

На сьогоднішній день вченими вже досить широко вивчені особливості функціонування різних мовних концептів у професійній картині світу вчителів, лікарів, правоохоронців, лінгвістів, художників та ін. Е. Зеєр у своїх наукових працях досліджував ціннісно-мотиваційну структуру професійної картини світу. Дослідник виділив наступні її компоненти:

- професійна спрямованість – це мотиви (наміри, інтереси, схильності, ідеали), ціннісні орієнтації (сенс праці, заробітна плата, добробут, кваліфікація, кар'єра, соціальний стан та ін.);
- професійна позиція (ставлення до професії, установки, очікування і готовність до професійного розвитку), соціально-професійний статус;
- професійна компетентність – це сукупність професійних знань, умінь, а також способи виконання професійної діяльності [8, с. 25].

Узагальнення думок науковців, які долучалися до вивчення явища професійно-мовної картини світу, дозволяє дійти висновків, що професійна

картина світу певного спеціаліста формується на основі концептуальної картини світу носіїв відповідної лінгвокультури, тому вона є частиною концептуальної картини світу. Це означає, що професійна картина світу об'єктивується у мовній картині світу.

С. А. Матвеева вказує, що характер мовної картини світу очевидніше за все репрезентується лексикою, можна підкреслити значущу роль термінознаків у формуванні професійної мовної картини світу людини. Фундаментальну основу професійної картини світу складають когнітивні терміноструктури як дискретні одиниці, що репрезентовані у вигляді термінознаків і служать для передачі професійного знання та визначають своєрідність професійної мовної картини світу [6, с. 38].

Таким чином, професійна мовна картина світу включає у себе насамперед певний термінологічний корпус – від загальнонаукових та узвичаєних, відомих та зрозумілих більшості мовців термінів до агнонімів, коректне використання та сприйняття яких вимагають спеціальних професійних знань. Тобто термінологічна система є одним із головних засобів мовної репрезентації фрагмента професійної мовної картини світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сальник І. В. Професійна картина світу американського вчителя природничих наук: визначення та ключові концепти. *Science and Education a New Dimension. Philology*, VI (53). Issue: 182. 2018. P. 40-42.
2. Чернышова Л. А. Отраслевая терминология в свете антропоцентрической парадигмы: монография. Москва: Изд-во МГОУ, 2010. 206 с.
3. Чернышова Л. А. Профессиональная языковая картина мира: общее и национально-обусловленное. *Вестник МГОУ. Сер. Лингвистика*. Москва: Изд-во МГОУ, 2011. № 6. Т. 2. С. 98-102.
4. Киселева Л. А. Терминологическая репрезентация профессионально-языковой картины мира врача в немецком языке (на примере предметной

области медицины «акушерство и гинекология»): дис. ... канд. филол. наук. Астрахань, 2018. 153 с.

5. Гончарова Н. Н. Языковая картина мира как объект лингвистического описания. Известия Тельского государственного университета. Гуманитарные науки. 2012. № 2. С. 396-405.

6. Матвеева С. А. Лінгвокогнітивне моделювання професійної мовної картини світу. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2020. 31 (70), № 1. Ч. 3. С. 34-40.

7. Шамрай О. В. Професійна картина світу майбутніх лікарів-педіатрів. Молодий вчений. 2015. № 2(4). С. 231-234.

8. Даниленко Л. Лінгвістика ХХ-початку ХХІ ст. у пошуках цілісної теорії взаємозв'язку мови, культури і мислення. Мовознавство. 2009. № 5. С. 3-11.

9. Sapir E. The relation of American Indian linguistics to general linguistics. Southwestern Journal of Anthropology, 1947. P. 1-4.

Лілія Ганіченко

Науковий керівник – проф. Школяренко В. І.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка)

СПЕЦИФІКА ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «ЩАСТЯ» ФРАЗЕОЛОГІЧНИМИ ОДИНИЦЯМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Якщо ми звернемо увагу на вживання фразеологізмів в повсякденному житті, то ми зрозуміємо, що багато людей постійно їх використовують. Як в українській, так і англійській мовах постійно з'являються різні фразеологічні одиниці. За допомогою досліджень видатних учених, ми можемо дати різну характеристику для даних концептів. В англійській мові широко

використовуються фразеологічні одиниці, як в повсякденному житті так і в написанні різних творів, статей та наукових робіт.

Концепт – це дуже велике за значенням слово. За допомогою нього ми можемо описати картину світу, мовну картину душі, культуру, етнос та багато інших речей, які є важливими для нас. Концепт - це поняття, інноваційна ідея, яка містить в собі творчість та сенс.

Концепт щастя є складним ментальним утворенням, яке поєднує національно і культурно зумовлені уявлення, сформовані людством протягом часу. Картини світу в кожній людині буде відображатися по-різному.

Саме тому за допомогою концепту щастя люди хочуть показати те, що є для них головним. Якщо ми звернемося за допомогою до словників, то ми дізнаємося, що в українській мові слово щастя це - 1) стан цілковитого задоволення життям, відчуття глибокого вдоволення і безмежної радості; 2) досягнення, успіх, удача; 3) доля, талан.

В англійській мові "happiness" (n) – це the feeling of being happy. Для того, щоб дати точну характеристику концепту happiness, ми подивимось значення слова "happy"(adj): 1) feeling of showing pleasure or contentment. 1.1 (happy about) having a sense of trust and confidence in a person or situation. 1.2 (happy with) satisfy with the quality or standard of.

Є багато приказок та прислів'їв, які виражають щастя в англійській та українській мові. А також є саме приказки, які показують нам його причини. Причини щастя можуть бути як абстрактними так і реальними. The riches of the mind may make a man rich and happy; Happy wife happy life; Kindness brings happiness. Всякий свого щастя коваль; Без щастя в ліс по гриби не ходи; за щастя та горя склалася доля; Нема вірнішого приятеля як щаслива жінка.

Специфіка вираження концепту щастя фразеологічними одиницями в англійській мові не відрізняється від інших концептів. Перш за все в кожного концерту є певна ціль, за допомогою якої можна донести головну думку до читача. Якщо ми подивимось на роботи видатних вчених, то зможемо зрозуміти, що концепт щастя для кожного різний.

Проаналізувавши дані приклади та вище наведене, ми можемо зрозуміти, якою є специфіка вираження концепту щастя фразеологічними одиницями в англійській мові та що таке щастя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воркачов С. Г., Воркачова Є. А. Концепт щастя в англійській мові: значуща складова. Масова культура на рубежі ХХ-ХІ століть: Людина та її дискурс. М.: «Азбуковник», 2003.
2. Воркачев С.Г. Концепт щастя: понятійний і образний компоненти. Серія літератури і мови. 2001.
3. <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D1%89%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8F>
4. <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/>

Євгенія Доценко

Науковий керівник – доц. Багацька О.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

ПОНЯТТЯ КОНЦЕПТУ ТА ПІДХОДИ ДО ЙОГО ВИВЧЕННЯ У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ СТУДІЯХ

Упродовж формування людства та цивілізації було покладено чимало зусиль в пошуках відповідних – хоча б суб'єктивних – засобів вираження сутності духовно-культурних цінностей – концептів.

Термін «концепт» латинського походження: *conceptus* – поняття від *conspicio* – збирати, вбирати у себе; представляти; уявляти, формулювати; утворювати, зачати тощо [8, с. 306].

Зародження вчення про концепт пов'язують із працями П. Абеляра, який розумів його як згусток смислу, гранично суб'єктивну форму відображення [7,

с. 11]. Переломним етапом у історії концептуальних досліджень став 1928 р.: С. Акольдов-Алексеев у статті «Концепт і слово» окресливши концепт як специфічне утворення – результат узагальнення невизначеної множини предметів того самого роду [6, с. 45]. До середини минулого століття в науковій літературі «концепт» не сприймався як термін, тоді як 80-ті рр. ознаменувалися повноправним його функціонуванням у зв'язку з бурхливим розвитком когнітивного напрямку в лінгвістиці, який довів імовірність аналізу ментальних структур.

Багато філософів, філологів, теологів, фольклористів та різноманітних вчених інших галузей прагнуть виокремити, змалювати та осмислити основні морально-етичні категорії людського буття, пізнати їхню природу, властиві їм трансформації смислів, той образний світ, що захований у них, а по тому – й трансцендентний, метафоричний сенс існування загальнолюдських орієнтирів, у нашому розумінні – концептів. Зацікавленість у дослідженні та вивченні терміна «концепт» підтверджують праці українських і зарубіжних учених – А. Бабушкіна, А. Вежбицької, І. Голубовської, С. Жаботинської, В. Жайворонка, В. Карасика, В. Кононенка, О. Кубрякової, Д. Лихачова, В. Маслової, П. Мацьківа, М. Піменової, З. Попової, О. Селіванової, М. Скаб, Ю. Степанова, Й. Стернина та ін. Загалом у науці склалося два підходи до осмислення цього поняття – лінгвокогнітивний і лінгвокультурологічний [7, с. 12].

Лінгвокогнітивний підхід до розгляду концепту домінує у працях українських дослідників І. Голубовської та В. Жайворонка. Концепт, за І. Голубовською – це комплекс культурно детермінованих уявлень про предмет, певне культурно зумовлене ментальне утворення [1, с. 108-110]. В. Жайворонка прив'язує концепт до мовної проекції: «мовна одиниця функціонує часто не просто як слово-номінація з одним чи кількома лінгвістичними значеннями, а як слово-концепт – вмістилище узагальненого культурного смислу (сенсу), що дає підстави уважати мовну одиницю культурним концептом» [9, 10].

В інтерпретації О. Кубрякової, концепт – це «термін, що слугує для пояснення одиниць ментальних та психічних ресурсів нашої свідомості і тієї

інформаційної структури, що виражає знання і досвід людини; оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку, всієї картини світу, відображеної у людській психіці» [5, с. 90]. О. Селіванова підтримує думку про концепт як інформаційну когнітивну структуру свідомості, певним чином організовану та вбудовану до колективної чи індивідуальної концептосистеми [8, с. 318].

Розвиваючи думку С. Аскольдова, Ю. Степанов розглядає концепт як ментальні утворення», як «згустки культурного середовища у свідомості людини», наголошуючи на єдності світів – матеріального й духовного [9, с. 40]. Концепт – це те, у вигляді чого культура входить до ментального світу людини. З іншого боку, – це те, через що людина, яка не є творцем духовних цінностей, сама входить до культури, а іноді впливає на неї [9, с. 40], тобто концепт – головна комірка культури в ментальному світі людини [9, с. 41]. У такому розумінні концепту роль мови є другорядною, оскільки вербалізується лише його частина як згустку культури [6, с. 32].

В. Карасик розрізняє концепти за сферами людської діяльності, оскільки концепти є первісними культурними утвореннями, які транслюються в різні сфери буття людини, зокрема, у сфери переважно поняттєві (науку), переважно образного (мистецтво) і переважно діяльнісного (побут, життя) освоєння світу [4, с. 6]

На даний час актуальним, на нашу думку, є дослідження концепту АПОКАЛІПСИС, оскільки сучасний світ неупинно змінюється і з кожною хвилиною люди починають усе дедалі частіше замислюватися над його кінцем. З давніх давен людство розмірковувало над всесвітніми катастрофами, як вияв наближення Апокаліпсису. Відчуття близького кінця світу стало настільки всезагальним, що напевно кожен ставив собі питання про те що саме чекає на людський рід у майбутньому.

АПОКАЛІПСИС – одна з книг Нового Завіту, відома під назвою «Об'явлення Іоанна». Апокаліпсис є найдавнішим із християнських твором, що дійшли до нас. Його створення датується 68/69 рр. н.е. Основним змістом

Апокаліпсису вважаються пророцтва про «кінець світу», про «страшний суд», а також про боротьбу Христа та Антихриста та «тисячолітнє царство Боже». [2, с. 15]

Отже, наразі вивчення концептів є актуальним і многогранним., але водночас складним та достатньо суперечливим феноменом. Дискутуються питання про структуру концепту та визначення його особливостей. Неоднозначно вчені визначають підхід, у межах якого здійснюють трактування концепту, актуалізуючи когнітивний, культурологічний аспекти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голубовская И.А. Этнические особенности языковых картин мира, 2002. 293 с.
2. Гурьева Т.Н. Новый литературный словарь. Феникс, 2009. 20 с.
3. Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури. Довіра, 2006. 703 с.
4. Карасик В. И. Культурные доминанты в языке. 1996. С. 3-16.
5. Кубрякова Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов. 1997. 245 с.
6. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика. ТетраСистемс, 2008. 272 с.
7. Мацьків П. Концептосфера БОГ в українському мовному просторі. Коло, 2007. 332 с.
8. Селіванова О.О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке, 2012. 488 с.
9. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследований, 1997. 824 с.

Анна Лубенська

Науковий керівник – доц. Багацька О.В.

*(Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка)*

КАТЕГОРІЯ КОМІЧНОГО ЯК ОБ'ЄКТ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Комічне є важливою складовою повсякденного людського життя, з його формами ми стикаємося щодня. Сприйняття цього феномена досить відрізняються у вчених та дослідників і людей, що не мають відношення до лінгвістики чи філології. Науковці сьогодення виділяють більше десяти форм комічного, які мають місце в буденному житті людини. Їх класифікують за різними факторами, наприклад, ситуацією, в якій вони були створені, чи наміром їх творення. Під час вивчення комічного звичайно звертаються до такої науки, як лінгвістика, але варто пам'ятати, що, оскільки це явище стосується різних сфер людського життя, неминуче залучаються також інші позиції: соціокультурні, філософські, літературознавчі, культурні. Теоретичним вивченням феномена комічного займаються такі відомі вітчизняні дослідники В. Радванська та Н. Кудрявцева, Я.Л. Ковалевська, В.О. Самохіна, А. Тонкіх, М. Юрковська, В.І. Барсукова та С.К. Топачевський, О.Г. Підгрушна, І.А. Воробйова, а також іноземні вчені Д. Делабастіта, Л.К. Галл, Р.А. Мартін, С. Аттардо [3, с. 11].

Комічне як компонент невербальної комунікації та світосприйняття завжди мав велике значення, а також лінгвістичну й інформативну цінність. Під комічним ефектом розуміється вплив і прагматика жартів, заснованих на невідповідності значень, наприклад, буквального і контекстуального, що викликають при цьому сміх. Створення комічного ефекту засноване на грі зі змістом, що відрізняється різноманітністю типів, стратегій і правил, набір яких різний залежно від безлічі аспектів, в тому числі культурного і соціального середовища, темпорального простору у різних народів [2, с. 4].

В англomовних тлумачних джерелах це поняття розглядається як здатність сміятися над чимось смішним: humour 1) [uncountable] the quality in something that makes it funny; the ability to laugh at things that are funny; is a quality in something that makes you laugh, for example in a situation, in someone's words or actions, or in a book or film, тоді як в україномовних джерелах акцент робиться на зображенні чого-небудь у м'якому (доброзичливо-глузливому) комічному вигляді: 1. Доброзичливо-глузливе ставлення до чого-небудь, спрямоване на викриття недоліків; уміння подати, зобразити щось у комічному вигляді. 2. Художній прийом у творах літератури або мистецтва, заснований на зображенні чого-небудь у комічному вигляді, а також твір літератури або мистецтва, що використовує цей прийом.

Основними функціональними різновидами комічного вважають такі форми:

Гумор

Гумор (від лат. humor — волога, рідина) — різновид комічного, відображення смішного у життєвих явищах і людських характерах. Гумор не заперечує об'єкт висміювання, а лише піддає осміянню здебільшого часткові недоліки загалом позитивних явищ, окремі смішні риси в характері людини.

Сарказм

Сарказм (грец. sarkasmos — терзання, від sarkazo — рву м'ясо) — їдка, викривальна, особливо дошкульна насмішка, сповнена крайньої ненависті та гнівного презирства. Сарказм не має подвійного, часто прихованого дна, виражається завжди прямо. Об'єктом сарказму є зазвичай явища небезпечні, різко негативні й аморальні.

Іронія

Іронія (від грец. eironeia — лукавство, глузування, удавання) — художній троп, який виражає глузливо-критичне ставлення митця до предмета зображення. Це насмішка, замаскована зовнішньою благопристойною формою.

Сатира

Сатира (від лат. *satira*, від *satura* — суміш, усяка всячина) — 1) особливий спосіб художнього відображення дійсності, який полягає в гострому осудливому осміянні негативного; 2) твір викривального характеру. Сатира спрямована проти соціально шкідливих явищ, які гальмують розвиток суспільства; на відміну від гумору, вона має гострий непримиренний характер. Часто об'єктом сатири є антиподи загальнолюдської моралі, пристосуванці, лицеміри, зрадники та ін., а також явища, які не відповідають етичному та естетичному ідеалу.

Пародія

Пародія (від грец. *parodia* — пісня навиворіт, переробка на смішний лад) — 1) засіб художньої виразності, побудований на імітації манери поведінки, манери мовлення, творчої манери тощо з метою викриття того чи іншого явища, рис характеру; 2) один із жанрів фольклору та художньої літератури. Пародія завжди передбачає об'єкт висміювання, його впізнавання. На цьому будується комічний ефект пародії. Пародія може бути окремим художнім прийомом у певних епізодах, ситуаціях, а також засобом художньої типізації, створення образів, і пронизувати всі рівні тексту. Пародія завжди передбачає творче освоєння «чужого» через авторське, що надає цьому «чужому» непередбачуваного, окарікатуреного вигляду. Пародія розвінчує пародійований об'єкт і містить у собі елементи карнавалу.

Парадокс

Парадокс (грец. *paradoxos* — несподіваний, дивовижний, той, що суперечить здоровому глуздові) — 1) засіб художньої виразності; 2) вислів, судження, ситуація, вчинок та ін., які суперечать здоровому глуздові, не відповідають ustalеним нормам, традиційним уявленням. Парадокс, що завжди містить у собі елемент несподіваності, незвичайності будується на запереченні традиційного, усталеного, правильного. Через свою незвичайність парадокс висвітлює образи і явища у несподіваному ракурсі. Який нерідко допомагає виявити їхню приховану сутність. [1]

Різновидом гумору вважають чорний гумор, який відрізняється від інших типів комічного тим, що стосується лише певних аспектів людського життя, частіше всього чогось сумного або серйозного. За тлумачним словником, чорний гумор — це форма гумору, яка розглядає страждання людей як щось абсурдне, а не жалюгідне, та відноситься до людського існування іронічно та комічно [3, с. 12].

Таким чином, вивчення комічного та його форм є перспективним напрямком у сучасних лінгвістичних студіях. До основних засобів творення комічного відносяться різновиди мовної гри відповідно до мовного рівня, а також засоби, які мають прихований сенс, що доводить думку: « комічне завжди смішне, проте не все смішне комічне».

ЛІТЕРАТУРА

1. Засоби творення комічного, Що таке Засоби творення комічного?
URL: <https://gorodenok.com/засоби-творення-комічного/>
2. Сокол Є. С. Особливості перекладу комічного в кінодіалогах. Миколаїв, 2020. 13 с.
3. Трофименко А.В. Засоби творення комічного в телесеріалах та способи їх перекладу українською. Суми, 2019. – 67 с.

Катерина Мелешко

Науковий керівник – доц. Коваленко А. М.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка)

КОНЦЕПТ *PROBLEM CHILD* В СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Дослідження останніх років яскраво відображають зацікавленість чималої кількості лінгвістів до аналізу концептів. На сьогоднішній день концепт є основним поняттям когнітивної лінгвістики та визначається як оперативна одиниця пам'яті. Однак існує ще ціла низка різноманітних концептів, котрі

потребують свого детального вивчення. Одним із таких є концепт **PROBLEM CHILD**, який у буде вербалізований за допомогою мовних одиниць в англomовних тлумачних словниках.

Чимало відомих лінгвістів, котрі намагалися осягнути всю природу концептів, аналізуючи та вивчаючи їх значення та вплив на мовленнєву та розумову діяльність людини. Серед таких мовознавців В. А. Маслова, Ю. С. Степанов, Д. С. Лихачов, В. І. Карасик, З. Д. Попова, Й. А. Стернін та багато інших.

Концепт являється структурним елементом мовної картини світу, котра, в свою чергу, означає сукупність уявлень про народ на певному етапі розвитку, зафіксованих в одиницях мови, і власне уявлень, відображених у мовних символах та їх значеннях — мовний поділ світу, мовний порядок і предметних явищ, а також інформацію про світ [3, с. 38]. Тобто мова має великий вплив на формування мовної картини світу [1, с. 28].

Оскільки концепт **PROBLEM CHILD** завжди вербалізується лексемою *teenager* в значенні підліток, за допомогою цілої низки англomовних тлумачних словників ми маємо змогу проаналізувати словникові дефініції, щоб зрозуміти специфіку світобачення носія англійської мови.

Звертаючись до *Cambridge Dictionary*, автори словника подають лексему *teenager* у двох – британський та американський варіантах англійської мови: «*a young person between 13 and 19 years old*» [4] та «*a person who is 13 through 19 years old*» [4]. Різниця невелика, але у британському варіанті англійської мови, не дивлячись на конкретне позначення віку людини, що вже приблизно дає нам уявлення про зовнішній вигляд, характер та ментальні здібності, наголошується на віковому періоді індивіда.

Англomовний словник *Oxford Learner's Dictionaries* визначає підлітка як: «*a person who is between 13 and 19 years old*» [7], подаючи загальне значення слова, яке увібрало в себе обидва варіанти англійської мови.

Автори *Longman Dictionary of Contemporary English* та *Collins Dictionary* замість вже звичної нам семи *person*, позначають людину невизначеним

займенником, а саме: «*someone who is between 13 and 19 years old*» [6, с. 5], але вікові рамки вказують ті ж самі, що і в варіантах наведених нами вище.

Усі словникові дефініції, характеризуючи лексему *teenager*, роблять акцент на фізичній ознаці, особливо на віковому періоді життя людини та, у більшості випадків, визначення особи. Завдяки аналізу всіх дефініцій, можна визначити такі лексеми, як: *person*, *someone* та словосполучення *a young person*. Останнє якнайкраще представляє нам людину, котра знаходиться у перехідному від дитинства до юності віці.

Отже, ми змогли проаналізувати лексему *teenager*, котра виражається концептом **PROBLEM CHILD** та визначили основні її основні тлумачення в англomовних словниках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бешлей О. В. Концепт **YOUTH** в англomовній картині світу (на матеріалі фразеологічних одиниць) Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Філологічні науки (мовознавство). 2016. С. 27–31.

2. Огієнко К. Особливості вербалізації концепту “*disease*” у сучасному англomовному пісенному дискурсі. Актуальні питання гуманітарних наук, вип. 32, том 2, 2020. С. 81-88

3. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика: учеб. изд. Москва: АСТ: «Восток-Запад», 2007. 226 с.

4. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>

5. Collins Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/>

6. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com/>

7. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>

Марія Пахомова

Науковий керівник – доц. Ковбасюк Л.А.

(Херсонський державний університет)

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ В ЧАСИ ПАНДЕМІЇ КОРОНА ВІРУСУ

Значні зміни сталися за останні три роки в різних галузях життя людей, які були зумовлені пандемією COVID-19. Ці переміни відбулися й в області навчання, що виявили певні проблеми та неготовність, що пов'язані з відсутністю досвіду, технічного обладнання як у викладачів, так і у здобувачів вищої освіти. Саме тому ми можемо стверджувати про розширення концепту НАВЧАННЯ новими лексичними одиницями.

Предметом нашого дослідження є лексичні та структурні особливості лексичних одиниць, що вербалізують концепт НАВЧАННЯ. Тож ми зверталися до таких авторитетних словників: Das Online-Wortschatz-Informationssystem Deutsch des Leibniz-Instituts für Deutsche Sprache [1] та DUDEN.online [2].

Аналіз показав, що концепт НАВЧАННЯ вербалізується в текстах сучасних німецькомовних медіа за допомогою таких **50 лексем та груп лексем**: - **прості лексеми** (*Overzoomed* - Стрес через занадто великої кількості відеоконференцій (з програмним забезпеченням Zoom), *Teamsen* - спілкуватися, працювати, проводити заняття і т.д. через Інтернет (з передачею зображення) за допомогою програмного забезпечення для відеоконференцій Teams, *Lautschalten* – увімкнути звук);

складні лексеми з двох компонентів (*die Digitalisierungslücke*- дефіцит цифрових технологій, *der Digitalisierungsschub* – поштовх до використання цифрових технологій, *die Digitallehre* – цифрове навчання, *die Distanzklausur* – дистанційний іспит, *die Distanzprüfung* – дистанційний іспит, *der Distanzunterricht* – дистанційне навчання, *das Durchschnittsabitur*, *das Coronaabitur* - атестат для вступу до вищого навчального закладу, що видається без випускних іспитів і виключно на підставі успішності за останні два навчальні роки в зв'язку з закриттям шкіл через пандемію COVID 19, *das Hybridlernen* -

змішане навчання, *der Hybridunterricht, der Wechselunterricht* – змішаний урок, *das Nullsemester*- нульовий семестр,);

складні лексеми з трьох компонентів (*die Closed-Book-Klausur* - Іспит із закритою книгою, *der Halbklassenunterricht* - Урок в половинному класі, *die Open-Book-Klausur* – іспит з відкритою книгою) ,

словосполучення (*digitale Didaktik* – цифрова дидактика, *digitaler Fernunterricht* - цифрове дистанційне навчання, *digitaler Lernbegleiter* - цифровий навчальний додаток, *digitales Klassenzimmer* - цифровий клас, *digitales Schulzeitalter* – цифрова шкільна епоха, *digitales Semester* – цифровий семестр, *die Blended Mobility* - змішана мобільність).

Тож прості лексеми складають 6%, складні із двома компонентами – 60%, складні лексеми з трьома компонентами становлять 10%, та словосполучення – 24%.

Розглянемо значення слова НАВЧАННЯ або *die Ausbildung* німецькою. Тлумачний словник DUDEN містить таке визначення [3, с. 144] - а) *das Ausbilden* (1 a); *das Ausgebildetwerden: die Ausbildung von Lehrlingen*.

На основі аналізу одиниць, обраних методом суцільної вибірки із лексикографічних джерел, які вербалізують концепт Навчання було виокремлене ключове слово ***die Ausbildung*** (навчання), тому ще воно виражає найбільш загальне та нейтральне значення.

Близькими до ядерного шару є одиниці *der Distanzunterricht, der Hybridunterricht, der Wechselunterricht, der Halbklassenunterricht*. Ці лексеми мають у своєму складі *der Unterricht*, тобто навчання. Ці слова характеризують та подають додаткових ознак ядру. Сюди ж ми відносимо *die Digitallehre, das Hybridlernen* – двокомпонентні складні лексичні одиниці, *digitaler Fernunterricht, Blended Learning* – словосполучення, *das Homeschooling* - запозичення з англійської мови, що представляють собою синоніми до вже перелічених одиниць.

До складу ближньої периферії можна, на наш розсуд, додати такі словосполучення як *digitale Didaktik*, що більше відноситься до викладачів та

того, які методи вони використовують під час навчання учнів та студентів у ковідний час. Словосполучення як раз називає цей проміжок часу *digitales Schulzeitalter*. Близня периферія концепту НАВЧАННЯ містить складні іменники на кшталт *die Distanzklausur, die Onlinevorlesung, die Onlinekonferenz, die Hybridveranstaltung, der Zukunftscampus*. Певна кількість слів містить у собі слова *online-*, *Distanz-*, *hybride-*, які теж додають конкретну рису одиницям, вказуючи, яким чином відбувається та чи та частина освітнього процесу. Найбільше концепт НАВЧАННЯ вербалізується через ближню периферію (52%).

Дальня периферія представлена одиницями, що містять наступні компоненти – *digital* - (*der Digitalisierungsschub, digitaler Lernbegleiter der Digitalpakt*), *Corona* – (*das Coronaabitur die Coronaferien*), - *semester* (*das Nullsemester, das Solidarsemester, das Coronasemester*). Здебільшого це двокомпонентні складні лексичні одиниці, які становлять 26%.

До інтерпретаційного поля відносимо найменшу кількість (17%), до складу яких входять не лише іменники, які переважно стосуються технічної сторони навчання - *die Videoschalte, Videochatten, das Erklärvideo*, а й дієслова – *teamsen, sein overzoomed, lautschalten*.

Таким чином наше дослідження показало, що концепт НАВЧАННЯ в часи коронавірусу дійсно збільшився за рахунок вже сталих та оказіональних утворень з різною структурою. Лексичні одиниці, що вербалізують концепт, здебільшого належать до ядра, а найменша кількість містить в собі дальня периферія.

ЛІТЕРАТУРА

1. Das Online-Wortschatz-Informationssystem Deutsch des Leibniz-Instituts für Deutsche Sprache (IDS), Mannheim. URL: <https://www.owid.de/index.jsp> (дата звернення 20.10.2021)
2. Duden Online. URL: <https://www.duden.de/woerterbuch> (дата звернення 20.10.2021)

3. Duden. Bedeutungswörterbuch/Dudenredaktion. Bibliographisches Institut: 2010. 1184 s.

Анастасія Потапова

Науковий керівник – доц. Багацька О.В.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНФЛІКТІВ У АНГЛОМОВНОМУ ТЕЛЕДИСКУРСІ

У загальному розумінні конфлікт є зіткненням інтересів, протилежних та несумісних сил. Конфліктні ситуації у рамках теледискурсу набувають такої риси, як несумісність намірів та протидія сторін у комунікації персонажів. Конфліктна взаємодія супроводжуються негативними емоціями, які можуть як відобразитися мімікою обличчя, так і втілювалися у словесній формі через мовні засоби. У аналізі конфліктної ситуації ключову роль відіграють лексичні, стилістичні та граматичні мовні засоби, серед яких особливого значення для нашого дослідження набувають саме лексичні [2; 4].

Лексикологія є розділом мовознавства, увага якого присвячена вивченню лексики та лексем як визначальних структурно-семантичних одиниць мови з їх функціональними можливостями. Лексема представляє собою слово як основну одиницю лексики, яку можна розглядати у сукупності всіх її форм та значень. На трактування значення лексеми у англомовному теледискурсі істотно впливає її семантика, у зв'язку з якою ми можемо виділити смислову одиницю певної лексеми – сему [5].

Лексичні засоби мовної репрезентації конфліктів зазвичай представлені багатозначними лексемами та омонімами, вживання яких у нерозгорнутому контексті стає ключовим чинником у розвитку мовного конфлікту. Лексеми, які сприяють розвитку та наростанню конфлікту, також називаються конфліктогенними [1].

Лексичний рівень репрезентації конфліктних ситуацій може бути представлений іменниками, дієсловами, прикметниками, тощо. В умовах конфліктної ситуації лексеми зазвичай використовуються для позначення зневажливого ставлення, агресії, фізичних дій насильницького характеру, негативної оцінки, направлених на суперника. Як приклад, розглянемо одну із конфліктних ситуацій у американському телесеріалі «The Umbrella Academy», яка відбулася між персонажами Беном і Клаусом. Після програшу у покер, Клаус відкрито конфліктує зі своїми суперниками по грі, що призводить до бійки. Сподіваючись на допомогу брата-привида, він користується своїми силами, щоб проявити його для інших. Але згадуючи поведінку Клауса у попередньому їх конфлікті, Бен відмовляється:

«*You`re so **independent**, go **fight** your own battles*»

Лексичне значення прикметника *'independent'* (незалежний) визначається як *free from outside control; not subject to another's authority; not depending on another for livelihood or subsistence; capable of thinking or acting for oneself*. Ключовою семою лексеми *'independent'* є *'separate'* (самостійний). Лексичне значення дієслова *'fight'* (б'ються) – *take part in a violent struggle involving the exchange of physical blows or the use of weapons; engage in a war or battle; struggle to overcome, eliminate, or prevent*. Ключовою семою лексеми *'fight'* є *'struggle'* (боротися). Семантика поданих лексем свідчить про негативну оцінку «незалежності» Клауса та його рішень щодо цього конфлікту, чим Бен вказує йому на те, що і в цій битві він може боротися самостійно. Лексеми *'independent'* і *'fight'* провокують подальше розгортання конфлікту, тим самим отримують статус конфліктогенних.

Отже, більшості конфліктних ситуацій є притаманним руйнування міжособистісних відносин. У репрезентації конфліктів англомовного теледискурсу ключову роль відіграють конфліктогенні лексеми, які є додатковим інформаційним полем у суперечці, засобом вираження ставлення та негативних дій до опонента. Саме вони впливають на поведінку учасників конфлікту,

руйнують етикетні правила мовлення і запобігають створенню позитивних міжособистісних відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анцупов А. Я., Шипилов А. И. Словарь конфликтолога. Более 1700 понятий: словарь. М.: ЭКСМО, 2010. 653 с.
2. Белоус Н. А. Аспекты анализа типовой структуры речевого конфликтного поведения. Электронный научный журнал «Культура и общество». Москва: МГУКИ, 2008. URL: <http://e-culture.ru>
3. Белоус Н. А. Конфликтный дискурс в коммуникативном пространстве: Семантические и прагматические аспекты: автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.19. Краснодар, 2008. 48 с.
4. Белоус Н.А. Конфликтный дискурс vs конфликтный текст. Вестник Санкт-Петербургского университета. Филология, востоковедение, журналистика. Санкт-Петербург: издательство Санкт-Петербургского университета, 2007. № 4. С. 96 – 108.
5. Тараненко О. О. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=54125

Катерина Рожко

Науковий керівник – доц. Ковбасюк Л.А.

(Херсонський державний університет)

ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ ПРОСТІР СУЧАСНОГО НІМЕЦЬКОМОВНОГО ФЕНТЕЗІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРУ КЕРСТІН ГІР «РУБІНОВА КНИГА»)

В останні роки відзначається зростання інтересу до вивчення творів фантастичної літератури, в тому числі до проблеми розмежування її піджанрів, що в даний час представляється нелегким завданням. В той же час внести ясність

у диференціацію жанрів можуть застосування методик лінгвістичного аналізу, зокрема, когнітивного підходу до аналізу концептосфери фантастичних творів.

Термін «концепт» є досить поширеним у різних науках, таких як психологія, філософія, літературознавство тощо. З латинської мови «концепт» означає поняття. Існує декілька підходів щодо тлумачення значення терміну, його класифікації та структури. Наприклад, за тематикою вони утворюють емоційну, текстову, навчальну та інші концептосфери. Щодо самих носіїв концептів виділяють індивідуальні, макро- та мікрогрупові, національні. З позиції структури розрізняють польову концепцію, у вигляді хмарини та сніжної грудки, а також мережеву структуру[1; 2, с. 74].

У цьому дослідженні було проаналізовано концептосферу роману К. Гір «Рубінова книга». Деякий час авторка видавалася під псевдонімами. Шаленого успіху досягла завдяки творам дитячої літератури. Цей твір перший з трилогії «Дорогоцінного каміння», що присвячена подорожам у часі. На сьогоднішній день усі книги циклу екранізовані, а авторка продовжує писати для підлітків[4; 5].

У романі було виділено такі концепти : КОХАННЯ, ДРУЖБА, ДОБРО І ЗЛО, МАГІЯ. Найбільш репрезентованою виявився концепт МАГІЯ (51,5%). Одиниці, виділені нами у тексті, що репрезентують концепт становлять 67 лексем та груп лексем. З них прості лексеми — 43,3%; складні лексеми — 38,8%; словосполучення — 17,9%. Концепт «МАГІЯ» розуміється як набір чудодійних дій або надприродну силу, яка впливає на людей, тварин, природу тощо.

Головним проявом магії у творі – є мандрівки у часі: «*Wenn Mum mir Asrael geglaubt hatte, würde sie die Zeitreise wohl auch glauben*» [3, с. 101]. Вони можливі завдяки особливому гену, який наявний лише у двох родин — Монтроуз та де Вілерс: «*Natürlich war es aufregend, jemanden mit einem Zeitreise-Gen in der Familie zu haben...*»[3, с. 14]. Така особливість проявляється вже у підлітковому віці: «*Der erste Zeitsprung - auch Initiationssprung genannt - findet zwischen dem 16. und 17. Lebensjahr des Gen-Trägers statt*»[3, с. 10]. Аби здійснювати контрольовані мандри часом використовують спеціальний пристрій —

хронограф, що охороняється членами таємного об'єднання: «*Es passiert ihm täglich, vollkommen unkontrolliert, sogar mehrmals am Tag. Deshalb ist dieser Chronograf ja so wichtig*» [3, с. 88]. Це об'єднання було засноване графом Сент-Жерменом: «*Ein uralter Geheimbund, auch die Loge des Grafen von Saint Germain genannt*» [3, с. 191]. Ще одним проявом магичності є здатність бачити видіння. У романі тітка Медді бачить те, що відбудеться у майбутньому у вигляді символів: «*...Liebe Maddy, hattest du vielleicht eine Vision, die uns weiterhelfen könnte?*» [3, с. 64]. Головна героїня — Гвендолін — бачить привидів, більше того, говорить з ними та товаришує: «*Soll das heißen, du glaubst zwar, dass ich Geister sehe, aber du glaubst nicht, dass es sie gibt?*» [3, с. 125]. Невід'ємним атрибутом є філософський камінь, який утворює хронограф, коли кров усіх мандрівників часом опиниться у ньому. Сила, яку має цей камінь величезна. Головна його властивість — безсмертя: «*Der Stein der Weisen ist vielmehr ein Synonym für Unsterblichkeit*» [3, с. 491].

Концепт «МАГІЯ» у німецькомовній картині світу має багатовимірну структуру, утворену декількома рівнями. Перший, ядерний рівень, утворений загальним концептом «МАГІЯ». Другий рівень утворений концептами *der Zauberer, das Mysterium, die Alchemie*. На третьому рівні знаходяться концепти, що репрезентують артефакти та асоціації, що пов'язані з магією та чаклунством.

Проведений нами концептуальний аналіз дав змогу отримати інформацію про індивідуальну мовну картину світу письменниці. Фантастичний світ реалізується за допомогою магичних артефактів, наявністю у героїв певної генетичної особливості та самою можливістю подорожувати у минуле. Про таку змогу відомо лише ізольованій групі людей, тому усі чарівні елементи знаходяться під грифом «таємно».

Перспективу майбутніх досліджень вбачаємо у вивченні концептів з точки зору компаративної лінгвістики для порівняння різних мовних картин світу, а також у порівняльному аналізі концептосфер у жіночій та фантастичній літературі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жаботинская С. Концепт и домен: матричная и сетевая модели. Культура народов Причерноморья. 2009. № 168. Т. 1. С. 254-259.
2. Попова З.Д., Стернин И.А. Когнитивная лингвистика. М.: АСТ, Восток-Запад, 2007. 315 с.
3. Gier K. Rubinrot: Liebe geht durch alle Zeiten . TUXebook, 2010. 599 s.
4. Gier K. URL: <https://www.kerstingier.com/> (дата звернення: 27.10.2021)
5. Kerstin Gier sells Ruby Red trilogy in US. SF Scope. URL: <http://www.sfscope.com/2009/08/kerstin-gier-sells-ruby-red-trilogy-in-us/> (Дата звернення: 27.10.2021)

Дар'я Сахненко

Науковий керівник – проф. Школяренко В.І.

*(Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка)*

АСИМІЛЯЦІЯ КОМП'ЮТЕРНИХ НЕОЛОГІЗМІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Ми щодня зустрічаємо нові слова. Обсяг та розширення словникового запасу залежать від комунікативних потреб мовних спільнот. Постійно формуються нові слова, інші вимирають, змінюються їх значення або слова запозичуються з інших мов. Більше, ніж будь-який інший компонент мови, змінюється словниковий запас, оскільки потреби в іменуванні постійно змінюються та виникають із повсякденного життя мовної спільноти, з науки та техніки. Німецький словниковий запас також постійно змінюється [2, с. 102].

Це також підтверджується оглядом останнього видання орфографії Duden, опублікованого в 2006 році. Маючи близько 130 000 ключових слів, поточне видання є більш ширшим, аніж усі його попередні видання. Вже близько 3500 нещодавно записаних слів ґрунтовно закріпилися в німецькому вокабулярі, наприклад такі як *E-Pass* (електронний паспорт), *Jobcenter* (центр роботи),

Plasmafernseher (плазмовий телевізор) або *Weblog* (веб-журнал). Поготів нові значення у виразах, які використовувалися протягом тривалого часу, відображають поточний розвиток німецької мови [1, с. 6]. Неологізми, що постійно з'являються, відіграють важливу роль у цьому процесі змін [5, с. 98].

Загалом, неологізмами вважаються вирази, котрі позначають нові явища в усіх сферах суспільства: «Неологізм – це вираз, котрий називає нові природні та соціальні феномени, що виникають.» [3, с. 17]. Нове карбування слова чи виразу, котре перейшло до загального узусу вважається неологізмом [5, с. 99]. Зокрема, індустріалізація та механізація (поява нових медій) призвели до асиміляції багатьох технічних термінів у повсякденному мовленні: *Telex*, *Satellitenübertragung* [1].

Основними характеристиками неологізму є позначення нових фактів або нових концепцій, а також частота їх використання та належність до загальної мови [5, с. 99]. Однак, «нове» слово чи ні, не існує загальноприйнятої лінгвістичної критерії. Термін «неологізм» має лише відносну валідність, яка стосується часу та простору, для яких неологізм є новим. Неологізм можна розуміти як термін, пов'язаний з часом та місцем [5, с. 99]. Неологізми завжди виникають у певний час та у певному просторі, але згодом вони втрачають індекс нового в цьому просторі [5, с. 99].

Одним із критеріїв, що відіграє суттєву роль для лексикографів, є загальне використання нового слова, за допомогою якого оцінюватиметься інтеграція як завершена. Нові слова більше не вважаються неологізмами, якщо вони прижилися в загальній лексиці, тобто вони включені до стандартних словників. У літературі часто разові новоутворення відокремлюються від дещо поширених новоутворень. Такі утворення називають оказіоналізми (разові, миттєві, випадкові, тимчасові утворення) та вони бувають лише зрозумілі в контексті.

Процес асиміляції та лексикалізації неологізмів, зокрема у сучасній німецькій мові, є досить важким завданням для лексографів. Більшість новоутворень спочатку є тимчасовими та піддаються великій невизначеності щодо:

- Орфографії: як записати правильно *Spinoff*, *spin-off* чи *Spin-off*? *eLearning*, *E-Learning* чи *Elearning*?
- Вимови. Особливо це ускладнюється словами запозиченнями та часто, але не завжди, адаптується до системи фонем запозиченої мови. Як вимовити відповідно *Bundesbanker* або *mabber*?
- Граматичного роду. Чи це *der Blog* чи *das Blog*, *der Engine* чи *die Engine*? *Der/die/das E-Commerce*, *Action-Anime*?
- Флексій. Як правильно *des Peircing* чи *des Piercings*?
- Множини. Наприклад, *Flyer*. *die Flyer* чи *die Flyers*? *Die PC* чи *die PC's*?
- Частих мови. *Pay-per-Song*, *Value-at-Risk*? [4]

Щодо комп'ютерних неологізмів у сучасній німецькій мові, то більшість запозичень пішли з англійської мови. Якщо розглянути детальніше, то дійдемо висновку, що більшість новоутворень німецької мови – це слова англо-американського походження. Для запозичень характерна зміна написання слів, а саме – власні імена пишуться з великої літери, а до дієслів інфінітивної форми додається закінчення *-n* та *-en*, як ось наприклад: *chatten*, *rebloggen*.

При морфологічній асиміляції всі іменники отримують граматичний рід, наприклад «*das Mousepad*», котре у множині отримує закінчення *-s* (*Die optische Sensoren, die wie die Mousepads eines Notebooks reagiert...*).

Щодо лексичних одиниць, то існує, наприклад, група новоутворень котрі складаються з існуючих в німецькій мові коренів та афіксів. Сюди можна віднести слова, які складаються з двох частин, а саме англійської та німецької: *doppelklicken* (*Doppelklicken Sie in der Systemsteuerung auf das Symbol Java Plugin*).

Але більшість неологізмів в області комп'ютерних технологій не змінюються: *der Laptop*, *der Avatar*, *der Browser*, *das Banking*, *der Hypertext*, *das Interface*.

Отже, як бачимо, більшість комп'ютерних неологізмів у сучасній німецькій мові – це слова англо-американського походження або ранні

запозичення з високою здатністю до розширення лексичної та граматичної парадигм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Duden (2006) Die deutsche Rechtschreibung, Mannheim: Bibliographisches Institut & F.A. Brockhaus AG.
2. Fleischer, Wolfgang (2001) Kleine Enzyklopädie – deutsche Sprache. Frankfurt am Main: Lang.
3. Krahl, S., Kurs, J., (1975) Kleines Wörterbuch der Stilkunde, Leipzig.
4. Lemnitzer, Lothar (2007) Neue Wörter – Die Wortwarte- auf der Suche nach den Neuwörtern von morgen/ www.wortwarte.de
5. Xuefu, Dou. (1987) Neologismen im heutigen Deutsch, in: Sprache und Literatur in Wissenschaft und Unterricht, 59, S. 98-100.

СЕКЦІЯ 6. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАДИЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Ольга Бондарчук

Науковий керівник – проф. Воробйова О. П.

Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

ЕКСПРЕСИВНІСТЬ АНГЛОМОВНОГО НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ТЕКСТУ: ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ І ШЛЯХИ ПЕРЕКЛАДУ

Широка адресність науково-популярної публіцистики визначає її особливу значущість у соціальному житті суспільства. Науково-популярна література обслуговує ширшу область соціального життя, ніж інші види масової комунікації. Орієнтується вона при цьому на пізнавальні потреби читача [3, с. 142].

Експресивність як спосіб надання мовленню виразності є однією з ключових тем у лінгвостилістичних дослідженнях. У центрі уваги стилістики завжди були закономірності вибору засобів, які задовольняють вимогам соціально-рольової чи емоційної інтенції мовця. При цьому лінгвістична категорія експресивності має тісний взаємозв'язок із такими категоріями, як емотивність, оцінність, інтенсивність [2, с. 12].

Необхідність збереження експресивного потенціалу оригіналу у перекладі становить серйозну проблему, що зумовлює актуальність вивчення експресивних засобів у науково-популярному тексті в лінгвістичному та перекладознавчому аспектах. Експресивний потенціал визначається одиницями лексичного, синтаксичного та текстового рівнів, які містять експресивну інформацію, що реалізується в науково-популярному тексті.

Використання засобів експресії дозволяє автору максимально ефективно передати достовірне наукове знання в доступній та цікавій формі [4, с. 126]. Експресивність в англomовних науково-популярних текстах представлена на всіх мовних рівнях [1, с. 213]. При цьому в центрі уваги виявляються не лише самі

експресивні засоби та стилістичні прийоми в англомовному науково-популярному тексті та способи їх відтворення українською мовою, а й перекладацькі труднощі, що виникають при спробі зберегти експресивний потенціал оригінального тексту в перекладі.

Матеріалом проведеного дослідження стала книга Р. Фейнмана “Surely you’re joking, Mr. Feynman! (Adventure of a curious Character)” 1985 року [6] та її український переклад «Та ви жартуєте, містере Фейнман! Пригоди допитливого дивака», здійснений Миколою Климчук в 2018 році [5].

Зіставний аналіз оригіналу та перекладу дозволив встановити, що найчастотнішим способом відтворення у перекладі засобів експресії та відповідних стилістичних прийомів оригіналу є застосування граматичних трансформацій, підстановок та нейтралізації експресивного потенціалу. Далі, за зменшенням частотності, слідують такі прийоми, як компенсація, вилучення, логічний розвиток, функційно-адекватна заміна, експлікація, логічне додавання та калькування. Розглянемо кілька прикладів передачі засобів експресії аналізованого англомовного науково-популярного тексту у його українськомовному перекладі:

“*My God!*” [6, с. 8].

«*Боже ти мій...*» [5, с. 20].

Англійський вираз “*My God!*”, особливо зі знаком оклику, виражає потужну емоцію, яку без контексту встановити не можливо. Оскільки ця фраза може виражати як позитивне, так і негативне здивування, а також інші спектри переживань (радість, горе, страх тощо). В українськомовному тексті спостерігаємо застосування граматичної трансформації у вигляді зміни порядку розташування членів речення. Така трансформація видається необхідною, оскільки дослівний переклад «*Мій Бог*» не передав би автентичної експресії.

“*But it was all right, and when the bulbs were in series, all halflit, they would gloooooooooow, very pretty – it was great*” [6, с. 5].

«*Але все працювало: якщо поєднати лампочки послідовно, вони загоралися на півсили і тлі-і-і-і-ли. Було дуже красиво – просто класно!*» [5, с. 15].

У цьому прикладі одразу дві лексичні одиниці передають експресію оригіналу: *gloooooooooow* та *great*. Перше з цих слів – *gloooooooooow* (світитися) – є навмисно графічно подовженим аж на дев'ять додаткових літер, аби передати оцінку інтенсивності горіння лампи, а друге слово – *great* як прикметник у значенні «прекрасно» – є носієм експліцитної позитивної оцінки.

Для відтворення експресії цих елементів, перекладач вдається до низки прийомів. Так, до експресивного слова *gloooooooooow* було застосовано адаптацію як наслідування подовження голосної «*тлі-і-і-і-і-ли*». А замість прикметника *great* було вжито лексичну заміну у вигляді розмовного «*класно*», що точно відбиває і вік мовця (дитина), і спектр емоцій, які це слово передає.

Отже, експресивність, притаманна науково-популярному тексту в оригіналі і перекладі, відрізняє його від текстів власне наукового стилю. Для її відтворення, фахівці вдаються до різноманітних перекладацьких прийомів, де переважають різні види трансформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика. СПб: Издательство «Союз», 2004. 145 с.
2. Глазкова М. Ю. Экспрессивный синтаксис в современной публицистике (на материале русскоязычных и англоязычных аналитических общественно-политических статей): дисс. ... к. филол. н. Ростов-на-Дону, 2010. 166 с.
3. Переверзева И. В. Особенности реализации прагматического потенциала экспрессивных синтаксических конструкций в текстах научно-популярного стиля. Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2016. № 11–1 (65). С. 142–144.
4. Разинкина Н. М. Функциональная стилистика английского языка. Москва: Высшая школа, 1989. 182 с.
5. Фейнман Р. Та ви жартуєте, містере Фейнман! Пригоди допитливого дивака / Пер. з англ. Микола Климчук. Київ: Наш формат, 2018. 400 с.

6. Feynman R. P. Surely You're Joking, Mr. Feynman! (Adventures of a Curious Character). New York: A Bantam Book / WW. Norton Company, 1985. 205 p.

Дарина Дідух

Науковий керівник – доц. Харкевич Г.І.

(Волинський національний університет

імені Лесі Українки)

ЖЕСТИ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Вербальне і невербальне спілкування є невід'ємною частиною людського існування. Невербальне спілкування – вид комунікації, якому притаманне використання невербальної поведінки як головного засобу передачі інформації, формування образу, організації взаємодії, здійснення впливу на іншу людину [1]. Добре, коли інформацією можна поділитися не лише словесно, але і жестикуляцією.

Помилково вважати, що жести є стандартними для усіх культур. У різних культурах той чи інший жест може набувати різноманітних смислових відтінків. Жести є невід'ємною частиною спілкування, особливо якщо ми спілкуємося іноземною мовою. Вони є чудовим способом переконатися, що ми доносимо нашу думку та підкріплюємо те, що намагаємося сказати.

Нерозуміння значення жестів у різних культурах може призвести до непорозумінь, образ і навіть насильства. Оскільки жести є вживаною звичкою нашого повсякденного спілкування, тому легко припуститися комунікативної помилки. Так, президенти США Джордж Буш і Річард Ніксон ненавмисно образили свою аудиторію в Австралії та Бразилії, демонструючи широко вживані американські жести, не знаючи, що їх значення різко відрізняються.

Наприклад, великий палець угору – це, мабуть, найпоширеніший жест, який використовувався протягом тисячоліть. Це знак схвалення або згоди, що зустрічається в європейській та американській культурах. Такий жест є поширеним смайликом і використовується у соціальних мережах та рейтингах

обслуговування клієнтів, щоб висловити своє задоволення. Однак у багатьох ісламських та азійських країнах цей жест вважається серйозною образою. В Австралії цей жест також означає, що все гаразд, якщо мовець не рухає рукою вгору і вниз, що, в свою чергу, передає образу [2]. Жест великого пальця вниз також використовується в Америці, але рідше ніж в інших країнах. Цей жест означає протилежність “пальця вгору”. У багатьох культурах він вважається дуже грубим і зарозумілим.

Знак V або знак миру. Цей жест є універсальним. До 1960-х років він використовувався для позначення “перемоги”. Під час війни у В’єтнамі та епохи хіпі цей знак почав означати мир і зараз його зазвичай називають “знаком миру”. Однак, у багатьох країнах, за межами США, напрям долоні вказує на істотну різницю у тлумаченні значення жесту. Знак миру – це той жест, що спричинив комунікативні проблеми у Джорджа Буша-молодшого, коли він показав його австралійцям долонею повернутою всередину, що є серйозною образою [2]. Це також вважається образою у Великобританії та Південній Африці.

Знак “ОК” є ще одним поширеним жестом в Америці та більшості англomовного світу, що означає, що все йде добре і за планом. Його використовують дайвери, щоб показати, що з їхніми партнерами по дайвінгу все добре. Проте в Латинській Америці цей жест вважається надзвичайно грубим. У Франції він вважається образою. В Австралії цей знак означає “нуль”, у Новій Зеландії користувача вважають ледачим.

Жест рукою Согона. Цей жест (вказівний палець і мізинець спрямовані вгору, а два середні пальці – зігнуті) має широкий спектр значень. Протягом останніх десятиліть його використовували хард-рок-групи та їхні шанувальники як символ схвалення чи насолоди. У багатьох європейських країнах це знак диявола; вважається позитивним знаком в індуїзмі і в буддизмі. Цікаво, що це також знак Техаського університету в Остіні, відомий як “Донгороги”. Символ блимає на спортивних змаганнях, що означає “Hook’em Horns”.

Жест “Приходь сюди”. У США та деяких інших англomовних країнах скручування вказівного пальця до долоні використовується, щоб викликати

когось до себе. У фільмах цей жест використовується жіночим персонажем як спосіб спокусити чоловіка. Однак в інших країнах такий жест називають собакою, і, як випливає з назви, його не слід використовувати для виклику людей. Використання жесту на Філіппінах є одним з найбільш образливих жестів, який може призвести до арешту мовця. Японці вважають цей жест грубим. У Сінгапурі він використовується для позначення “смерті” [2].

Таким чином, жести відіграють важливу роль у міжкультурній комунікації, полегшуючи її, а іноді й ускладнюючи, оскільки один і той же жест може мати різне значення у різних культурах. Жести використовуються паралельно з мовленням, щоб виділити в ньому певні елементи, замінити їх.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербальна та невербальна комунікація. URL: https://pidru4niki.com/85119/menedzhment/verbalna_neverbalna_komunikatsiya (Last accessed: 30.10.2021).
2. The Meanings of Hand Gestures Around the World. URL: <https://englishlive.ef.com/blog/english-in-the-real-world/hand-gestures/> (Last accessed: 30.10.2021).

Альона Древаль

Науковий керівник – доц. Багацька О. В

*(Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ

ГРАМАТИЧНИХ ТРАСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТЕЛЕСЕРІАЛУ

SHERLOCK. SEASON 1

Для досягнення адекватності при перекладі з однієї мови на іншу перекладач використовує мовні засоби іншої мови, на яку здійснюється переклад, і відповідні прийоми і методи. Перетворення, за допомогою яких

можна здійснити перехід від мовних одиниць оригіналу до одиниць перекладу, називаються перекладацькими (міжмовними) трансформаціями [2, с. 78].

Перекладацькі трансформації розглядаються як прийоми перекладу, які може використовувати перекладач під час перекладу різних текстів, у випадках, коли словникова відповідність відсутня, чи не може бути використана за умов даного контексту [5, с. 49]. До сих пір фахівці в галузі перекладознавства не дійшли до єдиної думки щодо сутності поняття перекладацької трансформації. Цим і пояснюється існування різних класифікацій, запропонованих вченими, такими як В.Н. Комісарова, Р.К. Миньяр-Белоручев, А.Д. Швейцер і іншими. Але, не дивлячись на існування безлічі різних точок зору, лінгвіст В.Н. Комісарів, поділяє думку, що всі перекладацькі трансформації залежно від характеру мовних одиниць, що розглядаються як вихідні в операції перетворення, можна поділити на лексичні, стилістичні та граматичні [3, с. 213].

Розглянемо найяскравіші приклади використання граматичних трансформацій при перекладі телесеріалу «Sherlock. Season 1» українською мовою.

Граматичні трансформації полягають у перетворенні в процесі перекладу структури речення відповідно до норм мови перекладу. Наприклад, їх широке використання при перекладі з англійської мови на українську пояснюється тим, що речення не збігаються за своєю структурою: інший порядок слів, інший порядок розташування головного, підрядного, і вступного речення. Трансформація може бути повною або частковою, в залежності від того, наскільки змінюється структура пропозиції. Зазвичай, коли замінюються головні члени речення, відбувається повна трансформація, якщо ж замінюються лише другорядні члени – часткова. Крім того можуть замінюватися частини мови [1, с. 115]. Граматичні трансформації (морфологічні, синтаксичні) включають: синтаксичне уподібнення (дослівний переклад); членування речення; граматичні заміни (заміни підлягають формі слова, частини мови, члени речення) та ін. Розглянемо вищезазначені граматичні трансформації детальніше.

Синтаксичне уподібнення (дослівний переклад) – граматична трансформація при якій синтаксична структура оригіналу перетвориться в аналогічну структуру мови перекладу. Розглянемо вживання даної трансформації на прикладі перекладу складних речень як граматичних мовних засобів у телесеріалі:

Текст оригінального скрипту	Текст перекладу	Перекладацька трансформація
« <i>Sherlock: Three years ago, I proved to Lestrade, at the time of a particularly vicious triple murder, that Angelo was in a different part of town, house-breaking.</i> »	«Шерлок: Три роки тому, я переконав Лестрейда, що під час дуже жорстокого потрійного вбивства Анжело грабував будинок на протилежному кінці Лондона.»	Синтаксичне уподібнення

Членування речення – граматична трансформація, при якій синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється на дві чи більше предикативні структури мови перекладу. Розглянемо особливості використання даної трансформації на прикладі перекладу складних речень як граматичних мовних засобів у телесеріалі:

Текст оригінального скрипту	Текст перекладу	Перекладацька трансформація
« <i>Sherlock: There's a knife on the breadboard with butter on the right side of the blade because he used it with his left, it's highly unlikely that a left-handed man would shoot himself in the right side of his head.</i> »	«Шерлок: На дошці ніж. Масло на правому боці леза бо Кун брав його в ліву руку, дуже малоймовірно що шульга застрелився у праву скроню»	Членування речення

Граматична заміна – граматична трансформація, при якій граматична одиниця в оригіналі перетворюється на одиницю мови перекладу з іншим

граматичним значенням. Прикладом застосування цієї трансформації може слугувати переклад умовних речень:

Текст оригінального скрипту	Текст перекладу	Перекладацька трансформація
« <i>Sherlock: If somebody had just found that phone, they'd ignore a text like that, but the murderer... would panic.</i> »	« <i>Шерлок: Якби телефон знайшли, просто проігнорували б, але вбивця.. запанікує.</i> »	Грамматична заміна

Проаналізувавши використання перекладацьких трансформацій, стає очевидним той факт що, вони є необхідним засобом досягнення адекватного перекладу. В результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що різні види перекладацьких трансформацій спрямовані на максимально точну передачу семантики, прагматики та стилістики вихідного тексту. Оскільки при міжмовному перетворенні семантичні втрати є неминучими, перекладач звів їх до мінімуму за допомогою максимально ефективного використання граматичних перекладацьких трансформацій [4, с. 59].

Розглянувши приклади використання граматичних трансформацій у досліджуваному матеріалі, робимо висновок, що в перекладі відомого британського телесеріалу представлені всі існуючі види граматичних трансформацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева И.С. Введение в переводоведение. М.: Академия, 2004. 352 с.
2. Алимов В.В. Теория перевода: Перевод в сфере профессиональной коммуникации: Учебное пособие. изд. 5-е. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. 160 с.
3. Комисаров В.Н. Современное переводоведение. Учебное пособие. М.: ЭТС, 2002. 424 с.

4. Оболенская Ю.Л. Художественный перевод и межкультурная коммуникация. 4-е изд. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2013. 264 с.
5. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. М.: «Р.Валент», 2010. 244 с.

Марія Жеребило

Науковий керівник – доц. Харкевич Г.І.

(Волинський національний університет

імені Лесі Українки)

ТРУДНОЩІ ВЕРБАЛЬНОГО І НЕВЕРБАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ НА МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕГОВОРАХ

Одним із основних засобів дипломатії та головним механізмом урегулювання конфліктних відносин є міжнародні переговори. Вони є основною формою взаємодії держав на міжнародній арені. Саме тому варто зазначити наскільки важливим є правильне ведення переговорів та культура спілкування на міжнародних переговорах.

Особа, яка приймає участь у міжнародних переговорах, повинна володіти справжньою культурою спілкування, уміти передавати свої думки і почуття іншим, уміти слухати, виявляти розуміння і увагу, слідувати правилам етикету, також розумітись на культурі і традиціях країни свого співрозмовника.

Метою даної роботи є розглянути особливості дипломатичної культури спілкування у різних країнах та з'ясувати значення перекладу на міжнародних переговорах.

Культура спілкування передбачає дотримання загальноприйнятих моральних вимог до поведінки в суспільстві: ввічливості, коректності, тактовності, точності. Ділове спілкування у міжнародному аспекті є складним процесом, опосередкованим ціннісною несумісністю національних культур. Воно повинно відбуватися так, щоб унеможливити будь-який міжкультурний конфлікт, спричинений зіткненням різних уявлень про належну поведінку.

Специфіка міжнародних переговорів вимагає високої професійної культури спілкування на вербальному і невербальному рівнях. Адже одні й ті ж повідомлення і жести у представників різних народів можуть мати абсолютно різний зміст. Наприклад, спілкуючись із японськими партнерами, ніколи не використовуйте рукостискання. Японці уникають прямого погляду в вічі, який неминучий при рукостисканні. А за традицією найважливішим елементом чемної поведінки є уклін. Японцям, на відміну від італійців, властива акуратність, їхній стиль це обов'язковість, пунктуальність. Вони вміють слухати партнера, демонструють увагу, заохочуючи співрозмовника висловлюватися, що, однак, аж ніяк не слід розуміти як згоду з вашою думкою. Встановлюючи контакти з англійськими дипломатами і ведучи з ними бесіди, слід пам'ятати, що вони не люблять розмови про глобальні проблеми, на відміну від американців, які мають пристрасть до різних доктрин. Англійці воліють мати справу з конкретними питаннями, які актуальні на даний час. Французькі дипломати цінують людей, які знають їхню історію, культуру, архітектуру тощо [2].

Не менш складно інтерпретувати мову жестів. Наприклад, американський жест "ОК" для японця означає "гроші", для африканця – жест презирства, а для француза – "нуль". Тому важливо звернути увагу на особливості культури спілкування у різних народів.

Існують культури з високим і низьким контекстом, що пов'язано з переважанням вербальних або невербальних способів комунікації. Високий контекст означає, що більшість інформації передається за допомогою невербальних способів; тут величезне значення мають відтінки і нюанси в процесі спілкування. Низький контекст вказує на те, що основні відомості повідомляються за допомогою слів. Тут цінується прямий стиль комунікації, не вітаються двозначності і невизначеності. До культур з високим контекстом відносяться держави Південного Середземномор'я (Іспанія, Греція, Італія, Франція), країни АТР (Японія, Китай, В'єтнам, Корея), Латинської Америки, Середнього Сходу. До культур з низьким контекстом належать англомовні регіони, Скандинавські країни та Німеччина [1, с. 237].

На міжнародних переговорах величезну роль грає якість перекладу: високопрофесійний перекладач тонко відчуває контекст культури і здатний адекватно перекласти всі нюанси міжкультурних комунікацій. Професійний перекладач допоможе не лише зрозуміти партнерів на переговорах, але й пояснить особливості їхньої поведінки, які найчастіше пов'язані з соціокультурними традиціями іноземних країн [4].

Особливої уваги заслуговує питання про діалекти, ідіоми і сленгові вирази, які не можна використовувати в міжнародному спілкуванні, оскільки їх складно перекладати на інші мови, що може призвести до непорозумінь у процесі спілкування. Наприклад, російська приказка “У городі бузина, а в Києві дядько”, перекладена на іноземну мову, викличе лише здивування іноземних партнерів, і вам доведеться довго пояснювати її смислове значення [3].

Таким чином, під час налагодження ділових стосунків з представниками іноземних країн потрібно знати, що кожна з країн має свої національні звичаї та традиції ділового спілкування. Спілкуючись через перекладача, необхідно вживати короткі фрази, говорити повільно, робити паузу після кожного речення. У розмові з іноземними партнерами слід уникати аббревіатур, сленгу і ділового жаргону, щоб виключити неясності перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія. Сучасна політична лексика: навч. енциклопед. словник-довідник / за ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2015. С. 236-237.
2. Палеха Ю. І. Ділова етика: навч. – метод. посіб. Вид. 5-те, випр. і допов. К.: Видавництво Європ. ун-ту, 2004. 309 с.
3. Подольська Є. А. Культурні сценарії діяльності: культура мислення, спілкування, навчання, праці. Культурологія: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. С. 133-155.

4. Чайка Г. Л. Культура спілкування – основа корпоративної культури в організації. Культура ділового спілкування менеджера: навч. посібник. К.: Знання, 2005. С. 197-230.

Денис Каменський

Науковий керівник – проф. Школяренко В. І.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А.С.Макаренка)

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РЕКЛАМНОГО ТЕКСТУ

У сучасному суспільстві реклама – це потужна галузь індустрії, спрямована на забезпечення потенційного адресата рекламного повідомлення інформацією про товари або послуги з метою їх популяризації. Рекламний текст насичений оціночними (характеристика рекламованого продукту) та каузативними (причинно-цільовими) смислами, що, будучи змістовним приростом, визначає не лише інформаційне багатство цих текстів, а й різноманіття комунікативних установок. А один з головних мотивів, закладених в рекламному тексті – це мотив особистої вигоди [1, с. 15].

На наш погляд, Т. А. Козіна надає найбільш влучне визначення поняття "реklamний текст": рекламний текст – це різновид тексту масової комунікації, який має свою прагматичну установку – надання впливу на споживача в напрямку зміни чи посилення його позитивного ставлення до рекламованого товару послуги. Вплив у рекламному тексті багато в чому досягається за рахунок використання засобів переконання (аргументативного способу подачі інформації), а також засобів мовленнєвої образності [3, с. 9].

Рекламний текст являє собою приклад максимально ефективного використання мовних засобів. Основою створення рекламних текстів зазвичай є дві тенденції: виразність (ємність інформації) і стислість (лаконічність виразу). Створення рекламного тексту зводиться до спрощення граматичних структур і розмаїтності кліше-штампів при загальній повторюваності і обмеженості

лексики. Стиль реклами поєднує в собі риси публіцистичного, наукового, науково-популярного, частково розмовного та ділового стилів. [4]

В. Крутько акцентує увагу на тому, що в рекламних текстах засоби мовної виразності можуть бути реалізовані на різних рівнях: фонетичному, морфологічному, графічному, лексичному, синтаксичному [5, с. 12].

На фонетичному рівні використовуються такі прийоми, як звукові повтори, наголоси, звукові наслідування, звукопис, звукові символізації, анафора, рима. Серед фонетичних засобів виразності А. Д. Солошенко виділяє асонанс і алітерацію. Алітерація пов'язана з повторенням подібних за звучанням приголосних в рядку для підсилення ефекту інтонаційної виразності та музичності. Надзвичайно важливим для мови рекламного повідомлення є ритм. Слогани та фірмові гасла зазвичай використовуються у поєднанні з ритмом. Ритмічно коректно побудований текст – запорука успіху у рекламодавців [6, с. 25].

В англomовній рекламі ефективним прийомом є рима, яка покликана підсилювати виразність повідомлення і полегшувати процес його запам'ятовування. Чітке розташування пауз підсилює виразність мови, створює мелодику в рекламному тексті та надає йому звучності, що в результаті приводить до успішної інтерпретації змісту висловлювання [6, с. 25].

На лексичному рівні слід виділити застосування омонімів, синонімів, антонімів, паронімів, стилістично забарвленої лексики, фразеологізмів, емоційно-оцінної лексики, діалектизмів, лексичного повтору, просторічної лексики, архаїзмів, неологізмів, жаргонізмів, числових еквівалентів, а також термінологічної лексики.

На граматичному рівні можна виділити морфологічні і синтаксичні прийоми. Морфологічні засоби пов'язані з використанням словоскладання, зменшувально-пестливих суфіксів, форм вищого та найвищого ступенів, дієслова різних часових форм, а також свідоме порушення граматичних форм.

До основних синтаксичних прийомів належать вживання імперативу, конструкцій заперечення, анафори, епіфори, градації, інверсії, композиційного стику, парцеляції, риторичного питання, вигуку, звернення тощо.

На стилістичному рівні часто в рекламі використовуються тропи. Найбільш поширені види тропів: гіпербола, порівняння, епітет, анафора, антитеза, анадіпложіс, каламбур, метафора, метонімія, іронія, перифраза, синекдоха, тощо [2].

Слід також зазначити прийоми аудіального параметру, до яких відносять інтонацію, швидкість та манеру мови актора або диктора, використання музичних композицій та побічних звуків.

Лексичний матеріал, закріплений стилістично і функціонально, зберігає свою експресію та може залишатися в пам'яті людини і характеризувати персонажа конкретного рекламного повідомлення і клієнта-покупця, який ототожнює себе з ним.

Омоніми допомагають залучити увагу реципієнта, фокусувати його увагу на певних моментах та створювати мотивацію. Антонімія часто використовується в рекламних текстах для створення ефекту контрасту і максимальної експресивності..

Отже, до лінгвістичних особливостей рекламного тексту належать засоби мовної виразності, що можуть бути реалізовані на різних рівнях: фонетичному, морфологічному, графічному, лексичному, синтаксичному. Зазначимо ще використання заклично-спонукальних висловлювань, а також одночасне вживання мовних та позамовних засобів, що не є властивим жодному з стилістичних видів літературної мови. Таким чином, реклама використовує прийоми захоплення уваги реципієнта на всіх мовних рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кафтанджиев Х. Тексти друкованої реклами. Москва, 2002. 73 с.
2. Кафтанджиев Х. Гармонія в рекламній комунікації. М. : ЕКСМО, 2007. 364 с.

3. Козіна Т. А. Синтаксис рекламного оголошення як засіб реалізації основних функцій реклами. Саратов, 2008. 25 с.
4. Комісаров В. М. Сучасне перекладознавство. М.: Вид-во “ЭТС”, 2000. 424 с.
5. Крутько Т. В. Англomовна реклама у віртуальному просторі: автореф. дис. на здобуття канд. філол. наук. Харків, 2006. 22 с.
6. Солошенко А. Д. Комунікативно-прагматичні аспекти рекламного слогану в межах моделі рекламного впливу (на матеріалах американської побутової реклами): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 1990. 43 с.

Роксолана Лоп'янецька

Науковий керівник – доц. Марченко В. В.

(Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»)

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ПРАГМАТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
АНГЛОМОВНИХ TED-ЛЕКЦІЙ НА ЕКОЛОГІЧНУ ТЕМАТИКУ
УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Незмінна популярність та актуальність TED-talks привертають увагу багатьох лінгвістів. TED-лекції змінили наше уявлення про публічні виступи та стали новим жанром публічного мовлення. Мовознавці вивчають прагматичні особливості TED-лекцій та аналізують усне мовлення спікерів, розглядаючи його з точки зору дискурсивних стратегій.

У лінгвістиці, стратегія трактується як реалізація інтенцій мовця щодо досягнення конкретної мети спілкування, що включає контроль і вибір дієвих ходів спілкування та їхньої гнучкої видозміни у певній комунікативній ситуації [1, с. 393]. TED-лекції на екологічну тематику варто аналізувати саме через дискурсивні стратегії, оскільки «розуміння стратегії як дискурсивного феномену зумовлює її трактування як поняття вужчого за комунікативну стратегію, яка

може бути і невербальною, та ширшого за мовленнєву стратегію, котра спрямована на досягнення лише мовленнєвих цілей» [3, с. 243].

Д. М. Кайсіна виділяє дискурсивні стратегії аргументації, переконування, навіювання та спонування. Стратегія аргументації використовується для впливу на раціональне мислення слухачів, тоді як переконування – на почуття й емоційні переживання. Стратегія навіювання діє безпосередньо на підсвідомість аудиторії, а спонування передбачає прямий вплив на волю суб'єкта [2, с. 132]. Для спікерів TED-лекцій на екологічну тематику кожна з цих дискурсивних стратегій є важливим інструментом творення потрібного прагматичного впливу на своїх слухачів. Основною метою TED-лекцій на екологічну тематику є не лише привернення уваги до проблем навколишнього середовища, а й заклик до рішучих дій задля вирішення екологічних проблем. Таким чином, спонування є чи не основною стратегією впливу на аудиторію.

Як правило, спікери звертаються до стратегії спонування наприкінці своєї промови. Яскравим прикладом є TED-лекція Девіда Седлака, який розповідав про способи уникнення катастрофічної посухи. Спікер завершив свою промову такими словами:

So, let's create a water supply that will be able to withstand any of the challenges that climate change throws at us in the coming years. Let's create a water supply that uses local sources and leaves more water in the environment for fish and for food. Let's create a water system that's consistent without environmental values. And let's do it for our children and our grandchildren and let's tell them this is the system that they have to take care of in the future because it's our last chance to create a new kind of water system [4].

Особливістю TED-лекцій на екологічну тематику є вживання займенника першої особи множини *we* під час заохочування та мотивації до змін. Девід Седлак не став виключенням, що допомогло йому підсилити зв'язок з аудиторією. У такий спосіб спікер не роздав вказівки слухачам, а запросив приєднатись до небайдужих та свідомих людей. Прагматичний вплив також було

здійснено з допомогою синтаксичного повтору фрази «let's create a water supply / system that». Це дозволило створити необхідне емоційне забарвлення.

При перекладі таких виступів, фахівцеві варто звертати увагу на використані спікером засоби творення задуманого прагматичного ефекту. В цьому випадку перекладач зберігає у реченнях займенник першої особи множини та синтаксичні повтори, зберігаючи прагматичний потенціал TED-лекції:

Тому створімо такий запас води, який зможе протистояти будь-яким викликам, які кидатиме нам зміна клімату в майбутні роки. Створімо водний запас, який використовує місцеві ресурси та залишає більше води у довкілля для риби та для їжі. Створімо водну систему, яка є сумісною з нашими цінностями довкілля. Зробімо це для наших дітей та онуків і скажімо їм, що це система, про яку їм варто піклуватись у майбутньому, тому що вона – наш останній шанс створити новий тип водної системи [4].

Отже, під час перекладу TED-лекцій на українську мову потрібно зберігати закладений прагматичний потенціал виступу. Вивчення дискурсивних стратегій допоможе перекладачам розпізнавати їхнє використання та здійснювати адекватний переклад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. [Текст]. Донецьк: ДонНУ, 2012. Том 3: П. 426 с.
2. Кайсіна Д.М. Стратегії мовленнєвого впливу в англomовному дискурсі ідеації. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Дрогобич. 2016. Т. 1. № 5. С. 131–135.
3. Фролова І.Є. Дискурсивна стратегія як організуючий конституент вербально-соціальної інтеракції. Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи: Зб. наук. пр. К.: Логос. 2009. № 3. С. 242- 349.

4. Sedlak D. 4 ways we can avoid a catastrophic drought. TEDxMarin, 2015.
URL: https://www.ted.com/talks/david_sedlak_4_ways_we_can_avoid_a_catastrophic_drought (дата звернення: 27.10.2021).

Валерія Свергун

Науковий керівник – проф. Школяренко В. І.

(Сумський державний педагогічний університет

імені А. С. Макаренка)

КОНЦЕПТ «ДИТИНСТВО»

В ПЕРЕКЛАДАХ ТВОРІВ Ч. ДІККЕНСА

Звертаючись до теми дитинства, англійський письменник вікторіанської епохи – Чарльз Діккенс, засуджує сучасну, у повній мірі протилежну світу дитячості спільноту: безпосередність та щирість дитячого серця слугує спусковим механізмом викриття фальші та лицемірства світу дорослих [5, с. 57]. Художній стиль творів Чарльза Діккенса насичений нотами «яскравості та гіперболічності», «його творчість втілює риси утопізму і романтизму» [3, с. 294].

Діти та любов до них, тема материнства й батьківства визначаються складовими «вікторіанського добра» та сприймаються буденно-філософськи деякими персонажами романів неовікторіанського періоду творчості, тобто без ідеалізації образів, вони – не найважливіша родинна чи то суспільна цінність, проте у творчості Чарльза Діккенса образ дитини символізує собою «божественне дитя», послане на землю Богом задля спасіння людства та символізує ідею милосердя і любові, воз'єднання сім'ї та віри в диво [2].

Яскравий приклад відображення автором любові до дітей, підняття теми материнства й батьківства ми можемо спостерігати в наведеному нижче уривку з роману Чарльза Діккенса «Життя Девіда Копперфілда, розказане ним самим».

I was very much surprised that Mr. Peggotty was not Ham's father, and began to wonder whether I was mistaken about his relationship to anybody else there. I was so curious to know that I made up my mind to have it out with Mr. Peggotty.

'Little Em'ly,' I said, glancing at her. 'She is your daughter, isn't she, Mr. Peggotty?'

'No, sir. My brother-in-law, Tom, was her father.'

I couldn't help it. '- Dead, Mr. Peggotty?' I hinted, after another respectful silence.

'Drowned' said Mr. Peggotty [1].

Містер Пегготі, бідний добряк, всиновив хлопця Хема та крихітку Емлі, які у буквальному сенсі залишилися без ресурсів для існування, оскільки і батько хлопчика, і батько дівчинки потонули. Містер Пегготі не міг вчинити інакше, оскільки мав добре серце й співчутливий характер.

Чарльз Діккенс майже у кожному своєму творі про дитинство та дітей знову і знову звертається до теми сирітства, що і являється тим самим основним концептом відображення «дитинства» у його романах. У розумінні Діккенса сирітство – це не скільки фізична віддаленість батьків від своїх дітей, скільки їх емоційна нестача, що і розуміється письменником як справжнє сирітство, з усіма його подальшими наслідками: діти, якими зовсім не зацікавлені батьки, вони ними не займаються, а самі дітлахи стають для своїх батьків своєрідним тягарем і здатні до вчинення необдуманих дій [4, с. 44].

Хем і Емлі, племінник й племінниця, за задумом автора були позбавлені головного годувальника в сім'ї – батька, проте віра Діккенса у краще залишила свій відбиток і у романі «Життя Девіда Копперфілда, розказане ним самим», оскільки автор заповнив життя маленьких героїв новим сенсом – батьком, хоч і не рідним, проте тим, який любить та поважає «своїх» дітей. Таким чином, Чарльз Діккенс розбавляє тему сирітства у романі, наділяючи малих героїв новим сенсом у їх житті – люблячим та турботливим батьком. Емоції письменника знайшли позитивний вихід у наділені осиротілих дітей родиною, хоч і неповною, оскільки у реальному житті такі діти забуті, позбавлені любові і тепла, фізично, душевно та *емоційно* віддаленні від своїх кровних батьків, і на цьому факторі Діккенс ставить особливий акцент [4, с. 44].

Отже, ми можемо підбити підсумки до описаного вище матеріалу. «Дитинство» у творчості Чарльза Діккенса постає перед читачами у різних образах. Піднесено ідеальними образами для Діккенса залишаються дитячі, з їх безпосередністю, наївністю та добротою. Світ дорослих в уяві письменника все ж лишається недосконалим, лицемірним та фальшивим. Центральним концептом зображення «дитинства» у творчості Чарльза Діккенса залишається тема сирітства дітей, бо саме ці діти, на переконання самого автора, є найбільш відчуженим, забутим та покинутим прошарком суспільства, на який просто необхідно звернути увагу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Dickens C. DAVID COPPERFIELD. England: The Project Gutenberg EBook, 2009. 514 с.
2. Байетт А. Дитяча книга. Пер. з англ. Т. Боровиковой. М.: Ексмо, 2012. 832 с. URL: http://loveread.ec/read_book.php?id=28636&p=210.
3. Богданова І. В. Реалізм Ч. Діккенса: синтез елементів різних художніх систем. Мова і культура. 2012. Вип. 15, т. 1. С. 294.
4. Кривцова А.В., Ланна Євгенія. Чарльз Діккенс. Збірка творів. Том п'ятнадцятий. Життя Девіда Копперфілда, розказане ним самим. Москва, 1959. С. 44.
5. Півнюк Н. Соціальні контрасти та моральні конфлікти у висвітленні Ч. Діккенса. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 1999. № 4. С. 57.

